

ملفوظات نقشبندیہ

حالات حضرت بابا شاہ مسافر صاحب
اوزنگ آباد (پنجابی)

۱۳۵۸ھ

نظامت امور مذہبی سرکار عالی

بسم اللہ الرحمن الرحیم

اورنگ آباد میں درگاہ حضرت بابا شاہ مسافر صاحبؒ
 معروف بہ ”درگاہ پنجگی“ مرجع خاص و عام ہے اب تک آپ کے حالات
 سے عام طور پر واقفیت حاصل نہ تھی۔ شاہ غلام محمود صاحب مرحوم
 آخری سجادہ درگاہ شریف کی خاتون سیدہ صالحہ بیگم صاحبہ کے پاس ایک
 قلمی کتاب موسوم بہ ”ملفوظات نقشبندیہ“ موجود تھی جس کو شکریہ کے ساتھ
 بعض تنظیم اوقاف ضلع اورنگ آباد شایع کیا جاتا ہے۔

مردوم ۱۵ شعبان المعظم ۱۳۵۸ھ

علی الدین احمد
 ناظم امور مذہبی سرکار عالی

Walsley

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اَللّٰهُمَّ لَوْلَیْكَ وَالصَّلَاةُ عَلَیْكَ نَبِیِّهِ مُحَمَّدٍ وَّآلِهِ وَصَحْبِهِ اَمَّا بَعْدُ
 نیازمند درگاه و دود فقیر محمود که کمتر خاکبوسان و از خاک برداشندگان دست عنایت
 جامع الحقایق و المعارف مخزن الاسرار و العوارف مسافر راه طریقت سالک مسالک حقیقت
 حضرت شاه مسافر قدس سره از مدتی منجواست که بر نئے از احوال برکات شتمال حضرت ایشان
 در جیتر تحریر آرد و سر جا کہ لفظ حضرت ایشان گفته آید مراد ایشان باشند و پیش ازین حقایق آگاہ شیخ
 فضل اللہ ابن شیخ عطاء اللہ نقشبندی کہ نسبت استفادہ استفادہ از حضرت ایشان اشتند
 التماس اجازت جمع نمودن بر نئے از احوال شریف آنحضرت از آن حضرت در حین حیات آنحضرت
 کرده بود ندیم بقضای فرمودنی و گمانی کہ جبلی آنحضرت بود اجازت نیافتند این خاکسار بعد از چندے
 استدعای حصول این تمنا از خان والا شان گنجینه علم و بلاغت عنایت بیگ خان کہ از مریدان خاص
 حضرت ایشان اند نمود انگشت قبول جستم گذاشته شروع درین امر شریف نمودند درین اثناء
 اتفاق سفر ایشان بجانب ہندوستان افتاد اتمام این مرام در تعویق ماند بعد چند سال توفیق ربانی
 شوق حصول این مرام در دل جوش زد و عزیزان دیگر از خاصان جناب حضرت ایشان تخصیص
 سیادت پناہ میر عبد اللہ خلع میوصاف ضمیر میر محمد طاهر ہراتی کہ از مریدان خاص آنحضرت

بودند و از هنگام طفولیت در نظر کیمیا اثر تربیت یافته بودند برین معنی ابرجد و باعث شدند
و خاطر فاتر را برین جمع قنایف آوردند فشرعت فیہ و بالله التوفیق ۔

ذکر حضرت باباقل مرید حسن | آنحضرت در قصه یغمد و ان که از مضافات قبه الاسلام

بخارا است سکونت داشتند شهر بخارا شهریت مشهور و مستثنی است از وصف فراتر که حضرت
خواجہ بہار الحق والدین نقشبند قدس سرہ در بخارا است و شد مولانا عبد الرحمن الجامی حیث قال

سکہ کہ در شرب بطحا زدند   نوبت آخر بہ بخارا زدند

از خط آن سکہ نہ شد بہرہ مند   جز دل بے نقش نہ نقشبند

ان گہر پاک نہ صبر جا بود   معدن او خاک بخارا بود

حضرت باباقل احمد در قبطیت از جناب صمدیت داشتند لامتی مشرب بودند سخن ہاے لا ابالی

و حرف ہاے نامفہوم از زبان میراندند در کمال بیہوشی و زیادتی ہشیار بودند بمقتضای القائے بانی
جذبہ معنوی ایشان در دل معرفت منزل خلف رشید و دومان نبوت کوکب سعد آسمان سیاد

حضرت بابا شاہ سعید اثر نمود ہمارہ ہواے ارادت آرزوے بیعت و ہواہر و محبت آن مہر

سپہ کرامت میگشتند و سایہ مثال لخط از دنیال ایشان جادائی شدند آنحضرت از

غایت استغنا توجہ بقبول این معنی نمیفرمودند و چند آنکہ استغنا از انجانب بیشتر می شد اشتیاق

ازین جانب بیشتر از بیشتر میگشت چوں مدتی برین نمط بگذشت آنحضرت شبے در حجر و قبر کہ خوش

کہ در یکے از مدارس بخارا بود داخل شدہ در بستند و حضرت بابا شاہ سعید پلنگ پوش بیرون در

ایستادند بعد دیرے در بار کردہ پرسیدند کیفیت جواب دادند کہ فقیر حضرت ایشان است

از روے شفقت و رحمت بر روے ایشان باز کردہ اجازت داخل شدن و حجرہ دادند حرف ہا

مستانہ چند بطور ملائمتان گفتند آن سخنان را سر و ش فرخ در شان خود دانستند و یکسر روے

ستی در اعتقاد راہ نیافت بلکہ موجب فریاد اعتقاد گردید بنگاہ نگاہ تفحص و قبول بر چہرہ ارادت

ایشان مبذول داشتند دست ہدایت و ارشاد بر سر گذار شدہ خرقرہ در روشی در بر پوشانیدہ

تلقین ذکر الہی و تربیت آداب حضرت رسالت پناہی علیہ السلام آوردند و در تہ مجاہدت فیہ بخش خود برگزیدند چون آوان و فات و زمان ارتحال آنحضرت بدار الوصال این دو متعال نزدیک رسید ایشان را بسلامت حضرت شیخ درویش عزیزان سپردند و حضرت شیخ درویش عزیزان با حضرت باباقل خریدیم پیرہ می شنود ذات شریف ایشان متصف بحالات صوری و معنوی بود و از زمرہ اولیائے عصر بودند و مندر شاہ بود و فایض الجود ایشان زینت داشت و بزرگان آن دیار قاطبہ مرید و معتقد آنجناب بودند و سائر سکنہ نجد و ان بشارت ارادت و بیعت ایشان مشرف بودند و *وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدانا لهذا* زیارت فراتر بک ایشان موجب کشایش و سبب آسایش بندہ ہائے خداست بابا پلنگ پوش در خدمت آن آفتاب سپہر معانی عہدہ آفتابہ داری گرفتہ در حاضر ساختن آب طہارت تقدیمی نمودند روزے چند برین نگذاشت کہ وقتی حضرت شیخ وضو میکردند و ایشان آب بہ دست مبارک می ریختند یکایک فرمودند کہ محمد سید آگاہ باش کہ حضرت باباقل فرید *اَنَا رَأَى اللَّهَ بُرْهَانًا* از جہان فانی بعالم جاودانی جلوت ایشان فی الفور از آنجا بگذرند و متذکرہ شتافتہ مضمون *رَضِينَا بِقَضَاءِ اللَّهِ* بر زبان حال اندند و بعد فراغ از تہنیت و کفین و ادائے نماز جنازہ بخیریت شیخ درویش عزیزان مراجعت کردند و دوازده سال یکسب فیض اشتغال نمودند و جمعہ دیگر از مریدان نیز از خدمت ایشان کرم فیض نموده بدرجہ کمال رسیدند و روزے حضرت شیخ درویش عزیزان بر محفہ سوار شدہ از دریائے عبود میکروند بابا پلنگ پوش باتفاق دیگر مریدان محفہ مبارک را بروا شتہ میرفتند بخاطر ایشان گذشت کہ دیگر مریدان بکرت نظم فیض اثر حضرت عزیزان بحال رسیدہ اند ایامین ہم خیرے شدہ ہاشم یانہ دریں اندیشہ ساعیے فکر و کشتی دل فروا و نیجتہ در آب ایستادند مریدان دیگر نیز بابر رفت متوقف گشتند حضرت عزیزان فرمودند چرا محفہ را پیش نمی راینہ عرض کردند شاہ سید ایستادہ اند چون از ایشان سبب اہمال پرسیدند التماس نمودند کہ حضرت من ہم بتور مریدان دیگر بجائے رسیدہ اہمیانہ شمارتہ دادند مدتی است کہ شما و اہل حق شدہ اید و ایشان را از ہما نخب

چندے از مکالمات اسرار شاہ کردہ خصصت فرمودند ایشان بشفاعت اجازت از آنحضرت
 مشرف گشته روی غریمت بدیارتاشکند نہادند و مجنون و العشق لیلای حقیقی میگردد و سلسلہ
 تعلق از اہل روزگار بختہ بخمال جمال لایزال پیوستند پس از چندے حضرت خواجہ خضر علیہ السلام
 با ایشان دو چار گشتہ بام فرخ رسانیدند کہ اسے سعید الدین والد دنیا و بہت عریانی شاگرد شست
 اکنون وقت آنست کہ تن خود را بخلعت خاص قرب الہی پوشید و قبضہ کمانے باد و قیر عطار فرمود
 و ارشاد کردند کہ ہر رین بیشہ شیرے قوی ہیکل دو چار شما خواهد شد و ارشاد نمودہ پوستش را
 پستین خود بسازید آن ہر بر بتر شریعت نہنگ بجز حقیقت بموجب فرمودہ خضر علیہ السلام عمل نمود
 چون پوست آن شیر را بر قامت مبارک راست کردند گوی خورشید و خشان برج اسد
 را در جہ شرف بخشد از ان باز ہمیشہ جسم شریف را بہ پوست پلنگ متکلس داشتہ با ہم بابے پلنگ پوش
 شہر آفاق گردیدند و از ان صحرا بہ شہر تاشکند رسیدہ بخانقاہ یکے از مشائخ ترک معروف
 بسید ابراہیم کہ در طریقہ کبرویہ بزرگ ہر شتوی میداشتند نرول فرمودند و سید مذکور پیش از
 رسیدن ایشان بکشف باطن از مقدم شریف ایشان اگہی یافتہ بخلعہ و درویشان خود فرمودند
 کہ درویشے صاحب کمال گریستہ از راہ دور قدم بخرمیدہ مایند طعامے برائے ایشان ہمیا سازید
 چون ایشان رسیدند با عاز و اکرام تمام طعام پیش آوردند بر آتشیب خاطر مضیف تناول فرمودند
 بعد از ان دیدند کہ ملازمان آنجناب ایشانرا ہے ہنیرم براسے مطبخ می آرند فی الفور از جا برخاستہ
 بیک دفعہ نشانہ کلائے کہ دہ جوان قوی نتوانند برداشت از صحرا برداشتہ آوردند و خادمان
 آنکمال را بکدوش فراغت ساختند باز آن بزرگ ماحضرے از نواید روحانی بر سفرہ نطق و
 خوان در پیش آوردہ فرمودند کہ چون شمار حضرت ذوالجلال نعمتے نفیس از نعمت خانہ طریقہ علیہ
 نقشبندیہ مبذول داشتہ است و بارشاد سالکان طریق خاص و مجازہ ہستید اگر چاشنی ازین سلسلہ
 رضیہ تیر برداشتہ باشید نور علی نور خواهد بود بایا پلنگ پوش لطف دین امر متعال شدہ عذر آوردند
 کہ در طریقہ وثیقہ خواجگان ما غیرت بسیار است مبادا در اختیار طریقہ دیگر ایسیہ عاید گردد آن

سید بگوار فرمودند کہ مارا و شمارا در استخارہ باید زد و توجہ بار و ارج طیبہ باید شد تا آنچہ در واقعہ معائنہ شود بران محل رود این ہر دو بزرگ در حین توجہ بار و ارج طیبہ مشاہدہ کردند کہ طائفہ شریفہ روحانیہ بصولت و سکوہ تمام بر در خانقاہ رسیدہ دختر ہا از بیخ و بن میسکند و زمینہا بدیوار خانقاہ گذارشتہ اند سید این معاملہ دیدہ فی الفور از خانقاہ برآمدہ سبب انہم بصولت و جلال از خدمت آن اعترہ کرام استفسار کردند آن بزرگان فرمودند محمد سعید را میجویم سید عرض کردند کہ من در باب طریقہ جہرہ یا نشان گفتہ بودم چون التماس سید گوش ایشان رسید ساعتی توقف و زنیہہ اجازت دادند صبح آن سیدند کہورشاہ پلنگ پوش فرمود کہ آنچہ در شب شمارا معائنہ افتاد مارا نیز معائنہ شد بعد از ان رازے چند از خوا مض طریقہ کبرویہ بیاد دادہ عرض کردند چنانچہ بابا پلنگ پوش آداب طریقہ جہرہ را نیز با آداب طریقہ نقشبندیہ ضم ساختہ پاس میداشتند و بعد از استفادہ این برکات از ان مکان تبرک بقصد حج از راہ ایران عازم حرمین شریفین گشتند چون طے مسافت نمودہ بمشہد مقدس رسیدند چند از رافضیان مثل سرگان بازار کہ پلنگ را دیدہ فغانہاے بیفائدہ میکنند کہ پوش حلقہ زدنیان مانند پلنگ حملہ برآنها کردند بار دیگر آئنا باہیئت مجموعی علیہ تمام نمودند شاہ پلنگ پوش پناہ خواہ منورہ امام ہمام حضرت علی موسیٰ رضا رضی اللہ تعالیٰ عنہ بردند بطفیل امداد و اعانت از جناب چشم زخمی از آئنا رسید و بمشاہدہ آن فرار مطلق الاوار دیدہ را نورے و دل را سرور بخشیدہ و نعمتے بزرگ از انجناب حاصل نمودہ یک شب توقف کردہ علی الصبح بیشتر روانہ شدند و بزیرایت حرمین شریفین شرف دارین دریافتہ مراجعت بولایت ماوراءالنہر فرمودہ تشریف بقبۃ الاسلام بخارا آوردند و بعد چندے پلنگ پوش وزیر نذر محمد خان کہ بادشاہ آن عصر بود رجوع بانحضرت لردہ اظہار نمود کہ قلماق با افواج کثیر در نواحی این ملک سرشورش کشیدہ اند و بادشاہ مرا بمقابلہ و مدافعہ آنها تعین کردہ حضرت توسعے فرمایند و یکے از درویشان را ہمارا و ہندتا ہمین معاونت حضرت فتح این ہم باسانی صورت بند بابا پلنگ پوش خادے را کہ فقیرے

دیوانہ طور بوجھ دست ستھائی و آبداری اختیار داشت ارشاد کردند کہ ہمراہ میرے پیشوول بدعا شو جواب
 دادیا حضرت من عقیل دست و دھنستن و وضو کردن را خوب نمیدانم متوجہ شدن و دعا کردن را چہ
 و انعم فرمودند آنچہ میفرمایم قبول کن پس فاتحہ خیر خواندہ دیوانہ را بھراہی وزیر رخصت دادند وزیر
 مقابل عنیم رسیدہ طرح جنگ انداخت و دیوانہ بطور خود عقب لشکر بر فرار کو نجواب رقبہ بود کہ
 فوج دشمن علیہ تمام کرد میرالتمجا جناب حضرت بابا الینگ پوش کرد آنحضرت کشف باطن الہی یا
 ناکر کردند کہ اے دیوانہ چہ فتنہ ترا بچتہ اعانت فرستادہ ام تا براسے خوابیدن دیوانہ فی الحال بیدار
 شدہ دید کہ حضرت الینگ پوش پیش لشکر اند و دیوانہ را میفرمایند کہ عنیم را بنین دیوانہ سنگھا
 در دست نعل گرفته بر لشکر عنیم حملہ کرد تا بید الہی لشکر طاق شکست خوردہ کہ نجات و فتحی عظیم بہ وزیر
 رہنمود و عنیت بسیار بدست آوردہ معاودت نمود و سرسرای در پیش حضرت بابا ہندوار حجلہ امتعہ
 مغتنہ دختر کے صاحب جمال ندراورد حضرت اورا دیوانہ بخشیدند کہ محنت بسیار کردی خوداں بگیر
 دیوانہ قبول نکرد و گفت بہرچہ کہ دندم اخیر کے ہم نبود و دختر بچہ کا آید آخر اورا آزاد ساختند۔
 میرزا محمد امین بیگ نقل میگردانہ امیرامام کولالی کہ من حضرت بابا الینگ پوش را ندیدہ ہوں وہی شہنشاہ
 کہ شخصے در دل خود ندرے مقرر میکنند و حضرت بابا با او ملاقات میکنند میفرمایند کہ ندرے کہ داری
 بدہ وعدہ دانا ہم تعین میفرمایند و میگویند کہ این قسم مردم در ایام سابق بودند درین زمان نیست تا آنکہ
 ہفت روپیہ ندر حضرت شاہ نقشبند قدس سرہ در دل مقرر کردہ و جیب نیمہ خوبستہ نگاہ داشتہ
 بودم روزے با عزیزان سوار شدہ جاے میر قسم از پیش بابا الینگ پوش ظاہر شدند یارانے کہ ہمراہ
 بودند از اسپان فرود آمدہ سلام کردند نیز از اسپ فرود آمدہ سلام کردم بجانب من نگاہ کردہ
 فرمودند ندرے کہ دارید بدہ میدان از جیب جامہ خود نیمہ روپیہ بر آوردہ بخیرست کہ را نیبیم
 فرمودند کہ ندر این نیست ندر ما دجیب نیمہ است من ان را از جیب بر آوردہ بخیرست
 گذرانیدم حضرت فرمودند کہ بوقت شام بہ تکیہ خواہید آمد کہ حلواتیاری شود این سخن فرمودہ از
 پیش ما گذشت ندر من از یاران پرسیدم کہ ایشاں کہ بودند یاران گفتند کہ بابا شاہ الینگ پوش اند

در دل خود گذرانیدم که هفت روپیہ را حلو اچہ خواہ شدہ وقت شام ہمراہ عزیزان بجناب حضرت
 رفتم دیدم کہ جسے کثیر از پنہنزاری تا چہار صدی ہمہ موجود اند و غربا و مساکین زیادہ از حد شمار
 حاضر اند و دیکہاے بسیار از حلو اتیار شدہ ہمہ مردم میرسد این معنی باعث فریاد و تہقید گردید۔
 محمد امین بیگ حصاری قاری از مردان حضرت نقل میکردند کہ وقتیکہ بادشاہ عالمگیر
 در پرتہ پوری بودند دریا کے کشتا بقسمہ طغیان نمود کہ تمام لشکر بادشاہ نزدیک بود کہ غرق شود و کچک خنجر از
 فکر سلامتی خود خبر از دیگرے نہ داشت تا بجائے کہ چہرے در دریا میرفت و بر سر آن چہرے تھنے
 نشستہ و جوشے و گریہ و مارے ہمہ بر آن چہرے بودند و این ہمہ ضد کید میکردند و بحال خود در ماندہ بودند
 نزدیک بود کہ خیمہ دولتخانہ بادشاہ در آب غرق شود بادشاہ قاضی لشکر و طلبیدہ فرمود کہ شہاب دیا
 اعلام بکنید کہ مگر از خدای ترسی کہ عالم را تلف می سازی بادشاہ دعا بدست خود نوشتہ بقاضی داد
 قاضی بر کنار دریا آمدہ آن دعا در دریا انداخت با وجود آن دریا ساکن نشد و رو تریادت داشت
 من در آن حالت بجناب حضرت بابا لنگ پوش متوجہ شدم و بجز دو جہر اعیتے رو نمزدیدم
 کہ یک مرتبہ چہرہ مبارک در عین شدت تہوج در میان دریا نمودار شد و کلاہ قرشی ظاہر شد
 و باز در آب فرو رفت دفعہ دوم چہرہ مبارک حضرت تا گردن در میان طغیان پیدا شد و
 باز فرو رفت و دفعہ ثالث چہرہ مبارک با قرشی ظاہر گردید من دین اثناء لرزیدہ با قافتم
 و دیدم کہ آب دریا یک وجہ کم شدہ بعد ساعتی بقدر یک گز تجا وز نمود و در اندک فرصت
 آب دریا بجائے کہ بود قرار گرفت و خلائق ازین بلا نجات یافتند۔

میر محمد رفیع خطاطی نقل میکردند کہ در خاطر من گذشت کہ چون پیر میر بیگل میفرماید
 ذکر طبری بچہ قسم جاری میشود تا آنکہ بجناب حضرت بابا لنگ پوش رسیدم روزے حضرت مرا امامت
 در نماز عشا فرمودند امامت کردم و داب حضرت بود کہ بعد از اداے نماز بمقتبل قبلہ مراقب میشدند منم
 متوجہ بجناب حضرت شدہ مراقب شدم یکایک من در ذکر آمد و در آن مشغولی از خود بہوش شدم
 و مدت ششماہ ذکر در دل من جاری بود روزے حضرت بجانب من نگاہ کردہ فرمودند کہ تہقین پسید

عبارت ازین است کہ بجز دو جہ پیر ذکر قلبی جاری گردود۔
 شاہ شہید نقل میگردند کہ حضرت بابا یلنگ پوش را در اخیر وقت کسل شدید عارض گردید و در احوال
 آگاہی دریا جاری بود و صحبت می آوردند و باز آزار عود میکرد و بارها بافاقت می آمدند ازین قبل
 در یک ماه سه مرتبہ نظر برآمد شاہ شہیدی گفتند کہ بر ما بے شبہ معلوم شد کہ حضرت بابا صاحب اختیار بود
 روزی با فرمودند کہ ما صاحب اختیاریم اگر خواہیم زندہ مانیم و اگر خواہیم ازین عالم برویم باز فرمودند کہ
 مردن حق است باید رفت آن روز کوچ لشکر شد و دانشاے راه بلندی بود و زیر سایہ درخت پالکی حضرت
 را فرود آوردند و فقیر در خدمت حاضر بود فرمودند مدلت است باغازی الدیخان رفاقت داریم دیدن
 او ضرور است در همین وقت ہر کار ہاے نواب رسیدند و عرض کردند کہ نواب بر اے ملازمت می آید
 نواب آمد باوجودیکہ نواب از خدمت حضرت دور بود و بچلبدی تمام رسید و بر ما معلوم شد کہ گویا
 رگہاے زمین کشیدہ شد کہ نواب باین سرعت بخدمت رسید قہ مہوس نمودہ آداب اخلاص و
 اعتقاد میداد بجای آورد حضرت فرمودند بنشینید بنشست فرمودند کہ تا حال دعا گوئی و اعانت
 لشکر شما از جانب بزرگان بہمدہ ما بود الحال شما را و لشکر شما را بخدا سپردیم و رخصت فرمودند
 نواب گریان و مالان از جناب حضرت مخض شدہ رفت و دو ہزار روپیہ نیاز فرستاد فاتحہ
 خواندند چون دو ہزار روپیہ قرض بود فرمودند بقرض خواہان بدہید همان روز بعد رسیدن
 بمنزل از دار فناء رحلت نمودند روز پنجشنبہ ہفتم ماہ رمضان سنہ یکہزار و یکصد و دہ ہجری قمری
 مکاشفات و کرامات آنحضرت از قیاس انسان بیرون است بر اے اہمی ارباب صدق
 برہیں قدر اکتفا نمود و شئمہ از حالات توکل و تسلیم و تجرد و قلندر مشرب و محاسن اخلاق ایشان
 بہ ترتیب زمان و مکان مرقوم خواہد شد۔

اکنون آمدیم بگذارش احوال فیض مال ہادی شریعت و طریقت رہنما حقیقت معرفت بازشا
 حاکم ولایت خدیو تخت گاہ عنایت حضرت بابا شاہ مسافر علیہ الرحمۃ والرضوان مخفی نماند کہ
 والد بزرگوار ایشان از سلسلہ شریفیہ کبرویہ والدہ ماجدہ ایشان از خاندان سیادت بودند

و در یکی از دیہات نجد و ان سکونت داشتند چون والد و والدہ ایشان در عہد خود رسالی
ایشان وفات یافتند خالہ مکرمہ پرورش ایشان میکرد و در سن ہفت سالگی داعیہ
خدا طلبی در دل ایشان پیدا شد از خدمت آل محمد و مہ رخصت خواستند خالہ محترمہ در حالت
وداع بطریق نصیحت گوشہ گوش ایشان بر نافہ گفت کہ اے جگر گوشہ ہشیار باش کہ ایام
طفولیت را چندین واقعات مشکل در پیش است و بخدا سپرد حضرت ایشان موعظت
آن منظمہ گوش ہوش شنیدہ قدم بقدمہ الاسلام بخارا گذاشتند و بہ مکتبہ ازان شہر کہ
در گذر محمدیان بالا رود در مسجد شیخ میر محمد واقع است پیش معلمی خواندن علم شتعل شدند
روزے حضرت بابا لنگ پوش در انجا قدم رنجہ فرمودہ زیر سایہ درخت توت مقابل
مسجد ایستادند و ارشش باطن دل حضرت ایشان را از جاربودند چون میوہ ذوق ولقت
برخیل طبیعت ایشان نور سیدہ بود چنگی آن حکم الامور مہرہونہ باوقاھا موقوف بروقت
دیگر ماند و از صحبت ہم مکتبان نتوانستند جدا شد دفعہ دوم ہمیں حالت روداد بار سوم کہ
بابا لنگ پوش تشریف آوردند دل ایشان را بجنب باطن سوے خود کشیدند حضرت
ایشان بکمال محویت و بے احتیاری در عقب ایشان دویدند و مانند سایہ با صاحب تہ
ہمراہ میکرد دیدند و سہ کس از ہم مکتبان حضرت ایشان نیز منظر شفقت حضرت بابا لنگ پوش
سعادت اندوز گشتند یکے موسوم بہ محمد معصوم حاجی کہ حج اکبر دریافت و وزیر بادشاہ وقت
شد و دیگرے قائل متحرکشت و سیوے از جملہ شاخ عصر گردید و حضرت ایشان بعد رسیدن
ملک ہندوستان بدرجہ ولایت رسیدند چنانکہ پیشتر خواہد آمد۔

بیان غریمیت حضرت شاہ لنگ پوش بریار روضہ امہدراں ایام بابا لنگ پوش مخرم
حضرت شاہ دان رضی علی کرم اللہ وجہہ توجہ نمودن زیارت فراز طلع الانوار شہنشاہ
بجانب ام البلاوچ و از انجا از راہ کابل ہندوستان عساکر اولیا فرمانروا جنود اصغیا
تشریف ورن رفتن روآشدن حضرت ایشان بنیال حضرت صاحب ذوالفقار امیر المومنین

مقتضی علی کرم اللہ وجہہ در دل جا گرفت از قبۃ الاسلام بخارا برگزیدہ طریقی ائم البلاد گنج گشتند
حضرت ایشان یعنی حضرت شاہ مسافر مجید اطلاع بریں مخی اسان گئے سر از قدم شناختہ بنال و
شدند و از راہ شہر حصار بطوف مقبرہ مطہرہ خلاصہ باریابان سر پر دہ قریب تا حضرت جوہار الدین عطار
روح اللہ روحہ کہ در ملک نسبت مادی خلیل طبقہ اولیا و اصفیا بہار الحق والدین حضرت خواجہ
نقشبند مشکل کشا شرف انسا کا ازدواج داشتند سعادت اندوز گشتہ و حل تم البلاد شد چوں ہینگاؤں
پیشتر از ایشان بیک ہفتہ شرفستان بوس حضرت شاہ دلدل سوار دیاقبہ قبصہ غوری رسیدہ
و از انجا بکابل تشریف بردہ بودند حضرت ایشان نیز خاک آں عقبہ بمعنی نقش جبین مفاخرت تہ
ارادہ پیشتر نمودند درین اثنا بمقتضای آب خور و دویمیت سرے خلاصہ خاندان نبوی میرزا بھی کہ
سرگروہ اکابر روزگار و مرجع صغار و کباراں دیار بودند اتفاق سرول افتاد و روزے چند از ماہ
رمضان بعہدہ آب وضو پر دہ داری حجرہ خاص آں سرگروہ مرقانان قیام و زیند چوں حضرت
ایشان در علم موقی دستگاہے تمام داشتند اکثر اوقات حسب الارشاد شیخ بزم مزہ پر داری دل
شیخ را خوش میکرد و دعا ایشان در حق خود ذخیرہ میکرد شیخ در ایام صیام خلوت العین گزیدہ بودند
حضرت ایشان بعد رمضان تہیہ سفر کردہ از شیخ رخصت خواستند چند مضمی آں سید بزرگوار نبود
کہ مفارقت نمایند اما چون جذبہ معنوی از حضرت بابا الینگ پوش بودند گزیر مرض کردند و فرمودند
راضی بجدائی نبودم لیکن کچھ نصیہ شما از ان شاہ دل آگاہ است حضرت ایشان از خدمت شیخ
مرض شدہ بقصہ غوری رسیدہ در مسجدی سرول فرمودند اتفاقا یکے از اکابر صاحب دل یا ایشان
در اں مسجد دوچار شد و تواضع و اکرام تمام ایشان را بجانہ خود بردہ التماس کرد کہ سپہ دارم خواہم
کہ اورا براے تربیت و تعلیم بخدمت شریف سپارم حضرت ایشان دقتہ الاسلام بخارا تحصیل علم
بشرح ملا رسانیدہ بودند و حکم المجاز قطرۃ الحقیقہ میل خاطر ایشان سوجے آں سپہ صاحب حال
افتاد چند سار وقت بتقریر تعلیم آں سپہ را بجا افتادت کردند بعد از جذبہ باطنی بابا الینگ پوش
را ہی شدند چوں بدار الملک کابل رسیدند شنیدند کہ بابا الینگ پوش ہشتاد و نود چوں پشا

رسیدند خیر شریف ایشان بکن ابدال یافتند حسن ابدال بکازمت شریف رسید
بجام دل سعادند و ز شدند و دست بیعت و ارادت بدامن هدایت ایشان آویخته
زبان حال را باین مقوله مترنم ساختند

جز آستان توام در جهان نیست
سهرابجز این در حواله کابنیست
بابالینگ پوشش شاه محمد امین که در پیش از مریدان خاص بود فرمودند که کلاه و خرقه از برای ایشان
باید ساخت حسب الامر کلاه و خرقه مرتب کرده آورد بابالینگ پوشش کلاه و خرقه ارادت
بدست مبارک خود بر سر و بر حضرت ایشان پوشانیدند۔

ذکر خرقه و ارشاد طبقه شریفه نقشبندیہ پوشیده نماز که انچه بعضی از اعزّه گفته اند که خرقه پوشیدن
حضرت خواجہ نقشبند از روی کتاب به ثبوت نمیرسد لیکن کلاه نمبر سر گذاشته اند اگر ادا ایشان این
خرقه خرقه بر ہیئت و وصف خاص باشد و اگر ادا خرقه مطلق لباس است پیرهن باشد یا دستار
یا کلاه پس شک نیست که پوشیدن آن حضرت خرقه را از حضرت شیخ خود در کتب شایخ مذکور است
و در اہل طریقت مشہور و انچه در خلافت نامہامی نویسند ظلال از ظلال خرقه خلافت پوشیدہ
از ان مطلق لباس نمی باشد مولانا علی پسر مولانا حسین مصنف تفسیر حسینی در کتاب رشحات آورده
کہ حضرت قطب الاولیا خواجہ محمد پاراقدس سرہ کہ محبت وقت بوده اند و در مدینہ منورہ آسودہ
در کتاب فصل الخطاب فرمودہ اند کہ خدمت مولانا شرف الملتہ والدين اعظم الانصارى النجارى
روح الله روحہ کہ از کبار علماء و از خاندان خواجگان عالی مکان اند قلل الله تعالى امرهم بخط شریف
ایشان مرقوم است کہ حضرت خواجہ ابو یوسف محمدانی قدس سرہ در سن شہرہ سالگی بہ بغداد تشریف برد
و از حضرت ابنی اسحاق فقیہ علم فقہ آموختند و در علم نظر بدرجہ کمال رسیدند و اقتدایند بہ
امام ابوحنیفہ کوفی نمودند و در اصفہان و بخارا تعلیم فرمودند و در عراق و خراسان و خوارزم و
ماوراءالنہر صاحب قبول بودند و مدتی در کوه احد ساکن شدند و خرقه از دست مبارک حضرت
شیخ عبداللہ جوئی قدس سرہ پوشیدند و در تصوف انتساب بجنرت شیخ عبداللہ جوئی و حضرت

شیخ حسن سمنانی و حضرت شیخ علی فارمدی رحمهم الله تعالی داشتند و ولادت ایشان در سنه خمس و
 ثلثین و خمس مائه بوده است چون صاحب شجرات خرقه پوشی حضرت خواجه یوسف بهمانی قدس
 بدین وجه نقل آورده است باینکه او آن شاهزاده ارادت را در اختیار و اتباع طریقه آنجناب و لایق است
 ساطع و برهانه است قاطع المقصود حضرت ایشان بآب شاه مسافر غجدوانی قدس سره مرید
 حضرت بابا شاه سعید بلنگ پوش غجدوانی قدس سره اند و ایشان مرید حضرت شیخ درویش غزنیان
 غجدوانی و ایشان مرید حضرت مولانا پانیده اخصی قدس سره و ایشان مرید حضرت میر خورشید علی قدس سره
 و ایشان مرید حضرت مخدوم اعظم و ایشان مرید حضرت مولانا محمد قاضی ایشان مرید حضرت ناصر الدین
 حضرت خواجه عبید الله احرار و ایشان مرید حضرت مولانا یعقوب چرخچی قدس سره و ایشان مرید
 خواجه بهار الحق والدین محمد نقشبند شکل کشا و ایشان مرید حضرت امیر کمال و ایشان مرید حضرت
 بابا ساسی و ایشان مرید خواجه علی ربیعی و ایشان مرید حضرت خواجه محمود انجیر فغندی و ایشان مرید
 حضرت خواجه عارف ریوگری و ایشان مرید خواجه عبدالحق غجدوانی و ایشان مرید حضرت خواجه
 ابویوسف همدانی و ایشان مرید حضرت شیخ ابوعلی فارمدی طوسی و ایشان مرید حضرت شیخ ابوالحسن خنجانی
 و ایشان مرید حضرت سلطان بایزید بسطامی و ایشان مرید حضرت امام جعفر صادق قدس الله اسرارهم
 و حضرت امام جعفر صادق را دو نسبت است یکی آنکه آنحضرت مرید والد ماجد خود حضرت امام محمد
 باقر اند و ایشان مرید والد خود حضرت امام زین العابدین و ایشان مرید والد خود حضرت امام حسین
 و ایشان مرید والد خود حضرت امیر المومنین علی کرم الله وجهه رضی الله عنهم و ایشان مرید حضرت
 سرور کائنات محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و صحبه و سلم و نسبت دیگر حضرت امام جعفر صادق ابوالد
 مادر خود حضرت قاسم بن محمد بن حضرت ابوبکر صدیق است و حضرت قاسم از فقهای سبعه بوده و ایشان
 را نسبت ارادت باطن بحضرت سلمان فارسی است و ایشان با وجود دریافت صحبت حضرت
 رسالت پناه علی الله علیه و آله و صحبه و سلم از حضرت امیر المومنین ابوبکر نسبت باطن اخذ نموده اند و نیز
 حضرت شیخ ابوالقاسم گرگانی را نسبت ارادت باطن به شیخ ابوعثمان معری داشتند و ایشان

به شیخ ابوعلی کاتب ایشان شیخ ابوعلی رودباری و ایشان شیخ جنید بغدادی و ایشان شیخ سمرقانی و ایشان شیخ معروف کرخی و شیخ معروف کرخی را دونست است یکجه بحضرت شیخ داود طائی و ایشان را بحضرت شیخ حبیب عجمی ایشان را بحضرت شیخ حسن بصری قدس الله اسرارهم و ایشان را بحضرت امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه ایشان را بحضرت رسالت پناه علیه افضل الصلوات و اکمل التحیات دیگر حضرت شیخ معروف کرخی را نسبت ارادت بحضرت امام علی موسی رضا است و ایشان را ابوالدبیر گوار خود حضرت امام موسی کاظم و ایشان ابوالداجد خود حضرت امام جعفر صادق رضی الله عنهما الی آخره زبده الکاملین حاجی الحرمین بابا حاجی عبدالرحیم که خرقه از دست مبارک حضرت باباقل مزید پوشیده بودند و در اقم البلاد بلخ تکیه معتبر دارند و خوارق ایشان اظهر من الشمس است و هم رساله در باب خرقه و کلاه تصنیف کرده اند و اما ایشان فضیلت و شرافت پناه خواجه مؤمن غائبانه از روی صدق اخلاص خرقه ارادت بنام حضرت ایشان پوشیده از راه اصفهان زیارت حنین شهر فین رفته از آنجا در بلده خجسته بنیاد او رنگ آباد بعد از وفات حضرت ایشان در خانقاه مقدس رسیده خرقه را از دست بابا شاه خادم مرید خاص حضرت ایشان پوشیده معاودت بولایت ماوراءالنهر کردند و در دار الخلافه شاهیجهان آباد با شاه قلندر شهید که از مریدان صادق الاخلاص حضرت شاه پلنگ پوش بودند و بعد از انتقال ایشان ارادت باطن بخدمت حضرت ایشان آورده بر برج کمال رسیدند ملاقی شدند و سلسله خرقه را که بر طبق کتاب باز ولایت بلخ برداشته بودند بشاه شهادت پناه نوشته دادند و ایشان در تکیه معتبره که آورده چنانکه نگارش پذیر سگردد حضرت ایشان بابا شاه مسافر خرقه پوشیدند از حضرت بابا شاه سعید پلنگ پوش و ایشان خرقه پوشیدند از حضرت باباقل مزید و ایشان از حضرت شیخ حوین عزیزیان و ایشان از حضرت سید شمس الدین قلندر و ایشان از حضرت میر جمال الدین قلندر و ایشان از حضرت میر غیاث الدین قلندر و ایشان از حضرت میر نصیر الدین قلندر و ایشان از حضرت میر حمید الدین قلندر و ایشان از حضرت میر رکن الدین قلندر و ایشان از حضرت سید بغرای قلندر و ایشان از

حضرت سید ابراهیم قلندر و ایشان از حضرت ذر دوار قلندر و ایشان از حضرت شاه نعمت الله قلندر و ایشان از حضرت طیب شاه قلندر و ایشان از حضرت میر سرخ قلندر و ایشان از حضرت شاه ذکریا قلندر و ایشان از حضرت شاه نسیم قلندر و ایشان از حضرت سید منظر قلندر و ایشان از حضرت سید عبدالقادر جیلانی و ایشان از حضرت سید ابوالاحمد ابدال و ایشان از حضرت سلطان فرس نامه و ایشان از حضرت شاه حسین و ایشان از حضرت سلطان ابراهیم و ایشان از حضرت ادهم سقا و ایشان از حضرت شیخ معروف کرخی و ایشان از حضرت امام علی موسی رضا و ایشان از حضرت والد بزرگوار خود امام موسی کاظم و ایشان از حضرت امام جعفر صادق و ایشان از حضرت امام محمد باقر و ایشان از حضرت امام زین العابدین و ایشان از حضرت امام حسین و ایشان از حضرت امیر المومنین علی کرم الله وجهه و ایشان از حضرت ختم رسالت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم و دیگر مقدمه خرقه پوشیدن حضرت باباقل فرید از زبان حقایق آگاه بابا شاه خادم جو مرحوم و شهادت پناه شاه قلندر رشید باین نوع شنیده شد که حضرت باباقل فرید و حضرت سید جان محمد باهم برادران طریقت اند و خرقه از حضرت شیخ جوین پوشیده بودند و بابا حاجی عبدالرحیم مدتی در خدمت سید جان محمد بوده بندگی میکردند چون حضرت سید جان محمد وصال یافتند بابا حاجی عبدالرحیم در وقت نماز جنازه غائب شدند و مدتی غائب ماندند و خرقه حضرت سید مرحوم که امانت بود اکثر مردان و خلفائے سید مرحوم طلب میکردند حضرت باباقل فرید بکس نمیدادند و بطریق امانت نگاه میداشتند تا آنکه پس از امتداد ایام در بازار شهر بخارا او از حمد و نعت از جانب بگوش مبارک حضرت باباقل فرید رسید حضرت شاه پلنگ پوش را که حاضر بودند پرسیدند که آواز کبیت عرض کردند صدای عبدالرحیم است فرمودند که او را بیارید چون آوردند بجای فرمودند که شما هنوز ازین مداحی باز نمی بینید و رو بر من خود نشاند و توجیه باطن بحال ایشان فرمودند و بعد از یک پاس از اول روز تا نماز شام سه پاس متوجه بودند و حاجی را از جمیع مقامات و گذرانی در برج کمال رسانیدند و حاجی به پیش و بخود افتاده بودند چنانچه از جذب توجیه حضرت گوشه از دهان حاجی گچش و ناهین جتا

علامت کجی برکنار لب نمایاں و آب جاری بود چون حاجی بافاقت آمدند باقل فرید خرقه حضرت
سید مرحوم بر دست حضرت شاه پلنگ پوش طلبید فرمودند که بجای عبد الرحیم پوشانید و کراشی را
بر بندید حضرت شاه پلنگ پوش حسب الامر مبارک خرقه بجای عبد الرحیم پوشانیدند و کراشی را
را بستند و ازین جهت حضرت باباقل فرید پیر طریقت حاجی عبد الرحیم می شوند و حضرت شاه
پلنگ پوش برادر کلان طریقت حاجی عبد الرحیم میشوند زیرا که در راه فقر سر که بموجب امر شد
خرقه از دست خود بکسی می پوشاند و کمر می بندد و او هم بمنزله پیر است چنانکه بابا حاجی عبد الرحیم
عاقبت بخیر از جهت همین پاس ادب شاه عبد الکرم خلع رشید خود را از شهر بلخ کن بدست
حضرت شاه پلنگ پوش فرستادند و در آن ایام حضرت در بهادر که تشریف داشتند شاه
عبد الکرم بجلازمت حضرت رسیده چند روز در خدمت سعادت اندوز بوده لباس از جهات
حضرت برداشته و خرقه اجازت و خلافت پوشیدند و از جناب حضرت مخص شایسته به محبت
بنیاد آمده بدست حضرت ایشان سعادت ملازمت حاصل نموده عازم ولایت شدند چون
حضرت ایشان در ملازمت حضرت بابا پلنگ پوش بمقتضای میوند روز راست سر رشته نسبت
نظاره و باطن بدست آوردند علی الدوام هر از و هم عنان شدند حضرت بابا پلنگ پوش صاحب الوطن
و امنگیه وقت گردید بقصد ماوراءالنهر از راه قصبه جلال آباد متوجه طے مسافت شدند در آن
ایام محمد اوزنگ زیب عالمگیر بادشاه فرما فرمود که حسن ابدال بود و جماعتی غنایه زیاده از مورد ملخ
در آن اطراف سر قباد بر داشته دوسه امیر عالی شان مثل محمد امین خان و غیره را که از پی یکدیگر
بمحافظت آن ضلع و اخراج آن جماعت تعیین شده بودند یکساعت دود غارت نمودند و بموجب
حکم ظل الممغل خان بر آستانه آنها مخص شده بقصبه مذکور رسیده متوقف بود و از کثرت
بجوش آنها نمی توانست برآمد درین ضمن رسیدن حضرت در آنجا صورت بدست و در همان شب
در واقع مشاهده افتاد که لشکر اسلام مقابل غنیمت ایستاده است پوزه سیاهی مانند ابرو لشکر خان مذکور
فرشته است درین آستانه طبقه علیه ارواح مقدسه بمعاونت رسیده حضرت شاه پلنگ پوش

را فرمودند کہ پردہ از روی لشکر اسلام دو کنید و برین معنی مغل خان را آگاہ سازید فی الفور بشارت
دست نوزانی پردہ ظلمانی از لشکر اسلام بر طرف شدہ بر سر آن گروہ ققنہ انگیز طاری گشت علی الصباح
حضرت بابا فرمودند کہ یہ خان مذکور بنویسید کہ حضرات ارواح طیبہ حمد و معاون شہانہ و ما را باطلاع
دادن برین معنی ارشاد فرمودہ اند خان مذکور کہ نہایت مضطرب بود ازین نوید خورسند گردیدہ در خواست
ملازمت نمود و حضرت از روی لطف بخانہ خان مشارالیه تشریف بردند خان مسطور بہ ادا آداب
یکہزار روپیہ نیاز گذرانید و التماس امداد کرد حضرت فاتحہ خیر خوانندہ روز دیگر خان کو رسوا شد افغانان
اگرچہ در اوایل غلبہ کردند تا آخر بچون آہنی شکست خوردہ نہایت یافتند و مقتول و مجروح منتشر شدند
خان مذکور با غنائیم بسیار معاودت کرد و یک اسب و دو ہزار روپیہ نذر گذرانید چون ازان مکان
ارادہ توجہ بولایت کردند از عالم روحانی بشارت آمد کہ در ملک ہند اقامت کردہ کا فہ این ملک
را بہرہ یاب ہدایت و افادت سازید عنان غرمت از سمت ولایت باز داشتہ بسیر کشمیر متوجہ شدند
و مدتے در انجا تشریف داشتند جمہور اکابر و مشائخ و علماء و سادات آن شہر بلازمت تشریف
سعادت اند و گشتند چنانکہ تا الآن فرزندان آنہا کہ ذکر فیوض و برکات حضرت از بزرگان
خود شنیدہ اند بصدق اخلاص معتقد اند در بلد کشمیر شاہ محمد امین از خادمان و درویشان مقرب
و شاہ غنی از مردیان کامل و شاعر متبحر از خدمت حضرت خرمشہ عازم سیر بہ گالہ و لوہا حی آن
شدند بعد چندی حضرت ایشان یعنی شاہ مسافر بارادہ تفرج آن ملک التماس اجازت نمودند حضرت
نظر بر فوائدے کہ در سیاحت حاصل است نمودہ خرمشہ ساختند و خود دفعہ ثانی بغرض زیارت حرمین لغین
راہی شدند و در شانے راہ در گجرات خورد و با معارف آگاہ شاہ و ولاماتی شدہ با حمایا و گجرات
رسیدند و از انجا بکنار دریار سیدہ متوجہ عبور شدند روزے بکثرت سیر و یارب کشتی آمد نہشتند
درین اثنا رعیتے رونمود و شرمق مراقبہ بردہ چنان موطاق شدند کہ شاہ جان محمد از فضلاے کامل
و مردیان خاص کہ در ان وقت حاضر بود از فرط بیم مانند موج بر خود از ریدہ بنا بر احتیاط در پس
پشت مبارک برائے محافظت ایستاد کہ اگر لغزشے پدید آید خبر دار باشم بعد ویرے سمر از مراقبہ برداشتند

چون ماجراے مذکور برائے ضمیر کن دریا اسرار ہوید ابو دنگا ہے بجانب شاہ جان محمد کردہ زبان
مبارک را بخواندن این بیت از طبع شریف در نشان ساختند

دلم خبر است و تن مایه تفکر و آن دریا زہر خوش شود پیدای هزاران چل پیر بیضا
شاہ جان محمد بعد انفعال از خطرہ خود قصہ تقصیر گوین دست ادب بتپش حضرت ایستاده شدند
القصہ آنحضرت بعد تحصیل زیارت حرمین شریفین مراجعت ہندوستان فرمودند و از راجن ابدال
و دار الخلافہ شاہجہان آباد خجہ بنیاد و رنگ آباد کہ اعظم صوبجات دکن است در حینہ کہ بادشاہ ہر
محمد معظم بہادر شاہ ناظم انتخاب و تشریف آورده و ترکیبہ شاہ عنایت درویش کہ برکنار از قطب پورہ
واقع است نکلن گردیدند ہمداران ہفتہ حضرت ایشان سیرت گاہ و گنیا تہ وادو رسیدہ کردہ اند راہ
چنچی و چنجاور و حیدرآباد بہ اوزنگ آباد رسیدہ سعادت ملازمت دریافتند و جمیع اکابر و اصاغر
شہر بلے دیدار ہمایون شتافتمہ اخلاقی فی نمودند و در ان تازگی سوداگرے گلاب فردا علی و عطر گلاب
بجہت تجارت در شکر بادشاہان اورو کسے اتباع مکر و بخدمت حضرت بابا لینگا پوش آمدہ کہ کیفیت
عرض نمود حضرت فرمودند بسیار چنچا اور و ند خرید نمودند فقرا و فضلا و صغار و کبا شہر در خدمت
حاضر بودند حضرت فقیرے فرمودند کہ بالا درخت ابنی رفته گلاب و عطر گلاب را بہ ہمہ اہل مجلس
بیانند چنچا پچہ بل اور و قدرے گلاب کہ باقی بود فقرا و فرمودند کہ خر قہاے خود را در ان ترکیبہ و ان
گلاب و عطر کہ مالیت مبلغ داشت در یک لمحہ ایشان فرمودند سوداگر و اہل مجلس متحیر شدند و چہ قیمت
آن فی الفور از غیب رسید سوداگر خجایت فرمودند سوداگر و طریقہ العین منافع کلی پرستہ آورہ
معاودت بوطن مالوف نمودند ہمداران حضرت ایشان را از روسہ لطافت نہر و یکسہ خود طلبیدند
حضرت ایشان بہ قصصا آب قہمے چندیش آمدہ ایستادند فرمودند نزدیک بیامید قدرے شہر
آمدند مرتبہ سیوم مقولہ (المرقوق لہدک) بر زبان رانندہ دست بہ دست مبارک گرفتہ بہ فرستند
آورہ ہوا ضعیف برخاستند و بہلوے خود شاندہ کلاہ سر مبارک خود را بر فرق ایشان گذاشتند و
فرق مفاخرت ایشان را بطاعت خلافت خود براوج سعادت برافراشتند و بسیار مریدان خاوانا

و فقر و فساد و صغار و کبار را رشاد فرمودند کہ ایشان را بجای ما بلکہ بہتر از ما دانستہ اخلاص و انقیاد کے کہ با ما دریدہ ایشان بجای آری پس از ان بچند گاہ غریمت ہندوستان فرمودہ بلکہ حسن ابدال را بہ تشریف گرامی رونق بخشیدند و حضرت ایشان نیز در رکاب سعادت بودند شریف خان کہ سابق در عصر شاہجہان بادشاہ از ولایت بہ ہندوستان آمدہ منصب بلند و خطاب خانی یافتہ بود در انجا سکونت داشت چون در خدمت حضرت اظہار صدق عقیدت می نمود گاہ گاہے بجا نشین تشریف می برد و در روزے قدم مبارک در مجلس و اتفاق افتاد جمعے از امرا حاضر بودند درین ضمن درویشی مجذوب وار شد حضرت کہ بتواضع پیچیدہ از اہل دول بر نمی خاستند بہ تعلیم ان مجذوب برخاستہ با احترام تمام بالاتر از ہمہ ارباب مجلس نشانزدان معنی بر طبع خان مذکور کہ او دہ گنا دنیا نا پایدار بود گران رسید بقریب از حضرت پرسید کہ حضرت طائفہ فقر را نسبت باہل دنیا در کدام مرتبہ میدانستہ ان پلنگ تیزی بہ نیازی فرمود کہ شمارا و این ہمہ اہل دول را کہ ہم صحبت شما برابر یک تار ہو سکتند خودنی شماریم خان مذکور براشفت و حضرت بجلالیت تمام برخاستہ بکان خود تشریف آورد و در روز سوم خان مذکور جائے میرفت بر فراز پشتہ رسیدہ بود نگاہ پالکی کشیدہ برگشت و خان مذکور از پالکی افتاد و دوشش شکست

بس تجربہ کردیم درین پیر کا قافا باور و کشان ہر کہ در افتادہ افتاد

خان مذکور متنبہ شدہ رفتن بطرف دیگر متوقف کردہ بخدمت حضرت رسید و عذر و استغفار بجا آوردہ دو اسب کہ در کوتل داشت و سہ ہزار روپیہ نقد نیاز گذارند حضرت ایشان بپہن شاہی از راہ اخلاص تا بنگلہ نیاد و روہ عرض کردند کہ حضرت از جملہ خاصان در گاہ اندھی تواند کہ بیک شہ لطف تاج سلطنت اقبال بر سر قلو کے از رانی دارند با این وصف چہ لازم کہ در خانہ اہل دنیا قدم گذارند حضرت در جواب فرمودند کہ اگر دل شامی خواہد بعد ازین بجائے نخواہیم رفت چنانچہ تاسہ شبانہ روز ہر پنجائشہ از جابر خواستند روز چہارم کہ بچیت تہجد و وضو بکان جہارت رفتند وقت بر آمدن فرمودند کہ بروید بہ بنیاد چہ حالت است حضرت ایشان در انجا رخصت گاہ گذارند

دیدند خون بسیار جاری شده گویا که هفت بهشت گوسفند ذبح کرده اند باز فرمودند که ما را انجناب
حق جل و علا اجازت است و ما موریم با کلمه بیامردی از دولتستان زر بتانیم و بیفلسان سنانیم
الحق که شیر بعد از سه شبانه روز بعد غلبه داشت تا به طلب طعمه قدم بر اه تلاش می نهاد و بهمت بر جانوران
کینه نمی گمارد تا آنکه صید قوی بجنگ آورده قدری تناول کرده باقی را قسمت زیر دستان
مثل شغال و روباه و غیره کار دانیده بستمورم بود متوجه استراحت می شو غرض آنکه حضرت بابا لیک
پیش هر صاحب دلی که میقتد مطیع و متقاد گردیده از سر اعتقاد نیاز میگردانید و حضرت بغرباء
و سائین بخش میکرد بعد از چند حضرت ایشان از خدمت آنحضرت رخصت گرفته بغرم زیاده
حرمین شریفین اختیار سفر کردند و انست تهته و بهر بقصبه سورت رسیده نزدیک مسجد جامع
که در اینجا بود وارد شدند و درون مسجد فرود آمدند از پس که تن مبارک از گرواه و تاب
آفتاب تحیر شده بود و از آزار خارش و حرارت به شدت دامگیر شده بود خطیب و موزن مانع
آمدند تا چار بیرون مسجد منزل گرفتند نفسی چند برآسودند قاضی آنجا که از فضلا اهل دل بود
جهت نماز آمده صورت حال بفرست دریافت با عز از واکرام تمام بچانه خود برده روزی چند و انرم
خدمت بتقدیم رسانید تا آنکه شفا کلی یافتند التماس نمود که زاد و را حله میاسیم کم از راه دریا عزیت
فرمایند قبول نفرموده بر آهشگی که چهل منزل مسافت دارد همراه قافله ره نورد گشتند و با اتفاق
غزیه از قوم افغان که صاحب کمال بود قطع مرآل می نمودند حضرت ایشان شکینه آب که بغل
داشتند بغرباء اهل قافله ایشان میفرمودند و وجه قوت درین چهل روزه راه یک آثار پست با جره
بود که حواله فیت خود کرده بودند بوقت غلبه جوع مشتے بے میداوند و مشتے خود میگردانند و از پشت
خود نیز خیر بے رویه ایشان میکردند با این همه محنت و صوبت و حرارت هوا و بے آبی و درو آگی رگ
و درازی منازل یک پاس باقی روز و تمام شب و پاس از روز دیگر راه میقتد و در شبانه روز
زیاده از دو پاس قرار نمی گرفتند حضرت ایشان بزبان صدق بیان میفرمودند که روزی که درجا
فرود آمده از تابش آفتاب سر بسایه تنه خار گداشته بودم ترک از مردم قافله طعمای نچسته

تبادل نمود و سوخته و دیگ از کفگیر خراشید قلیه که برآمد نواله بست و منتظر نشست که اگر سکه بیاید
 باو بدستگ نفس مایه طاقت شده خواست که قلمه از ترک طلب کند چون گردن خواش
 او را بقلاده صبر محکم بسته بودیم مجال حرکت نیافت ترک بقیاس کیفیت احوال را دریافت
 و گفت ای درویش این نواله سوخته را میخواهی گفتم آری ترک نواله سوخته را بدست حضرت داد
 میفرمودند چون آن قلمه در دهن انداختیم سگ نفس چنان معلوم کرد که چنین نعتی در تمام عمر شنیده
 باین محنتها شاقه طے منزل کرده بمنزل مقصود رسیدند آنقدر طاقت نداشتند که زیارت حاصل
 کنند سرگوشه نهادند حاجی بمنون نام درویش از بندگان شاه پلنگ پوش که هم پیرو حضرت ایشان
 بود همراه و اب عابد خان از اولاد عالم شیخ غریبان صدر الصدور و شکر محمد اوزنگ زریب بادشاه
 هندوستان زیارت آمده در اینجا اقامت داشت رسیدند و حضرت ایشان را بمکانی که
 حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم کلمه و پایچیت در اینجا نوش فرموده بودند برود و دوسه روپیه
 که در کیسه داشت برآورده قدر شوره با و کلیه نان که از سبب قحط نرنگران داشت خرید به باجه که
 همراه بودند با اتفاق تبادل کردند چون حضرت ایشان بعد از اقامت به بسیار خور و در ساعتی ضعف
 بطبیعت مستولی شد و اثر گرمی مثل مورچه در بدن دید چون اندک وقت پدید آمد سعادت زیارت
 حاصل کردند بعد در عرفات رفته و ثواب حج حاصل کرده درمی آمدند چون خرید و فروخت در اینجا
 مسنون است و خیر در بساط داشتند سیله که در کمر مبارک بود بقرش فروخته اشیاء غریاؤ
 فقرا کردند و بعد از زیارت مدینه منوره عمان غریب بلک هندوستان محط داشتند میفرمودند
 که چون محنت بسیار کشیده بودیم هر غریبی را که میدیدیم حالتش را بر احوال خود قیاس میکردیم بخاطر
 رسیده بود که ولایت رفته چله بر سر راهند ز کازه ساخته و خالیز کاشته و کوزه آب میباده
 سکونت گیریم شفقت پیرو مشرق حقیقی آنقدر شال حال بود که بوقت غریبیت ولایت گویا که حضرت
 شاه پلنگ پوش سلسله آهنی گلوی ما بته جانب خود بلک هند کشیدند لاجرم از روی گذشتن از راه بند
 سورت باوزنگ آباد رسیده در تکیه شاه عنایت آل شدند از رتب بشت رنود شاه عنایت

از روی واهمه گفت که حضرت منحل اند و مردم گمان دارند که نزد حضرت منحل اشرفیهای باشد
مبادا قسمی واقع شود و حاکم شهر هر قصد بلیع رساند و عین شدت از اینجا برآمده چند ساعت بر
کنار نهاله افتاده ماند بعد از آن از اینجا برخاسته استهسته استهسته در مسجد خوس پوش بر کنار راهین
نال که آن تکیه تبرک کیم در اینجا است رسیدند شاه شیرین نام درویشی مجذوب که فائل و محدث
وقت بودند و اکثر عوارق ایشان بر مردم ظهور یافته بود و ارکان شهر متفقند ایشان بودند و خیا
قیام داشتند و جمعی از قمار بازان و بنگ نواشان قمار بازی و بنگ سائی میکردند و مجذوب و متعظیم
بر خاسته گفت مر حبا این جاے شماست مدتی پاسبانی میکردم اکنون که خود آمدید آب آمد
شیمم برخاست این را گفته تسلیمات بجا آورده بطرف سلطان گنج رفته سکونت گرفت حضرت
ایشان آلات بنگ سائی را دور نموده آن مکان را پاک ساختند و اقامت در ریزند با بنگ نماز
نماز میگذاشتند و نگاچه تنها دو گاه بجا دو کس که از جاے میرسیدند و اکثر اتفاق چنان می افتاد که پنج
یاده روز یا پانزده روز بفاصله میگذاشتند و هیچ کس بر احوال ایشان اطلاع نمی یافت و همگرا از جا
خود بر نمی خاستند حاجی نبیل عزیزی از مردم خطبچهدست آمده شریک نماز میشد و بعد از دو سه
روز بقره تبیینی خشک بر سر حضرت می آورد و حضرت تناول میکردند و بهمان اکتفا میکردند بدین
طریق مدتی بعد از گذشتن دین بیگ نام جوانی ببلال است رسیده از سر عقدا و متعظیم دست
گرویده عرض نمود که اگر حکم شود مسجد خوس پوش را که پیرل پوش بسازم قبول فرمودند مسجد را پوش کپری
نمود و در آن نزدیکی خواجه محمد دلاکر از مردم ولایت داماد نبیل بیگ خان مرحوم که الحال پوره و مسجد
و حصی از خان مذکور درون شهر واقع است گاه گاه چه از کنار این مسجد گذشت بشکایت
روز بخریافت که عزیزی در اینجا تشریف دارند آمده ملازمت نمود و اکثر صبح و شام بخدست
میرسید و در آن تازگی شاه احمد و بعد از شاه احمد بابا شاه خادم و اخوند ملا حاشوش میر محمود و
شاه عرب و شاه کوچک و خلیفه عبدالرحیم و خلیفه خواجه محمد سعید و خلیفه حاجی عبدالکریم که احوال
این اغرض بقید قلم خواهد آمد بخدست آنحضرت رسیده کفش برداری می نمودند و بعد آن تنه چند دیگر

از ولایت آمده مقید بخدمت شدند و حاجه محمد ذاکر التماس نمود که مسجد تنگ است و چند سکه از فقره
در خدمت هستند اگر ارشاد شود بنگاه بجهت فقره ببارم فرمودند مختار اید آن عزیز بنگاه بنا نمود و حاجه
ابوالمحانی که از فضلا وقت و شاعر بی نظیر و شناس با دشاه بود و مدرس مسجد خان مذکور و استاد
خواجه محمد ذاکر بود و اجداد اجداد او در سال الف زمانه ولایت روضه منوره حضرت شاه مردان کرم الله وجهه
و اقامت البالد بلخ داشتند چون شنید که حاجه محمد ذاکر در خدمت حضرت آمده و رفت دار و او هم بر آن
دیدن آمده و اکثر اوقات بخدمت آمده می نشست بعد از آن یک یک از اکابر شهر بعبادت ملازمت
می رسیدند حاجی عبدالخالق نام عیز از اکابر بلخ پوره عقیدت راسخ بجناب حضرت بهم رسانید در آن
ایام دو صدر و پویه از جانب نذر آنحضرت رسیده بود حاجی عبدالخالق عرض کرد که مسجد بے احاطه است
و برابر ناله در کمال تشبیه واقع است اگر ارشاد شود مکان بلند بنم و گرد آن احاطه ببارم تا راه
آمد و رجا نوران مسدود شود حضرت آن زر را حواله بجا می فرمودند حاجی چار دیوار گلی احداث نمود پس
چند سال جو آنرا میرزا عرب بیگ نام بعبادت ملازمت فایز شده در خدمت فیض موهبت
چیزی میخواند بعد چند گاه مرض شده در لشکر بادشاه نژاده محمد کام بخش بعلق عده نوکر شد و جمیع بهم رسانید
بخدمت ملتقم شد که مسجد کوچک است و دیوارها بے خام پوشش کپیرلی دار دامید و دارم که قدر
وسیع و مستقف سازم و دیوارها از خشت ببارم حضرت فرمودند مبارک است چنانکه مسجد ابوبکر
پانزده گز و عرض شش گز و وسیع کرده چار دیوار از خشت خام و مستقف مرتب گردانید و یک از مخلصان
محبوب که حضرت خود در آن تشریف داشتند احداث نمود بعد از آن سیادت پناه میر محمد طاهر مرلی از
اولاد حاجه عبداللہ انصاری که مرید و خادم با اختصاص بود التماس نمود که چار دیوار بکمال طهارت فقره
می سازم چنانچه بعد کردن آب تدریجاً مد و باولی کلان ترتیب داد و بعد طاهر بیگ تا سنگندی که
از تبار عده بود و برادرانش در سرکار بادشاه بمناسب عده سرفرازی داشتند عرض کرد که فقره بر آن
وضو تصدیق می کشد میخوانم و ترکیه تبرکه موٹا بے ریتیار نمایم تا از باولی آب درون حوض آید چنانچه کا
خریده موٹا بر باولی تیار کرده و حوض و ترکیه احداث نمود پس از آن حاجه منظور نام حاجه سرکار بادشاه که

نجانہ ہمہ آب میرسانند چنانکہ زیادہ از پانصد روپیہ در ماہہ اینہا معین بود و حضرت بیچ و جاز
 بیچ جاخیزے در وجه مصارف مقرر معین نداشتند و نجانہ بیچ یکے از اہل دنیا نہ رفتند و این ہمہ
 اخراجات از غیب میسر و بخرج می آمد در ایام برسات اکثر بیوہا را چہرہ با خریدہ سیدان و فقرا
 بموجب امر حضرت چہرہ بار دوش گرفتہ می بردند و بر خانہ انہا می انداختند و دیوار ہا را گل اندود میکرد
 و نجانہ نعر بارے بجای رومی و ناز جبارہ و تبرک سبب دعوت نیز قندیل خان کہ صوبہ ار اورنگ آباد بود
 روزی در ایام صیام خدمت رسیدہ عرض کرد کہ طعاعے براسے حضرت و قلعہ از خواہم بفرستم حضرت
 قبول فرمودند و قبل از آمدن نعل خان اخلاص نامی باغبان کہ در بناب حضرت ارادت داشت
 دعوت نجانہ خود کردہ بود و حضرت نجانہ اش تشریف بردند و غریب بودیغیر از یک خانہ خوش
 خانہ دیگر نداشت حضرت ہان نام جوار و ساگ کہ نجانہ باغبان میباشندہ بود و دوش جان فرمود
 طعاعے کہ نعل خان فرستادہ بود کسان او ہا را بموجب امر حضرت آوردند طعاعے وافر و سکہ کف بود
 باغبان فرمودند کہ این طعام را بر فقرا و غییرم از حاضران مجلس تقسیم نماید و خود ہم بخورد۔

و ذکر تشریف آوردن حضرت بابا ملنگ پوش
 از حسن ابدال در خدمت ہند و اورنگ آباد و حضرت
 ایشان و رفتن بہ شکر میر شہاب الدین

رسیدہ اند حضرت ایشان میفرمودند کہ از حسن ابدال نا اورنگ آباد مسافت دراز است و چہ فرم
 ایشان تا حال نہ رسیدہ بود از استماع خبر نزدیک رسیدن ایشان متحیر شدیم بعد چند روز تشریف
 آوردہ در بنگلہ کہ بر کنار نالہ واقع است نزول فرمودند از اہل پیش داشتند و از فقرا کہ ہمراہ بودند
 بعضی در شاہچہان آباد و چندے در سروخ و پارہ در امین و در ہاپنور و شاہ ناظر و شاہ منظور
 فرودا پور ماندند و ہمین طریق جا بجا از سبب اہل ارض ماندند و چندے ہمراہ حضرت رسیدند و بعد
 رسیدن ایشان دو سہ ماہت گذشتہ بود کہ فرمودند تہ تیہ میکنید کہ فردا پیشتر روانی شویم عرض
 کردیم کہ دشمنان حضرت از اہل پیش دارند و فقر جا بجا ماندہ اند و بہ بات شدت پر سر است

چندے درینجا توقف بایزود بعد انقضا پر سات بہر جانب کہ افتضا کا خاطر شریف باشد توجہ
باید شد فرمودند کہ چون شہاد باب توقف مبالغہ دارید بشنود کہ قتمے درجن ابدال بوقت سحر
غیبی روداد و مجلس مقدس حضرت سرور انبیا صلی اللہ علیہ علی آلہ وسلم ظاہر شد و سابق ازین
بکرات مشاہدہ کردہ بودیم کہ حضرت ابوبکر صدیق و حضرت عمر رضی اللہ عنہما بدست راست آنحضرت
بودند و حضرت عثمان و حضرت علی رضی اللہ عنہما را جانب دست چپ حضرت میدیدیم دین
مرتبہ بہر چہار اصحاب کبار را بدست چپ آنحضرت مشاہدہ کردیم و عزیزے میان قدس و مویہ
بدست راست آنحضرت ایستادہ اند و سیفے بہر نہ در دست دارند خواستم قدم بوس آنحضرت نمایم
حضرت بطرف دست راست اشارت کردہ زبان عربی فرمودند کہ اول سیدنا محمد را زیارت کنید
و انتمیم کہ حضرت امیر حمزہ اند سعادت پائوسی ایشان در یافتیم حضرت امیرزا کردند کہ محمد سعید عرض
کردم لبیک فرمودند این سیف را بگیرید و در ملک دکن بشکر میسر شہاب الدین بروید و سیف را
بدست من دادند حسب الارشاد غم دکن کردیم و نمیدانیم کہ ملک دکن بکدام سمت است و میر
شہاب الدین کیست حضرت ایشان میفرمودند کہ چون حضرت بابا کیفیت واقع بیان فرمودند
اسباب سفر سرانجام کردیم و حضرت صباح ان روانہ شدند بعد طومر حل اتفاق آقا است بمحکمہ
کہ بر کنار لشکر میرزا کور بود و صورت بدست پر رسیدند لشکر گیت مردم ظاہر کردند کہ لشکر میسر شہاب الدین
خلف عابد خان صد الصد و بادشاہ عالم گیر است میرزا کور دران وقت چہار صدی منصب
داشت و با جمعی از افواج بادشاہی و چند جمعی از رفقا پدر خود بہ تخییر کج از قلعہ جات دکن اتر گیا
خلافت مامور شدہ بود و از سبب امتداد ایام و عدم اتمام این ہمہ متفکر بود میرزا کور بہرمان شب
و خواب دید کہ عزیزے بصوت و ہنویت بابا الینگ پوش ظاہر شدہ فرمودند کہ چہا مترودی حقیقت
حال عرض نمود حضرت دست میسر شہاب الدین را بدست مبارک خود گرفتہ قلمے چہا بجانب قلعہ
ہمراہ خود بردند و فرمودند کہ راہ دروازہ قلعہ این است میسر شہاب الدین بوقت صبح بیدار شد
از صاحبان خود پرسید کہ این چنین درویشے بنظر کس درآمدہ است یکے از انہا کہ عجبہ چہہ آقا

داشت ظاهر کرد که دیر و زبر گے باین شکل در مسجد عقب لشکر وارد شده اند میر بر خاسته بنزد
حضرت رسید و بظہیم و ادب خادمان ملازمت نمود و آنچه در خواب چال با کمال حضرت را مشاهده
کرده بود بعینہ دید و حضرت را بدیرہ خود برد و در دویم قلعه مفتوح شد بکبر و این فتح از جناب طاقت
باضافہ منصب خطاب شہاب الدین خان سرفرازی یافت و بمن قدم حضرت اختر سعادتش
پراوج دولت ترقی پذیرفت بہر طرف کہ رو آورد و با افواج غنیمت مقابل میشد اگر نہ اران بود نہ بابت
تقلیل نظر سبکشت و علی التواتر کامیاب ضابطہا مناسب میشد تا بمردیام بیایہ ہیئت نہری
کہ منتہا کمال امرائیت و خطاب نازی الدین خان بہادر فیروز جنگ فایز گردیدہ بر سایر امر عظام
فائق گشت امر اکمل مکان کہ بہت و دو کس صاحب نوبت بودند با چہل نہر اسوار متباعدت
ایشان متعین شدند جدا جدا با افواج خود با بہر سمت کہ غنیمت شرمی شد متعاقب می یافتند و
بجنگ می پرداختند و میدیدند کہ حضرت بابا لنگ پوش پیش لشکر اسلام میروند و بر فوج کفا
تیر اندازی میکنند ہر کس کہ چال مبارک را میدیدند اگر چہ بیعت قلیل می بود قوی دل شدہ بر سر
مقاہیر میخندید و فتح می یافتند و چون بمکان خود با معاودت میکردند می گفت کہ حضرت در لشکر ما
بودند دیگرے می گفت کہ ہمراہ ما تشریف داشتند می گفت کہ با عانت ما متوجہ بودند چون مردم
لشکر اسلام بعد بر گشتہ می آمدند می پرسیدند کہ حضرت درین جنگ با کہ فریق بودند حضرت بمنبر بودند
ما با ہمہ شمار می بودیم کیفیت احوال کرامت اشتغال سلطان الاصفیا حضرت خواجہ بہار الدین نقشبند
شکل کشا قدس سرہ دال بر صدق این مقال است قتی در ایام ماہ صیام مردم سکند بخارا ہفتاد
جادوخت حضرت خواجہ نقشبند کردہ بودند حضرت در یک وقت ہمہ جا حاضر شدہ بودند مردم چشم خود با
میدیدند و نیز حضرت امیر کلال از بخارا تشریف بحکامہ اند و غربت مکہ معظمہ بحسب ظاہر کردہ
و ہر سال دران مکان تبرک حاضر میشدند و دران اماکن شریفہ خانقاہے داشتند جمعہ کثیر از اصا
و اکابر آنجا سعادت ارادت و دست بیعت آنحضرت مشرف بودند و سالیکہ آنحضرت جلالت
کرد مردم آنجا آنحضرت را ہمراہ مردم حج نیافتند از غایت شوق بہ بخارا رسیدند چون خبر وصال

آنحضرت شنیدند گریه و زاری نمودند مردم پرسیدند شما حضرت را چه میدانید گفت حضرت بهر حال با قافله حجاج در آن اکنه شریف تشریف میفرمودند و خانقاہی داشتند کہ الان قائم است و مایان مریدان و خادمان آنحضرت ہستیم و این مقدمہ در مقامات شریفہ آنحضرت ثبت است القصہ حضرت بابا مدتی در لشکر غازی الدین خان بہادر فیروز جنگ تشریف میداشتند چون نام چار کوہہ را چو از اہل دنیا گنجہاے را در صوری و صحنی از خزائنہ گرمیم می انداختند مبلغ ہاے خطی کہ بطریق مذکور ہمہ خرج غراب و قہار و بیوہا و یتیمان بود و اسپان تازی و غیر آن کہ امر از مذکور میکردند بیکہ ساید و ریشا را میخوردند چون بطریق سیر تشریف بچوک می بردند بدوکان نان پر سے کہ میرسدند ہتھوڑان کہ در نظر مبارک می آمد قیمت مضاعفت دادہ ہمہ را می خریدند و بیکہ میفروختند و بچہنیں از بیج فروشان و روغن فروشان و میوہ فروشان و دیگر اہل حرفہ ہر چہ ہایا بود بزیادہ از قیمت می خریدند و بخرچ میرسانیدند و ہر غریبہ وضعیفہ کہ از حبس پارچہ و غیر آن در بازاری آورد و حضرت میدیدند اگر چہا را قیمت میگفت حضرت بخادے کہ ہمراہ می بود میفرمودند کہ چہ از ان میفروشد چہا را بوسہ بدہ خادم عرض میکرد کہ این چہا را نہ میگوید و چہا را نہ ہم گران است باز حضرت میفرمودند کہ چہا را روپیہ میگوید بدہ کہ باین قیمت بسیار از ان است جمعہ کثیر از بیوہا و مساکین کہ خود فیض عمیم می بودند بر سر اسے کہ حضرت آمدہ می ایستادند جنس خود را در مقابل نظر مبارک نمود و اسیکردند و منفعت کلی می یافتند و در ہر کوچہ گوشہ و رستہ کہ غریبہ و لنگے و سیکے و بایناے و بیچارے کہ میدیدند بفقرا میفرمودند کہ بفلان مرضی کہ در فلان جا است و بفلان معذور کہ در فلان کوچہ است برسانید و سوا آن اکثر بیوہا و غراب و کیر و پیہ و دود و روپیہ روزینہ می یافتند و براے نان فقور تہود اکثر در ہفتہ دوسہ ہزار روپیہ بخرچ می آمد و طعام ہاے لطیف و مکلف کہ بختہ شد عالمے ارگدا و لواگر و بیوہ وضعیفہ بہرہ از ان می یافتند و ہمیشہ بزم بغز و بزم رشالہ و نقش ملائشہ و در یک طرف فضلاے صاحب کمال و شعر اے بلاغت آثار باہم شتہ مباحثہ علم و مشاعرہ می نمودند و متھے کہ آواز مناظرہ ایشان بگوش مبارک میرسید از جاے خود برخاستہ تبسم کنان نزدیک میرسیدند و بطلطف می پرسیدند کہ چہ

گفتگو دارید مدعاے خود عرض میکردند حضرت فی الفور دوسہ کلینوے میفرمودند کہ تشفی ہمیشہ
 وقبول میکردند و در یک جانب مطربان خوش الحان بسرود گوی و بطنور نوازی و دیگر ساز یاد ہوا
 اہل سماع را بوجدی آوردند و در وقت کوچ پیشش سواری ہتھکڑا دہشتاد و تاقریب صد تھنہ سہال
 پراز دھتھا گلہا بردوش فرودان میرفت و اینہا ہر روز در وجہ اجرت زیادہ از حق خود ہائی یا
 دہرہ کہ فرودمی آمدند فی الفور گلستان ارقم ترتیب می یافت و ضلایق بسیار سولے اہل زیارت
 برائے تماشا گلزار می رسیدند و ہمہ از فواید فصل تمتعات وافی بر میداشتند و از فقر و ولایت
 قریب صد و پنجاہ تا دو صد کن کرش بند در جلو مبارک میفتند و جمع دیگر سر و بار بہنہ کہ بخار یک
 لنگ بر بدن نداشتند بخدمت اسپان و شتران و بہدہا و دیگر سعادت می انداختند خصوصاً شا
 نعمت نام فقیر بوقت سواری آفتاب گیر از پر طاؤس کہ نہایت سنگین بود بردوش خود گرفتہ مقابل
 آن آفتاب پھر حرکت میرفت و اگر اتفاق طے مسافت دراز بہت گروہ یا بہت و پنج گروہ می
 افتاد و بہت چتی و چاکلی بہدہ کہ خود قیام می نمود و بعد فرود آمدن نیز بروے حضرت بہدہ آفتاب بازی
 و غیر آن ہمہ وقت حاضر می بود و مجنون و از لحاظ انحصور انور جدا نمی شد و اینہا ہمہ چون طالب حق
 بودند و ارادت بجناب حضرت داشتند شقت ہاشبا نروزی را بہترین راحتہا دانستہ ذخیرہ سعادت
 اخروی می اندوختند و حضرت از آنجا کہ شرب وسیع و طبع کریم داشتند بمقتضا طریقہ قلندر ی وصلح
 با سایر الناس از بیگانہ و آشنا و شاہ و گداز نظر رحمت بر ہمہ مبذول میداشتند اگر شمعہ از ان بزیل
 نقضیل گذارش رود در ذکر مانجند۔

میرزا میل از مدو تمہا شکند کہ پیر حضرت بودی گفت کہ روز سہ یا پانچ پیش بر کرسی نشستہ بودند و
 امر اعظام و جمیع از خاص طعام در پائین کرسی مجلس حاضر بودند و خیال بان گلہا روبہ شکفتگی آوردہ بود حضرت
 قہوہ طیبہ شہ شاہ خاکی کہ از زمان طفولیت پیشش کردہ حضرت بود بہدہ قہوہ پزی اختیار داشت قہوہ را خوب
 می نچت تا بجائے کہ نواب غازی الدین خان بہاؤ قہوہ را از جناب حضرت می طلبیدند و قہوہ خور و نوکران او
 باین جوی نمی توانستند نچت شاہ خاکی فغان اپر کردہ پیش حضرت داشت بجز و آنکہ فغان قہوہ را دوست

گرفتند رنگ چهره مبارک متغیر شد و در مراقبه رفتند نزدیک بود که فغان قهوه از دست مبارک
 بر زمین افتد اصحاب محفل متحیر شدند و یار آن نداشتند که فغان از دست مبارک بگیرند
 حاجی بای محمد که خادم خاص و خلیفہ حضرت بود فغان را از دست مبارک گرفت بعد مدتی که
 حضرت با فاقه آمدند اهل مجلس از حاجی درخواست کردند که حقیقت حال از حضرت استفسار نمایند
 حاجی التماس این معنی کرد فرمودند که شمارا باین چه کار باز دفعه ثانی عرض نمودیم جواب یافت
 مرتبه ثالث که یاران به نهایت بید شدند و حاجی بمبالغه التماس کرد فرمودند که عجز از آشنایان
 که در ولایت روم مرتبه غوثیت دارد فصلاً آنجا تہمتہ در بارہ آن عزیز برپا کرده سلطان عصر
 ظاہر ساحتہ در صد قتل ایشان شدند آن عزیز در بطن از استعانت خواست چنانچہ در آنجا
 رفیقہ فیصل الہی و امداد حضرت رسالت پناہی صلی اللہ علیہ الہ و صحبہ وسلم آن عزیز را از دست
 معاندان نجات دادیم حضور مجلس روز و تاریخ و ماہ و سال را بر کاغذ نوشتہ نگاہ داشتند و از ولایت
 روم ہر کہ می رسید از وی پرسیدند تا آنکہ بعد دوسہ سال جمعہ از ولایت روم آمدند و بموجب تنفی
 ایشان ظاہر کردند کہ درویشیہ از ساکنان روم کہ مرتبہ غوثیت داشت با دشاہ آنجا با عواض
 فیہ ہلاک آن درویش شد بزرگے از غیب پیدا شد و بموجبت بلینہ مظنہ کہ با دشاہ را در حق آن
 درویش بود رفع نمود درویش از آن مصیبت نجات یافت چوں در خیاب رسیدیم آن ذات شریف
 را در بنجامینیم و اشارت بجانب بابا ملنگ پوش کردند و روز و تاریخ و ماہ و سال را کہ نوشتہ بودند
 مطابقت خبر آن جماعت یافتند -

فضیلت پناہ ملا عبد الوہاب بخاری و حاجی قاسم ملکی دولت آبادی ذکر میکرد کہ بابا ملنگ پوش روزی
 بعد از اشرق از جاسے خود برخاستہ جدا سے ہوا از زبان مبارک باور دہدی شدند پوش از آن کہ فقہ ازین
 تہنیز گامی بچانہ سید نیاز خان کہ از سادات کلام و فضلاً عظام بزرگ زاد ہوا ولایت سمرقند و اقربا خان و وزیر
 بود تشریف بردند خان مذکور تواضع و تکریم بپا آورد و قہوہ طلبید فرمودند لے بزرگ زادہ چینی نذر درویش
 بدہ جواب دادند نہ دارم کہ بدہم باز فرمود نہ چینی بدہ باز ہمان جواب داد فرمودند کلام فرزندہ

فردا خواہی داد بعدہ بمکان خود تشریف آوردند خان مذکور بہمان شب در خواب دید کہ جمعہ کثیر
 فراہم آمدہ از پے ہر گیر میسر و نذر رسید بسبب دویدن چسبیت گفتند درین دیار خوش تشریف آوردہ
 مردم بزیارت ایشان میر و ند خان مذکور نیز ہمراہ آنہا دید دید کہ سر اسرودہ عظیمہ ایستادہ است و
 بسیارے از مردم بزرگ سر پوش و سفید پوش و قرع پوش در سر اسرودہ شستہ اند و در میان آن اعز
 بابا بلنگ پوش بر منہ بلند کن دارند پرسید کہ در میان ایشان خوش کیست اشارت آنحضرت
 کردند خان مذکور یہ یقین دانست کہ بابا بلنگ پوش در جہ غوثیت دارند و ہم در خواب در دل
 قرار داد کہ اسے خوب و دو صدر و پینہ نذر خواہم داد صباح آنحضرت از جای خاستہ و فرمود چنانکہ
 بوقت رفتن مقرر بود بزر زبان راندہ روان شدند شاہ ناظر درویش کہ از فقر اسے حضرت بابا حاجی
 عبد الرحیم عافیت بخیر بود و خرقہ از ایشان پوشیدہ بود و بابا حاجی عبد الرحیم شاہ مذکور را بجهت
 کسب کمال بخدمت حضرت پلنگ پوش فرستادہ بودند چنانکہ مدتی در جلو حضرت دید و خدمات
 دیگر بجا آورد و ریاضات شاوہ کشیدہ کمال معنوی حاصل کرد و مرید حضرت شد و خرقہ خلافت از حضرت
 پوشید چنانکہ خلیفہ شاہ ناظر می گفتند خلیفہ شاہ ناظر عرض کرد کہ حضرت کجا میر و ند فرمودند بجا نرسید نیز خان
 میر و دم معروض داشت کہ خان مذکور دیر فرمایں تم پیش آمد و باز تشریف می برد فرمودند از من خود
 میروم چون بجا نمانش رسیدند خان مذکور درں میگفت حضرت را دیدہ در سے متوفی داشت
 و بعد عظیم و تواضع باد ب نشست تہوہ طلبید چون علماء را در جناب فقر چند ان اعتقاد نمی باشد
 واقعہ شب را مثل خواہاے دیگر شمرده تعال و زید و ساکت نشست حضرت فرمودند بزرگان اوہ
 نذرے کہ شب مقرر کردہ نمی آری خان مذکور بجا ست و بہ قدم مبارک افتاد و معذرتہا کرد و
 اسپ دور کا بہر شکلی الباق و دو صدر و پینہ نقد و چند تہان پارچہ ننگ گذرانید و بقیہ مخلص متفقہ
 جناب حضرت بود و ہمیشہ خدمت ہا میکرد و بیرون برآمدہ خلعت فاخرہ را بجا کرد کہ بجا رہ میکرد
 بخشیدند این کچھ نیز آن اسپ را بچشم خود دیدہ بود کہ در خدمت حضرت بود و بمیل بخشیدند و ہم
 میرا میل تا شکندی گفت کہ وقتے حضرت بہا از تشریف بردند من در رکاب بودم و بکان

تاجر عیور فرمودند کہ جن بیاضی از قسم پارچہ وغیرہ از بنگالہ آورده مدتی در لشکر بادشاہ بود پس
جنس اورا خرید نمود باز بشکر غازی الدین خان آمد و در بخت ہم جنس او فروخته شد تا بحدیکہ نصف قیمت
راضی شدہ بود کہ اگر کسی بخرد بدہم حضرت بان تاجر فرمودند ای دیوانہ خیر سے نذر و دیشان بد عرض
کرد کہ من سوداگرم و مدتی است از عیال و اطفال جدا مانده ام قریب دو سال است کہ حیران
و سرگردان میگردد حضرت فرمودند اقتیاداری اگر نذر و دیشان بدی کارت بسراجم رسد و
اگر نہ خیران را فرمودند و از دوکان بگشتند تاجر بیادری تو فقی چند تہان پارچہ بدست گرفته از قب
دوان و دوان بخدمت رسید و تہانہا گذرانید حضرت قبول فرمودند و بر طبق عادت معہودہ کہ
در وقت گرفتن نذر بود ہم اللہ اللہ اگر گفتہ دست بر محاسن فرود آوردند و بکان خود مراجعت
فرمودند و زرد ویم تاجر مذکور پارچہا بسیار و تہا فراوان و رغن و برنج وافر و سیلغہ نقد نذر آورد
و معروض داشت کہ دیر و بیکسایمن قدم مینت لزوم سوداگران از اطراف در رسیدند و ہمہ مال را
بقیمت مضاعف خریدند و از فیض عمیم حضرت منفعتی زیادہ از انکہ متوقع بود بوصول پیوست ارادہ
معاودت بمکان مالوت دارم حضرت آن نذر را قبول فرمودہ و بعد خواندن فاتحہ اسم مبارک
اللہ اکبر بزبان رانده اورا مخلص کردند۔ و

سبحان قلی بیگ عزیز نے ظاہر سکریہ کہ مغل غیبیہ و لشکر خان فیروز جنگ سیدہ پارہ سوک و بہلہ
و قچی اسپ برافروختن آورده بود چون خریدار پیدا شد مدتی سرگردان ماندہ اخرا لام چہا قچی بیک روپہ
و دو بہلہ بیک روپہ بدست بن بفروخت و من آنہما بہر فروختن بازار بروم ناگاہ حضرت بابا لنگ پش
پیدا شد و قچی بر مبارک داشتند و جو آنے وجیہ یہا منظرہ دینال شریف می آشکرہ در دست داشت
بناظر گذشت کہ غیاثین اجناسی کہ با سید نفع خریدام چینی در بطاطنام و حضرت کہ خواہند دید از من آیند
گرفت قیمت ایں از بجا خواہم یافت حضرت نزدیکتر رسیدہ فرمودند ای دیوانہ بہلہ را می فروشی من
از راہ شرم حضور انکار تو انتم کرد بہلہ را بدست مبارک دادم حضرت آن را گرفتہ بجان صاحب
شکرہ عطا فرمودند و فرمودند کیاں بہلہ را در دست خود بپوش بہلہ در دست او بنامیت چست

و درست آمد انگاه بمن فرمودند که بپله را از کجا خریدی عرض کردم از شخصی فل خریدم بعد آن متروک
 شدم که وجوبیت از کجا خواهند داد درین اثنا غریبه مفلوکی که جامع کهنه پاره پاره در بدن داشت
 بدانجا رسید و گذشت نظر حضرت بمی افتاد و از دادند که لے دیوانه کجا میردی نذر ماکه قبول کرد
 پیارا آن شخص دست و پیل کرده گره از پارچه کهنه و اگر دیکر و پیس برآورده نذر گذرانید و حضرت بمن
 عطا کردن از خواطر خود مجمل شدم حضرت نگاه توجه بجانب من کرده فرمودند که لے شکاک از
 کجائی عرض کردم از بخارا ام فرمودند بهی سبب شکاک بعد آن غریب را پرسیدم که احوال تو
 غایت افلاس بنظرمی آید جامع درست نداری روپیه از کجا آوردی ظاهر کرد که مرا مشکلی پیش آمده
 بود و نیت کرده بودم که اگر شکل آسان شود دیکر و پیس نذر حضرت بابا یلنگ پوش خواهم برد بعد از آن
 که شکل آسان شد دیکر و پیس امهیا داشته از مدتی در تلاش حضرت بودم و الحال که حضرت را دیدم
 آن مقدمه از خاطر محو شده بود حضرت آن نذر را طلبیده گرفتند - دیگر

میر عبد القادر نام عسکری گفت که قسمی بریشان و بی خرج بودم از جادو روپیه بطریق
 قرض گرفته یک روپیه تا بنگا خریدم و روپیه دیکر پیش خود داشته می رفتم ناگاه میان راه با حضرت بابا
 یلنگ پوش در خورم فرمودند لے دیوانه روپیه که داری بیار در دل خود تیش شدم که تلاش بسیار روپیه
 بقرض بهم رسانید لام و حضرت نیخا آمد روپیه اندر کردم حضرت فرمود که بسم الله که اگر یک پتی ترا ده بپسند
 بعد از آنکه از خدمت جدا شد از هر دویری نواب فیروز جنگ گذشته میر قتم ضیا بیگ و از وعده هفت چوکی
 نواب فیروز جنگ آنجا نداشت بودم را طلبید رفتم و نزد او شتم ضیا بیگ نزد نواب رفت دیدم که
 رومانی در پیش او افتاده است و خیر در گره آن بسته است بعد انقضا یک پاس ضیا بیگ از
 درون برآمد و مرا پرسید که این چه خیر است گفتم پارچه افتاده است گفت بر دارید بر دوشتم چون گره را
 و اگر دم ده روپیه شش نفوس برام ضیا بیگ گفت بگیر که بسیار به خرج نیهای خداست عالی از غیب داده است فیخر

میر عبد القادر می گفت که لطف التذیک نام جوانی اسپه داشت از بخاری
 مشرف برگ شده بود در دل خود نیت کرد که اگر اسپه صحت یابد از چهار پاک پالے اسپه نذر

نذر حضرت بکرم اسب صحت یافت لطف اللہ بیگ جوان بے باک بود تغافل ورزید روزی بے بجائی
 و مہمانی بودم در راہ با حضرت دو چار شد حضرت فرمودند اے دیوانہ پاک اسب نذر کردہ
 لطف اللہ متحیر شد و عرض کرد کہ نمی آرم بچاہ رویہ قیمت یکپاس اسب آوردہ نذر گذرانید۔
 و اصل بیگ فزین نام جو انے صاحب جمال و ظل پورہ بود شاہ عبداللہ نام فقیر از فقر حضرت
 کہ تعلق خاطر با مے داشت ہمشیر بر سران کو چرمی گذشت و صد حق اللہ و جان اللہ میکرد طفلان
 ہم سن با ستہزای مے میگفتند کہ عاشق تو آمد و این سخن بخاطر آن پسیران میرید روزی آن مجنون
 پرورد دلبر انتظار دیدار پشت بدیوار کردہ ایستادہ بود چنانچہ قریب بدو پاس گذشت چون جوان از
 خانہ برآمد طفلان گفتند انیک شیفہ تو ایستادہ است جوان با شفت و سخنہا و رشت بگوئے گفت
 درویش جوابے ندا پس از غایت غضب خجسته یکش ز در دریش جان بحق تسلیم کردہ بدرجہ شہادت
 رسید پس و تغانیاش از ترس گر نغینہاں شد نہ حاکم شہر مردم خود را بچوکی بر خانہ اش تعین کرد
 حضرت بابا بلنگ پوش بر یارت روضہ منورہ حضرت شاہ برہان الدین اولیا قدس سرہ تشریف
 بود و فقیر کہ در اینجا بود بخدمت حضرت رفتہ کیفیت بعضی رسانید حضرت تشریف بشہر آوردند
 و بر سران بل دشمنہ عشق رسیدہ بر زبان رانند عاشق مشوید یاران کشتہ می شوند یاران مردم
 بسیار از فقر و غلیہ تبصا ص خون متفق شدہ غلو آوردند حضرت ہمہ را مانع آمدند و چوکی حاکم از
 خانہ اش برداشتند و پس و تغانیاش را بدلا سا طلب داشتند حضرت بطلعت تمام دست مبارک
 بر سر سپرداشتہ اطمینان خاطر بخشیدند و تغانیاش را نیز تسکین دادند انکاح ارشاد کردند کہ تابوت
 آن شہید بمنزل اخروی رسانند و خود ہمراہ تابوت روان شدند و آن پس و تغانیاش را
 فرمودند کہ پیشش تابوت بردند جمعے کثیر از فقر و غملا و شعرا و غیرہم پیرامون تابوت حلقہ زدہ
 متحکم نقش ملا میقتند و حضرت با جمعی این دو بیت بر زبان میرانند

عالم ز جمال تو جمیل است جمیل   و ز فرقت تو جهان قلیل است قلیل
 بادیت خون خود ز کس نتانیم   خون ہمہ عاشقان بیل است بیل

همه همایان تابوت چون ابر از آرزو میگیریتند و چشم مبارک حضرت نیز اسکار بود و آن پس و
تغایانش تا لان و خاک بر سر کنان پیش میفرستند و در هر رگه که تابوت میگذاشت از مردمان
آنجا احکام بود که اشک نمی بارید بدین طریق تابوت آن جان باخته تیغ محبت را بقبرستان آورده
مدفون ساختند و بعد ازین پسر اخلقه مکلف و تغایانش را نیز خلعتا بخشیده مخص فرمودند و
پسر را را شاد نمودند که شب با جمعه بر فراز آن عاشق زار رفته فاتحه میخواند باشد پسر شرب جمعه
بر مرقدش رفته فاتحه میخواند و میگیریت و قوع این حال باعث فرید صدق اخلاص نخلصان میگردد
مقرر بود که شب با مجلس شریف حضرت چراغدانان بزرگ از مس که قریب دو آزار و آن
دوست و یاسی فقیه کلان در آن افروخته میشد روشن میکردند از اول شب تا دم صبح روشن
میان شب از شب با کتابت بخند دست حضرت رسید بر آن مطالعه آن شاه قلند شهید که حاضر بودند
فرمودند چراغ بیارید چراغدان مالا مال روغن سوزان بود ایشان دست چراغدان را بدست برد
آوردند و در حالت بر اشتق قدس که از آن روغن جوشیده بدست ایشان افتاد و از خوشگی
صدای چرخه بگوش همه اصحاب مجلس رسیدند ایشانند که دست سوخته شد و ایشان ثنایات تمام چراغ
را از دست نگذاشتند و بعد از مطالعه کتابت چراغ را بجای که بود آورده بگذاشتند و چون
دست را ملاحظه کردند اصلاً اثر سوزش نرسیده بود و نیز

شاه شهیدی گفتند که شب چراغ در حجره حضرت روشن بود و حضرت بیرون حجره نشسته بودند و آن
حجره بیرون آمد حضرت فرمودند چراغ را گل کنید چراغ را خاموش کردم و پشت گردانیده قصد بیرون
آمدن کردم کسی از غیب هر دو دست خود از هر دو طرف بر شقیقه های من گذاشته روئے مرا
بجانب چراغ برگردانید دیدم که آن چراغ گل شده روشن و فرزان است -

میرزا الدین پسر خان فیروز جنگ چون بهفت سالگی رسید فیروز جنگ مجلس شادی برای پسر
ترتیب آدم مردم جمع شدند پسر را فرمودند آفتاب دست شوی ببار و پسر دست مبارک حضرت و در کس
دیگر که نزد حضرت نشسته بودند شویانید بعد از خام دستهای دیگر اصحاب مجلس را شستند بعد از فراغ طعام

خان کو بجناب حضرت معروض داشت که از فضل حضرت امیدوارم که حلقه ذکر بازند و دعا در حق این پسر بکنند نظر حسب الامر حضرت حلقه بسته بگذشت و شغل شدند خان بکوب را جمیع از ابدان خود را حاد خان محمد خان و مجاهد خان و عبدالرحیم خان و محمد امین خان و رعایت خان و امر دیگر و سایر اهل مجلس داخل حلقه بودند و حضرت بطریق عادت معهود که در وقت حلقه ذکر بود صد آهوه بر زبان مبارک انداخته بودند و در پیرامون حلقه می گفتند و چسرا کلان بنیت طالع پسر در میان حلقه فروخته پسر را نزد یک آن چراغ نشانده بودند از کثرت ذکر مردم نفس باز یادتی کرد و آن چراغ یکایک خاموش گردید خان فیروز جنگ و همه اصحاب مجلس از گل شدن چسرا که فال طالع پسر بود بطلول شدند حضرت با وجود آنکه پیرون حلقه بودند و چراغ از ایشان در در تر بود فی الفور دست مبارک نزدیک بدان شریف آورده صد آهوه گفته نفس بسو چراغ دمیدند آن چراغ گل شده از سر نو فروخته شد زیاده از آنکه بود بعد فراغ حلقه ذکر خان فیروز جنگ بقدیم مبارک افتاد و پسر را نیز بقدیم بیاوان انداخت حضرت دست شفقت بر سر پسر گذاشته فاتحه برای سبیل عمر و دولت او خواندند جمیع حضار مجلس مبارک با گفتن از اثر برکت انفاص حضرت است که میر تقی الزین مذکور از جناب عالم گم یار شایسته منصب بلند و خطاب قمرالینجان و بعد از خطاب حسین قلیچ خان بهادر سرفرازی یافته و سر حلقه ذکر عظام گردیده و الحال در عهد سلطنت محمد شاه بادشاه بنیره عالم گیر خطاب نظام الملک اصف جاه و حکومت تمام آق قلیم دکن مسندافروز کامروائی است - هم

شاه شهیدی گفت که خان فیروز جنگ حسب الحکم بادشاه بر آتش قیله جو خنجره جنگ متعبد بود و دست خاصه بامتداد کشید خان مذکور بجناب حضرت عرض کرد که ایام است که قلعه ای مرا کرده گرم جنگ است و بادشاه از سبب توقف تا کی می نویسد امیدوارم که تو بجا شود که فتح مهم بزودی صورت بند و حضرت فرمودند که شما بزم خود بفرمایید تا فاتحه در زیر قلعه استاد نمایند ایاده که حضرت کس از فقر فرمودند که در آن قنات نشینند و بدعا مشغول شوند عرض کردند که ما طهارت را درست نمیدانیم متوجه شدن و دعا کردن را اینچنین فرمودند شما باین چه کار دارید بروید و بنشینید هر سه فقیر زینت شده یک از ایشان بنگ نوش بود

دوے افیونی سیکنیز بھلنے گرفتار ہو بعد سے روز خان فیروز جنگ پر پیغام عرض نمود کہ باوجود آنکہ قتل
در انجا ثبات اند اما حال ہم بکفایت نرسید حضرت خود توجہ فرمایند حضرت پر پیغام آور فرمودند بر بہین
کہ قتل در چہ کار اند پیغام آور در انجا رفتہ بخدمت حضرت باز آمدہ عرض کرد کہ یکی از ایشان سبیل بطرف
آسمان و پشت بزین کردہ خواب رفته است دو یکھے ہم بدتور خوابیدہ وسیچو بکشیدن تمباکو از خود
ز قیہ بخیزش تہ است حضرت با د فرمودند کہ خواب مژدہ ہر سان کہ قلعہ مفتوح شد لو اب از شنیدن
این سخن متعجب شد کسان خواب خبر آوردند کہ مردم قلعہ گر خبیہ تر قند و قلعہ خالی است خواب قلعہ
تبصرت خود آورده آداب سکر بخدمت حضرت بجا آورد۔

عبداللہ بیگ نام جو انے اسپے بسیار خوب داشت و سوار شدہ جب میرفت از سر و برہ
حضرت گذر کرد حضرت فرمودند اک دیوانہ کجا میروی ندرے داری گفت ندارم باز فرمودند نذر بدہ
گفت کہ ندارم کہ بدہم دفعہ سیوم فرمودند ندرے کہ داری بدہ باز بہان جواب داد فرمودند اختیار داری
از ماہین سہ بار گفتن است و بس جوان از انجا گذشتہ بیاران خود گفت کہ حضرت بزور از مردم نذر
میگیرند چون پارہ راہ رفت اسپش یکا یک پیش پا خوردہ بر زمین افتاد و پایے اسپ شکست چنان
گریان مالان بخدمت رسیدہ عرض نمود فرمودند بلاے بر تو رسیدہ بود و ما بتو گفتیم کہ نذر بدہ اگر امیدوی
رفع بلا میشد چون ندادی آنچہ شدنی بود شد حالا چہ علاج۔

خلیفہ عبدالرحیم از خلفا خاص حضرت ایشان میفرمودند کہ در قتلہ کہ مانور بودیم دیرہ خود را
نزدیک دیرہ حضرت شاہ پلنگ پوش اسادہ میکردیم روزے بوقت دوپہر دوسہ جوانے شکاک
بخاطر آوردند این وقت رفته بنیم کہ حضرت در چہ کار اند چون رسیدند حضرت درون دیرہ تشریف
داشتند و پرودہ افتادہ بود اینہا بے باکانہ پرودہ برداشتند و بچہ برداشتن پس پاشدہ رسان
ارزان گریختند حضرت انہار آواز دادہ نزدیک خود طلبیدہ بلطف و شفقت حرفے چند در میان آورده
فرمودند کہ طائفہ درویشان را امتحان کردن دے ادب اتہ پیش آمدن خوب نیست بعد از آن رخصت
فرمودند حضرت خلیفہ گئی گفتند کہ من آن جوانان را نزد خود طلبیدہ پرسیدم کہ سبب چہ بود کہ تحمل قتلہ

و ترسان و لرزان برآمدی گفتند وقتے کہ پرده برداشتیم دیدیم کہ بر چہار پائی بسے عظیمی خوابیدہ است
چشمہا مثل طاؤس پر خون باز کردہ و دم خود را چتر ساختہ می جنباند بشاہدہ ایں حال ترسے ہمارو
و پس پاشدہ گنجتیم باز حضرت مارا طلبیدند دیدیم کہ بر چہار پائی بسے نبود مگر حضرت خود بود بعد
و وقوع ایں معنی بخدمت حضرت بندگیہا بجائی آوردند۔

رعایت خاں برادر محمد امین خان می گفت کہ در وقتے کہ من در لشکر خان فیروز جنگ بودم
نہایت پریشان احوال بودم بخدمت بابا یلنگ پوش آمدم و شکایت پریشانی کردم فرمودند
اگر نذرے میدہی کشایش تو میشود و از دہ رو پیہرض کشیدہ نذر گذرانیدم فرمادے آن بادشاہ
عالمگیر بے درخواست من دوازده ہزار روپیہ را فرد جاگیر دستخاک کردہ فرستاد بکرت حضرت
جمعیت دست داد۔

یکے از خادمان حضرت می گفت در حینے کہ حضرت دگلبرگ شریف داشتند اکثر شب ہا جمع
بزیارت فرما حضرت سید محمد گیسو داز میر قندشے پارہ از شب گذشتہ بود و ہمہ مردم در خواب
بودند حضرت برخاستند و مرا بیدار کردند و راہی شدند من بدنبال حضرت روان شدم از
آبادی گذشتہ بقبرستان رفتند و بیشے باصورت نورانی در قبرستان نشستہ بود حضرت اید
تواضع برخاست و معاقلہ کرد باتفاق سرمہ اقبہ بردند و من بگوشہ نشستم بعد دیرے کہ سہراز
مراقبہ برداشتند درویش بحضرت گفت خیرے تناول میکنید فرمودند ارے کوزہ پراز اکیہش خود
داشتن مان جوین خشک چند روزہ بر سفرہ دیش گذاشت باتفاق آن نان خشک باب
تر کردہ نوش جان میفرمودند و از آن نان پارچین عنایت کردند من قدرے از آن در دہن
انداختم آنقدر خشک و سخت بود کہ ہر چند خایدم بخلق فرود متواضعم بردن غل خود گذاشتم پس از
خوردن ہر دو بزرگ تا آخر شب در مراقبہ بودن چون صبح شد یکدیکر را وداع کردند و حضرت
توجہ بمر اجعت نمودن فرمودند خیرے ازین درویش نخواہ من بتقاضاے ایام جوانی بہ خاطر
گذرانم کہ درویش سواے نان خشک جوین خیرے در سباط ندارد و مرا چہ خواہد و بعد از آنکہ حضرت

نزدیک بمکان خود رسیدند از من پرسیدند کہ خیبر از درویش طلب کردی گفت من فرمودند اے
 بے دولت ہر چاروئے اتنی عطائی کرد آن زمان بخاطر رسید کہ الحال رفتہ چہیکہ طلب صبح در انجا
 رقم بہ چند تخمس کردم بنیاقم دانستم کہ ایشان از رجال الغیب بودند کہ بقامات حضرت آمدہ بودند۔
 جسے کثیر از خادمان حضرت بابا پلنگ پوش ذکر می کردند کہ دریاے کہ حضرت بکمال شرف
 داشتند یک از فقرا سپ کلائے کہ ہزار روپیہ قیمت داشت چہت آب خوراندن می برد
 و بار بار بدکان میوہ فروشے دید کہ انگور بسیار خوب دارد لش بخوردن انگور راغب شد چون
 چہیکہ داشت اسپ را نہ دباغبان فرو گذاشتہ تیج اتنا انگور ازو گرفتہ خورد و بگوشے رفتہ سر
 بخواب گذاشت چون خادمان حضرت اسپ را ندیدند تخمس کردند شخصے ظاہر نمود کہ فلاں فقیر
 اسپ را برائے آب خوراندن بردہ چون نزد آن فقیر رفتہ پرسیدند جواب داد کہ اسپ کان
 فلاں میوہ فروش بستہ است چون نزد باغبان رفتند و استفسار کردند ظاہر نمود کہ فلاں فقیر بخی
 پنج اتنا انگور زن گرفتہ گذاشتہ است خادمان نہ حضرت آمدہ حقیقت را عرض کردند حضرت
 باستماع این معنی بسیار خوشوقت شدند و آن فقیر را طلبیدہ ہر بانی راحت فرمودند و آن اسپ
 را بباغبان بخشیدند۔

والدہ کلان خواجہ ابراہیم بنیرہ جیل بیگ خان مرحوم می گفت کہ حضرت بابا پلنگ پوش
 اکثرے بعدد سہ روز بخاندہ مقدم رنجہ میفرمودند کہ اسے کہ چہار سحر و زنگذشت می گفتیم کہ ویراست
 کہ حضرت بابا شریف سیاورہ اند حضرت فی الفور ہمان وقت پیدا میشدند و میفرمودند کہ شما
 یاد ما کردید اینک ایدیم نزدیکہ دارید بدہید و ما را ہر چہ می بود نذر میگردانیدیم۔

پیر محمد نام افغانے کہ پدرش خادم صادق جناب حضرت بودی گفت کہ وقتے یکے از خادمان
 حضرت بخد مت آمد فرمودند نذر بدہ گفتہ ما را م باز فرمودند چہیکہ بدہ گفت چہیکہ نذر م چون
 دفعہ سوم انکار نمود حضرت دست مبارک در جیب او انداختند و گفت قلیے برآں خرج خوری
 نگاہ داشتہ ام حضرت ان زلیل را از جیب و برآوردہ گرفتند حضرت ایشان بپا شاہ مسما

عرض کردند کہ حضرت این میگوید و تجلیل برائے کار ضرور نگاہ داشتہ ام گرفتار آن مناسب نیست
 فرمودند اگر بخاطر شہانیزب نمیگیریم و واپس دادند آن عزیز چون بجا نہ رفت از ارتب شدت تمام
 روئے نمود نزدیک پیرگ رسید و حالت نوح طاری شد اقربائش زاری و فغان کردند در آن بہشتی
 آن عزیز خواب دید کہ ملائے عظیم پیش آمدہ قصد ہلاک دارد و حضرت بابا بلیک پوش پیدا شدہ
 میفرماید کہ مانند این گرفتہ بودیم و باز باین بخشیدیم بجز فرمودن حضرت بلا از سر او دفع گردید و
 صحت کلی یافت پیر محمد خان میگوید کہ روز دہم من در خدمت حضرت حاضر بودم آن عزیز در
 جناب حضرت رسیدہ گریان و نالان بقدّم مبارک افتادہ آداب شکریجا آورد و چہ کہ حضرت
 انجیب او بر آوردہ باز دادہ بودند مضاعف آن نذر گذرانید حضرت بجانب حضرت ایشان
 متوجہ شدہ فرمودند کہ مانند از کسے مفت نمی گیریم آن وقت اگر ندیدی کہ رقم ہرگز بلا در مقابل
 ادنی آمد نیز پیر محمد خان گفت کہ روزے حضرت در تکیہ شاہ عنایت در حالت ذوق و شوق
 معنوی در غایت سرور زیر درخت نیم ایستادہ بودند شخصے از غلصان صادق الارادت بخدمت
 رسید حضرت بے فرمودند پیش بیا کہ ترا خدا بخم حضرت ایشان حاضر بودند عرض کردند کہ مخلوق ہم
 خدای تو اند شد فرمودند کہے میتوان شد بخاطر فاتر کمتر جنین میرسد کہ مردان خدا منظر آثار
 و اسرار حق تعالی اند و خدا شدن باین معنی باشد کہ صفات کو ناگوں حضرت حق در قول و فعل
 دوستان او بظہوری آید و بتوانند کہ بقوت توجہ باطنی دیگرے را از خودی او وارہانند۔

ملا عبد الوہاب میگفت کہ حضرت در قصبہ چارکوند آبکیہ سیادت پناہ حقائق آگاہ شیراز
 سمرقندی تشریف داشت شد خان فیروز جنگ فوجے براتنیہ استقیان تعین کردہ بود و من نیز داخل
 زمرہ متعینان بودم از حضرت بقصد رفتن اجازت خواستم فرمودند باش کجا میروی دفعہ ثانی
 التماس رخصت کردم پس جواب فرمودند مرتبہ ثالث نہ بہین ارشاد کردند بعد از آن عرض کردم
 کہ شورش غنیم بسیار است و ہمراہیان پیشتر رفتند اگر حکم شود خود را با بہار سانم فرمودند مانع می کنیم
 و شما میر و یق تعالی حافظ باد و خیریت کن دھرس شدہ را ہی شدم و بر لب دریای بھار رسیدہ

برگشتی سوار شدم آب درون کشتی در آمد کشتی نزدیک بغرق شد مردم دیگر که کشتی بودند خود را دست
انداختند من نیز خود را بدریا انداختم دوست پاسبان منیدم آب از بسکه تند بود مرا کشیده بگرداب
در آورد و گرداب یک دفعه کشید و بیرون پرتافت دفعه دیگر کشیده باز پرتافت دفعه ثالثه بی نهایت
شدم و نزدیک بهلاکت رسیدم بخاطر رسید که حضرت برآ همین سبب مرا منع میفرمودند و من
قبول نکردم ازین است که باین حالت گرفتار شدم و خیال جلال آنحضرت را بخاطر آوردم و بفضل الهی
و توجه باطنی آنحضرت گرداب مرا بیرون پرتافت و نزدیک بساحل رساند دیدم که خواجہ محمد ایوب بنیر
جیل بیگ خان حرم بعد از مشقت شاقه بخمار رسیده است و مرا آواز داد که دهم بگریو با احوال
گرفتار بودی بفرماید من رسیدم با آنحضرت همان توج آب وسیله نجات من گردید و از دهم کشتی بپای
غرق شدند و جمیع بسلامت برآمدند جمیع کثیر از مخلصان صمیم بیان میکردند در فتنه که بجای مقام میر
فیضان سرکار بادشاه عالمگیر رابرده بودند خان فیروز جنگ برآستنبیہ آنها از حضور خلافت نامو
شد این کیفیت بجواب حضرت عرض نمود فرمودند مبارک است بر دروز دیگر برآ حضرت
بخدمت شریف رسید فرمودند اشب مادر واقع دیدیم که دست غیب شکر عظیم را معاودت
می کنند زده برآ خدا بده تا بطارفع شود خان فیروز جنگ جواب داد که من هم از اولاد حضرت
شیخ شهاب الدین سهروردی ام و طرف مقابل جماعه کفار اندم دار و دار بزرگان البتہ شال
حال من خواهد شد منصوب و مظهر خواهم گردید حضرت فرمودند مگر گذشت احوال اما من مصوبین رضای
که بگرگوشہاے رسول خدا بودند و باین وصف چنان حالتی بذات مقدس ایشان رو نمود و بجا طر
نداری چسبید و راه خدا ایشار کردن باعث روبا است خان مذکور را پرده غفلت پوشش ننظر
عقل دور میں طاری گشت حضرت فرمودند در آنچه خیریت بود ما گفتیم حالا اختیار داری از خدمت
حضرت رخصت شده رفت حضرت پد امین بیگ و غیره از مخلصان صادق فرمودند که بخدمت
خیریت خود با نذر بدبیداری آنها علی قدر حال نذر گذرانیدند و خبر خان کیسے از مستقدا ان بودند فرمودند
او عرض کرد ہر گاہ مراجعت خواهم کرد خواهم گذرانید بعد از ان جمیع مخلصان ارشاد کردند کہ درین سفر

احتیاط تمام بکار خواهید برد خان مذکور با غنیمت مقابله نمود جماعه اشقیاء از هر چهار طرف غلبه تمام کردند و فوج خان مذکور را محاصره کردند قریب نهار سوار مثل از رفیقان خان فیروز جنگ بدرجه شهادت رسیدند و بنجر خان و جمیع کثیر دیگر زخمی و مجروح گشتند و فوج خان مذکور نهریت یافت آن زمان بنحاطر نواب رسیدند که حضرت فرموده بود اند اگر میدادم این حادثه رونمیداد بجناب حضرت آمده بخدمت مبارک افتاد و عذرخواهی بسیار نمود و بنجر خان بشکرانه سلامتی جان مذکور را تسکین و این بگین غیره صحیح و سالم آمده شکر تقدیم رسانیدند بعد از آن خان مذکور هر چه حضرت میفرمودند قبول میکرد و بجای آورد.

رحیم خان بهادر خلعت ایش محمد بے نمن که پدرش حاکم سمرقند بود باید خود همراه عبدالغفر خان بادشاه توران زیارت مکه منظره آمده بود پدر خان مذکور و بادشاه در آن مکان مقدس اوقات یافتند خان مذکور از آنجا بملک هندوستان رسیده از جناب بادشاه عالمگیر بمنصب و خطابانی سرفراز شده مدتی از تعیناتیان خان فیروز جنگ بود اظهار نمود که قتی مرا خان فیروز جنگ بتعاقب غنیمت رخصت کرده بود و مقابل غنیمت شدم افواج غنیمت بسیار بود و فوج ما قلیل بعد از جنگ بیا آنها غالب آمدند اکثری از رقت من مقتول و مجروح گشتند و من بدست آنها گرفتار شدم بطوق و مسلسل و قلعہ کوچی که بلند و محکم بود محبوس ساختند مدتی بتصدیعات مبتلا بودم محض سوزن دراز گردید پیش آنقدر عاجز کرده بود که شرح راست نیاید نزدیک بمرگ رسیده بودم در آن حال روزی بنحاطرم رسید که حضرت بابا لنگ پوش بر من خیل مهربان و متوجه احوال بود و ندید که با وجود حیات ایشان مرا این مصیبت رود و حصیف که درین مدت رجوع بجناب ایشان نکردم درین اندیشه بجناب آنحضرت متوجه شدم هدران لحظه را غیبت رو نمود دیدم که حضرت بابا لنگ پوش بکری نشسته اند و جمیع کثیر از درویشان و امیران و غیره هم در خدمت شریف حاضر اند شاه بهد از طایمان حاصل آنحضرت و حضور مبارک ایستاده مرا اشارت میکنند که بیاسن بجانب حضرت نگاه کردم حضرت نیز اشارت بآمدن میفرمایند چون از جابر خاستم دیدم که کوچه تنگ و تاریک

در میان حایل است از انجانی تو انم گذشت حضرت فرمودند یہین راہ بیادین سخن بافاقت
آمد متحیر شدم کہ با چنین بندہاے گران چہ قسم از دست کافران راہ نجات خواہم یافت روزی کہ ابدا
حضرت آنہا خود بخود طوق از گردن و سلسلہ از دست و پاہم و اگر دہ و خلاص دادہ بہ لشکر خان
فیروز جنگ رسانیدند - نیز

عبدالرحیم خان بہادر می گفت کہ وقتی بیماری صعب اتم و یعقوب بے عمدہ امراک
توران کہ بہ ہندوستان آمدہ از بادشاہ عالمگیر منصب و مراتب سر بلند شدہ تعیناتی فیروز جنگ
اقامت داشت نیز بہار بود برائے حصول شفا، التجا بجانب حضرت کردم آن شب خواب می بینم
کہ بزرگے دو مویہ بصورت لمعانی در مکاتے تشریف دارند و حضرت بابا لینگ پوش و خنوا ایشان
بادب نشستہ اند و یعقوب بے ہم گوشہ نشستہ بانہاے بسیار بغل دارد و من نیز بانس بلندے
بست گرفتہ ام آن بزرگ مرا می فرمایند کہ بانس را بامدہ عرض کردم کہ من بہین یک بانس گرفتہ ام
و یعقوب بے بانسہاے فراوان فراہم آوردہ دفعہ دیگر فرمودند باز بہین عرض کردم دفعہ سہوم
بابا لینگ پوش بجانب من نگاہ کردہ اشارت فرمودند کہ بانس را بدہ بانس را بدست آن بزرگ اہم
بوقت صبح کہ بیدار شدم ازل حضرت صحت کامل یا فتم و یعقوب بے فوت شد۔

شاہ خادم از مریدان خاص حضرت ایشان بکرات ذکر میکردند در زمانے کہ خان فیروز جنگ
را عارضہ در چشم روداد و از بصارت منذور گردید روزے بابا لینگ پوش بچہت احوال پرسی بہ
خانہ اش تشریف بردن من ہم در رکاب سعادت بودم خان فیروز جنگ بادب در خدمت
نشست التماس نمود کہ در باب بصارت چشم امید وارم تو چہ فرمایند حضرت مرا تعہد کرد کہ بریای
تامل فرو بردہ ارشاد کردند اگر دلک روپنیہ نذر بدہی چشمان تو درست می شود و این سخن سہ دفعہ
بر زبان مبارک راند خان فیروز جنگ این سخن شنیدہ سکوت ورزید حضرت سر کمر اقبہ بردہ
بعد دیرے از نزد خان مذکور برخواستند شاہ خادم میفرمودند کہ بجانب حضرت نگاہ کردم چہ
مبارک متغیر گردید و مویہاے محاسن و ابروان راست ایستادہ چشمان مبارک مثل طلاؤں

پرخون شدہ بود پارہ از راہ رقتہ بجانب فقیر توجہ شدہ فرمودند اے دیوانہ چہ خوب شد کہ نذر را قبول نکرد و چونین در اثنائے راہ سہ دفعہ عین حرف ہنر بان را نذرند بعد از آنکہ بمکان خود تشریف احوال شریف بھان قسم متغیر بود درون صحن خانہ می گشتند و باز بجانب فقیر نگاہ کردہ بکرات فرمود کہ اے دیوانہ چہ خوب شد کہ نذر قبول نکرد در عین حالت خان مذکور کس خود را بنجد دست حضرت فرستادہ معروض داشت کہ دو لک روپیہ موجود است حضرت فرمودند وقت گذشت الوقت سیف قاطع شاہ خادم می گفت کہ اگر خان فیروز جنگ اول نذر قبول ننمود البتہ شمشیرش درست میشد لیکن چون خواہش اینردی نبود تو وقت نمود روزے در خدمت حضرت خواجہ بہاؤ الدین نقشبند مشکل کشا قدس سرہ شخصے این بیت خواند

گلیم محبت کے را کہ باقتند یا   ہمیں ہمت مرداں سفید توان کرد
حضرت خواجہ بر سر غریب آمدہ فرمودند کہ تہاں کرد تہاں کرد۔

ملا جان محمد از خلفائے خاص حضرت بابا ملنگ پوش مدتی در قصبہ نوساری از مضافات بندر سورت سکونت داشتند سالہائے چند محنت فراوان بکار بردہ دو کتاب تصنیف کردند بخاطر داشتند کہ کتابہا را بنجد دست حضرت خواہم گذرانید توجہ خاص در بارہ من خواہند فرمود چون کتابہا از نظر مبارک گذرانید در الوقت فقر از برائے خیابان گل پتار ہائے خارجی اور دند حضرت بجا فرمود اے ملاچہ کردی برو بخار بیار ملا کتابہا را گذاشتہ برائے آوردن خار رفت حضرت یک کتاب استفادہ سے بجا کر و سب دادند ملا گشتہ آمد و ملاحظہ کرد چون در تصنیف محنت کشیدہ بود خیلے گران خاطر گشت و در خدمت حضرت آمدہ اتادہ شد حضرت بجانب اصحاب توجہ شدہ فرمودند کہ ملا دیتے از برائے خود ساخته بود ما تمہارا شکستیم باز بجانب خادمانے کہ سر و پا رہنہ خارجی آوردند نگاہ کردہ بجا فرمودند کار این است کہ اینہا می کنند و تقصیر تقصیر گویان پیداے کہ بخاطر داشتند دور کردند یاران دیگر زردادہ کتابہا را از نزد استفادہ خا کر و ب خریدند۔

شاہ خادم و شاہ عرب جمعہ دیگر از مخلصان خاص میگفتند کہ دقتے خان فیروز جنگ

بعد فتن بصارت از قلعه بهادر گرفت پرگانوں بقصد زیارت روضه حضرت برهان الدین اولیاء
قدس بقصد الوره رسید و از آنجا پیاده تا بدان مکان قدسی رفته سعادت اندوز زیارت گردید حضرت
خواجہ عبدالولی دہ بیدی کہ اکثر ائمہ کبیرہ خدمت ایشان ارادت داشتند حضرت اجایداد گادہ بیدی و
فضیلت پناہ حضرت اخوند ملا طہیر الدین استاد میر قمر الدین خلعت خان فیروز جنگ کہ دین وقت
بخطاب نواب آصفیاء و نظام الملک موسوم اند با جمیع از فضلا و اکابر باستقبال رفتند حضرت
بلا بلنگ پوش لشکر خان مذکور تشریف داشتند نیز زیارت مرقد تبرک حضرت برهان الدین اولیاء
کرده بطواف مرقد حضرت شاہ زین الحق متوجہ شدہ بر سر دروازہ مقبرہ مطہرہ رسیدند کہ سید نیاز خان
بعد حصول زیارت بیرون آمدہ بخدمت حضرت ملاقی شد پرسیدند کہ بجا رفته بودی عرض کرد زیارت
شاہ زین الحق آمدہ بودم حضرت از سر لطف دستش بدست مبارک گرفته فرمودند بیا کاداب
زیارت ترا تعلیم کنم چون بان مکان رسیدند خسار مبارک بر زمین مالیدہ آستان مینت نشان ا
بحاسن تشریف جارب کثیدہ رسید نیاز خان فرمودند کہ اسکیدزادہ طریقی زیارت این است
بعده بدیرہ خان فیروز جنگ تشریف بردند جمیع از امیران و علما و فضلا و اکابر و غیر ہم حاضر بودند
ہر یک خواضع برخاستند و خان فیروز جنگ تعظیم پیش آمدہ حضرت را پسند خود تشاندہ بادب در
خدمت نشست بعدہ فیروز جنگ نام ہر یک از مردمان شہر کہ روشناس بودند بردہ از کان
خود پرسید کہ فلان بدیدن من آمدہ است انہامی گفتند ایے از حضرت ایشان یعنی حضرت شاہ
مسافر استقا نمود ملازمان گفتند کہ نیامدہ اند خان مذکور بجانب حضرت بلا بلنگ پوش متوجہ شدہ
عرض نمود کہ حضرت شاہ مسافر بدیدن حضرت ہم نیامدند فرمودند ما بدیدن ایشان میر و ہم بدیدن
کہ سوار شدہ متوجہ شہر شدند حضرت ایشان در تکیہ شریفہ زیر درخت توت گل نشستہ بودند و کمر مبارک
و ابوجہر و استماع نوید قدم مرشد بحق از کمال شوق بنیو از جابر خاستہ پارہنہ بر آستانہ استقبال او بدیدند
خادمان خبر یافتہ بدنبال روان شدند حضرت ایشان بجلدی تمام گذشتند شاہ کوچک شاہ
عرب عمامہ و زنجی شریف و اسب سواری با خود گرفته دوان دوان نزدیک عید گاہ بخدمت رسیدند

حضرت ایشان عمامه و سپر این بر بدن راست کرده کفشها را در پا انداختند و بر اسب سوار شده روان گشتند و آنحال طوق لطیفه پدید آمد مانعی که حضرت ایشان از کثرت اشتیاق سر و پایی بهنه با استقبال حضرت شتافتند حضرت بر سر کوهی دولت آباد رسیده بودند از کشف باطن آگاهی یافته از غایت لطف از اسب فرو آمده پیاده روان شدند بعد از آن که حضرت ایشان دستار و پیراین پوشیده بر اسب سوار شدند حضرت بابا پلنگ پوش نیز در آن لحظه سوار شده عنان توجه معطوف ساختند چون سواری حضرت نمودار شد حضرت ایشان از اسب فرو آمده پیاده راهی شدند چون نزدیک رسیدند حضرت نیز از اسب فرو آمدند حضرت ایشان سر بر قدم مبارک افکندند حضرت سر ایشان را برداشته در بغل گرفته مدتی بایکدیگر معانقه فرمودند و از خویش محبت اشک از چشم هر دو بزرگ و جمیع اصحاب همراهی جاری بود و اثر محبت این دو بزرگ در دلها چنان اثر کرد که هر کس که از آن سمت میگذشت از مشاهدۀ آن حال حیران می گشت و اشک از دیدار روان می کرد و از خود محو میشد بحدیکه از کثرت ار دهم مردم راه آمد و شد مسدود گردید بعد از معانقه در از هر دو بزرگ در فراق حضرت شاه قاسم بری زیر درخت بر نشسته قهوه نوش جان فرمودند چون حضرت خواستند که سوار شوند فرمودند که سوار شوید حضرت ایشان یعنی شاه مسافر عرض کردند که امیدوارم در رکاب سعادت بروم فرمودند سوار شوید باز همین معروض داشتند مرتبۀ ثالث بمبالغه تمام فرمودند سوار شدند و بنیکیه تبر که تشریف آورده بودند بابا پلنگ پوش در زیر دو درخت پانگه که در میان صحن مسجد بود استاده کرده بودند و آنجا فرود آمدند تا وقتیکه حضرت در آنجا تشریف داشتند حضرت بابا پلنگ پوشن جمیع فقره فرمودند که قصه بخوانند و تلقین بگویند و ذکر و هر موقوف دارند و اطفال که همراه بودند با آنها نیز تاکید فرمودند که شوی نمکنند و در سه وقت دو پیر حضرت بابا پلنگ پوش سر مبارک خود را برهنه کرده نشسته بودند حضرت ایشان بخيال آنکه حضرت در قیلوله باشند از اندرون حجره برآمدند حضرت را بدین طرز نشسته دیدند فی الفور باز درون حجره رفتند حضرت بنا بر اعزاز حضرت ایشان دستار بر سر مبارک گذاشته نشسته و از مخلصان کس که

کیفیت حضرت ایشان را از خدمت حضرت می پرسید بوسه میفرمودند و میپرسید که فایده نزار
پیر باشد مگر مسافر است.

حضرت ایشان بکرات نقل میکردند که حضرت بابا لنگ پوش گاهی بر سر حلال می آمدند و بر
کری می نشستند و دمانی که پنهان کار ناشایسته کرده بخد مت شریف آمده می نشستند حضرت سبکو
شخصی که مرکب آن گل میشد نگاه کرده میفرمودند که یاران میدانند که ما را از افعال ایشان نصیحت
و حال آنکه کسی که از کونل هند کوش بای طرف میگذرد ما میدانیم که او در ولایت چپکس و چپکاره بود
و چپکس میگرد و در هندوستان چه خواهد کرد.

شاه شهید میگفتند که ضابطه بود که حضرت بابا لنگ پوش شبها بعد از نماز شبائیر و ن
می نشستند و بعد دو سه ساعت اندرون پرده تشریف برده بحسب ظاهر درازی کشیدند مردم
میدانستند که حضرت بخواب رفته اند بعد از آنکه همه مردم می خوابیدند حضرت بیرون می آمدند و
بعد تجدید طهارت باز اندرون پرده تشریف می بردند شبی بخاطرم رسید که حضرت به شرب آب
حقیق مردم تجدید و نموده اندرون میروند آیا هیچ وقت در مبارک با ترحم میگذراشته باشند
یا نه آن شب خواب نکردم چون همه مردم بخواب رفتند و حضرت تقانون مهو و بیرون آمدند و آن
تجدید و وضو اندرون تشریف بردن گشت از زیر پرده برداشته نگاه میکردم دیدم که مستقبل قبله
نشسته اند و تمام شب تا دمیدن صبح میدیدم که همین طور نشسته بودند و چنین به شرب معاینه میکردم
که حضرت اصلا خواب نداشته و آن اگر چه پنهان متوجه این معنی بودم لیکن حضرت از کشف باطن
آگاه شدند و روزی بمن فرمودند که احوال بزرگان را چنین استخوان نباید کرد.

خواجہ عبدالرحمن نام غزیری میگفت که شخصی نقل کرد که من در لشکر خان فیروز جنگ بودم
روزی در راه خدمت حضرت بابا لنگ پوش رو بردم خدمت حضرت نزدیک من آمده فرمودند
چیزی نداری عرض کردم ندارم و سستی کنن کرده فوطه قیمتی سی رویی که در کمر داشتم به تو بخشیدم
گرفتن فرمودند که بیدی مگر این چه قیمتیست و آن فوطه را از کمر من برد و کشید و گفت هیچ نتوانستم

گفت در دل خود اندیشیدم که حضرت بزور از مردم نمیگیرند درین اثنا یک اسپ جنگی شغی نمود
سوار خود را غلطانیده نزدیک من رسید و بر اسپ من غالب شد من در میان هر دو اسپ اقدام
و اسپان با یکدیگر کاری میکردند در آن حال دیدم که بابا پلنگ پوش گردن حلقه بسته هر دو دست
خود سپر ساخته اند و کله ها بمن نمی رسد بعد از آن مردم از هر طرف آمده اسپان را از من دور کردند
و من بخد مت حضرت رسیدم حضرت بجانب من نگاه کرده فرمودند که دیوانه ما از کس چیزیست
نمیگویی و هر دو کف دست خود نمودند دیدم که هر دو کف دست مبارک از ضرب لگد های
اسپان کیود شده بود.

حاجی عبدالغفار نام درویش میگفت که از ملا عبدالوهاب شنیدم که روزی حضرت بابا
پلنگ پوش فرمودند که در سه یا پنج پیر است و نمیدانیم که از چه بیه است بعد از ساعتی فکر کرده
فرمودند که امروز دوازده روز است که پیوسته نخورده ایم شاید که این در فاقه است که برادر آورده است
خادم خود را که شاه پد نام داشت طلبیده فرمودند که چیزی برای خوردن داری عرض کرد که قدری
برنج خام هست اگر حکم شود تیار کنم فرمودند مختاری شاه پد پتیار کرده آورده حضرت جمعی از اطفال را
با خود نشاند و دوسه لقمه نان جان کردند و باقی طفلان خوردند شاه پد گفت من واقفم که حضرت
مدت دوازده روز انگشت بطعام نبرده بودند بعد از آن که شدت فاقه غلبه کرد معلوم کردند که چیزی
نخورده ایم.

ملا عبدالوهاب می گفت که حضرت انقدر استغراق داشتند که از خوردن و نه خوردن خود
اصلاً خبر نداشتند و بعد از معلوم کردن زیاده از دوسه لقمه تناول میکردند و

حاجی عبدالغفار میگفت که پس منظر از پدر خود نقل میکرد که پدرم شبی با من نقل میکرد که حضرت
بابا پلنگ پوش هر وقتی که در می خوردند پنجره بسته و پیرینه نذر میخواستند به گاه که ایشان ولی باشند
چیز اندر می طلبیدند ازین قبل شکایت حضرت پیش من میکرد درین اثنا خواب رفت و بعد از ساعتی
آه آه گفته از خواب بیدار شد من از سبب آه کشیدن پرسیدم گفت در خواب دیدم که شتر مرسته

بر سر من رسیده دهن خود باز کرده میخاهد سر مرا بکشد درین ضمن حضرت بابا پلنگ پوش ظاهر شدند و چون بدست دارند و شتر را بآن چوب از سر من دور کردند در جهان خواب ده روپیه نذر حضرت کرام حاجی عبدالغفار از پسر آن محل نقل میکرد که صبح آن بابا پلنگ پوش نجانه آتش شرف آوردند و بگو گفته درآمدند و پدر مرا فرمودند ده روپیه نذر ما را بده پدرم ده روپیه بخدمت گذرانید باز فرمودند شتر و چوبی که در دست میداشتم دیدی پدرم تقصیر تقصیر گویان در قدم مبارک افتاده

احوال حضرات ایشانی یعنی حضرت شاه مسکن

حضرت ایشان اکثر میفرمودند که با نخدمت پیر و مرشد خود شب از روز و روز از شب نمی شنایم و پروا خواب و خورنداشتیم و در هر کار چنان سبقت می نمودیم که نوبت بدیگر نمی رسید و هر کار که حضرت میفرمودند از همه پیش قدمی نمودیم و بکلی تمام می شناییم و درین جلد بیارگوشه از گلیم پامیرید می افتادیم و مردم می خندیدند و فی الفور برخاسته تشایان میفرمودند و خدمت بجای آوردیم خادم با و چرخانه همه را طعام میرسانید و حصه انگاه میداشت و تخته که از خدمت مانع میشدیم و فریادها شب میگذشت میخواستیم چه بخوریم درین اثنا گداسه فریاد میکرد حضرت میفرمودند محمد مسافر خود چه بخورده باشی حصه خود را باین سایل بده ما حصه خود را باو میدادیم و خود گرسنه میماندیم همچنین روز دوم و سوم و اکثر تا بهفت روز میرسد که بفاصله میگذشت و در بجا آوردن خدمت یکسر مواجازه نمی شد و حضرت برین احوال مطلع بودند لیکن باین قسم تربیت میفرمودند و غریزانے که بخدمت حضرت حاضر میشدند و تنباکوی کشیدند و اکثر فقراتم تنباکوشی بودند ما خدمت بهم میکردیم و تنباکو پر کرده میدادیم تا بحسب که از کثرت ماش تنباکو کف دست ما پوست پرافتاده بود و خون جاری می شد باین وصف ازین خدمت باز نمی ماندیم و محسوس و ناخن دراز شده بود و فرصت ستر نشیدن نداشتیم و سر و پا برهنه شب و روز بخدمت حاضر می بودیم و یک لنگ کهنه بر کمر ستر عورت در کمر داشتیم و از پویندها که بر یکدیگر دوخته بقدر دوا انگشت سطره گردیده بودند و پشته ها بیا

در اینجا جا گرفته بود و در سبب حضرت بجای تشریف بردند و فقر جمعه در رکاب سعادت رفته
 مارا براسه خبر داری در دیر گذشتند عبد اللہ چہرہ آقاسی نام غنچے از مخلصان حضرت کہ
 خیمہ او ہمیشہ نزدیک خیمہ حضرت می ایستاد احوال مارا مشاہدہ نموده باجماعہ از خیمہ خود برآوردہ گفت
 این را بپوش و لنگ خود را ساعی در آفتاب بگذار تا پیش کہ شود ماقبول نکردیم پس از میانہ
 بسیار لازمی اورا پوشیدیم و لنگ خود را در آفتاب گذاشتیم و پیش ازین از جهت پیش خواب نمی
 و بواسطہ محافظت شرعوت پادار کردہ خواب نمی توانستیم کرد بعد از آنکہ لنگ را برآوردیم از
 طرف پیش پادار کردن خاطر جمع گردیدہ سگے زیر سر گذاشتہ در سایہ جان دیرہ پادار کردہ
 بودیم ہمدان لحظہ سواری حضرت رسید این قدر فرصت نشد کہ بر خیمہ چشم پوشیدہ افتادہ ہانڈیم
 بجانب ما نگاہ تیر تیر کردہ گذشتند بعد از آنکہ داخل دیرہ شدند بر ما ستیم و بخدمت
 آمدہ ایستادیم حضرت بجانب ما تابسم بہر خند نگاہ کردہ فرمودند کہ این لازمی پوشیدن و بفرغت
 پادار کردن و بارام در سایہ خوابیدن باز ذوق خدا طلبی داشتن حضرت اکثر اوقات کہ با آن
 صحبت میداشتند در مقدمہ فہری فرمودند کہ فقرہ حوت دار دفا اشارت است بفا
 وقاف بقناعت و را بر ریاضت ہر کہ این صفت در خود آما دہ سازد اسم فہر را و درست
 آید و از فقے کہ حضرت فخر الانبیا صلی اللہ علیہ آلہ وسلم فرمودہ اند الفقیر فخری آیا نصیب کہ باشد و نیز
 میفرمودند فقیری خالک است بخت و آبجی پرور و خیمہ نہشت پار از گردے و نہ کف پار از دیرے و
 حضرت بابا لنگ پوش اکثر میفرمودند کہ فقیر را حلقے باشد و لقمے ہر گاہ از حلق چینی گذشت نفس
 او قہر یافت و خرقہ یکبار با استحکام تیار نمودہ پوشیدہ خاطرش جمع شد پس از بیچ و جہ تشویش ناخند ہوا
 درویش بے تشویش گردید ولی میگردد حضرت ایشان یعنی شاہ مسافر این کترین خطاب کردہ فرمودند
 کہ گدای بران نفس خود حرام محض است باتفاق ہمہ کار درویش سوال و قے میکند کہ سہ روز بر و بقاء
 بگذرد و از عبادت باز ماند آن زمان از جابر خیزد و سہ دریا ہفت در بگرد اگر چینی خدا رساند بگرد
 و اگر خیر بر سر تو ہم باز گردد و تا سہ روز دیگر پاپ صبر و دامن قناعت چمیدہ بنشیند و نیز خیر

ایشان یعنی شاہ مسافر میفرمودند کہ در زمان مافقر بسیار شدہ اند و در ایام سابق کم سو فقیر میشد و فقیر نمیکردند گر کہ را کہ در دنیا منعم می بود و دلش از اسباب نیافرت میکرد و ترک تعلقات کردہ بخدست مرشد کمال رجوع نمی آورد و مرشد او را و اول قبول نمیکرد و او بصدق اخلاص مدتی بر در پیر حاضر بودہ مشقتها بسیار بکاری بردان زمان پیر نگاہے بجانب او کردہ میفرمود کہ گاہ گاہ می آمد و باش و این حرف از زبان پیر از آثار نیک بختی خود دانستہ خدمتہا میکرد و بعد از مدتی دیگر کہ حسن اعتقاد و باستحسان میرسد از سر لطف خدمت جارب کشتی باد و میفرمودند پس از تقدیر این خدمت خدمت مہیا ساختن کلوخ استخامیفرمودند و اگر درین خدمت ہم اورا صادق می یافت خدمت پاک ساختن جلے ضرورت مقرر می نمود و او این خدمتہا را سعادت خود دانستہ بدل جان بجای می آورد تا رفتہ رفتہ بخدست باد چرخانہ سعادت اندوز میشد و بے وضو اصلا باہ و چرخانہ نمی رفت و بجلے نمک چشتی طعام اول بخدست مرشد آمدہ اذن میگرفت و پیر بچشم میگفت آن زمان نمک از دیگ می چشید و بعد از آن کہ طعام تیار میشد بخدست پیر آمدہ اذن میگرفت و طعام می کشید و سفرہ پیش می آورد و غرض آنکہ بیچ وقت طالب غافل نباشد و ہمیشہ بیاسی و طہارت بگذرانند تا آنکہ لقمہ کہ بخورد از سبب پاکی دل از آلائش و هوا سس شیطانی سالم و محفوظ ماند ہر گاہ ظاہر آراستہ شد باطن را نیز حق سبحانہ روشن میکرد و اندک کاودد الظاہر عنوان الباطن و نیز می فرمودند طریقہ فقرائے سابق آن بود کہ ہر گاہ بخدست پیر میرسیدند صرفہ بیانیکیروند و خوش بلند می گفتند و اگر کسی رات شب یا خیرے مطلوب میشد بر مطبخ میگرفت و حلقہ در میر و خادم می پرسید و می گفت کہ آتش میخواہم بعد از آنکہ خادم اذن میداد و داخل شدہ آتش میگرفت و میفرمودند کہ مرید نزد پیشل مرده است ہر جہ پیر فرماید موافق آن عمل آرد و چنانکہ گفتہ اند **المرید من یدب الشیخ کالمیت فی دال الغسال** و نیز میفرمودند کہ خادم مرید را خدمت پیری آورد و او ایستادہ میکرد و نزد مرید بچیک لنگ چیرے نمی باشد و خادم موافق اصر پیر از براسے مرید یعنی ساختہ پیش پیر کند و بعد پیر و حق آل مرید فاتحہ بخواند و خادم چنان کہ

را بھر دی پوشانید و چون پیر میرزا کفنی پوشانید مرید و معنی مرد از جہت آنکہ کفن مردہ را می پوشانند و ہر کہ مردہ باشد از تنہی و درشتی و عجب ہرگز سر بر نمی زند و بعد از آنکہ مرید کفنی پوشید خادم کا سہ آبے آوردہ مرید را میدہد و او بخدشت پیری آرد و پیر حرعہ ازان می نوشد و بعد ازان مرید ان کا سہ را نزد جمعہ کہ در مجلس حاضر می باشند می برد و ہر کدام چہ از ان آب می خورد و خادم مرید را بموجب اذن پیر و سایہ می نشانند و آبے کہ در کا سہ باقی ماندہ باشد مرید را بخوراند از جہت آنکہ بکثرت سوز بزرگان حق سبحانہ آن مرید را جلای باطن کرامت کند کہ مورد الموصی شفیع واقع است۔

ریاضات شتا و دواحوال سعادت اشمال حضرت ایشان اگر تفصیل گذارش رود تو بطول می انجامد لہذا اندکے ازان بے استفادہ طالبان در بیان می آید حضرت ایشان با خدا عهد بستہ بودند کہ بخواہش خود چہ خواہیم دہر گز باے خود چہ خواستند انچہ از غیب میرسید بخاوم میفرمودند کہ بجماعت قہار و متحقان و غیر ایشان تقیم نماید و خود بفاقہ سہری بردند و از کثرت فاقہ سہر مبارک بگردش می آمدان وقت میفرمودند کہ چہیست ہست فقیر حقیر یا چہ نام خشکے کہ موجودی بود آوردہ در پیش حضرت میگذاشت از سبب سختی نان و ضوحت دندان خاویدین متعذر بود کا سہ آبے نیز بخدشت آوردہ می نہادم حضرت بر سر و پا کہ طریقیہ مسنون است نشستہ و با تر کردہ نوش جان میفرمودند بارہا عرض کردم و مخلصان دیگر نیز بعض میرسانیدند کہ پاؤ آمار پنج اگر بر آ حضرت پنختہ شود مضائقہ ندارد و بجانب فقیر نگاہ کردہ میفرمودند تو میخواہی کہ قدا کثابت مارانزد خدا و رسول اوصلی اللہ علیہ و آلہ و اصحابہ و سلم شہدہ کنی کہ قہار و غبار امان دہم و خود بر پنج خورم عمر مستعار کہ دوسرہ تو پیش نیست خواہد گذشت فقیر عرض خود نام و دشمنان شد تم قوی و ریاضت حضرت ایشان بیرون از طاقت بشری بود امر معروف و نہی منکر بحجہ بود کہ اگر مستہ احیاناً از یر دیوار کمیہ میگذاشت و بجانب حضرت معلوم میشد خود درہ بدست مبارک گرفتہ و از تعذیر شرعی میرسانیدند ہر کہ می بود بسیارے از مردم شہر کہ کہ دخل پورہ می بود ندانند و کمیہ را ہاہ وقت

خود موقوف کردند مقدمہ امر معروف و نہی حضرت از بس کہ مشہور بود احدی از مردم اشراق مجال عبود از
 طرف تکیہ تبرک نہ داشتند و بعضی از فقہر اکابر انبا کوش بودند چہ بایہ کہ نام تنباکو در حق حضرت بزرگان
 آنرا کشیدن معلوم گزشتہ کہ حضرت درون حجرہ تشریف میداشتند ایسے تجدید و منوی رفتند
 پنہانے دے چند کشیدہ فی الفور آلات تنباکوشی را بکوشہ پنہان میکردند اگر احیاناً بنظر مبارک
 می آمد حاکم وقفہ را بر سر انہا میسکند و از تکیہ زدہ می آید و در بعضی از اکابر را شفیع آوردہ
 عفو تقصیر میخواستند و ہمیشہ نماز جماعت میگذاشتند و اکثرے از افغانان و کشمیریان و غیر ایشان
 کہ در اطراف تکیہ می بودند و اصلاً نام نماز نمی دانستند بہدایت آن ہادی کمال بر جادہ حق پستی
 آمدہ بہر پنج وقت نماز حاضری شدند تا بحدیکہ ہمہ فرزندان ایشان نماز گذار شدند و حضرت
 ہمہ وقت پیش از وقت نماز در سجدا آمدہ منتظر قوم می نشستند و اکثر شرب بہ بیداری میگذاشت
 و داب تقرر بود کہ بعد نصف شب از حجرہ بیرون آمدہ یک دفعہ یا دو دفعہ در تمام تکیہ میسر میزدند
 و بر سر کرسی می رسیدند و ساعتی توقف کردہ میگذاشتند و بیکس را از آمد و رفت حضرت خبر
 نمی شد و چون یک پاس شب باقی میماند گاہے در حجرہ و گاہے در مسجد قبل قبلہ می نشستند و
 اصحاب ہمہ در اطراف کسب فیض مینمودند چون صبح صادق میدیدند بجزون میفرمودند کہ اذان
 بگوید و باز استقبال قبلہ می نشستند و نماز جماعت ادا کردہ داخل حجرہ می شدند و عزیزان مثل میر
 محمود علیہ الرحمہ و خلیفہ عبدالرحیم و خواجہ محمد سعید حاجی عبدالکریم و خلیفہ حاجی عاشور شاہ شہید
 حاجی عارف و آخوند ملا شفیق کہ الحال در بدیشان کہ فیض آباد نام دارد در قیامات اند و بیکجا
 اشد تکیہ اند و دیگر یاران و عزیزان در مسجد براقبہ مشغول میشدند تا وقت اشراق و حضرت
 بعد از نماز اشراق کتاب ثنوی معنوی را بہت گرفتہ در بگاہ تشریف می آوردند و عذرہ کرام درس
 ثنوی حاضر میشدند شیخ عبداللہ نام غنیے طالب علم و شاعر از مردم پنج ثنوی میخواند و دیگران سماع
 می بردند اگر جایے کل رو میاد و علماء و فضلاء مولوی ظہیر الدین و آخوند ملا عبداللہ بخشی و عزیزان کہ
 حاضری بودند با ہم مذاکرہ و مباحثہ میکردند و بعد از آن کہ دعا حاصل نمی شد حضرت دوسہ کلمہ از زبان

مبارک می فرمودند که شفی همه می شد تا بر آمدن یکپاس روز دس شنبوی می بود بعد از آن تشریف
 به حجره می بردند و هر کدام غرض شده بجا نهادن خود می کردند و حضرت بعد دو ساعت باز تجدید وضو
 کرده درون حجره بمطالعه تفسیر احادیث نبوی صلی الله علیه و آله و سلم مشغول می بودند تا قریب دو
 پاس و چون وقت قیلولة که مسنون است میرسد یکدو ساعت استراحت میفرمودند و باز بر جا
 تجدید وضو ساخته در مسجد شریف می آوردند تا آنکه مردم حاضری شدند نماز به جماعت خوانده
 باز به حجره می آمدند و کتب شاخ مثل تذکره الاولیاء و نفحات و شجاعت و دیگر کتابها مطالعه
 می نمودند تا قریب سه پاس روز و بعد از سه پاس روز تجدید وضو نموده ببلای نماز عصر شریف
 می آوردند و یاران همه کسب سعادت معنوی می نمودند و بعد فراغ از عصر میرعب قبل از
 ایشان عزیمت می کردند از ایشان بودند کتاب سلسله العارفین یا کتابی که کتابها که سابق تذکره شد
 میخواندند و حضرت معنی آن از زبان مبارک میفرمودند و غریزان که مشغول باطن مشغول بودند
 در ضمن این معنی گفتن بمطالب باطنی خود با فایز میگردد و دیدند تا نماز مغرب بعد از آن داخل حجره میشدند
 در حجره چراغ نمی بود مگر یک ضرورت چنانکه طریقه مسنون است قبل از نماز عشاء داخل مسجد می شدند و
 انتظار قوم میکشیدند و نماز به جماعت میخواندند و ساعتی در مسجد توقف نموده بعضی فکر اکثرها خود را
 راجع به تکیه در خدمت شریف می آوردند و تکیه فرموده درون حجره تشریف می بردند و بعد از آن
 سرمد خادمی که همراه می بود بیرون می آمد و حضرت از اندرون دروازه حجره را باز می کردند
 اوقات گرامی حضرت برین نظم میگذشت و امدت سی سال یا سی و پنج سال هرگز تکیه تحمیه
 فوت نشد از اینجا توان دانست که شرع و اتباع سنت نبوی صلی الله علیه و سلم تا چه غایت استند
 حضرت از هیچ جا چیزی مقرر نداشتند و مبلنهاد را اشیاء غریبان و ساکنین و یتیمان و بیو و یتیم
 یومی و سوآ آن از نقد و پارچه و غیره مقرر بود از غیب میرسد و هر روز بخرج می آمد و هر سالی که
 می آمد محروم نمیرفت و با این همه تصرفات خود بقدر ریاضت اوقات شریف را بسر می بردند
 و بموجب حدیث نبوی صلی الله علیه و سلم که در صحیح بخاری است خیر الناس فی آخر الزمان

خَفِيفٌ لِّمَا دُفِّلَ اِلَيْهِ رَسُوْلُ اللهِ وَخَفِيفُ الْحَاذِ قَالَ الَّذِي لَا اَهْلًا وَلَا وَلَدًا
 همیشه در تجرید و تفکر گیرانیدند و تامل اختیار نکردند و معصومان و یتیمان شفقت و التفات بسیار
 میفرمودند و دست الطاف بر سر نهایی کشیدند و بجانب اصحاب که در حضور مبارک می بودند نگاه
 کرده این بیت از طبع مبارک خود بر زبان میرانند

پسر بر که دیدم پسر خود گفتم   مفلس از بهر بهانم که یتیمان ام
 و در ایام محرم و ربیع الاول یتیمان و معصومان را طلبیدند و خود می نشانند و دست ترحم
 بر سر روی آنها میگذراشتند و چشمان مبارک را اشکبار مینمودند و میوه یا نقد هر چه موجودی بود بد
 آنها داده و خدمت میکردند و اکثر بیوهای یکس که بجهت کارهای خود با جناب حضرت گفته میفرشتا
 کارے که تعلق بذات حضرت میداشت متوجه شده سرانجام می نمودند و آنچه دیگر مستحق می بود
 بفقرا اشارت میکردند و فقر را انصرام میسر مینمودند و برای عیادت مرضی و نماز جنازه بخانهها غریبا
 میقتند و اگر حضرت خبر می یافتند که غریبه بیمار است یا مرضی بخدمت حضرت گفته میفرستاد جهان
 ساعت تشریف می بردند و بر بالین اومی نشستند و دست شفقت بر سرش میگذراشتند و در باب
 صحت او دعا میکردند و فاتحه میخواندند و هر چه موجودی بود برای خرج معالجه عطا میفرمودند و آن
 مرضی را همین مرحمت حضرت تقویت ظاهر و باطن و دست میداد و خوشوقت میشد و شفا می یافت
 و هرگاه خبر وفات غریبه می شنیدند و اکثر چنان اتفاق می بست که اگر گوی فاصله دو گروه در میان
 می بود میفرستند و برای غسل و دیگر شرائط بقدر میفرمودند و فقر اسعادت دانسته سرانجام می دادند
 و نیز میفرمودند که فقیری باید که مالک هیچ چیز نباشد و اگر حق تعالی از جای چینی بر ساندنی الفور صرف
 نماید و اگر چینی بماند اب فقیران است که پیش خود نگاه ندارد اما اگر تقصیر آتی در جهان شب و قات
 یا باز نزد او چینی نباشد فقیرترین همین طریقند داشتند -

حاجی قاسم نقل میکردند که روزی حضرت ایشان متعابله کتاب شنوی میفرمودند و من بعد
 شریف حاضر بودم و درین اثنا شخصه و جناب حضرت رسیده و زبان هندی سوال نمود و اکثر از زبان

مردم شنیده می شود که گفت فلاں یافت فلاں تیافت یعنی این سخن معلوم شد حضرت فرمودند آنچه شما شنیدید ما هم شنیدیم اما حقیقت یافت و نیافت مفهوم نمیکرد و بعد از ساعتی باز سوال کرد حضرت پس جواب دادند صبح یوم بمبالغه گفت حضرت کتابی در دست گرفته فرمودند غریزایک شما میگوشیدل این کتاب نیست که شما بنمایم این مقدمه ایست که بتقریر راست نیاید آن غریزایک ماند و از خدمت رخصت شده رفت بعد از ساعتی جوانی صلاح آما که اثر ریاضت از اوصیاش هویدا بود بلازمست حضرت رسیده سلام کرد و توضیح و تسکین تمام درفش گاه نشست و بعد از ساعتی باز که داشت از کلبه برآورده بخدمت گذرانید تا کمال فاتحه نمود و رخصت شده رفت بعد از رفتن او حضرت بجانب اصحاب متوجه شده فرمودند که نشان یافت درین جوان است و نشان نایافت در آن غریزه است نیز میفرمودند که دل ایام که از جناب مشرب حق رخصت خواسته بیاحت برآمیدم در اطراف کلبه و بهر کجنگاه وادویه و جنگلات تا بلک کون سیر کردیم در هر منزله و در هر مکانی که میرسیدیم در سجده فرود می آمیدیم هر جا که با مردم نیک اتفاق صحبت می افتاد بدلداری و محبت پیش می آمدند و در بعضی مواضع کار با مردم عوام می افتاد آنها از فرود آمدن بسجده مانع می آمدند و ایندسانیده می برآوردند هر قدر قصد میج که بحسب ظاهر عارض میشد کشایش تمام و مقصد باطن می یافتیم و نیز میفرمودند که شاه صبا و میرالیه و غیره پس خوانده اس حضرت رستم کونین خاک توده مر سخته هر روز شغل تیر اندازی میکردند و اکثر وقت دوپیر یا سه پیر که حضرت یعنی بابا بلنگ پیش در حجه شریف تشریف می بردند آن اعزه مارا می طلبیدند ما میفریم و ایشان بزور کشیده می زدند و ما را بر بلندی ایاده میکردند و شخصی را اشارت نمیدادند یکبارگله بزور تمام بر پشت یا بر کمر میزدند و اختیار بر زمین افتاده غلطان و پیمان باین می آمیدیم و آنها خدا میگردند و ما را چون پس بسنگی حضرت پیش نهاد خاطر بود هر چه آنها میکردند بر داشت میکردیم و هیچ نمی گفتیم و رنجش که در آن وقت بظاهر میکشیدیم در مقدمه باطن باعث ترقی و افزایش کلی میشد.

ذکر کشف حضرت ایشان | خواجه پیرشاه تمغزی علی آبادی از بنی اعلم خان فیروز جنگ
 یعنی بابا شاه مسافر که در اوایل منصبدار بادشاه عالمگیر بود و آخر ترک نوکری پادشاه
 کرده در خدمت حضرت ایشان دست بیعت کرده دختر قپوشیده بود نقل میکرد که در خدمت حضرت
 ایشان از محرمه شریف آمده برکناره ناله شریف آورده ایستاده شدند در آن ایام میر محمد طاهرانی
 از مریدان خاص حضرت بیماری صعب داشت و مرض بطول کشیده بود یکایک بخاطر کم گشت
 که بزرگان سلف در باره مریدان خود توجیهات میفرمودند و اگر کسی رو میآورد آن مرض بر خود قبول
 میکرد و بجا صحت می یافت میر محمد طاهر که مرید برگزیده حضرت است مدتی است که بیماری است
 و حضرت توجیه نمیفرمایند من این خطره را از خاطر دور کردم دفعه دوم بن خطره در دل راه یافت باز
 دفعه ساقم مرتبه سوم بن خطره رو نمود همان لحظه حضرت بجانب من نگاه کرده بطرف چهره را میزدند
 و بر در چهره رسیده چرخ را برداشته بطرف من متوجه شده فرمودند اجل و قسم است بکمال علق
 که هرگاه بکسی رو نماید توجیه اولیا و اولاد و خیرات و تصدقات بر طرف می تواند شد و دوم اجل مبهم که
 انبیا و اولیا و غیر ایشان را در آن دخل نیست و دفع آن توجیه ممکن نباشد میر محمد طاهر را اهل مبهم
 دیش آمده بعد از سه روز وفات خواهد یافت لیکن الحمد للہ ایمان بسلامت خواهد برد و خواجہ
 مذکور میگفت که میر محمد طاهر بعد سه روز بر حمت حق پیوست از زبانی بابا شاه خادم و آخوند طاهر
 سیف الدین منقول است که میر محمد طاهر اولاد نداشت مدتی در آن روز فرزند بود و روزی تفتنا
 طبیعت بشری و طلال در خدمت حضرت آمده و دستار از سر و جامه از بدن و اگر ده لنگ بر کمر
 بسته التماس نمود که خواهم آنچه از نقد و جنس دارم اشیاء در ویشان کرده خرقه و روشنی بپوشم امیدوارم
 قبول شود حضرت باعث این معنی پرسیدند عرض کرد که فرزند ندارم حضرت زمانه دست بجان
 شریف داشته نیز بحیب مراقبه گذاشته فرمودند که بعد چیست جواب آن بشما خواهم داد و میرزا که
 از خدمت حضرت مرضی شده بخانه خود رفت توجیه حضرت همان شب بخانه میر امید فرزند و
 نمود و بعد نه ماه متولد شد آن زمان حضرت بمیر فرمودند نقد و جنس که آن روز نذر میکرد دید ما گرفتیم و

که مرا با او آنقدر ارتباط غایت که گفته مرا قبول خواهد کرد حضرت فرمودند بغایت الهی کاری شود
چون بخانه مقصدی رسیدم اندرون خانه بود و سابق هم گاه گاهی که میرفتم مدتی نشستم ملازمت
خیر میکردند و او بیرون نمی آمد این مرتبه هم که رفتم ملازمتش خبر کردند همان لحظه مراجعت نزد خود
طلبیده بپایان بیوقت بلطف از من پرسید بجز و آنکه حقیقت موضع را از زبان من شنید پس نشسته
و هر کرده بدست من داد گرفته بخدایت حضرت آوردم حضرت این بیت خوانند
کار نه این گنبد گردان کند   هر چه کند بهمت مردان کند
بعضی رسانیدم این همه آثار توجیه حضرت است و گرنه ربط من با او چندان نبود -

فرز احمد این بیگ خادم خاص حضرت ایشان و همشیره زاده خلیفه عبدالرحیم که از خلفا مقرر
حضرت اندر زمان طفولیت در کف عاطفت حضرت تربیت پرورش یافته ذکر میکردند که از
خادمان حضرت کسی که کشته رومی نمود و بجناب حضرت ذکر میکرد میفرمودند که ما این را کمال نمیدانیم
زیرا که کشف از ریاضت است هر که ریاضت کشد صاحب کشف میشود و این مقدمه پادشاه است
هر شگردان نمودار است هر گاه رنگارنگ گرفت مشاهد متعال از آن مشتق گردید و قریب که فی حد ذاته کمال
دارد آن را هرگز کنترل نمی شود و این صفت موجود است که از خلق بریده و خودی خود را محو ساخته پناه
حق و صل شود و چون باین درجه اعلی فائز گردید از بیم نقص و افت زوال مصون و فارغ کشتن مثل
آب که تاراج شود است آب بوجوهی نامندقتی که بدریا انداختند عین دریا شد

میز احمد این بیگ نقل میکردند از خواب محمد سعید که از جمله خلفا حضرت بودند وقتی ایشان را در مقدمه باطنی قفسه
عظیم روداد حضرت از وی کشف افشا کرد و ندک بهر چو یک بر وید چنانچه خواجہ رقصند و معاودت
کرده آمدند نزدیک مسجد میل بیگ خان رسیده بودند بمن توجیه حضرت انبساط کلی حاصل شد و کار
ایشان کشایش یافت چنانچه می گفتند که تا رسیدن تکیه بقدرت یک لمحہ با سمان چهارم رسیدم
و سیر کردم چون بخدایت حضرت سعادت اندوژ شدیم بجانب من نگاہ از لطف کرم نموده فرمودند
که کشایش شهادت همین بود خلیفه عبدالرحیم این مقدمه را شنیدند و گفتند که ما را بعد مدت دو سال این

درجہ حاصل شدہ بود شمار از فضل حضرت در یک لمحہ حاصل گردید۔

سیدالہ دینہ استاد محمد یار خان صوبہ دار شاہ بہمان آباد کہ مرد سید وار فضلاً تبحر عہد بود ایشان داعیہ خدا طلبی پیدا شد چون در آن وقت خواجہ محمد سعید از خلفا حضرت ایشان در شاہ بہمان آباد تشریف داشتند سیدالہ دینہ بلا رست خواجہ رسیدہ مرید شدند و خواجہ نے بایشان فرمودند متنی آن اشتغال داشتند وقتے ایشان را قبض باطنی رونمود خواجہ بہر خند در باب ایشان توجہ فرمودند بسط رونمود آخر الامر خواجہ بہر سید فرمود کہ شماعضدا شتہ بجناب حضرت ایشان نبوی سید منظر از نظر خود شاہ محمود یعنی این کمیئہ کترین می نویسم انشا اللہ تعالیٰ بکرت انفاست مگر حضرت کشایش کلی روخواہ نمود چنانچہ سید عرضداشت بجناب حضرت نوشتند و خواجہ نظر از طرف خود بنام فقیر مینویسند بدین مضمون کہ سیدالہ دینہ نام از سادات کرام فضلاً وقت از چند گاہ غایبانه ارادت بجناب حضرت آورده مرید شدہ اند ایشان را شغل فرمودہ بودم بآن مشغول بودند درین ایام قصہ در باطن ایشان رودادہ و ایشان عرضداشت بجناب حضرت نوشتہ اند و ما از راه ادب عرضداشت علمندہ از طرف خود بجناب حضرت معروض داشتیم شما این خط را با عرضداشت سید در وقت نیک از نظر مبارک گذرانیدہ جواب حاصل کردہ بفرستید بندہ کترین خط مذکور را با عرضداشت بنظر حضرت گذرانید حضرت آن عرضیہ و خط بطالعہ خاص در آورده فرمودند کاغذ و قلمدان ببار فقیر کاغذ و قلمدان آورد حضرت مسودہ در جواب آن از دست مبارک خود قلم فرمودند نقل آن بچہرہ استغناء طالبان در صحیفہ مرقوم میگردد سعادت دارین شامل حال آن نجابت پناہ فرزند خواجہ محمد سعید باد بالہی والدہ الامجاد بعد مخفی نمازد کہ این پیچہ ضعیف منہج جرم و عصیان را وقت باختر رسیدہ و قوا بدینی تمام از کار مانده و از پیہ وصلگی ہیچ کار و مہمی نمیتواند پرداختہ احوال اگر یارب و دوست را کار مشکل پیش می آید و التماس میکند بغیر از آنکہ بار و اح طیبیہ کا بر متوجہ شدہ فاتحہ خواندہ شود تدبیر دیگر نصرت و ازایران ہم کہ کہ از دو کاس کشاید ہم نصرت چنانچہ سیادت پناہ نجابت و شکر گزاری از برای مطالب خود نوشتہ را سال داشتہ بودید عجیب است کہ شہاب اوران در انجا باشند این

قسم مطالب را متوجه شده بکلی رسانید و حواله بایشان بکنید باید که درین وقت امتحانات توجہات خوب نموده بہت آزمای کرده معینان کنید کہ کار ہمیش رود چنانکہ حضرت خواجہ بزرگ از برای ہم سکن توجہات کرده اند اگر این نمی شد پالنگ در گردن انداختہ سر بہ نہ و پا بہ نہ کردہ پیش خدا بدعا و زاری و تضرع پیش می بردہ اند الحمد للہ شما جوانانید باید کہ درین وقت از شما کار با کفایت شود و بندہ ہا خدا از شما مستفیض شوند ریاضت بر خود باید گرفت گر سنگی دے خوابی اختیار باید کرد جوانی ضعیف است تا محنت سر کارستان نکشد پر گل نشود دامن ہر خار کہ هست

بے محنت راحت میں نہ میت عادیہ العینیں جاری شدہ است در جوانی از بسکہ ہرزہ گردی کردہ و لذت ہا مردم سر بہ نہ و پا بہ نہ گشتیم بامید آنکہ شاید منظور نظر دوستے اردوستان شویم نشد از ہاں وقت کفے در طبیعت راہ یافتہ بود الحال در وقت پیری متور شدہ بسیار ضعف رود بہر حال محل شکر است دیگر بابا بے من این سپر بچاں را مردہ انگارید و حق غایت کہ فقیر کہ در محبت شما وارد شود از ہر وجہ بے بہرہ رود والسلام علی الکرام۔

میر عبد القادر نقل میگردند کہ دریاے کہ تحصیل علم زد مولوی ظہیر الدین میگردم و تا بوقت شب بابا شاہ پلنگ پوش قدس شہر از گلبرگہ در محبتہ بنیاد آورده مدفون ساختند در دل خود نیت کردم کہ امشب شب جمعہ است در کلبہ رفتہ داخل ختم شوم و حضرت ایشان را بنیم و شب نیز ہر فرد حضرت بابا پلنگ پوش بگذاہم از خانہ بکلیہ آدم بعد فراغ ختم و نماز عشا حضرت ایشان از مسجد متوجہ حجرہ گردیدند و بجانب من نگاہ کردہ شاہ کوچک را طلبیدہ فرمودند کہ بویا درون فرار شریف برآ میر عبد القادر فرش بکنید و خود درون حجرہ درآمد و حال آنکہ من نیت خود را بچاکس ظاہر کردہ بودم این معنی باعث ازدیاد اعتقاد من گردید۔

بہر میر عبد القادر میگفتند کہ روزے در تقدیر وحدت الوجود مباح شدہ در میان طلبہ علم روداد و ہر یک برائے خود حرف میگویند در ہاں شب حضرت ایشان را در خواب دیدم و سلام کردم و ہاں مسئلہ ہا وحدت الوجود را بخدمت عرض کردم و پرسیدم کہ حرف من درست است یا حرف عزیزان دیگر حضرت

در جواب من فرمودند که آنچه شما فهمیدید همان درست است۔

میرجل که بجناب شہر خان مخاطب اندو کہ میگردند کہ مراد شاہیہان آباد از اسخت روداد بحدے کہ شرف بر موت شدم و امید از زندگی منقطع شد شب خواب دیدم کہ حضرت خواجہ نقشبند قدس سرہ ظاہر شدند و مرا میفرمایند کہ تو بپکن و مرید مجھ مسافر شو عرض کردم کہ ایشان در کون و من در اینجا بریدہ چہ شوم فرمودند کہ خواجہ محمد سعید از خلفا ایشان در اینجا هستند نیابتاً نزد خواجہ مذکور مرید شو گویم برید ایشان شدہ باشی صبح کہ بر خاتم از ارسن رو تحفیف آورد و نیابتاً بخدمت خلیفہ خواجہ محمد سعید ارادت آوردم و در دل خود سپہ نذر حضرت ایشان کردم بعد چندی کہ در دکن با وزنگ آباد رسیدم خواجہ عرب شاہ تغائی من خدمت صدارت از رنگ آباد داشتند کیفیت از ار و مقدمہ خواب را مفصل پیش تغائی خویشان کردم و گفتم اسپہ نذر حضرت مرشد و ام خواجہم گذرانید چون تغائی در جناب حضرت ایشان و بیج کیے اردو ایشان اعتقاد داشتند منع کردند و گفتند کہ تو چرا اسپہ با ایشان میدہی حوالہ ما بکن کہ فروختہ بر علماء و فضلاء و متحقان دیگر تقیم نمایم من ہر چند گفتم تغائی منع می نمود تا خال امر لاچار شدہ گفتم کہ اگر پیر من بر حق خواہند بود اسپہ خود را خود از من خواہند گرفت چنانکہ روز دوم بجناب حضرت رسیدم حضرت تبسم کنان فرمودند کہ اسپہ نذر ما را بامی دہید من اسپہ را نذر کردم و مجدداً ارادت بجناب حضرت آوردم تغائی من این مقدمہ شنیدند اعتقاد را سخ بجناب حضرت آوردہ از جملہ معتقدان صمیم گردیدند و مالی الحال مرید شدند۔

منصو خان مرحوم کہ در ایام سابق صوبہ داری از رنگ آباد داشت بعد چندی تغیر شد بر کنار دریا ہر سول باغی داشت از البیوض مبلغ سہ ہزار روپیہ نزد خواجہ محمد عابد کہ از مریدان خاص حضرت بود و گذار داشت مدتہ آن باغ در تعلق خواجہ مذکور بود روزی خواجہ مذکور در خدمت حضرت آمدہ التماس کرد کہ ساعتی بطریق سیر در باغ قدم بجنبہ باید فرمود حضرت قبول فرمودہ و شترین بردند در میانہ باغ چو تیرہ خاک ترتیب دادہ بودند و برد و گوشہ آن درخت انہ و برد و گوشہ آن

دو درخت جاسن نشانده بودند در کمال بزرگی و ارتفاع حضرت آن درختها را دیده بسیار خوش شده فرمودند باین عظمت درخت کترویده شده است و در زیر همان اشجار بر چو تیره نما پشیش ادا کردند و بعد از آن بجهت تجدید حضور کنار دریا که رسول آمده و حضور ساختند و دو رکعت نماز شکر و ضو در همان کنار دریا خوانده باز بر همان چو تیره تشریف آوردند نماز عصر را با جمعیت خواندند و فاتحه حق محمد عابد خوانده فرمودند این باغ آبادان شود بعد از آن آنحضرت ازین عالم رحلت فرمودند پس از مدت آن باغ را مالکان از نزد خواجہ محمد عابد خلاص کرده بہ محمد غیاث الدین خان فروختند و اطراف باغ چهار دیوار احداث کرده و بجای کہ حضرت نماز ظهر و عصر خوانده بودند بارہ درمی مقبول مرتب ساختند و در کنار دریا کہ دو رکعت شکر وضو گذارده بودند نیز عمارت نگین بنا نمودند الحال موجود و برقرار است بزرگے فرماید

گر بیدار بخشوی خارا می گل
و بصره انوشانی دشت پربل ش

سیر از محمد این بیگ نقل میکردند کہ قل محمد بیگ نامی سیکفت کہ وقتیکہ از ولایت می آمدم بر سر کوتل کہ مشہور است رسیدم و ماندہ شدہ بر تختہ سنگی شستم دیدم کہ دو عزیز لے ز صحرایا باشند و ازین گذشتند و با من گفتند برو ہلک دکن بعد از آن کہ بکن آمدم حضرت ایشان را در محبتہ بنیاد دیدم کہ یکو از آن دو عزیز کہ دیدہ بودم حضرت بودند در جناب حضرت مرید شدم بعد چہند کہ از خدمت حضرت مخص شدہ در شکر غازی الدین خان رسیدم حضرت بابا لینگ پوش را دیدم کہ بر سر کوتل دیدہ بودم پس از چند گاہ بارادہ نوکری در شکر بادشاہ زادہ محمد کام بخش رفتم حضرت ایشان سفارشہ در باب بن بعب بیگ خان کہ از مریدان با اخلاص بود پوش بادشاہ زادہ تقرب تمام داشت نوشتہ بودند سفارش نامہ گذرانیدم خان مذکور سفارش نامہ را بوسیدہ بچشم خان خود مالید و گفت طرفہ قسے است کہ شما بے نوکری آمدید درین ایام بادشاہ زادہ نوکران خود را بر طرف میکنند بہرکت توجہ حضرت امید قوی است کہ نوکری شما صورت پذیرد و طفیل شما دوسہ کس دیگر ہم نوکر شوند خان مذکور حقیقت را بمقصدیان سرکار بادشاہ زادہ ظاہر نمود آنها گفتند کہ بادشاہ زادہ نوکران قدیم را دور میکنند چہ جائے آنکہ مردم جدید را نگاہار و خان مذکور گفت کہ روز و نیم بے جہر

پیش بادشاہزادہ رقم و سلام کردم بادشاہزادہ بہر بانی تمام دست برکت من گذاشتہ حریفہ
مینیت وار من پرسید کہ از اخبارات تازہ ہر چہ اطلاع باشد بگویند عرض کردم کہ پیراسفارت
بے لوکری یکو از مردیان خود من نوشتہ اند بادشاہزادہ پرسید کہ پیرشاہچیانم دارند من نام مبارک
حضرت را ظاہر کردم چنانچہ مجبور شنیدن نام شریف من فرمود کہ اورا بیارید فل محمد بیگ میگید کہ
خان مسطور بندہ را بجنوب بادشاہزادہ بردہ ایستادہ و دوسکس دیگر را نیز کہ از دستہ پریشان احوال
وامید وار لوکری بودند ایستادہ کرد بادشاہزادہ مرا و آن سہ غریبہ را یک یک صدی منصب قرار
نمود ہمیا من تفصیلات حضرت در اندک فرصتہ فرما احوال گردیدم عرب بیگ خان میگفت کہ
محض بعون حضرت کار شما صورت گرفت والا ممکن نبود۔ نیز

میرزا قتل میکردند کہ متئے کہ کار باولی آب جاری شد قہر سنگ گل می کشید حضرت بر کنار باولی نشستہ
بودند و چون بدن مبارک نہایت ضعف داشت پیر بن بالا پیر بن پوشیدہ بودند درین ضمن شخصہ بصورت اہمان
آمدہ سلام کرد و نشست بجانب حضرت نگاہ کردہ گفت ای ملعون برائے من چرا تعظیم نکردی کہ من
سیدم حضرت خلق خوش بے فرمودند کہ واقع از من سہوشد معذور دارید و باز فرمودند کہ ما آنچه در
داریم بجا ریت است ملک مانیت و این برعنے کہ ما بین یکدیگر گذشتہ محکمیں معلوم نکرد و قہر
دنمان بدنمان میزدند و میخواستند کہ اگر دست یا بند عضو عضو را از تن جدا کنند لیکن از ترس حضرت
چہیے نمی توانستند گفت حضرت شاہ کوچک را فرمودند کہ شربت و نانے بے ایشان مہیا کنند
شاہ کوچک شربت و نان پیش او گذاشت آن مرغور دواز خدمت رخصت شدہ رفت حضرت
بجانب قہر متوجہ شدہ فرمودند کہ حرفہ او چرا در خاطر شما لالان رسید او کہ ملعون گفت راست
گفت از برائے آنکہ وارد شدہ است حصا القیمہ صلیحی چون او در بدن من دو پیر بن
دید ما را ملعون گفت۔

میرزا عیال تا شکندی میگفت کہ حضرت ایشان مرا غل باطنی فرمودہ بودند و من با آن غفل
دو اہتم روزی بسیر کوچک رفتہ بودم کہ از آشنایان خیر شیل قند سیاہ بدست من داد و گفت شیری است

این را بنحو چون مبالغه بیان نمود از دست او گرفت و خورد و بعد از ساعتی در خود مشا هه کرد و در دل اندیشیدم که بسبب شغل این درجہ باطنی مرا نصیب شده است و در آن حالت تنگی تیر که رسیدم حضرت زیر درخت تاک با کرسی نشسته بودند و اکثر اعزہ پیرامون کرسی در ملازمت بودند خواستم خود را از نظر مبارک بگوشت و یک ششم نظر حضرت بر من افتاد مرا طلبیده فرمودند ما فرزند ماغ شمار با دظا مشوید فقیر تقصیر تقصیر گویان بخجدمت ایتا ده شدم حضرت فرمودند که بزرگے مریدے داشت اورا ذکر فرموده بود و همیشه با وضوی بود و نشی در باطن او پیدا شد روزے در کمال سیرت در راه خائے در پائش خلیدان خار را از پا بردا ورده در سوراخ گذاشت و بخجدمت شیخ آمد احوالش متغیر بود شیخ پرسید در احوال تو تغیرے ادا یافته است امر فرما که از خانقاہ برآمدی ترا چه رود ادا عرض کرد کہ خارے در پائیم خلیده بود آن را از پاکشیده در سوراخ دیوایے گذاشتم غیر ازین واقعہ دیگر دینا شیخ فرمود کہ برو بہین کہ کدام خار است بموجب فرمودہ شیخ خار تہ دیوار بردا ورده دید کہ آن خار از چوب بنگا است بخجدمت شیخ آمدہ عرض کرد فرمود تغیر احوال تو ازہیں بسبب بوده است میسائل می گفتند کہ بعد از آنکہ حضرت این مقدمہ را بیان فرمودند یقین دانستم کہ آن قندیاہ منفرج بوده از پندار خود نادام و مفعل شدم و در دل خود توبہ کردم و آن رعونت فی الفور از سرن دور شد ارے ہرچہ در آئینہ جوان میند پیر درخت نختہ آن میند

این بیت از فرمودہ بزرگان در اکثر رسالہ ہا مقتضی بدج است از سرگذشت احوال این مکتربن است
 این مکتربن این بیت در کتابا دیدہ و بارہا از زبان اکثر بزرگان شنیدہ بود و بسبب نقص در قیادت نشین بنی شد تا آنکہ روزے حضرت ایشان تجدید و نحو میگردند و فقیر آب بردست مبارک میسخت پس از تجدید وضو مسجد شریف بردند فقیر از تنگی بیرون آمدہ زیر درخت نیم ایتا شہم چون عنفوان شباب و آغاز ایام بلوغ بود و بزرگان ابتدای حجابی را انتہا کما دانی گفتہ اند از علیہ اجل جوانی بنحاطر رسید کہ جائے رقتہ مرکب امرنا سزا بید شد ہمدین انسا حضرت کہ خواستہ مراد حضور شریف طلبیدہ پرسیدند کجا بودی عرض کردم کہ بیرون تنگی فرمودند و دیگر ہم رفاقت خود

داشتی یا تنها بودی گفتم تنها بودم باز فرمودند که این حدیث مگر شنیده که رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرموده اند اقوام وضع الهمم فحیون این حدیث از زبان رهبا تحقیقی شنیدم در دل خود خطی نادم شدم و توبه کردم در آنوقت سخنی این بیت و نشین کردید که

هر چه در آینه جوان بیند   پیر درخت نچسته آن بیند

ذکر ریاضت حضرت ایشان | این تحقیر کترین بکرات و مرآت از زبان درویشان حضرت شنیده که میفرمودند بخدا رسیدن بسیار مشکل است کار که کنید که خود را از راه خدمت یا به راهی که باشد در دل مردی جا بازید که دلها مردان خدا نظر گاه حق است هرگاه این کس از راه خدمت باخلاص و اعتقاد راسخ در دل اینها جا کند گویا در نظری درآمده باشد و نیز میفرمودند پیش ازین در طایفه درویشان صدیقان بیشتر بودند و زندقان کمتر و درین زمان زندقی بیشتر و صدیقی کمیا لیکن بسیار از زندق را خدمت باید کرد بامید آنکه شاید یک صدیق به دست آید که برکت خدمتش آنچه مقصود است حاصل گردد.

میرزا محمد امین بیگ ذکر میکردند که وقتی عرب بیگ خان بخدست امینی و فوجداری سرکار کرکون از نزد پادشاه مقرر شده بسراگرداند که روز رفتن نیز همراه بودم و ایشان خدمت پرکنه سوارانیا تابان مقرر ساخته و از ایشان فرس شده عازم آنجا شدم و در آستان گاه بانو حاجه محمد سعید و شاه قلندر که از جناب حضرت خضر شمس شده هندوستان میفرستاد ملاقی شدم ایشان قصد رفتن از راه دیگر داشتند من بایشان بجهت شده گفتم که هرگاه هندوستان رفتن است همراه من بساورد بیاوید و چند در آنجا بوده روانه پیشتر شوید همراه من بساورد آید بعد چند غرمت ایشان بطرف هندوستان موقوف گردید با اتفاق یکدیگر که قریب به کرکون نزد عرب بیگ خان رسیدیم بعد دوسه روز غنیمت جامعیت قریب یک ملک سوار بر قصبه مذکور رسیده محاصره کرد قصبه بے احاطه و مردم آنجا آب از بیرون قصبه از دریا به نربرد که صافته داشت می آوردند محاصره غنیمت یک هفته ماند خان مذکور مردم قصبه را محصور بته

تمام رونمود درین وقت که قافیه برایشان تنگ بود و آخر کترین بیاد دارم که وقت دوپسر حضرت ایشان از حجره بیرون تشریف آوردند زنگ چهره بغایت متغیر بود و تجدید وضو کرده داخل مسجد شدند و اصحاب همه آمده حلقه بسته در خدمت نشاند حضرت فرمودند که است که عرب بیگ خان رفته و از و خبر رسید و فاطمه آمد و از آنجا که نماز سوره ختم را طلبیده ختم خواجگان عالی شان خوانده شروع در فاتحه کردند و در اثنا فاتحه از زبان مبارک برآمد از برای خیریت عرب بیگ و مقهوری کفار فاتحه بخوانید بعد فراع فاتحه بیاران فرمودند که بر احوال عرب بیگ خان متوجه شوید غریزان میخیزند که باعث ختم کردن و باین قسم دعا فرمودن چه منی داشته باشد بعد چند روز شاه قلند فرسخ اراده هندوستان نموده باز بنجدرست حضرت آمده سعادت ملازمت حاصل کردند و حقیقت محاصره غنیم را ظاهر ساختند و روز و آنچ و وقت را تعیین نمودند همان روز و همان ساعت بود که حضرت ختم و فاتحه متوجه شدند و از برکت انفاس تبرکه ملازمت سرخان مذکور مستفیع گردید بعد از آنکه میرزا محمد امین بیگ آمدند میگفتند که در آن شدت محاصره که غنیم پوشش کرده نزدیک به قلعه رسیده بود و خواجه محمد سعید که همراه ایشان بودند شت خاک از زمین برداشته خیره خوانده و بر پشت دمیده بر سر کفار انداختند و بجز دانه اذختن خاک همه روگردان شدند و دست از محاصره برداشته از نظر غایب شدند بعد از دو سه ساعت خبر رسید که نجابت خان صوبه دار نجبه بنیاد از پیش پادشاه مقرر شده است به دوازده کوچه مقصود رسیده است این همه از برکات توجه حضرت بود که هم محاصره غنیم بر خاست و هم فوج پادشاه یکایک رسید عبد الله بیگ و غیور بیگ که با هم برادران حقیقی بودند بر رقاص پسر تعلق خاطر داشتند بعد از آن صالح بیگ نامی نیز بنیان پسر تعلق بهم رسانید در میان این دو برادر و صالح بیگ عداوت پدید آمد و از طرفین متعصب جنگ شدند این خبر بجناب حضرت رسید چون هر کس بنجدرست حضرت متعهد بودند حضرت عبد الله بیگ را طلبیده از راه نصیحت فرمودند که شما دو صالح و از جمله شرفایده خانی جنگی چه مناسب ازین کار باز آید عبد الله بیگ آنوقت از راه او ب

چیزے توانست گفت و بموجب امر حضرت قبول نمود چون بخائے خود رفت طبقے و بالایش سر پوش کرده بجانب حضرت فرستاد چون حضرت سر پوش از طبق برداشتند کارک و خربزہ در میان آن دیدند از دیدن آن خاطر مبارک خیلے بر ہم شد و سه دفعہ از زبان مبارک فرمودند کہ این بامداد میکند چند روزے برین نگذشت کہ عبدالستد یک مذکور تعینات بہمت بہادر شدہ از نیجا رفت و ہمراہ او در جنگ غنیمت کشتہ شد۔

راجہ ساہو پسرنہا و بنیرہ سوار عظیم در قید عالمگیر بادشاہ بود چون محمد اعظم شاہ بعد وفات بادشاہ متوجہ ہندوستان گردید ذوالفقار خان بہادر کہ میخشی بود بمحمد اعظم شاہ عرض کردہ اور از قید خلاص دہانیدہ از کنار دریا نریدہ بجانب دکن عرض گردانید راجہ مذکور با فوج کثیر نزدیک ازنگ آباد رسیدہ متصل بمقبو شاہ نور حامی فرود آمد و در دوسہ روز پورجات بیرون شہر شمل باجی پورہ و جہونست پورہ وغیرہ را تاراج کرد و مالیت لکھار ابغارت برد و زچہام نوبت بقطب پورہ و جینگ پورہ و یکم پورہ رسید حضرت ایشان شاہ کوچک را طلبید و فرمودند در توکل زانوے استر بہ بند

چند کتب مجلد کہ بہت شہاد شہر بردہ بجائے گذارید شاہ مذکور کتا بہار اور محمد بیگ خان در حجرہ فضیلت پناہ میہ محمد یوسف بردہ گذاشتند و فرمودند کہ دیگہا گلہ را درون محض بیندازید و خود تمام شب کمر بستہ در سجد متوجہ شدہ نشند و اصحاب نیز بجای خود ہانستہ بودند یک دہ خرمای چلی افندی مصطفی نام غریب از جانب مکہ معظمہ آمدہ بخدمت حضرت نیاز آورده بود و نیز مرید شدہ دال صحبت بود حضرت ایشان بوقت سحر این کترین متوجہ شدہ فرمودند شاہ کوچک کجاست کترین شاہ کوچک را طلبیدہ بخدمت حاضر اور د فرمودند کہ حدیث نبوی است الصدقة تطفی غضب الرب آنچه در خانہ موجود داریم یک دہ خرمای چلی پرورده است اورا بیارید و بز فقرا تقسیم نمایند شاہ کوچک همان وقت صبح خرمار از دیہہ برگورہ بز فقرا تقسیم نمود و بعد از نماز آمد مردم بادشاہی بر سر قلعہ آمدہ و چل قائم کردند شادی بیگ و

روشن بیک جماعت داران تیر انداز که مردان حضرت بودند آنها را منصور خان ناظم شهر بر
 برج قلعه که رو بروی تکیه است متفرق نمود آنها بالاسی ان برج دیره اتیاده کرده قایم شدند
 بخدمت حضرت آمده التماس نمودند که فوج بادشاهی قلیل و جمعیت غنیم بسیار اکثر پورجات را
 تاراج ساخته ام و بر سران پورجات می آید بهتر است که حضرت درون قلعه تشریف بیاورند حضرت
 فرمودند انشاء الله تعالی خیر خواهد شد شما بروید و بر سر موپل خود قایم باشید و خود خرقه سبزه
 در بر و سترچ موئی بزرگ فاخته بر سر و کمر مبارک را بملنگی مضبوط بسته و کار دس پیش قبض در
 کمر مبارک خفیده مسحه در پا پوشیده و نیزه در دست گرفته جانب عیدگاه عازم شدند و جمعی از
 فقرا و فضلا و منصب داران همراه بودند و بر سر دروازه قطب پوره پیرخان و سه چهارم افغان گری
 کمر بسته دوسه بندوق با خود داشته نشسته بودند حضرت در همانجا رسیدند پیرخان بارقا خود
 بخدمت حضرت رسیده تقدم مبارک افتاد عرض کرد که توبه حضرت از همانجا بر احوال مایان کافی
 بود حضرت بسم کنان فرمودند که ما هم خواهیم که ثواب غزاهای ما را بیا بیکجده عرض کردند
 که غنیمت بسیار دارد و بعد از دوسه ساعت در اینجا میرسد و ثواب مقاومت با آنها صلوات
 و مایان هم قبایل خود شهر فرستاده ایم و خود با هم داخل قلعه خواهیم شد حضرت فرمودند خاطر خرم
 دارید انشاء الله تعالی غنیمت درین پورجات تصرف نمیتواند کرد و مردم ازین سخن تعجب کردند حضرت
 فاتحه خواندند و مراجعت کرده تکیه آمدند فوج مقابله رسید و با مردم قطب پوره جنگ افتاد
 یکس یاد کس از مردم غنیم زخمی شدند و غنیمت برگشت و بطرف دروازه دومی قطب پوره آمد
 شاه خادم و خواجه قطب الدین پیراوه بلوچان و چند دیگر بر سر دروازه قایم شدند شاه
 خادم و واسپ غنیم را بنصب بندوق زد و خواجه قطب الدین نیز خنجر را بر خیم بندوق محجوج
 ساخت غنیم از اینجا هم روگردان شدند و بطرف جیسنگ پوره علو آورد و منصور خان و راجه مان سنگه
 که حارسان شهر بودند سد راه شدند جنگ افتاد چند سوار جانبین کشته شدند و از اینجا هم زور
 غنیمت نرسید یکجده فوج غنیم برگشت و دیگر که کمار گنگه که از شهر چهار پوره فاصله دارد رفته فرود آمد

مردم شہر متعجب شدند و حضرت ایشان در تکیہ نیزہ در دست داشتہ متعجب قبل قبلہ راست ایستادہ توجہ بودند توجہ حضرت سر پورہ از شرق تھاہر محفوظ ماند روز دوم فوج غازی الدین خان رسید و محمد غیاث خان سردار فوج بود این ہمہ اثر توجہات حضرت بود۔

شاه خادم نقل کرد کہ وقتے در شہر ویا پیدا شد و مردم بسیاری مردند شبے بخواب دیدم کہ خرے سیاہ آمدہ چنگ لغزل من انداخت من از ترس خود را کشیدم دین اثنا حضرت ایشان ظاهر ظاہر شدند و فرمودند اسے خادم این را بن و من سنگے برداشتم و بر خر من زدم آن خر من از من دور شد صبحے کہ بیدار شدم وقت دو پہر پہ پشت بمن رو نمود و زیر بغل آلبہ پیدا شد تمام روز و شب از خود بخیر بودم روز دوم حضرت از حجرہ بیرون تشریف آوردہ پرسیدند کہ خادم بنظر من آید یا ران حقیقت حال عرض کردند از راہ عنایت بر سر بالین آمدہ دست شفقت بر من گذارد و فرمودند ترسیدہ باشی بعد فرمودن حضرت آلبہ کہ در بغل پیدا شدہ بود بر طرف شد و تب ہم فرغ گشت و صحت کلی یافت۔

نیز شاہ خادم نقل میکند کہ وقتے ہمیشہ حضرت رخصت گرفتہ بغرم حرمین راہی شدم و بسورت رسیدم شب در خواب دیدم کہ حضرت ایشان مرا میفرمایند تو منی آئی عرض کردم الحال کجا رسیدہ ام مینگو اہم کہ سوار شدہ زیارت حرمین شریفین حاصل کنم علی الصبح بیدار شدم و بہرہا سوار شدم جہاز بقدر دوسہ تیر راہ رفتہ بود یکایک بند شد و استاد ہر چند ناخدا یا ن دلا حان بادبان و عیوہ الا جہاز را درست نمود نہ جہاز اصلا حرکت نکرد تا یک ہفتہ بعد از ان شبے باز حضرت ایشان انجوا دیدم کہ سنگے در دست گرفتہ مرا میفرمایند کہ اسے کم بخت از سبب تو این جہاز بند شدہ است صبحے کہ بیدار شدم پیش ناخدا رفتم مجھ دیدن من بگردم جہاز گفت این عزیز را از جہاز بر آرید کہ جہاز بسبب او بند شدہ است مرا از جہاز بر آورد و بر کشتی خود سوار کردہ بسورت رسانیدند بعد از انکہ من بسورت رسیدم جہاز یکایک راہی گردید و من مراجعت کردہ خود را ہلاکت حضرت رسانیدم۔

شاه عرب نقل میگوید که در اوایل که حضرت سکونت در کلبه اختیار کردند حضرت خواجه عبدالولی
از اولاد حضرت مخدوم اعظم قدس سره که صاحب ریاضت و کشف و کرامات و متقدّم عصر
و پیشوا و خلافت بودند و بادشاه عالمگیر ایشان را می شناخت و اکثری از امرای عظام مرید و مخلص
ایشان بودند اکثر بوقت دو بهر یا چندے از شب گذشته نزد حضرت می آمدند و درون حجبہ
می نشستند و بجز یک ابرق و بویا کہ نزد حضرت نمی بود حضرت خواجه برہان پوری می نشستند و از
بس کہ زمین سخت بود ایشان در شستن بے طاقت می شدند و با ہم مراقب می شدند و صحبت
میداشتند و میفرمودند ما مسیّد و ارتو بہات می باشیم بعد چندے ایشان را از اسخت روداد
و مشرف بر موت شدند و مدت سه شبانہ روز در حالت نزع بودند و اکثری از بزرگان عصر
بخدمت ایشان رسیدند آخر الامر مولانا اخوند حاجی قبا کہ از بخارا بودند و در جمعیل بیگ خان
درس میگفتند کہ راجد خدمت حضرت ما فرستادند کہ احوال خواجه در نہایت تنگی است نزد حضرت
آرند حضرت وضو ساختہ عازم شدند و بندہ و خلیفہ حاجی عبدالکریم در لازمیت بودیم حضرت بخانہ
خواجه رسیدند و برابر سینیہ خواجه نشستند و عصا حضرت بدست من و کفش در بغل حاجی بود ما ہر دو
ز قفای حضرت ایستادہ بودیم حضرت سر مراقبہ فرورہ متوجہ احوال خواجه گردیدند شاہ عرب میگفتند
کہ من ملاحظہ کردم کہ شتر پر بار کہ کہ درون لای فرو رفته باشد احوال خواجه این قسم دیدم بعد از
خواجه چشم باز نمود و حرکتی کردہ جان بحق تسلیم نمودند و حضرت سر مراقبہ داشتہ فرمودند الحمد للہ
خواجه ایمان بسلامت بردند و بعد از فرمودن این حرف دست بر کمر خود بردہ بندہ و خلیفہ
اشارت فرمودند میان دست خود را در زیر بغل کردہ حضرت را از بخارہ و استیم و همچنان دست
زیر بغل داشتہ تکیہ آوردیم و معلوم چنان کردیم کہ در لوجہ کردن باحوال خواجه و در نجات دادن از
مہلکہ عظیم زور بسیار بکار بردند و کرمبارک بردادہ باشد و تا چندے کہ حضرت درد میگوید
در زمانے کہ ہمارہ شاہ پسر عالم گیر فوت کرد محمد مغالدین پسر کلان ایشان سہ برادر
را کشتہ بر تخت نشست فرخ سیر سپہر محمد عظیم برادر زادہ مغالدین در بنگالہ بود بقصد جنگ از انجا

راهی شده نزدیک باکبر آباد رسید و مغزالدین با فوج کثیر از شاهجهان آباد مقابل او برآمد
و عبد الصمد خان از اولاد حضرت خواجہ احرار که در وقت عالمگیر از ولایت بہند آمدہ منصب
ہمفصدی داشت و بعد فوت عالمگیر و بہادر شاہ در عصر مغزالدین بمنصب عمدہ و خدمت
صدارت اختیار داشتہ ہمراہ بود و ہر دو با ہم جنگ کردند و فرخ سیر باد جو دانکہ جمعیت قلیل داشت
بر مغزالدین طغریافتہ عازم شاہجہان آباد شد در آن وقت داؤد خان ناظم خستہ نیاد بود
روز سہ حضرت برائے خانہ عصر در سجد نشستہ بودند و آنوقت خبر آمد کہ نجائہ داؤد خان خط
رسیدہ کہ محمد فرخ سیر بر مغزالدین فتح یافت و ذوالفقار خان بہادر میخشی و عبد الصمد خان
صدر الصدور را بقتل رسانید از شنیدن این خبر بزرگ مبارک حضرت متغیر شد و محاسن بہشت
را بدست گرفتہ سکوت کردند و بعد لحظہ فرمودند کہ عبد الصمد خان نبیوہ حضرت خواجہ احرار قتل
نہست کہ فرخ سیر او را تواند کشت در مین صحن ملا محمد امان کہ از طرف عبد الصمد خان دین شہر
برائے گرداوری جاگیرات بود این خبر خوش را شنیدہ بخدمت حضرت از راہ اضطراب آمد
عرض نمود حضرت بجانب ملا امان متوجہ شدہ فرمودند کہ انشاء اللہ تعالی این خبر با ہمہ کذب
است بلکہ عبد الصمد خان عمدہ و رئیس ملکی خواہد شد شما خاطر جمع دارید و ہیچ وسواس نکنید ملا
امان بعد مغرب نجائہ خود رفت بعد چند روز حیدر ظہان کہ دیوان گل صوبجات دکن بود
صبح کس خود را فرستادہ ملا امان را طلبید و از پیشتر بہتر مہربانی نمود مبارک باد داد و گفت
کہ بادشاہ نواب عبد الصمد خان شما را حکم کشتن فرمودہ بود لیکن میر حلقہ شفیع شدہ از کشتن خلاص
کنانید و بادشاہ ہفت ہزاری ہفت ہزار سوار منصب دادہ صوبہ دار لاہور کردہ فرستاد و
بر ہم کر تعین نمود ملا امان میگفت کہ قتمے کہ من خبر قتل نواب عبد الصمد خان شنیدہ سر سیمہ
بجانب حضرت رفتم بقسمے کہ حضرت از زبان مبارک فرمودہ بودند ہمان قسم بظہور آمد ملا امان
بعد وقوع این واقعہ بجانب حضرت ارادت آورد و مرید شد و الحال از بادشاہ منصب
و خطاب خانی یافتہ متعلقہ فوجداری امین آباد مضاف لاہور آفاست و اردو نواب

عبدالصمد خان بصوبہ داری لاہور قوتہ و بہک و ملتان مندارک حکومت اندو عالی از ایشان فیض یاب۔

در وقتیکہ بنیاد خوش می نہادند اکثرے از فضلا و فقرا و اہل دولت خدمت خشت و گل کشتی بجای می آوردند و حضرت خود بدست مبارک خشت و آہک میدادند و از براسے تعمیر کار بمہبان میفرمودند ہر شاہبازان ہے با بیان خشت و آہک بدہید محارطل نمازد و فقرا بخدمت فرمودند شاہ فقیر نامی از راہ کاہلی یا ایران گفت کہ امروز بر سر کار خواہم رفت و بہانہ آزار خواہم نمود و دشمن کار کردن نظر حضرت بر شاہ فقیر افتاد پرسیدند کہ این کیست او خود عرض کرد کہ منم فقیر حضرت فرمودند ہر سرکاری ای او گفت پاسے من آزار دارد حضرت فرمودند ہر کار آزار باشد بخواب روید و حال آنکہ پاسے او ہرگز در دے نہاشت روز دوم یکم تیرہ در رات شب آہک برآمد و در ہر سید قبسے کہ شب در روز فریاد و فغان میکرد ہر چند جراحان معالجہ نمودند بیچ فائدہ نہشت آنکہ بقدر پانزدہ میت آثار یم و خون از پاسے او جاری شد شاہ فقیر میگفت کہ من بخدمت حضرت خود را بدروغ بیمار ظاہر کردہ بودم باین بلا مبتلا شدم و بسیاران گفت کہ شما بخدمت ہر زخمہ بنقل نقضیرین بخوابید یاران بخدمت حضرت آمدہ التماس کردند حضرت فرمودند کہ آنچہ مقتدر بود شد با خدا من حق ہرگز دروغ بنیاد نگفت اگر گوید احوالش تباہ می شود بعد چند روز شاہ فقیر بجان آزار مرد۔

مرزا محمد امین بیگ نقل میکردند کہ در وقتے کہ عالمگیر بادشاہ فوت کرد خواجہ بابا را کہ از ولایت توران بود و فاضل خان خطابے داشت و از جملہ مقربان بادشاہ و فاضل عصر و محدث وقت و شاعر متبحر و صاحب دیوان بود و منصف تخلص داشت محمد اعظم شاہ خدمت تولیت فرار عالمگیر تفویض نمودہ خود مستوجہ شاہجہان آباد گردید روز عرس بادشاہ مرحوم بود خان مذکور کہ اخلاص تمام بجناب حضرت داشت آمدہ دعوت کرد و میرزا عبد الجبار کہ متولی فرات بزرگان و از مریدان حضرت بود نیز بخدمت حضرت براسے زیارت بزرگان تشریف بیارند حضرت قبول فرمودند شاہ نظام الدین درویش و خواجہ عبد الرحیم وغیرہ اکابر کرام نیز در فرار عالمگیر رفتند و مولانا

حاجی محمد بقا و جمیع کثیر از فقر و فضلا همراه حضرت بودند حضرت در باغ میزرا اخیل بیگ کتوزیک
فرار حضرت شاه برهان الدین اولیا برکنار تالاب واقع است فرود آمدند و بزرگان شهر و هر جا
بطور خود نزول نمودند شاه نظام الدین بر سر فرار حضرت شاه برهان الدین نشسته حلقه صحبت
سماع گرم کردند شور و عجب برخواست و مریدان ایشان و مردم دیگر را حالاتی روداد شخصی آمده بخدمت
حضرت ظاهر کرد که شیخ نظام الدین چنین صحبت گرمی دارند حضرت بجانب شاه قلندر متوجه
شده فرمودند که شمار و حقیقت صحبت را در یابید شاه قلندر آمده در کنار صحبت شیخ قریب
نشستند و بمحور متوجه شدن شاه شور و غوغاے که در صحبت سماع شیخ بود فرو نشاند
هر چند بیکار نبودند که خوب بخوانید و آنها هم به چندی می کردند هرگز صحبت گرم
نمی شد و تا مادامی که شاه قلندر در مر اقبیه بودند صدای بر نیامد و همه ساکت بودند بعد از آنکه
شاه برخواست شیخ هم برخاسته در منزل خود رفت شاه نزد حضرت آمده این شاه شد حضرت بجای
شاه نگاه کرده بسمی فرمودند -

چندین نامی سردار غنیم از بھران راجه ساهو جمعیت کثیر فراهم آورده ملک بادشاهی را
تاخت و تاراج می نمود اکثر از مردم اهل هند بسبب بیکاری و پریشانی نزد او رفته نوکر شدند
و خواجه ایوب بنیر و جمیل بیگ خان مرحوم که درین عصر خطاب جمیل بیگ خان دار ذیقرات
اوا اختیار کرد و فرج چندین بر شهر بیدرتاخته مال و متاع سکنه آنجا بگارت برد کتابخانه
قاضی آنجا بدست چندین افتاد و این همه کتابها را خواجه ایوب داد خواجه ایوب مذکور از آنجمله
دو کتاب مقبر و ذخیر نقد بطریق مذبحنا ب حضرت فرستاد حضرت قبول نکرد و فرمودند
که خواجه مذکور در تاخت و تاراج ملک بادشاهی شرک غنیم است کتابها را مع زربخانه خواجه
مذکور که در شهر بود واپس فرستاد و این خبر بسیار پناه میر محمد یوسف رسید و ایشان که طالب
این کتابها بودند و از مدتی بتجدداشتند هر دو کتاب را از والد خواجه مذکور طلبیدند که بفرستند
در خدمت حضرت آورده ظاهر ساختند که کتابها سے که از مدتی تلاش میکردیم بهم رسید خواجه ایوب

برائے مافرتا حضرت چون ملاحظہ کردند دیدند کہ یہاں کتابہا است کہ خواجہ ازبرائے مافرتا
 بود ساعتی سکوت کردہ فرمودند در واقع کتابہا خوب کیا بہت لیکن یک پیچہ رزم و پیچہ لالامی
 برادر ایشان در جواب گفتند کہ ما طالب علم ایم ازین قبل کتابہا کہ بدست آید بر علمای مضائقہ ندارد
 حضرت سکوت فرمودند و میر کتابہا را بخانہ خود بردند بعد چندے اتفاق رفتن ایشان بجانب
 شاہجہان آباد صورت بہت وہمہ کتابہا خود را برائے محافظت از خانہ برآورده در بالا خانہ
 نگہ در میان صندوق گذاشتہ عازم ہندوستان شدند و ان دو کتاب تیر در ان صندوق بود
 با وجود آنکہ بالا خانہ مستقر از چوب بود از زیر صندوق دیکہ سوراخ کردہ در دن صندوق اخل
 شد و ہمہ کتب را کہ مبلغ کافی قیمت داشت خورد و بخاک برابر ساخت بعد از ان کہ میزبندستان
 آمدند دیدند کہ ہمہ کتابہا خاک تودہ شدہ مگر چہاں دو کتاب ہر دوسہ کتاب دیگر یکے شتوی مثنوی
 دویم نجات الانس سیوم مذکرہ الاولیاء کہ متون اینہا باقی ماندہ بود و دوشمی اینہا ہم ضائع شد
 بود و وقتی کہ کتابہا را در آفتاب انداختہ ورق میگردانیدند حضرت از درون حجرہ بیرون آمد
 فرمودند کہ ما یہ فقیہیم یک پیچہ حرام دہ پیچہ حلال را می بردار و بخاطر علمای زید بسبب این دو کتاب
 ہمہ کتابہا ضائع گردید غریبانے کہ در ان وقت بخدمت حاضر بودند بر صدق این مقال گواہی
 دادند۔

امیر خان افغانے از تجار عمدہ ہنقصہ شتر باران یافتہ برائے تجارت از سر ہند باشکر
 بادشاہ عالمگیر کہ در احمد نگر بود بر دو چوں در انجا فروختہ نشد از انجا باز نگاہ آباد آورد و در کٹہرہ
 کہ متصل چوک واقع است سکونت گرفت ہمیشہ زاوہ داشت بخدمت شاہ حیدر در ویش کہ
 در نخاس سکونت داشتند و از جملہ اکابر وقت بودند ارادت آورد و شہنشاہ اسے با فرمودند کہ بخوان
 و در خواندن اسم اوراد یو انگی روداد و تغائی او اورانگیر کردہ در خانہ نگاہ داشت بعد از ان کہ برہنہ
 را کہ نایب امیر خان مذکور و از مریدان حضرت مابود پرسید کہ علاج دیوانگی این پسہ چہ باید کرد گفت
 من بخدمت حضرت ایشان مریدم ما و شما بجانب حضرت رفتہ اتھاس این منی نہا ہم والا از حکما و اطبا

علاج خواہ شد ابراہیم خان امیر خان را ہمراہ خود بخد مت حضرت آو در امیر خان برپائے حضرت
اقتاد و تضرع وزاری بسیار کرد و التماس نمود کہ ہمیشہ زادہ دارم و او را بغیر زندگی تربیت کردہ ام
او بخد مت شاہ حیدر مرید شد و او بغیرمودہ ایشان اسمے بخواند از خواندن آن دیوانہ شد و من اورا
بزنجیر مقید کردہ ام امید دارم کہ قیچی شود کہ دیوانگی او برطرف شود شاہ قلندر را طلبید فرمودند کہ
شمار وید و متوجہ شوید و از دیوانگی برآید تا صحت نشود پیش مانیاید شاہ ہمراہی امیر خان بخانہ
اش رفتہ یک شب و یک روز متوجہ احوال پسر شدند و گفتند کہ زنجیر از دست و پائش دور
بکنید امیر خان رسید کہ مباد بعد برآوردن زنجیر دیوانگی او روز زیادت آرد شاہ گفتند کہ
بے دواس زنجیر از دور بکنید عل و زنجیر از پائش و اگر دزد دیوانہ بافاقت آمدہ پیش شاہ نشستہ
حرفہائے معقول در میان آورد و طعام ہم خورد شاہ از انجا رخصت شدہ ہمراہی ابراہیم خان
آمدہ صورت حال بعض رسانیدند حضرت فرمودند باز دیوانگیش عود نخواہد کرد ابراہیم خان
شکر توجہات بجا آوردہ بخانہ خود رفت فردائے آن یکم از کسان امیر خان آمدہ بعض حضرت
رسانید طفلی کہ بافاقت آمدہ بود باز دیوانہ شد حضرت ایشان شاہ قلندر را طلبید و وحشت
فرمودند کہ شما ہمیں قسم توجہ مکنید بر وید و خوب توجہ سازید شاہ بموجب امر بخانہ امیر خان رفتہ
سہ شب و سہ روز متوجہ احوال پسر شدند از دیوانگی بالکل نجات یافت روز جمعہ بود کہ
شاہ مع امیر خان و ابراہیم خان و همان پسر و چندے دیگر بلازمت حضرت آمدند و گفت
اشرفی و چند تہان پارچہ و چند خوان مصری کاپسی بطریق نیاز آوردہ سکر تفصیلات بجا آوردند
حضرت فاتحہ خواندند ایشان رخصت شدہ رفتند این خبر شاہ حیدر رسید ایشان بامیر خان
پیغام فرستادند کہ تو مرید ما را در انجا بردی الحال ما ہمے دیوانہ خواہیم کرد کہ در کوچہا رسوا شدہ
خس و خاشاک چیدہ بگرد و بار دیگر بافاقت نیاید یک پہر روز برآمدہ بود کہ امیر خان مع
ابراہیم خان ترسان و ہراسان بخد مت حضرت آمدہ پیغام سنج بعض رسانیدند حضرت
انکے سکوت کردہ ہم کسان فرمودند کہ خاطر جمع دارید انشاء اللہ تعالیٰ ہیچ خواہ شدہ امیر خان بخانہ

خود زنت لیکن همیشه و ہمناک بود توجہ حضرت توجہ شیخ بجایے نہ سید و پسترا بود باسحت دم موئیاری
 بود چون محمد اعظم شاہ بعد وفات عالمگیر بادشاہ بطرف ہندوستان روانہ شد امیر خان معان
 سپہ و ہمراہان دیگر و با اموالے کہ داشت بطن مالوت خود زنت در انجا با قوم خود این سرگزشت
 بیان میکرد و شکر توجہات حضرت بجای آورد و چنانکہ اکثر مردم غایبانہ مرید و مخلص جناب حضرت
 گردیدند۔

چون بادشاہ عالمگیر فوت کرد و پسرش بہادر شاہ بر تخت نشست بارادہ جنگ
 برادر خود محمد کام بخش کہ بادشاہ حیدر آباد و حیدر پور شدہ بود متوجہ دکن شدہ برکنار دریا سے
 زبردہ رسید قلیچ محمد خان متوطن بخارا کہ سابق نیاز علی نام داشت و در ہندوستان رسید
 بمنصب بادشاہی سرفراز شدہ و در او آخر منصب ہفت ہزاری فائز گردیدہ بود و در جنا
 بزرگان و درویشان اعتقاد کلی داشت آوازہ بزرگبہا حضرت راشنیدہ غایبانہ از
 دل متفقہ گردید و چون استماع یافتہ بود کہ حضرت از بیچکس چیمے بطریق روزیہ قبول
 نکرده اند بلعالم ان جاگیرات خود کپر گنات اطراف نجبتہ بنیاد بودند نوشت کہ از محال جاگیر
 یکصد و پنجاہ روپیہ در ہر راہ از طرف مانیا حضرت سیکندرانہ باشند چون بادشاہ بعد از فتح مہم
 محمد کام بخش بفرم معاودت ہندوستان و نجبتہ بنیاد رسید بادشاہ ہند محمد جہان شاہ بلا از
 حضرت اسدہ از اندرون کمرگ شہر کہ برکنار نامہ مقابلہ تکیہ واقع است از ناکی فرود آمدہ بقلا
 و قیراندا زپاسے پیادہ در تکیہ تبرکہ نجدست حضرت رسید و با اعتقاد ملازمت کردہ بوقت
 رخصت التماس فاتحہ از جناب حضرت نمودہ ہمراہان طریق درون کرکی پاسے پیادہ رسید
 بر ناکی سوار شدہ رفت محمد قلیچ خان بہادر و اکثرے از امیران عظام نیز سعادت دریافتند
 بہادر شاہ بادشاہ درخواست ملازمت بارزوسے تمام نمود تا بجای کہ وزیر اعظم خود را بجزیت
 فرستاد التماس آمدن خود را پیغام نمود فرمودند اگر بدستور دیگران بے تکلف می آمدند مضائقہ
 نہ داشت درین محل دو مہر اع مورون کہ از بزرگے است بخاطر فقیر سیکندرد

هر که خواهد گویا و هر که خواهد گویو گیر و دار و حاجت دربان درین درگاه نیست
 حال آنکه اجازت طلبیده اند و ایشان را با پادشاهان چه اختلاط و اگر خواهند مقرر را
 تصدیق بسیار خواهد رسید بعد از آنکه پادشاه از او زنگ آباد بهندوستان کوچید قلیچ محمد خان
 بجهت نصرت و جناب حضرت رسیده ایستاد شد و عرض نمود که در خدمت حضرت التماس
 دارم فرمودند نشینید و گوئید عرض نمود که خادمان و مخلصان درین مکان عمارتے ترتیب داده اند
 من هم میخواهم که عمارتے بسازم فرمودند هر عمارتے که دل شما خواهد بسازید باز التماس نمود که
 اعزّه عمارات آب و گل ساخته اند من عمارت دلها میخواهم که بسازم حضرت فرمودند مقصد شما
 چیست عرض کرد که پرگناات چند در اطراف او زنگ آباد در جای خود دارم از آن جمله یکی برآ
 خرج فقرا خانقاه از طرف خود نیاز کنم و فرمان پادشاه نیو حاصل کرده میفرستم بجهت از فقرا همراه
 من تعیین شود درین ماده از یکم الحاح کرد حضرت میراثیل را همراه دادند خان مذکور موضع قضا
 عمده یکنه ایلوره از جمله دیهات جایگزین کردند و فرمان پادشاه حاصل کرده داد میراثیل فرمان
 گرفته بخدمت شریف آمد و دید از فتور غنیم ویران محض بود و سواست هفت هشت خانه آبادی
 نداشت و پیش از رسیدن فرمان و بعد از رسیدن هم چند دفعه بتاراج درآمده بود و بر آن خبر گیری
 رعایا و دیگر کارهاست آنجا حاجی عوض درویشی که از بخارا بود مقرر فرمودند شورش غنیم
 از حدزاده هر وقت که سواران غنیم می آمدند رعایا سبدها بر سر گرفته میگریختند و راه روخته
 ایلوره پیش میگریختند حاجی عوض بکرات نالش این معنی بجناب حضرت نمود و رعایا نیز برآ
 نالش بجنوه مبارک آمدند بنا بر پاس داشت رعایا باین کینه بندگان ارشاد کردند که هر چه
 حاصل و بیه است بر رعایا گوئید که صرف کرده چهار دیواری بجهت امتیاط خود با بسازند فقیر
 رعایا میبایست که برآست ساختن اماطه مطلوب بود از پیش ساهاو کار بقرض بهرسانیده قرار بپایان آورد
 که مبلغ مذکور از محال دیدار کرده شود تسک قرض نوشته برآست هر چند بخدمت حضرت آورد
 آلتی قبول که فرمودند و در ساعتی بوقت کن وقت سه پیرس تسک را از بهت محضر

بخدمت آورد دست بجا من شرفیت برده فرمودند که امروز فرداے ما مانده است بعد از ما
 اگر ساهو کار برائے مبلغ قرض خود ترا کشیده ببر میتوانی از عهدہ آن برائی فقیر تقصیر تقصیر گیر
 دست بسته در خدمت ایستاده فرمودند تمسک بیا تمسک آوردم حضرت تمسک را
 بدست مبارک گرفته پاره کردند و فرمودند اگر خدا خواسته است خواهد شد بعد از آن روزے
 بشاه قلندر شهید ارشاد فرمودند که شمار دیہ رقتہ بانغے در فلان زمین بسازید شاه شهید در دیہ
 رقتہ حاجی عوض بساختن باغ راضی نشد و اظهار کرد که در اینجا همیشه شورش عظیم از حد زیاد است
 و فوجداران اطراف همه ظالم در صورت ترتیب باغ از عهدہ فرمایش آنها نمیتوان برادر شاه
 شهید باز بخدمت آمده عرض کردند باز بشاه شهید بھین فرمودند کہ اگر خدا خواسته است
 خواهد شد بعد چندے کہ حضرت وصال یافتند و نظام الملک از صوبہ داری اینجا تغییر شدہ غم
 رفتن بمحضہ محمد فرخ سیر بادشاہ کرد برائے زیارت مرقد تبرک در تکیہ آمد بشاہ شهید گفت کہ
 رفاقت مرا قبول فرمائید ایشان ہمراہ نظام الملک رقتہ و سالے چند برفاقت بودند و چون
 در عصر محمد شاہ بادشاہ نواب از صوبہ اجمین بکن آمدہ بر عالم علی خان قح یافتہ ب حکومت تاحی
 ملک دکن کامیاب گردید و دودیہ از پرگنہ پھلری ندر شاہ شهید کرد و ایشان محصول دو سالہ
 آن دودیہ را برائے ساختن چار دیوار دادند چنانکہ چار دیوار مرتب گردید و بعد از چندے
 در همان زمین کہ حضرت بشاہ مرحوم فرمودہ بود ندبھی این فقیر باغ ہم مرتب شد آنچه بر زبان مبارک
 گذشت بطور آمد دفعہ اول کہ نواب نظام الملک از حضور محمد فرخ سیر بادشاہ بخدمت صوبہ داری
 ملک دکن مقرر شدہ در محبت بنیاد رسیدہ بود ترکنار خان بہادر کہ والدہ او بجناب حضرت لادت
 داشت ہمراہ نظام الملک از ہندوستان آمدہ بخانہ خود رقتہ اول بلازمت حضرت بکیہ رسید
 حضرت فی الجملہ نقابتہ داشتند و وزیر دخت توت نشستہ بودند خان مذکور بر قدم مبارک
 افتاد و گریان گردید حضرت را نیز رقتہ رخسار و سر خان مذکور را برداشتہ در کنار خود گرفتند و
 احوال پرسی نمودہ فرمودند کہ شمار راہ دور آمدید بخانہ خود رقتہ کمر او کرده آرام بکنید خان مذکور

رحمت شدہ رفت بعد چندے نظام الملک خان مذکور برابرے کارے بجانب تلچا پور رحمت
 ساخت خان مذکور از شہر برآمدہ در کن پورہ در جوہلی راجہ کرن فرود آمد یکایک انار پش بدست
 رونمود قریب پنج شش آنار خون برمی آمد سلیم بیگ راجہ خدمت حضرت فرستاد و معروض داشت
 کہ چنین آزار رودادہ است حضرت از براے عیادت او تشریف بردند خان مذکور بر قدم
 حضرت افتاد و گریان شد و گفت آزار من بدست است امید زندگی ندارم حضرت از
 روئے شفقت دلاساے بسیار دادند و فرمودند انشاء اللہ تعالیٰ خیریت بخاہند و شفا و کلی
 خواہید یافت و فاتحہ خواندہ تکیہ تشریف آوردند بعد از سہ چہار ساعت دو صد و تیر
 نقد و اسپ ترکے خوبے بدست سلیم بیگ نیاز فرستاد حضرت فاتحہ خواندند و خان مذکور
 شفا و کلی یافت حضرت مہربانی زیادہ از حد در بارہ خان مذکور داشتند و خان مذکور بعد و فاتحہ
 حضرت مدتے آمد و رفت در تکیہ موقوف کردہ بود اکثر اوقات در خاطر این کمترین میر سید کہ
 حضرت اینقدر شفقت بر خان مذکور میفرمودند و اخلاصے کہ خان مذکور بجانب حضرت داشت
 الحال بعد وصال اصلاً اثرے از ان نماندہ و گاہی درین مدت براے فاتحہ و زیارت مقدم
 شریف نیامدہ تا آنکہ درین ایام پس از انقضائے ہر فہدہ سال حق تعالیٰ توفیق فریق ایشان گردانید
 و دہ ہزار روپیہ خرچ کردہ سجد گین در تکیہ بنا نمود و نہ ہزار روپیہ خرچ کردہ خانقاہے براے
 فقرا تیار ساخت معلوم میشود کہ این ہمہ مہربانیہا کہ حضرت بر خان مذکور داشتند از بہت محبت
 بود کہ درین وقت از خان مذکور قبل آمد این معنی پیش از وقوع منظور نظر حضرت گردیدہ بود۔
 خواجہ عبداللہ از اولاد حضرت امام کہ در عصر الکبیر بادشاہ از ولایت آمدہ بمنصب قلیل
 نوکر شدہ بود زندانی الحال بیکرت انفاست تمبر کہ حضرت ایشان حق تعالیٰ ایشان را انتقاد
 عظیم در تجارت عطا فرمود و صاحب دستگاہ شدند و در راہ مکہ معظمہ و مدینہ منورہ چاہہا
 آب تیار ساختند و در راہ خدا ایشان را کردند و اوصاف و خوبیہا ایشان مثل آفتاب شہو است
 و خیر ہا از ایشان جاری است درین وقت بمنصب مرتبہ ارجمند و خطاب خواجہ عبداللہ خان

ممتازند و در مرقه مقربان و صاحبان نواب نظام الملک قیام دارند و میفرمودند که در وقتی که پادشاه عالمگیر در کاکله بود ما از سبب منصب قلیل تنگ دل بودیم و از تشکر پادشاه اراده آمدن با وزنگ آباد کردیم و سه چهار سوار دیگر با ما رفیق شدند با اتفاق راهی شدیم و قافله از مردم بسیار همراه گردید و در آن روز شورش غنیم از حد زیاده بود و قافله با بغارت میفرستاد و چهار پنج سوار بر آن محافظت گرد و پیش قافله می گستمند و ادبیک نام غنیمت از جمله رفقا که پیشش قافله میفرستاد و راه بر سر اسب غنیمت رود و دید که حضرت ایشان علیه الرحمه ظاهر شدند و میفرمایند که بخواجه عبداللہ بگو که خاطر خود جمع دارد و هیچ وسواس نکند که ما رفیق این قافله ایم هر آن سال یا وقت آمدن و نزدیک ما رسیده ظاهر کرد که من حضرت ایشان را باین قسم دیدم چنین فرمودند خاطر ما جمع گردید و باین همه شورش بخیر و عافیت داخل اوزنگ آباد شدیم حضرت ایشان قبل از رسیدن ما از پیرایه ماطعام تیار فرمودند و حیوایی بجهت افادت ما بکرایه گرفتند و حال آنکه از آمدن ما هیچکس را خبر نبود بعد از آنکه بخدمت رسیدیم فصل انگور بود حضرت فرمودند انگور ما با آرد و پود خوشه چیده شده شما نگاه داشته ایم چنانچه طلبیده عسایت فرمودند ما انگور را گرفته بمنبر که حضرت مقرر فرموده بودند رفته فرو دادیم و از بهمان وقت بمنبر فضل حضرت کشایشهار روز بر ما رو نمود و در تجارت مشغول و جمیعته حاصل کردیم و در چند روز باین مراتب رسیدیم این همه را از فضل و کرم حضرت شنیدیم و نیز خواجہ عبداللہ میفرمودند که وقتی که ما و برادر ما خواجہ رحمت اللہ خان از آسیه پکن بجا رسیده بودیم بخدمت حضرت گفته فرستادیم حضرت از پیرایه دفع اجنبه خلیفہ عبدالرحیم را از شاد گردند که بخانه خواجہ بار وید خلیفہ بخانه ما آمده و متوجہ شده اجنبه را بر طرف ساختند چون خانه را ایشان از طرف ما جمع شده بود وقت شب قدری دراز کشیدند قریب بدروپان شب گذشت و بدیدیم که اجنبه باز بر ما غلبه کردند و قصد بیچاره رسانیدند و در آن لحظه در پیش از جناب حضرت رسیده حلقه زدند و خلیفہ را آواز داد که حضرت فرموده اند که ما شمار از جهت خبر داری فرستاده ایم که بمنبر بآیت خلیفہ فی الفور بیدار شده متوجہ گردیدند و اجنبه را از حیوایی با انگل مدفوع ساختند و ماصحت کلی یافتیم

شاہ رضا کہ مرید حضرت ایشا نہ گفتند کہ چند مدت دیکھ تیر کہ بودم ہیچ کتایش باطن
 روندا دانیں جہت خاطر مترو دشنہ خواستم کہ از کیہ بروم و دصحرایا بگردم درہین خطرہ شب شد
 و خواب نہ فتم در واقعہ دیدم کہ شاہ کوچک بر چہار پائی دراز کشیدہ اند و دوس از فقر آبا گم
 اورا غسل میدہند و خود حضرت کیہ بدست گرفتہ بدن شاہ مذکور را ماتش میفرمایند و من ہم
 در خواب از سر ایشاں دوسہ دفعہ آمد و رفت کردم و ہر راں حال شنیدم کہ خواجہ عبدی نام
 درویشی کہ از مریدان حضرت بود میگفت کہ وجود آدمی مثل مرکب است بارے پریشان
 می باید کہ باشد بعد شنیدن این حرف بیدار شدم صبح بوقت یکپاس روز برآمدہ حضرت بعد
 فراغ درس بحجرہ شریف داشتند من بخدمت آمدہ ایتادہ شدم چندے از یاراں ہم بخدمت
 حاضر بودند حضرت مرا اشارہ کردہ درون حجرہ طلبیدند و ایں بیت از زبان مبارک خوانندہ
 غرض از سیر قلندر طلب زیارت و رز ایں نان نمک و ہمہ جایاں

و باز فرمود ایں ہمہ خطرہ بخاطر اہ دادن چراندہ تقصیر تقصیر گویان بخدمت ایتادہ شدم
 و بعد دوسہ روز باز خطرہ بخاطر م راہ یافت آخر شب بود کہ در زیر درخت کوت آمدہ بر درخت
 نشتم و در اں وقت حضرت ہوائی دستور از حجرہ برائے تجدید وضو بیرون آمدند خواستم کہ برائے
 تعظیم حضرت ایتادہ شوم توانستم برخاست و باز بر زین افتادم و ہماں طور بر سر و پاشتم اول خود
 گفتم کہ خطرہ بسیار رو میداد و ترا حضرت رابطہ فرمودہ اند چرا بآں مقید نشوی درہین اندیشہ چہو مبارک
 و تصور آدم در اں حال غیبی رو داد دیدم کہ حضرت بقسمے بالیند و کلاں شدند کہ تمام عالم از وجود
 ایشاں پیکر گردید و من بیدار سے تکیہ کردم و بالیدگی حضرت بجائے رسید کہ جسم مبارک بر من
 رسید و چنان غمی و خفگی رونمود کہ استخوانہاے پہلوے من بدر آمد دریں آشنا بافاقت آدم
 و حضرت بجانب من گاہ کردہ فرمودند ایں قسم خطرات از خاطر دور باید کرد۔

میرزا حسن بیگ از زمان طفولیت در جناب حضرت ایشاں علیہ الرحمہ پرورش یافتہ
 مرید گردیدہ بودند و حضرت در بارہ ایشاں تفصیلات بسیار داشتند لیون حق سبحانہ زیارت

حرمین شریفین کردہ باز دریں ملک آئند دریں وقت موسوم بجاجی من شدہ اند و پیش نواب
نظام الملک تقرب تمام و خدمت عرض ہیکی دار نقل میکند کہ وقتے من از جناب حضرت
رخصت شدہ در لشکر سمر ناز میند در ملک کراناک رقبہ بودم در انجا چندے از او باشان مجلس
شراب خواری داشتند و با من بجد شدند کہ شما ہم نوشید قبول نکردم و گفتم کہ بجناب ضرب بابا صفا
مریم گفتند کہ شما در اینجا و شیر شما در محبتہ بنیاد اند باے دیدن شمار اینجا می آیند چنانکہ مرا زور
شراب نوشانید و وقت شب در خواب می بینم کہ حضرت پیر و مرشد آمدہ مرا میفرمایند کہ شما مارا
دور دور دیدید و غصہ شدہ چہار پائی مرا برداشتہ بر زمین زدند چون بوقت صبح بیدار شدم دیدم کہ
چہار پائی من و از گول افتاد است من بعد دیدن این حالت اسب خود را فروختہ ترک نوکری کردہ
بجناب حضرت آدم حضرت دروس ثنوی معنوی مشغول بودند بقدم حضرت افتادم فرمودند کہ شما
مارا از خود دور دانستہ بودید من تقصیر گویان ایستادم و تجدید توبہ کردم۔ نیز

جاجی من نقل میکند کہ وقتے مرا از سخت روداد و مشرف بر موت شدم و جان از
دست و پاے من برآمدہ سرگردید والدہ و غیرہ گریہ و زاری می نمودند این خبر بجناب حضرت رسید
از روئے شفقت بر سر بالین من تشریف آوردند خلیفہ عبدالرحیم و خواجہ محمد سعید و حاجی عبدالکریم
ہمراہ بودند حضرت بدست مبارک خود چادرے کہ بر روے من بود برداشتند ششم بر جمال
مبارک افتاد گریں شدم حضرت بجانب یاران متوجہ شدہ فرمودند توجہ بر جمال ایں جوان کنید
یاران ہمہ متوجہ شدہ سکوت نمودند و حضرت نیز متوجہ شدند و بعد از مدتے سر از مراقبہ برداشتہ
فرمودند بلاے عظیم بر سر ایں جوان رسیدہ بفضل الہی بر طرف کردیم و فاتحہ خواندہ برخاستند چنانچہ
بین توجہ حضرت آزار من تخفیف آورد و در اندک روز شفا و کلی یافتم۔

نیز میگفتند کہ من با کابلی نام رقاص پسری میل خاطر تمام داشتم اگر اورا نمی دیدم و یواشیم
و ہر چہ در بساط خود داشتم صرف او می نمودم این خبر بحضرت رسید مرا طلبیدند و شاہ کوچک را فرمودند
درہ پیارید و مرا فرمودند ما شمارا بارہا گفتیم کہ ازین خیال بگذرید و شما دست ازین برنہیدارید بنیہ

کردن شما لازم شد من گریاں شدم و عرض کردم کہ من دریں امر اختیار نمیدارم مگر توجہ حضرت
ازین بلا خلاص دیا بم حضرت مرا نزد یک طلبیدہ غل گیری کردند و سر مرا آغوش کشیدہ قبلہ از
پیشانی من گرفتند و فاتحہ خواندند ہماں ساعت دل من از محبت کابلی برگشت و بار دیگر حاضر
بجانب امیل نکو در روز دوم تکیہ آمدم و کابلی آمدہ رو بروی من نشست ہر چند بجانب من
اشارت کرد و مرا طلبیدہ گر نگاہ بسوے او نکردم و ازاں بلا نجات یافتم برکت ہماں قبلہ حضرت
بود کہ ہجرین شریفین رسیدم و پیشانی من از سجوداں مکاں مبارک بنور سعادت دارین منور
گردید۔

نیز میگفتند کہ وقتیکہ بلشکر بادشاہ را دہ محمد کام بخش میر تقم نزدیک بہ بیر رسیدم جمعہ از
رفیقان مجلس شراب خواری داشتند و مرا بزور شراب خوانیدند شب بخواب دیدم کہ حضرت
ایشان پچی در دست مبارک خود دارند و براتے بنیہ بر من رسیدہ اند و میخواہند کہ بزنند
من از ترس فریاد و آواکہ کنان از خواب برخاستم مردے کہ در اطراف من بودند نماز فریاد من
بیدار شدند و پرسیدند کہ سبب فریاد شما چہ بود ظاہر کردم کہ حضرت مرشد مراد خواب
نیخواستند بنیہ نمایند از ترس آل بیدار شدم مردم تعجب شدند و من از کردار خود توبہ کردم۔
میر حکیم از شہر حصار در ولایت تحصیل علوم نمودہ در شہر بلخ بطالب علمی شہور بودند پس چون
رسیدہ از نزد عالمگیر بادشاہ منصب یافتہ تعینات قبح اندھاں خوستی کہ دوا و آل خدمت
حراست بلدہ نجستہ بنیاد داشت و در او آخر صوبہ دار کابل شدہ بودند و بدین وجہ بنیاد
آمدند بجناب حضرت سعادت اندوز شدہ مرید گردیدند روزی حضرت بر سر کار نہر خوش
تشریف داشتند و فقر اجمہ بنجد مدت متعید بودند قریب یک نیم پہر روز برآمدہ بود کہ میر حکیم
بنجد مدت حضرت آمدند و سلام کردہ شتند بعد از ساعتی برخاستہ درخواست رخصت
کردند حضرت فرمودند بنشینید ساعتی توقف کردہ باز برخاستہ رخصت خواستند حضرت باز فرمودند
بنشینید دفعہ ثالث التماس کردند کہ کار ضروری دارم امید دارم کہ رخصت دہند حضرت

ساتھ سروریش انداختہ و سکوت و زریبہ فرمودند

ہرچہ خدا خواست ہاں ہی شود   انچہ دلم خواست نہاں می شود
 حضار مجلس فرم حکیم ازین سخن متعجب شدند میرخصت شدہ از برکل گذشتہ در کوتوال پورہ
 کہ در انجا کارے داشتند رفتند وقت معاودت ولی بیگ از قوم کل پوشان با یکے از رفقاکے
 گرفتار نمودن فیما بین خانہ جنگی روداد میر از برائے صلح در میان آمیک زخم کاری در دست
 میر رسید و دوسہ کس از رفقاکے ایشان نیز زخمی شدند مردم ایشان را برداشتہ بخانہ آوردند
 بعد از نماز ظہر خبر بحضرت رسید حضرت برائے عیادت میر تشریف بردند و بر بالین ایشان نشستند
 میر اضطراب بمرتبہ کمال داشتند بر قدم حضرت افتادہ گریاں شدند و گفتند کہ حضرت من فرمود
 بودند و قبول نکردہ رخصت شدم و بایں بلا مبتلا شدم چون زخم کاری است امید صحت
 نیست حضرت توجہ فرمائید کہ عاقبت بخیر شود حضرت فاتحہ خواندند و پر خاستہ تکبیر تشریف
 آوردند بیک پاس شب گذشتہ خبر رسید کہ میر جان بحق تسلیم کردند و وقوع این حادثہ باعث
 از دیاد اخلاص و اعتقاد مردم گردید۔

ملا محمد سلیم از مریدان حضرت ایشان علیہ الرحمہ والرضواں کہ استاد ابراہیم خاں عرف
 بہادر خاں برادر داؤد خاں بود صاحب ذوق و وجد و اہل کشف و بوطیع سلیم و رقت دل
 داشت و حافظ محمد صلاح کتاب ثنوی معنوی میخواندند از شنیدن آں ایشان را وجدے و
 حالتے رو میداد و اگر از جایے آواز نغمہ بگوش ایشان میرسید از خود میرفتند و ابراہیم خاں
 کہ در ملک کرناٹک بود اکثر اوقات ایشان را نزد خود می طلبید و مدد و خرج دادہ رخصت میکرد
 و تھے ملا از نزد خان مذکور بختہ بنیاد رسیدند وقت دو پہر بود حضرت در مسجد تشریف داشتند
 ملا ملازمت کردند و در حضرت گردیدند حضرت خواستند کہ دست ملا بگیرند ملا تعمیل کردہ دویم بار
 دور کرد و دفعہ سیوم حضرت دامن ملا گرفته نگاہ داشتند و فرمودند کہ بشنید ملا عرض کردند کہ من
 آرزو دارم کہ سہ بار تصدق شوم حضرت بسم کنان فرمودند کہ شما انچہ بخواطر داشتید بمل آمد

بنشینید ملا تقصیر گویان نشستند بعد از ساعتی حضرت از ملا احوال پرسی نمودند ملا عرض کرد مذکر من از پیش ابراهیم خاں عازم این طرف شدم اسپ نجیب و مسلطی که خان مذکر بر اسب خرچ داده بود همراه داشتیم در راه شورش غنیم بود قریب بشولاپور رسیده بودم که سواران غنیم از هر چهار طرف پیدا شدند در هر جانب یک گاه میکردم فوج غنیم بود در آن وقت پناه بجانب حضرت آوردم و در باطن متوجه شدم ملاحظه نمودم که تمام عالم انصورت حضرت پر شده و هر طرفی که نظر کردم بجز جمال حضرت چیزی دیگر در نظرمی آمد سواران از زمین و بسیارین میگفتند من آنها را امید میدم و آنها را نمیدانیدند از اول روز تا دوپہر در میان سواران میگذاشتم تا آنکه همه سواران از من گذشتند و من بخیر و عافیت با اسپ مال بجانب حضرت رسیدم حضرت این ماجرا شنیده سکوت ورزیدند عزیزانے که بخت حاضر بودند داخل اص ایشاں در جناب فرید گردید۔

محمد زماں خاں افعال از مریدان حضرت ایشاں که مدتے در ملازمت شریف کسب سعادت نمینمود و بوقت نماز مامت میکرد و کسے داشت که غلام مغلیے بود و وقتے از تقصیرے بوقوع آمد محمد زماں خاں از روسے غضب چوبے یا گئے بر پیشانی او زخمی نمایان شد کین چون وقت اور رسیده بود فوت کرد مالک غلام دعوی قصاص خون نمود محمد زماں خاں بخدمت حضرت آمدہ کیفیت حال بعرض رسانید فرمودند دور و زہندان باشید و روزیوم نزد او بروید حق تعالی خیریت خواہد کرد محمد زماں خاں دور و زخمی ماند و روزیوم نزد او رفت بجز و دیدن او بر خاستہ بقل گیر شد و از دعوے خون در گذشت و بدلا سا کبیر مرخص نمود۔

نیز محمد زماں خاں در زمانے که سکونت در محبتہ بنیاد داشت بیمار شد مال خود را برادر خود سپرد و وصیت نمود چوں برادرش سبب این معنی از او پرسید جواب داد کہ من در غیب دیدم کہ بلاے غلیم پیش من رسیده است و حضرت ایشاں میفرمایند کہ ای ملا را بنیہ معلوم کردم کہ بلا کہ حضرت ایشاں در دفع آں این قدر متروک باشند غیلاز مرگ نخواہد بود و دانستم کہ آں نزدیک رسیده است بعد گفتن این سخن روز دویم یا سیوم وفات یافت۔

در زمانه که محمد عالمگیر پادشاه در دکن وفات یافت محمد اعظم شاه پسرش باراده سلطنت بجانب شاہجہان آباد کہ پاسے تخت ہندوستان است عنایت نمود اسد خان امیر الامر کہ وزیر عظمیٰ بود و پسرش ذوالفقار خان کہ میر بخشی بود و دیگر امر اعظام ہمراہ بودند نظام الملک در آن وقت خطاب چین قلیج خان بہادر داشت و محمد امین خان بہادر ہر دو از رفاقت محمد اعظم شاہ جدا شد از برہانپور بختہ بنیاد آمدند و بہادر شاہ پسر کلان عالمگیر کہ صوبہ داری کابل داشت نیز بداعیہ تخت ستانی عازم شاہجہان آباد گردیدہ و محمد کام بخش پسر کوچک عالمگیر در چین حیات خود سلطنت بجا پور و حیدرآباد باودادہ بود در بجا پور قیام داشت چین قلیج خان و محمد امین خان از سبب بدسلوکی کہ با محمد اعظم شاہ کردہ بودند متروک و متفرک بودند روزی چین قلیج خان بہادر بخدمت حضرت آمدہ التماس نمود کہ بہادر شاہ از طرف کابل و محمد اعظم شاہ از دکن شاہجہان آباد میروند و محمد کام بخش در بجا پور است نمیدانیم کہ سلطنت نصیب کہ باشد امیدوار ارشاد خصم تمیم تامل کہ بادشاہ شود رفیق و ملازم او شوم بعد از ساعی محمد امین خان بہادر نیز بخدمت آمدہ چین عرض کرد و ہر دو رخصت شدند و بعد از دو سہ روز دیگر شب جمعہ در وقتی کہ حضرت بختم خواجگان شغولی بودند محمد امین خان بہادر بخدمت رسید و دال ختم کردید بعد فراغ ختم خواجہ میر شاہ کہ از زبانی عم محمد امین خان بود و از مدتہ ترک منصب کردہ بخدمت حضرت ارادت آوردہ در ملازمت می بود خان بہادر بچرخہ خواجہ میر شاہ رفقہ ایشان را ہمراہ خود بطریق وسیلہ آورد و باتفاق نزد حضرت آمدند خان بہادر ایستادہ شدہ مقدمہ ساقی را بعضی رسانید حضرت باز سکوت در زیند خان رخصت شدہ بکمان خود رفت روز دوم چین قلیج خان بہادر بجانب حضرت رسید و سہ کس بخدمت حضرت حاضر بودند فقیر حقیر نیز در خدمت ایستادہ بود خان مذکور عرض کرد کہ التماس بخدمت حضرت ارم امیدم کہ دخولوت بعضی رسانم حضرت بطرف عزیزان اشارت کردند اغرہ برخواستند و کمترین بخدمت بود خان مذکور عرض کرد کہ ماسلو کے کہ با محمد اعظم شاہ کردہ ایم بر ضمیمہ انور ظاہر است از طرف اعظم شاہ خوف بسیار داریم و معہذا اورا نسبت بر فض میدہند نمیدانیم ازین سہ برادر کدام

بر تخت سلطنت خواہشست حضرت ازین معنی آگاہی بخشند تا برافت او پر دازیم حضرت فرمودند
کہ نشینید و ایس بیت بر زبان رانند

علم غیبی کس نمیداند بجز پروردگار اگر کسی گوید کہ میدانم از او باور مآ
و فرمودند شما میدانید کہ علم غیب غیر از حق سبحانہ دیگرے ندارد پس چشم خنجریب از مای
پرسید خان مذکور سکوت ورزید بعد از ان فرمودند کہ استخارہ سنون است بفقر امین فرمایم کہ آنگاه
نمائند آنچه طلب شود از دو حال بیرون نخواهد بود روحانی یا شیطانی اگر روحانی است کار شما
اوج خواهد گرفت و اگر خدا نخواست باشد شیطانی بود برعکس آن باشد خان رخصت شد و رفت
بعد از ان محمد امین خان بہادر خواجہ خیر اند نام معتمد خود را کہ از مریدان حضرت بود فرستاد و طلب
مذکور معروض داشت ہجان جواب کہ چہین قلیج خان را فرمودہ بود مذکور بعد از ان درویشان
مثل حاجی عاشور و حاجی صادق و غیرہ را فرمودند کہ شمار کار چہین قلیج خان و محمد امین خان متوجہ
شوید عزیزان متوجہ شدند و بہر کس ہر چہ رو میداد پارہ نوشتہ میگذرانیدند و پارہ زبان عرض
میکردند حضرت این ہمہ را شنیدہ سکوت کردند روزے از برائے تجدید وضو بیرون آمدند شاہ
قلندر بخدمت آمدہ ایتادہ شدند حضرت بجانب ایشان متوجہ شدہ فرمودند کہ شما غیر از خواب کار
نماید و ہمیشہ در خواب می باشید چہین قلیج خان و محمد امین خان چہین گفتہ فرستادہ اند بر وید و متوجہ
شوید و ہر چہ طلبا ہر شود معلوم مکنید حضرت ایشان باز بعد دوسہ روز شاہ قلندر فرمودند چند روز
است کہ شمار این کار فرمودہ ایم تا حال جواب ندادید بر وید و متوجہ شوید شاہ تقصیر تقصیر گویان
درون فرا حضرت بابا لینگ پوش رفتہ مراقب شدند و در نہایت گرمی بود و مراقبہ ایشان
بدر انجامید بعد از مدتی سراز مراقبہ برداشتہ تجدید وضو کردند و نماز ظہر را بجا عت گزارہ در حجرہ
حضرت دست بستہ ایتادہ شدند کہترین بعض رسانید کہ شاہ قلندر بیرون ایتادہ اند فرمودند کہ
بطلبہ شاہ درون آمدہ ایتادہ شدند فرمودند کہ نشینید و بگوئید شاہ شستہ عرض کردند کہ درون
فرا متوجہ شستہ بودیم غیبی روداد و عالم صاف نورانی در نظر آمد و در ان عالم خبرے صریح بدست ما

دادند و آوازے گوش مار سید بہر طرف کہ این خنجر میل کند همان طرف بروید یا خنجر را بکف خود گرفتیم
 و خنجر بطرف ہندوستان از دست ما پریدہ افتاد بعد از ان باز آواز گوش مار سید اگرچہ در اوایل تصدیق
 خواہد کشید لیکن عاقبت بخیر است عمدہ وقت خواہش این مقدمہ را شاہ بعض رسانید حضرت
 فی الفور شیخ عبداللہ نام غریب را کہ ششی حضرت بود طلبیدہ فرمودند کہ این مقدمہ را بچین قلعہ خاں
 بہادر و محمد امین خاں بہادر بنویسد کہ درویشی در واقعہ حسین دید شیخ بموجب امر نوشتہ بہر دو غریب
 فرستاد و بجز آنکہ بشارت نامہا رسیدش خانہ خود را بجانب ہندوستان برد و در روز دوم
 بخد مت حضرت آمدہ فاتحہ گرفتہ خصمت شد نہ بخریت در شاہجہاں آباد رسیدند و بہادر شاہ بر
 محمد اعظم شاہ فتح یافتہ بر تخت سلطنت نشستہ بود و ہر دو ملازمت کردند و بادشاہ مہربانی تمام
 پیش آمد بعد چندے ارکان دولت بعض رسانیدند کہ با محمد اعظم شاہ چہ وفا کردید بادشاہ بنا بر
 عرض غرض گویان چندے نا متوجہ بود بعدہ خدا تعالی ایشاں را بقسم پیش آورد کہ ہمہ امر محتاج
 گردیدند و ایشاں ہمیشہ شکر تو جہات حضرت در مجلس بیان مینمودند و در آخر محمد امین خاں وزیر اعظم
 محمد شاہ بادشاہ گردید بعد محمد امین خاں حسین قلعہ خاں بہادر بیایہ وزارت رسیدہ بعد از ان میل
 مطابق بادشاہ و صاحب دار سلطنت گردید الحال بحکومت سایر ممالک دکن کامیاب بخت
 آصفجاہ نظام الملک بہادر فتح جنگ سپہ سالار مخاطب است این ہمہ اثرات تو جہات حضرت
 است۔

وقتہ در ایام برسات آب نالہ در طغیان بود و میر محمد و جنون سرشار داشتند و عبد الجبار
 از مریدان حضرت در بالا خانہ می بود کابلی نام تر قاص پس کہ در انوقت شہرت تمام داشت میل و را
 بوقت شب طلبیدہ در بالا خانہ با عبد الجبار بیگ نشستہ تماشاے قش و امید بند و پنداشتند کہ
 چون آب نالہ کہ زیر تکیہ است شورش تمام دارد صد قش و سر و دگوش مبارک حضرت نخواہد
 رسید صبح بعد فراغ از قہوہ حضرت بر میر اعراض کردند و دوسہ طلبا پنجہ بر رخسارہ میزدند و تہنیتیہ
 گویان بر قدم حضرت افتاد و پائے می بوسید و چشمان خود را بر قدمہا میمالید و چون حضرت بر سر

جلالیت بودند لکن برفرق میوزند و خسار و محاسن میرنجاک آلوده شد میر شتر رفت و باز پاپس حضرت کرد و چشم خود را بر قدم حضرت مالید و دفعه پنجم واقع شد شاه کوچک که بجناب حضرت تقرب تمام داشت شفیع شد حضرت به حجره خود تشریف بردند میر شکر آبی بجای آورد و میگفت هر کدے که حضرت بر سرین میوزند کناشیهادر باطن خود می یافتم۔

در ایامی که فقیر در سن هفت سالگی بود خلیفہ عبدالرحیم در اربعین نشستہ بودند و جمعی دیگر از فضلا و فقہرانی ہمراہ ایشان در مسجد اربعین نشستہ بودند و قناتے در سجدا بیتا ذکر کرده بودند و آن روز ہا حضرت ایشان باتفاق مولوی خلیفہ عبداللہ بخشی و مولوی طہیر الدین و چندے دیگر از اعزہ در بنگلہ نشستہ کتاب نجات الانس را مقابلہ میفرمودند و روزے فقیر فرصت یافتہ در خدمت خلیفہ آمدہ و ایشان بندہ را از روزے شہقت نزدیک خود طلبیدہ نشانزد و بمراقبہ فرو رفتند و اعزہ دیگر نیز در مراقبہ بودند فقیر نیز از راہ تقلید بدستور عزیزان سرفرو برداشت درین اثنا فقیر را ہم غیبیہ رونمود در ان غیبیت تمام عالم قسے صاف و نورانی بنظر آمد کہ وصف حال نتوان کرد اگر فیضی مرغی در مغرب بگذارد از کنار کنار مشرق بعینہ بنظر می آمد و در ہماں عالم انقباضات تمام دل اللہ اللہ میگفت بعد از انکہ اعزہ سراسر مراقبہ برداشتند فقیر ہم سر برداشت حضرت خلیفہ گوشہ گوشہ حقیر را بدست خود گرفتہ از تر لطفت قدرے ماش دادند و پرسیدند دل شما چہ میگفت گفتم اللہ میگفت فرمودند اگر شما ہر روز پیش ما بیامید ما ہمین قسم دل شما را میگویم یا نیم فقیر را ذوق و شوق این صحبت بیشتر شد و دل بسیار راغب گردید اکثر خدمت خلیفہ آمدہ می نشست و در ان وقت اکثر حضرت مرشد بر حق بجهت طلبیدن کتاب یا کارے دیگر فقیر را بنام آواز میدادند از درون قنات می برآمد و خدمت بجائی آورد و دم دور و بر ہمین عنوان گذشت روز سوم حضرت بعد نماز ظہر در مسجد بیتاہ شدند و خلیفہ را نزد خود طلبیدہ فرمودند کہ فلا نے یعنی این حقیر دست و پاے من شدہ است اگر صحبت نشیند کار معطل میماند و اربعا درین پیش خود نشانید بعد دو سہ ساعت کہ فقیر بخدمت خلیفہ باز رفت از سر لطفت نزدیک خود طلبیدہ نشانزد و فرمودند کہ ما در خدمت حقیر

شب در زبجان و دل حاضر باشید که کار شما همین است و تفتی که حضرت بابا پلنگ پوش آنکس را
رو میداد میفرمودند که یک آثار کچری در یک آثار رخن زرد بریان بکنید تیار کرده بخدمت می آورند
حضرت بر تخته تقسیم نموده دوسه تخته خود تناول میکردند حق تعالی شفاء کلی میداد و در حین حیات حضرت
از مخلصان صمیمی هر که بیمار شد کچری بدین طریق بخپته بگردم میخواند و خود هم بخورد و صحت می یافت -

و تفتی حضرت ایشان یعنی شاه مسافر از رتب شدت تمام داشتند هیچ علاجی بر طرف نمیشد
باین کمترین فرمودند که دوازده حضرت مرشد بر حق تیار سازید کچری بریان به تورتند که بخپته آوردم
بنام حضرت دالی دارین فاتحه خوانده تقسیم کرده دوسه نواله خوردند تپ بر طرف شد و شفاء کلی
حاصل گشت تا حال آشکارا است هر بیماری که کچری نزد حضرت بابا پلنگ پوش می نزد و با عتقا
درست صحت می یابد انشاء الله تعالی -

و تفتی کمترین را از رتب شدت رو نمود مدت سه سال تبصیح کمال گذشت شرف
شهید و صوفی عبد الله واعزه دیگر گفتند که سر بر قدم مبارک حضرت دالی تحقیق بگذار و بزاری
التماس شفا بکن این فقیر بخدمت شریف آمده بر قدم مبارک افتادم و عرض کردم که از آزار
تپ بجان آمده ام تو جبهه شود که بر طرف گردد حضرت دست مبارک بر سر این فدوی گذاشته
فرمودند که بتر بترت حضرت بهجرا و انخار التماس کن حسب الارشاد بر سر فرار فایض الانوار آمده
تضرع بسیار نمودم همدان حالت غیبی رو داد دیدم که حضرت بابا پلنگ پوش رو بر آمده ایستاد
شدند قدم مبارک نمایان و قرشی بر سر بود لیکن چهره شریف ظاهر نمیشد دست خود را بگردن این
فقیر انداختند چپیر مثل دو دیاساید در شست حضرت آمد و بزور تا حلقوم کشیدند و تفتی که باین
حلقوم رسید از دست حضرت جدا شده باز بگلو من چسبید دفعه دوم باز حضرت دست بگروم
انداخته کشیدند تا بسینه رسید و باز از دست شریف بر آمده بگلو من چسبید دفعه سوم بزور تمام
کشیدند تا بکمر آمد و من سر اسیمه بر خاستم چون آن روز روز نوبت تپ بود تپ آمد نوبت دوم
نیز بقدر سه آمد نوبت سیوم بالکل دفع گردید و این اثر فرموده حضرت ایشان بود -

شاه نورحاجی که الحال مقبرہ ایشان مشہور و معروف است با حضرت ایشان اتحاداً داشتند و ہر سال روز آخری چہار شنبہ ماہ صفر محبتہ در خانقاہ ایشان میشد و حالانیری شود و بعد فوت شاہ نور شاہ شہاب الدین کہ خلیفہ و جانشین ایشان بودند مرید خود را بخدمت حضرت فرستادند کہ فردا آخری چہار شنبہ است و صحرای سر و خورم است حضرت تشریف بیارند روز دہیم خادمان از خانہ خوش خبر خان اسپے چند برائے سواری آوردند حضرت بعد نماز ظہر سوار شدند میر محمود و میر عبد اللہ و این فقیر و چند شخص دیگر سوار شدہ بخدمت حضرت بودیم چون اسپان جابند بودند شوخی و سندی کردند میر محمود اسپ خود را ہمیر دادہ دو انیدند میر عبد اللہ کہ در عین جوانی بودند نیز اسپ تاختند و اسپان دیگر ہم بشورش آمدند این معنی بخاطر حضرت گران رسید بعد رسیدن بمکان شاہ نور نماز عصر خواندہ بجانب شہر عازم شدند و غریبان کہ ہمراہ بودند تیرا ہی شدند پارہ راہ طے کردہ بودند کہ اسپ میتزندی نمودہ در دویدن آمد و میر را گرفتہ برد چون میر جنوبی ہم داشتند مردم گمان بردند کہ میر اسپ را تاختہ باشند و حال آنکہ میر از خود خبر داشتند چون میر نزدیک بکالہ چوتہ رسیدند از پشت اسپ بر زمین افتادند و ضرب تمام رسید و سر و اکثر بدن مجروح گردید و بیہوش شدند و اسپ سید مردم از عقب برسیدند و این حالت امشاہدہ کردہ از جاے چہار پائی ہم رسانیدہ میر را بران انداختہ تبکیہ آوردند تا شب و روز بیہوش بودند روز چہارم حضرت برائے دیدن میر آمدند میر فی الجملہ با فاقہ آمدہ بر پایہ حضرت افتادند و گریہ بسیار کردند و نزد بخدمت حضرت گذرانیدند حضرت از برائے شفا میر فاتحہ خواندہ بجز خود تشریف بردند میر گفتند ضربے کہ بمار سید از سبب بے ادبی بود کہ اسپ را دو انیدہ بودم و این محنت از جانب حضرت بمار سید۔

شاہ کوچک کہ از خادمان مقرب حضرت بود بارہے داشت شاہ بارکی نام داشت درون جہرے کہ در گلیہ بود میخاند و با اتفاق سپر خود کہ در جن و جمال بے نظیر وقت بود

و چندے دیگر از او باشان شبها پنهانے درون چہر پیرایم نوزہ مخور و نذا اینہا بفرستہ کس بودند و گمان می بردند کہ ماترکب این گل بطریق خفیہ مشیوم اما بر شمع روشن حضرت آشکارا بود و قریب تھا باین افعال گذشت یکایک و شستہ در دل اینہا پیدا شدہ داعیہ نفس بہ بندہ سورت در خاطر پیدا شدہ خدمت حضرت رخصت شدہ روانہ شدند و شاہ کوچک در ملازمت حضرت بود چند سہ ہرین معنی گذشت روزہ حضرت بجانب اصحاب توجہ شدہ پرسیدند کہ شاہ بارکی وغیرہ کہ بہ بندہ سورت رفتہ اند خبرے ازینہا رسیدہ اغرہ عرض کردند کہ سورت رسیدہ ہائند حضرت فرمودند عتق یہ است کہ خبر انہا خواہد رسید بعد سہ چہار روز خبر رسید کہ بعد رسیدن بہ بندہ سورت ہما ز پے یکہ گیر بفاصلہ شش روز مردند گرچہ از جلا اینہا زندہ است بعدہ شاہ فیضی نام از جلا انہا کہ زندہ بود از سورت مراجعت کردہ خدمت حضرت آمدہ و فیہ در پنج شش روز برگ مراجعات مرد بعد از چند سہ شاہ کوچک رخصت رفتن بولایت حضرت خواست حضرت دوسہ دفعہ از راہ شفقت منع کردند چون بمبالغہ التماس نمودند شدہ فرمودند دیدی کہ حال برادرت چہ شد و باز میخواہی کہ جلا دی بکنم شاہ مذکور از رخصت خواستن آدم شدہ تقصیر تقصیر گوایان سر عذر بہ قدمہ بایک نہادہ

میرزا نعیم بیگ از مریدان حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان میگفتند کہ پیش از آن کہ نواب نظام الملک بہادری فتح جنگ در عصر محمد فرخ سیر بادشاہ بخدمت صوبہ داری دکن در حنیہ سکونت داشت من براسے حراست شہ تعینات بودم جاگیرے در تعلق خود داشتم کہ سابق در تنخواہ ستونی بود و چون ستونی بادیوان آشنائی قدیم داشت دیوان خواست کہ جاگیرے را تغییر کردہ بہ ستونی بدہد من ہر چند بہ حاجت دیوان گفتم کہ جاگیرے را بحال دار قبول نکرد و مقرر نمود کہ بعض نواب رسانیدہ دیہ جاگیرے بہ ستونی بحال میگردد انم ازین حیثیت متروک خاطر شدہ بخدمت حضرت آدم و سلام کردہ ششم حضرت بجانب من نگاہ کردہ فرمودند کہ تم غلام ہستوین حقیقت جاگیرے بہ ستون عرض کردم حاجت توقف نمودہ فرمودند کہ الضرب موعودہ واقع شدہ است

کارے کہ صلح بنیاد یوانگی دران بیاید در دل اندیشه کردم کہ دیوان مرد عہدہ ومن جزو ضعیف
 اور ایچہ قسم ضرب رسا تم از خدمت رخصت شدہ بخانہ خود رفتم و فرمایہ کچہری رفتہ نزد دیوان
 نشستہ و مقدمہ جاگیر باز در میان آوردم دیوان برستور سابق جواب داد وین اثنا مستوفی
 از دروازہ کچہری درآمد و نظر من بر او افتاد یکا یک از خود رفتہ دست بقبضہ شمشیر کردم و گفتم
 کہ شما جاگیر مرا تغییر کردہ می خواہید کہ باین ہندو بہرید این گفتہ برخاستم و مقابل مستوفی رسیدہ
 باو از بلند گفتم کہ اگر این مرا بکشہ جاگیر از ان اوست و اگر من این را بکشم جاگیر از من است
 مستوفی از مشاہدہ این حال ترسیدہ و لرزیدہ از پیش من گریخت و دیوان مردم را فرستادہ
 مرا نزد خود طلبید و دلاسا بسیار داد و گفت خاطر جمع دارید جاگیر تو تغییر نمیکنم چنانچہ فی الفور
 عرضی نوشت و دستخط بحالی کردہ داد بہ خوشی تمام بجناب حضرت رسیدم حضرت بجانب
 من نگاہ کردہ و تبسم نمودہ فرمودند کہ معنی الضرب حرمتہ را دانستی من شکر تو بہات حضرت را
 بجا آوردم۔

میز را عبد اللہ نامی از ارباب کمال نقل کردند کہ روز سہ بجلازمت فاضل الکہاکہ حضرت
 بابا شاہ مسافر قدس شرف رفتہ بودم وقت نماز عصر بر کنار دریا محل مسجد سہ ہنچتہ سنگی شستہ بودند
 ناگاہ مار سہاہ مہیب برآمد حاضران بدفع او مستعد شدند فرمود پیش ما می آید متسرعید مار آمد
 و سر خود بر زانو سہ حضرت مالید ناگاہ چار فرمودند کہ برو مار از نظر حاضران غایب شدہ
 حاجی عبدالرحیم از مریدان حضرت تبارک و تعالی صاحب کہ در اراکات از شاخ قطام و برگ
 سراپا احترام بودند نقل میکردند کہ عزیز سہ نوجوان بارادہ خدا طلبی سیاحت اختیار کردہ درستان
 و لاہور و شاہجہان آباد بخدمت مشایخ وقت رسیدہ اشہد عا کشود کار خود نمود و در پیچ جا حصول
 مدعا شد از انجا بہر سورت کہ رسید سعادت نام صاحب کمال و مانجا بودند رسیدہ چپہرہ
 بتقدیم خدمت پرداختہ اطہار مطلب نمود فرمودند کہ راہ دراز در پیش دارید و چچا امید زیدہ نمیکند
 برسید چگونہ صورت بند و کشود کار سالک و ابثہ نفیس حضرت شاہ است کہ ہم اشہد و چہنہ

ہر چند کہ ہر چار یار کبار رضی اللہ عنہم برحق اندا ما ارادت و محبت جناب مرقیوشیش از دیگران
می بایان عزیز قبول نمود و در خدمت شیخ شروع باستعمال کرد و چند روز بمحفل شریکی از
آشنایان کہ در مکہ معظمہ بود بعد از معاودت اورا بہمان حالت یا خود گرفتہ در بلکہ محبتہ بنیاد بہت
قدوہ العارفین حضرت بابا شاہ مسافر قدس اللہ تعالیٰ سہ العزیز رسید و احوال اورا بعض رسالہ
حضرت فرمودند کہ اورا پیش بابا یرید چون در خدمت حضرت حاضر شد بجزو گاہ حضرت ہوش
آمد و سر بر قدم حضرت گذاشت فرمودند شاغلط کردید کہ در جناب ہر چار برگزیدہ خیال شیخ
کم کردید و عمرہ آن ہم دیدید آن شخص مطیع ارشاد حضرت گردید و چند روز بعد عا جوہر رسید
کرامت الاولیاء حق۔

شاہ کو چاک می گفتند کہ در اوایل عسرت خرج بمرتبہ کمال بود در ان ضمن ماہ مبارک رمضان
رسید کیفیت رسیدن ماہ رمضان بجناب حضرت عرض کردم فرمودند کہ خدا قادر است و بعد چند
ساعت در بالا خانہ کہ بر حجرہ شریف واقع است تشریف بردہ اندرون رنجین نمودند بعد از دو سہ
ساعت شش بجہشت تمام در کبیہ درآمد اورا در دیوانخانہ شاندم و برائے خبر کردن بر بالا خانہ ابراہیم
دیدم کہ دروازہ مضبوط است از روزن گاہ کردم دیدم کہ حضرت گوشہ بویار کنارہ نمودہ روے
خود را بر خاک میمالند و بجز و اسخار آہستہ آہستہ چیرے بجناب الہی عرض می کنند از دیدن این
کیفیت خونی و ہراسہ دین ستولی گردیدہ لرزہ براندام اقا قادر سان و لزان از بالا فرود آمد
بعد از ساعتی حضرت از بالا خانہ فرود آمدہ بدیوانخانہ تشریف آوردند و ان عزیز ملازمت نمود
بعد از فراغ از قہوہ از کوکر خود چیرے طلبید مبلغی در رومال بستہ بود بر خاستہ بخدمت حضرت
گذرانید و گفت چہین قلعہ خان بہادر بجناب حضرت عرض بسندگی کردہ و برائے خرج رمضان
مبارک دو صد روپیہ نیاز فرستادہ اند حضرت فاتح خواندند و بجانب من اشارت کردند کہ بگیر
مبلغ را برداشتہ حضرت بمہ نمودہ فرمودند

تا نا لک و دوک حلوا فروش بحر خبائش کجا آید بخوش

چون نگاه کردن از روزن بر حضرت کثوف شده بود بمسک کرده این بیت خواندند۔
 محمد غیاث خاں بہادر کہ در عرس حضرت برائے زیارت آمدہ بود نقل میکردند کہ در ایام
 کہ نواب غازی الدین خان بہادر بعد وفات بادشاہ عالمگیر در بہانپور سکونت داشتند محمد اعظم شاہ
 راجہ ساہو را کہ دقتید بادشاہ عالمگیر بود خلاص کردہ رخصت بلک انمودند راجہ مذکور بالافواج
 کثیر شہر خجستہ بنیاد را محاصرہ کرد نواب این خبر شنیدہ مرا با فوج بچھت تنبیہ او فرستاد چنانچہ
 آمدہ بر تھنبہ کہ بمسافت چہار کردہ از شہر واقع است دائرہ نمودیم این خبر شنیدہ کوچیدہ
 رفت و من یک پہر روز برآمدہ داخل شہر شدم و بجائہ حاجی محمد ضیا کہ از مخلصان حضرت بود
 فرود آمدم روز پنجشنبہ بوقت سہ پہر بلازمت حضرت در تکیہ آمدم حضرت با جمیع درجہ ختم خواجگان
 مشغول بودند من ہم داخل ختم شدم سفرہ مدور از شروع در زیر دانهائے ختم گسترده بود و بخاطر
 خود گذرانیدم کہ من نیز ہمین اسلوب سفرہ بچھت ختم در خانہ رفتہ تیار خواہم نمود بعد فراغ از ختم
 حضرت از من پرسیدند کہ شما ہم ختم میکنید عرض کردم کہ بلے رخصت شدہ بجائہ آمدم روز دویسم ہم
 سفرہ را برائے من فرستادند شاہ کوچک آمدہ گفتند کہ حضرت فرمودہ اند کہ برین سفرہ ختم میکنید
 باشید من تسلیمات بجا آوردم خطرہ کہ بخاطر من گذشتہ بود بر حضرت کثوف گردید و باعث تضرہ
 اعتقاد گردید و الحال مدت بیت پنج سال است کہ ان سفرہ در خانہ من است بران ختم
 خواجگان میانیم و ہرگز کہنہ نشدہ و از روزے کہ این سفرہ بجائہ من آمدہ است روز بر و کر شاہی
 و برکتہای یابم۔

حافظ محمد اسماعیل نقل میکردند کہ روزے بجناب حضرت عرض کردم کہ میخواہم کہ معرفت
 الہی پیدا کنم فرمودند کہ در سن چہل سالگی درویشے با تو در خواہد خورد و او را دعا نماوہی گفت آن
 درویش در حق تو توجہ خواہد کرد و بعد از خواہی رسید عرض کردم اورا کجا یابم فرمودند در شاہجان آباد
 نزدیک قدم رسول نبی باشد باز عرض کردم کہ تا زمان ملاقات او چہ کار کنم ارشاد کردند کہ تا آن
 وقت ہر کہ نظر تو بر آید آن را از خود بہتر بدان و نیز فرمودند کہ از ذکر ہر غافل مباش۔ و

نیز حافظ محمد اسماعیل گفتند کہ روزے در سجدہ دست حضرت نشسته کتاب تحفۃ الابرار می خواندم درینوقت شخصی از در آمد و عرض کرد کہ پیغمبر آزار وار د امید دارم تعویذ عنایت فرمایند حضرت قلمدان از دست شاه یونس طلبیدہ تعویذ نوشتہ دادند روز چہارم آن عزیز بخدمت آمد و پسر خود را ہمراہ آورد و بشکرانہ صحت پسرندہ گذرانید۔ و

نیز حافظ نقل کرد کہ روز یکشنبہ بود جناب حضرت نشسته بودم عرض کردم کہ حضرت برادر مردم تعویذ عنایت فرمایند و برادرم محمد صادق بانا ر صرع گرفتار است و ما را جناب حضرت دعوے غلامی و خانہ زادی است پس کجا رویم و باکہ گوئیم فرمودند ساعے صبر کن دریں اثنا چند کسے جنازہ شخصی را آوردند و حضرت برائے نماز جنازہ برخاستند و اعرۃ دیگر نیز ہمراہ آنحضرت نماز جنازہ خواندند بعدہ حضرت باین فقیر ارشاد کردند کہ دو گل از جنازہ بیار من ز قفہ گہا آوردم حضرت بر آن گل چہیرے خواندہ از دست خود بمن عنایت کردند و فرمودند کہ در گلوے برادر زادہ خود بر بند و یا کہ ہفتہ واکمن گلہا را تعویذ کردہ در گلوے محمد صادق بستم بفضل الہی توبہ حضرت آزارہ صرع بالکل مندفع گردید۔

میر محمد و فاء حصار می کہ سید و عارف وقت بودند و بادشاہ عالمگیر اعزاز و اکرام و اقامتی بجائی آورد و با حضرت پیرو مشد ربط قلبی داشتند خلف ایشان میر رشید خاں کہ پرورش یافتہ و مرید مقبول حضرت اندک زمانی کہ سن در ایام خورد سالی در مکتب خانہ نگینہ نزد میر محمد یوسف میخواندم در ماہ مبارک رمضان اکثر اطفال روزہ میداشتند و ن تیر روزہ دار بودم روزی میر محمد یوسف گفتند طفلی بود کہ در ماہ رمضان بطہارت خانہ رفتہ آب نیخورد و بجا طہم گذشت کہ تو ہم بطہارت خانہ رفتہ چہ آب نمی خوری با ہمین خطرہ زیر دشت بید بخون کہ در کجا ظروف وضو میگذاشتند آمدم و چون ظروف نو و تازہ بودیکے را بجا شتم و در بطہارت خانہ رفتم و با وجود آنکہ نشسته نبودم آب خوردم و لبہا را خشک ساختہ بیرون آمدم و نماز ظہر خواندہ بکاتب خانہ رفتم و وقت سہ پہر کہ طفلان آزاد میشدند من نیز ہمراہ طفلان بجناب حضرت

سلام کرده خواستم که بخانه خود بروم حضرت نام مرا گرفته نزد خود طلبید نذر دیک رفته ایستاده شدم
فرمودند شاهد طهارت خانه رفته آب بخورده باشید و حال آنکه برین معنی هیچکس اطلاع نداشت مرا
نجات بفرستید کمال دست داد چون نجات مرا ملاحظه کردند فی الفور برائے تسلی من فرمودند شما
مردادی ایذا البته این قسم نخواهید کرد با شما مطایبه کردیم - نیر

میر شید خان میگفتند که من در اوایل ایام جوانی ترکیب شراب خواری و تماشا قص
طوائف و منهیات دیگری بودم و از نجات این افعال در کلبه تبر که نمیتوانستم آمدن شراب بیدم
که بتکیه بیدم و در دلم دروازه رسیدم و شاد عرب متصل دروازه نشسته اند سلام کردم ایشان گفتند
که میر شید بعد از سه بتکیه آمدید حضرت پیرو مرشد و صحن حجره شریف ایستاده بودند و از امر شنیدند
فرمودند که ایشان چرا بیایند اگر چه از نجات جزات رفتن بجهت مبارک نداشتیم لیکن چون دانستم
که حضرت از آمدن من مطلع شده اند لاچارش رفته سلام کردم حضرت دست مبارک
خود گرفته درون حجره بردند درین ضمن میر باقی خان ابن عم بنده نیز از عقب در حجره درآمد حضرت
جانب من نگاه کرده فرمودند که شنیده ایم که شما شراب میخورید در الوقت بخاطرم یاد آمد که شخصی
در جناب حضرت غوث ثقلین از دروغ گفتن توبه کرده بود و هر وقت که بغیر کار ناشایسته از خانه
بیرون می آمد کسی پرسید که گامی روی آن عزیز اگر راست میگفت نجات میکشید و دروغ گوئی
را خود ترک کرده بود لا علاج از اراده فاسد در دل توبه میکرد و عازم کار نیک میشد و نام همان
کاپش سیال ظاهر نمیداد این طریق بدیهه او به یکی مبدل گشت من نیز در همان حالت خواب
در دل از خوردن شراب توبه کردم و بجناب حضرت عرض نمودم که از خوردن شراب توبه کردم و در
دل اندیشیدم که بے خوردن کیفیت چه قسم خواهم گذرانید با تسلی خود باین معنی میگردم که بعد ترک
شراب مسکرات دیگر بسیار است باز حضرت پرسیدند که دیگر کدام کیفیانی خوردید فقیر آنکف با دیگر
نیز در دل تائب شده بعض رسانیدم که از جمله کیفیات توبه کردم درین ضمن میر باقی خان باند

گفتند که از تماشا تھیں کچھنی ہم تو بکینی حضرت قول ایشا نرا شنیدو جانب بندہ متوجہ شدہ فرمودند کہ اگر شما ترک این فعل ہم بکینی داسپے کہ نزد میر مجرباتی است از ان قسم اسپ در خانہ شما خواہد آمدین انا بیدار شدم وار سبب بڑا تھا کہ در خواب بخدست حضرت کشیدہ بودم طول و کھینچ شستم همان روز وقت نماز عصر میرباتی خان نزد بندہ آمدہ گفتند کہ حضرت بشما دعا گفتہ اند و از ابتدا علامی کہ بندہ در جناب حضرت داشت ہمین یک مرتبہ دعا گفتہ فرتا دند داشتہم کہ دعا گفتہ فرستادن محض از برائے ترک افعال شنیعہ است ہمین توجہات حضرت ارادہ خیالات فاسدہ بالکل از دل ماریاں گشت و بعد چندے بخدست شریف رسیدہ از مہیج کردار ہا بد توبہ کردم و مرید شدم آخر الامر همان اسپ کہ در خواب از جناب حضرت بشارت شدہ بود بخانہ من آمد و برہمان اسپ نوکر شدم الحمد للہ تا این وقت بر فاقیت یکدرا ہم ۔

نیز میر رشید خان می گفتند کہ بعد وصال حضرت در وقتہ کہ نواب نظام الملک از دارالفتح اجین غریت ہلک دکن نمودہ از دیریا نزد عبور کردہ نزد یک برہانپور رسیدن خبر آمدن دلاور خان از طرف ہندوستان و آمدن عالم علیخان از اورنگ آباد برائے مقابلہ ایشان در میان آمدن در ان وقت بخشی فوج میر احمد خان بہادر ناصر جنگ خلعت خور و نواب نظام الملک بودم خود اتم کہ خیرے از قلعہ خود در خدمت نواب عرض نمایم بہر چند سی کردم نواب متوجہ نشدند ازین مہر مخزون شدہ بخانہ خود آمدم و اندیشہ کردم کہ عجب اوقات گذرانی است ازین نوکری و خدمت فقیری بہتر است و ہمین فکر خواہم رہو در خواب دیدم کہ حضرت پیر و مرشد چو پترہ بلند و بر سر دوپا شائے و نواب نظام الملک بجانب دست چپ حضرت نیہین طوشتہ اند و بندہ رو بروے حضرت و دست بستہ ایستادہ است حضرت بجانب بندہ متوجہ شدہ دست راست خود را دراز کردہ اشارت تسلیمات فرمودند و نواب ہم اشارت حضرت را دریافتہ جانب بندہ گاہ کرد و نہ فقیر تسلیمات بجا آوردم و درہمان حالت از اشارت حضرت مفہوم فقیر شد کہ ازین قسم غریکہ مند بودن مناسب نیست دیرین انا بیدار شدم و بخدست مخفیات خان بہادر رفتہ کیفیت خواب را بیان کردم

تعبیر نمودند که انشاء اللہ تعالیٰ فتح نصیب نظام الملک میشود و تسلیات منصب بجای خواهد رسید
آورد بعد چند سے نواب نظام الملک برد لاور خان و عالم علی خان فتح یافتند و بندہ تسلیات
منصب و خطاب بجا آورد و جاگیر رسم یافتم۔

نیز میر شید خان می گفتند کہ بعد از وصال حضرت در وقتیکہ قلعداری ملیر میر محمد غیاث خان
بہادر مقرب بودن از طرف محمد غیاث خان نیابت قلعداری قلعہ مذکور داشتیم بعد از ان کہ خدمت
از ایشان تغیر شد من نیز تغیر شدم مردم سپاہ کہ قریب دہ ہزار روپیہ طلب آہنادر سرکار بود من
ہجوم کردن من خیرے در بساط خود ندا شتم آہنادر خواستند کہ مرا بے ابر و غایند و مہین و سوا س
بودم کہ یک پاس روز باقی ماندہ خوابم رہو در خواب دیدم کہ من تکیہ تہر کہ آمدہ ام و بخاطر خود
گذرانیدم کہ از تو کدام خدمتے کہ لائق جناب حضرت باشد بجا توانم آمد مگر آنکہ خود رازینہ دروازہ
تکیہ عامم مردم بر سر تو گذشتہ آمد و رفت کنند خود رازینہ ساختم و مردم پاریشت من گذاشتہ
میکنند شتم و مرا فرحتے از ان دست میداد و باز بخاطر م رسید کہ اگر مردم پاریگردن من گذاشتہ
بگذرند بہتر است مردم پاریگردن من گذاشتہ میقتند و مرا فرحتے و بشاشتے زیادہ رہ نمود باز گفتم کہ
پارہ سرم گذارند مردم پارہ سرم گذاشتند و ریش و دہانم بچاک آلودہ میشد و بسطے تمام در حالت
خود مشاہدہ می نمودم درین ضمن ہندو سے نزدیک من ایستادہ بود و اگر گفتم تو نیز پارہ سرم گذاشتہ
بگذر او گذشت و مرا گفت این کہ اقم است کہ اختیار کردہ مرا از گفتن او حجابے رہو تو بہ تمام
و درون تکیہ درآمد دیدم کہ حضرت در صحن مسجد قبل قبلہ و شاہ خادم رویہ سے شریف پشیت
بقبلہ نشستہ اند حضرت بجانب من نگاہ کردہ فرمودند کہ خوب ہنید من خاموش ماند و تسلیات
بجا آوردم شاہ خادم من گفتند کہ حضرت بشامینہ فرمایند کہ شما خوب ہنید و شما تسلیات می کنید
بایشے کہ جواب میدادید کہ خوب تم درین آشا از خواب بیدار شدہ دیدم کہ دو گاہی روز باقی ماندہ
و خوب یاد دارم کہ چون حضرت در خواب احوال پرسی من می نمودند و تکیہ میں قدر روز باقی بود از
دیدن این خواب شبلی خاطر حاکم کردم اما و سوا س از تمام مردم در خاطر بود و روز و شب فکر

می گذشت صبح همه مردم نزد من آمده بلا ایت تمام گفتند که شما چنبره در بساط ندارید چرا حکم نمی کنید که زر خود را از مقدمان موضع بیج و غیره بگیریم من بخاطر گذرانیدم که اگر محمد غیاث خان مرزیر پاسبان فیل بنیدار قبول دارم لیکن فی الحال خود را از دست این مردم نجات باید داد و پروا نمی دادم و آنها زر خود را از مقدمان مذکور گرفتند و من بکثرت حضرت از بلائی عظیم رهایی یافتم۔

نیز میر شید خان نقل میکردند که رابعه یکم زوجه فقیر خواست که در طریقه قادریه مرید شود من او را گفتم اگر چه فی الحقیقت در میان بزرگان جدائی نیست لیکن چون آبا و اجداد ما و شهادت سلسله علیہ نقشنده مرید شده اند بهتر است که شما هم درین طریقه مرید شوید البتہ این فقیر در خواب دید که در محسن خانه دیگران کلان بردگید آنها گذاشته اند و طعام می نهند و او از مردم بسیار زیاده روی می آید گفت من در خواب در محسن خانه آدم دیدم که میر محمد یوسف و حاجی حبیب الله ایستاده اند و پرده از چادر گلها دو کس از دو طرف گرفته می آیند و عقب آن پرده حضرت پیر و مرشد تشریف می آورند و مردم بپا عقب حضرت می آیند پرسیدم سبب بختن این طعام چیست و حضرت کجا تشریف میبرد میبرد میر محمد یوسف و حاجی حبیب الله گفتند که برای مرید کردن شما می آیند البتہ مر از آن وقت خلوص ارادت بجناب حضرت حاصل شد۔

خواجہ عبدالسلام و قاضی نگار جالنده پور یکوقت که من روز پنجشنبہ حضرت سعادت اندویشدم و از مدتے آزار تب دایم حضرت پرسیدند چه حال دارید عرض کردم که حرارت مرا نمیگذارد و فرمودند اگر حرارت شما را نمیگذارد و شما حرارت را بگذارد یا نه همان وقت بکثرت نفس مبارک حضرت آزار من بر طرف شد و صحبت کلی یافتم و تھے در تکیه عسرت خمرج بود و بجناب حضرت عرض کردم دوسر روز گذشته که در مطبخ دو یک باز شده حضرت پرسیدند که دهان خنم با سبب غلغله و آزار است یا پوشیده عرض کردم که پوشیده است فرمودند که دهان با سبب انبار را و از بگذارد یا نه که بزرگ آب مقرر داشتند که هرگاه در خانقاه چنبره نیوی و من فرمودند که دهان با خنم با غلغله را و از بگذارد یا نه آنکه حق تعالی از خزانه غیب پر کند مریدان بجزیب فرمود و عمل می آوردند فی الفور از غیب چنبره

میرسید و انبار ہارا پر میکہ و مذفقیر حسب الارشاد ہن کا خیمہ را واکرہ گذاشت روز دوم مذور
عینی رسید و غلہ قراوان خریدہ نمودہ خیمہ ہارا پر کردہ شد۔

قلیچ بیگ نام جوانی بود از قوم بلوچ بے پاک و با امور غیر شرعی گرفتار روزے بعد نماز
عصر حضرت در مسجد تشریف داشتند و قلیچ بیگ از طرف قطب پورہ مست و لالہ عقل بدروازہ
تکیہ آمدہ ایستادہ شد و طرہ شانے از بنگ کہ آن را چرس می نامند بر سر گذاشتہ از شخصی پرسید کہ
حضرت کجا اندان شخص گفت کہ در مسجد نشاندہ بے محابہ داخل دروازہ شد چون نظرش بر حضرت
افتاد گش متغیر شد و لرزہ بر اندام او پیدا مژسان و لرزان سلام کرد و باد تمام بخدمت
حضرت در کنار صنفہ سجده نشست حضرت بسم زہ خندہ نمودہ پرسیدند کہ از کجائی آئی گفت از طرف
قطب پورہ حضرت فرمودند گوش ہا شما گرم ظاہری شود بخانہ خود رفتہ بخواب روید بے اختیار از
خدمت برخاستہ بخانہ خود روان گردید و باز از سخت مبتلا شد و بعد از چہا پنج روز فوت کرد و بسبب
بے ادبی کہ بجناب حضرت کردہ بود بجزا رسید و جوان مرگ مرد۔

ملا عالم نام خادمے بے باک بے ادب ہمیشہ در خدمت ماضری بود و اکثر کار ہاے
نامحرمی تشریف لعل می آورد و حضرت بارہا از کردار ہا کونا خوش میشدند روزے ملا عالم فرمودند
کہ شما بجانہ میر عبدالممنی رفتہ باشید و اگر خواہید رفت شما را تنبیہ خوانیم کہ ملا عالم ساکت ماند
بعد دوسہ روز پیش از نماز عشاء در مسجد تشریف داشتند این فقیر و میر عبد الامین ہر دو بخدمت
ایستادہ بودیم حضرت پرسیدند کہ ملا عالم کجا است میر عبد الامین عرض کرد کہ بجانہ میر عبد اللہ رفتہ
است خاطر تشریف متوحش شد فرمودند کہ اورا طلبیدہ بیارید اورا آوردند حضرت بملا عالم فرمودند
کہ ما گفتہ بودیم کہ بجانہ میر عبد اللہ نخواہی رفت چون است کہ بسزا برسانیم با فرمودند کہ الحال
شب است فراترا و اورا بسزا خوانیم رسانید در جواب گفت ہر تہ پیہ پیہ باشد در حق من بایکد
و بمیر عبد اللہ پیہ نیاید گفت حضرت زیادہ بیہم شدہ فرمودند کہ خوب فرود خوانیم ہم رسید بعد این
گفتگو برخواستند و نماز عشاء بمعیت خواندہ در حجرہ تشریف بردند و بچہ یکایک ملا عالم را از ترتب

رو داد و روز دویم زبانش بندگشت و میگفت ای دروغ خنوم روز سوم جان داد و باعث عجز اکثری از مردم شد -

حسین پدر میر محمد یوسف از مردم بدیشان بودند از انجا بهندوستان آمده در سرک شاهان محمد بیدار خجست نوک شدند و در حجتیه بنیاد متاثر گشتند و جناب حضرت اتحاد تمام داشتند بعد از آن مع قبایل عازم که مخطئه گشتند و در بندر سورت رسیده در شتی نشستند در همان ایام میرزا کور متولد شد نام ایشان میر دریائی گذاشتند بعد از آنکه والد ایشان سعادت زیارت حاصل کرده حجتیه بنیاد آمدند طفل را در جناب حضرت آورده عرض کردند که بنده اراده دارم که بشکر شاهزاده بروم و میخواهم که طفل بدست و طفلان دیگر زیر قدم حضرت باشد حسین بشکر شاهزاده رفتند بعد چند ساله والد میر محمد یوسف را بیماری رو داد و جناب حضرت التماس کرده فرستاد که قوت من نزدیک رسیده و این طفل را چنانکه پدر او در بندگی حضرت سپرده رفته است من نیز نیاز حضرت کردم بعد مردن مادر میرزا حضرت بفرزندی تربیت کردند و مخنون ساختند و خوانند ایشان تقید فرمودند و کتخدا ساختند درین اثنا ایشان داعیه نوکری کردند اگر چه مرضی حضرت نبود لیکن چون خواهش ایشان بسیار دیدند بشکر بادشاهزاده محمد کام بخش نزد عرب بیگ خان که سابق ذکرا ایشان گذشته است فرستادند و آن وقت بادشاهزاده بموجب کلم بادشاه قلعچه خنجر را محاط کرده بود و دو ذوالفقار خان پسر اسد خان وزیر بادشاه که تسعین بادشاهزاده بود با محمد اعظم شاه پسر کلان آباده اتفاق داشت و میخواهست که نزد بادشاه محاسنه کاخ بخش شود و در گرفتن قلعچه گوشش نمی کرد کام بخش ازین معنی واقف شده خواست که خود پوشش کرده قلعچه را بگیرد و خان مذکور برارده او اطلاع یافته عرض داشت مخفی به بادشاه نوشت که بادشاهزاده شورت و صلاح دیدند با قبول نمی فرمایند و میخواهند که قلعچه گرفته قدم از جاوده اعتدال بیرون نهاده از جناب بادشاه منحرف شوند بادشاه برخان مذکور قلمو فرمود که کام بخش را متعید سازد میر محمد یوسف و بشکر بادشاهزاده رسیده در تلاش نوکری بودند درین اثنا خان مذکور بادشاهزاده را تقید کرد و میر محمد یوسف مایوس شده در حجتیه بنیاد

بجناب حضرت رسیدند چون رخصت نیکان مری حضرت حاصل کرده بودند بنا امیدی حضرت کردند حضرت فرمودند تفصیل آبی همه چیز در اینجا میسر است همین جا باشید و به تحصیل علم مشغول شوید میر بکسب علم مشغول شدند و حضرت در باب تربیت ایشان توجهات بنیات مبذول داشتند و در چند سال همین توجه خاص حضرت از جمیع علوم بهر باب گفته فاضل و حکیم شدند بعد از آن حضرت خواستند که علم مقصوف و طریق درویشی ایشان را تلقین فرمایند لیکن ایشان درین علم که سرسره عادت است دل ندادند و به ماماشکر نام مغل پوره بود اکثر بخدمت حضرت میرسید و سخن پاکذب آئیز میگفت و حضرت درباره اش توجه میفرمودند و مان و لباس عطا میکردند و روزی علام میر مجذوبه ابی سبب رنجانید و مجذوبه در جناب حضرت آمده فریاد کرد و حضرت فرمودند علام را بیارید درین آنامیر محمد یوسف آمدند حضرت فرمودند علام شما این بچا پره مجذوبه را ناحق آزاد داده است او را تنبیه نماید که بار دیگر چنین نکند ایشان در جواب گفتند که مجذوبه هم باو خیر گفته باشد و درین باب بخدمت حضرت مکاره کردند تا بحدی که حضرت ناخوش شدند و ایشان را از آمدن در تکیه منع فرمودند و نیز میفرمودند که ما آنچه در حق میگوییم چه فیهیده بودیم بجا بود بعد چند روز میر حاجی حبیب الله را که از مخلصان حضرت و همدرس میر بودند واسطه کردند و ایشان را که بخدمت شریف شفاعت کردند و حضرت قبول نمیدادند و آخر الامر برای خاطر حاجی قبول نمودند و ایشان میر را آورده در قدم حضرت انداختند حضرت عفو و انعام فرمودند و لیکن تا حین حیات از ایشان ملال خاطر داشتند و میفرمودند

چوب را آب فرومی نیردانی چیست شمشیر آید ز فرو بردن پرورده خویش
ایشان بعد وصال حضرت چند روز در تکیه بودند چون صحبت ایشان با فقر موافقت نکرد
برآمده در مجبیل بیگ خان سکونت گرفتند و مدت در آنجا بودند و درین میگفتند و اکثری از
اکابر و اهل دول از سبب انتساب بحضرت با ایشان اخلاص میداشتند و آید و رفت نمیدادند
تا آنکه بیمار شدند و وقت ایشان نزدیک رسید و تقویر براس عیادت رفتند بسیار تقویر و در وقت

شده بودند و دهان نچسته بود و گفتند که الحال از تصور بے ادبیا که بجناب حضرت کرده ام از بوش میروم و پشیمان می‌شوم لیکن تقدیر را چه علاج بعد از آن بقیه پیغام کردند که بکرات در خواب دیدم که حضرت فرستد میفرمایند که خرقه بپوشید و از دست مبارک خود خرقه پوشانیدند بموجب نام حضرت خرقه بر اسم تیار سازید خرقه تیار کرده نزد ایشان فرستادم خرقه پوشیدند و گفتند که همین قسم خرقه حضرت مراد خواب عنایت فرمودند و نیز بعضی مردم نقل میکردند که من حضرت خواجہ بزرگ راد خواب دیدم که میفرمایند شما بعد ازین لنگ بندید چنانکه لنگ بستم و نیز حاجی محمد تقی کلاز جمله فضلا وقت و بزرگ عصر بودند عامه بر سرین بستند ازین قسم خوابها بیان میکردند و قبول از وفا که احوال ایشان متغیر شده بود و فرزندان ایشان مکانے بر اسم و فن ایشان تلاش میکردند فقیر در آن ایام جاری بود این فرسئیده گفته فرستادم که خاطر را ترود و کمند شمارا در کلبه خواهم گذاشت میر این خرقه را شنیده خوشوقت شدند و گفته فرستادند که ما از شما همین چشم داشتیم و حضرت مرشد هم مراد خواب این بشارت داده بودند چنانچه از شما بطور آدب نایب شهر سوال آئین که کبریا و کیصیل و پنج سحری رحلت نمودند و ایشان را در کلبه قریب شاه قلندر دفن نموده شد۔

میر نظر خان که از ایام طفولیت پرورده و تربیت کرده و مرید حضرت مرشد اند می‌گفتند که وقتی حضرت از کمال فضل نیمه استی از پوشاک خاص خود بمن عنایت فرموده بودند چون تبرک بود و بقیه گاه هاشتم و سه و پنج رقم از بکرت آن قماش بسیار از هر بن نزد من جمع شده و بقیه که در آن نیمه استین بود بخانه پدرا لمیہ خود گذاشته عازم بعضی از اطراف شدم بعد مدت که از آن طرف مراجعت کردم دیدم که در اطراف بقیه من بقیه بسیار فراهم آمده اند از پدرا لمیہ پرسیدم که این همه پارچه از کجا رسید گفت که خدا تعالی از غیب رسانید یقین دانستم که از بکرت نیمه استین حضرت است بعد از آن همراه نظام الملک بر بهان پور رسیدیم و جنگ دلاور خان در میان آمد سید رشید خان گفتند که درین وقت اگر خیرے از تبرکات حضرت بهم میرسید آنرا بجای خربا خود گاه میداشتیم شاید که بکرت آن ازین بلائے عظیم نجات می یافتیم چون ایشان پرورش یافته و مرید

جناب حضرت بود نیک آئین آن نیمه آئین جدا کرده بایشان دادم و ایشان تو نیک کرده در دست خود نگا داشتند و باقی را من در بدن خود پوشیدم بسیار از مردم در جنگ از طرفین کشته شدند و زخمی گشتند حق سبحانہ بکرت ان تبرک مرا و میر رشید خان را محفوظ و سالم داشت و هیچ آسیبی پانزید۔
 میر محمد تقی میگفتند کہ علیقہ خواجہ محمد سعید روز عرس اول حضرت طعائے بسیار محیا کرده بودند و قفق و شایخ اجتماع داشتند خواجہ ظفرانہ و محمد الف برادر ایشان و حیات بیگ نام جوانے از آشنایان فقیر آمد چون اہتمام امر طعام و اہتہ باین فقیر بود طعام پیش اعزہ مذکورہ گذاشتہ سرگرم رسانیدن طعام مردم بودم بعد از فراغ سموع شد کہ در آشپنا تاول طعام حیات بیگ لقمہ کہ برداشتہ در آن استخوانے پوشیدہ بود استخوان در گلوے او بند شد رنگ رویش پرید نہ بز و عنیف می برآید نہ بخت بلنج فرو میرود حیات بمات قریب رسید حیات بیگ گفت کہ من بدل توجہ شدہ گفتم کہ یا حضرت بابا صاحب مردم طعام نیاز بزرگان خورده از بلا ہا کھنیم نجات می یابند و این عجب کہ بگرفتن لقمہ طعام نیاز حضرت جان من باین اضطراب برآید دہیں حالت یاس سرفہ سندے آمد استخوان از حلق جتہ برآمد حیات بیگ میگفت اگر مردار جناب حضرت ایشان نبشتہ در مردن من هیچ توقف بود و ایام قرب وصال حضرت کہ فی الجملہ کسرے داشتند روزے نواب نظام الملک کسے دیدن حضرت آمدند حضرت بر چہار پائی نشستہ بودند و ستارے کہ حضرت چند بار بر سر مبارک خود بستہ بودند از دست فقیر طلبیدہ کنار آن بدست مبارک درست کردہ بدست نواب نظام الملک دادند نواب بر سر خود بستہ مخلص شدہ رقتند و در جهان روز ہاد و روز پشتیز وصال حضرت باز بخیمت رسیدہ حضرت را در نہایت ضعف مشاہدہ کردند مغموم و آب دیدہ شدہ دست خود بر قدم حضرت گذاشتند حضرت دست نواب را در دست خود گرفتند نواب دست حضرت را بر چشم خود مالیدہ استدعا قاتحہ نمودند حضرت بعد فاتحہ خواندن دست نظام الملک را بدست مبارک گرفتہ این دو بیت خوانند

اے سلیمان در میان چغندر باز علم حق شو با ہمہ مرغان بساز

مرغ حیرے رازبان میرگو مرغ پر شکستہ را از حیرگو
 نواب راز شنیدن این ابیات رفته دست داد به نیاز و شکستگی تمام مخلص شده رفتند
 حضرت بعد رفتن نواب فرمودند انشاء اللہ تعالیٰ عالمے ازین عزیز نفیس یاب خواہد شد توجہ منحصر
 دولت روز افزون نواب بمرتبه رسید کہ اظہر من الشمس است -

روزے حاجی قاسم در مرض اخیر حضرت باین کترین گفتند کہ بندہ مدتے کوشش داری
 حضرت بسر پرده ام و عمرے بخدمت گذاری حضرت گذرانیدہ پیشہ ام امید وارم کہ حضرت
 خرقہ طیبوں خاص باین پیغمبر غلام عنایت فرمائید کہ نام او فرزندان مرا سرفرازی در دنیا و آخرت
 باشند این معنی را از طرف من بجانب حضرت وقت یافتہ بعض رسانید این کترین شبے وقت نیامد
 معروف داشت حضرت بعد استماع مادیہ ساکت ماند و بیچ نفروند حاجی عاشور و شاه
 عرب و شاه میر و مسیحیم دیاران دیگر در اطراف چہار پائی نشستہ بودند حضرت بجانب این احقر
 متوجہ شدہ فرمودند با لگتم لبیک فرمودند از فقر چیزی کہ میراث میماند چہن خرقہ است مگر شمارا
 در کار نیست بندہ خاموش و متحیر ماند بعد از ساعتی فرمودند بر خیزید و خرقہ را از ستر بار بگیری و
 پوشید کترین برخواست و خرقہ از ستر بار گرفت و پوشید حضرت با وجود ضعف برخاستہ نشستند
 و فاتحہ خواندند و غزواتی کہ در خدمت حاضر بودند مبارک باد گفتند بعد از آن حضرت فرمودند
 کہ دیگر جوشے از براسے فقر بازید روز سوم فقیر دیگر جوشے ترتیب داد باز حضرت تجدید فاتحہ
 خواندہ و بکبیر گفتہ ارشاد فرمودند کہ ہر طلبے کہ بیاید شما بکبیر گوئید و خرقہ پوشانید حضرت ایشان
 روزے پیش از وصال یک سال از حجرہ شریف بیرون تشریف آوردند و در کنجا چو تیرہ سوط
 کہ احوال بارہ درمی بران نصب گردیدہ ساعتی نشستند خواجہ محمد صادق و حاجی صادق و شیخ
 عبداللہ و غیرہ اعزہ آمدہ بخدمت ایستادہ شدند حضرت بجانب خواجہ محمد صادق متوجہ شدہ
 پرسیدند کہ این کدام ماہ است کہ میگنزد عرض کردند کہ ماہ رجب است باز پرسیدند کہ تا ریخ
 چندم است معروف شد استند کہ چہارم است شب پنجم داخل میشود قدرے سکوت کردہ فرمودند

که حضرت شیخ شهاب الدین سهروردی قدس سره در همین تاریخ و همین ماه از عالم فانی بجهان جاودانی
 رحلت فرموده اند این فقیر حقیر در خدمت شریف حاضر بود و حاجه محمد صادق و عزیزان دیگر ازین
 سخن متحیر شدند حضرت برخاسته بتجدید وضو مشغول شدند و طهارت ساخته در حجره شریف بردند
 و حاجه محمد صادق کتابی از خانه خود برد آورده همین تاریخ و روز و سال نوشته نگاهاشتند بعد
 چند روز از آنکه بجناب حضرت عارض شدند چند روز مفارقت می نمود و باز میگرفت و باز
 میگذاشت مدت شش ماه همین طور میگذشت و بعد از آن تا تمام سال آنرا باز پیکر یک
 عارض میشد و همیشه شاکر و راضی می بودند و آنرا از خوب مقرر خجسته تعب کشیدند و اطباء بخدمت
 میرسیدند و میفرمودند آنچه خدا خواسته است خواهد شد بنا بر پاس خاطر مخلصان و رعایت ملایقه
 مسنون و ادویه استعمال نمودند و روزی ازین فقیر پرسیدند که در خانه از برای خرج فقر اصلیت
 بعضی رسانیدم که پانصد روپیہ است فرمودند آتش خانه ما بخانه فرعون میماند و این مبلغ بریوہا
 تقسیم نمایند از خدمت حضرت رخصت شده مبلغ را با خود داخل پورہ بردہ ہر جایوہ پیرینے
 غریب میکنند رفتی مریضی از پا افتاد محتاجے یکسے تھی دریافت تقیم نمود و اسم نویسی آنها ہر فرد
 علیحدہ نوشتہ در جیب خود نگاهاشتم و بحضور حضرت آمدہ ایتادہ شدم پرسیدند از کجای آئی
 عرض کردم کہ بموجب امر عالی مبلغ را تقیم نمودم فرمودند کجا صرف کردی فقیر چندے را نام بردہ
 فریاد داشت را از نظر مبارک گذرانیدم مطالعہ فرمودہ خوشوقت شدند و دعا خیر کہ غیر ازین
 بضاعتی ندارم در حق این عاصی کردند باز پرسیدند کہ در خانہ چیست عرض کردم کتابها و دو کوفہ
 مربی و غیرہ فرمودند مبنی را بر فقر تقسیم نمایند و کتابها اگر میر محمد یوسف را در کار باشد بگیرند و اگر نہ
 بر مردم تقسیم کنی فقیر مربی را تقسیم نمودم و حقیقت کتابها را بمیر محمد یوسف ظاہر ساختم ایشان
 ہمہ کتابها بخانہ خود بردند فقیر این سخن را بعضی رسانیدم باز پرسیدند در خانہ چیست عرض کردم
 دو سہ شیشہ سرکہ و دو سہ شیشہ سکنجبین و پوریا سو آئین چیرے دیگر نسبت فرمودند انہارا
 نیز بردم بدہید پوریا و غیرہ آنچه بود از خانہ برد آورده میدادم و آمدہ بخدست ایتادہ شدم

باز پرسیدند در خانه چیست عرض کردم که بغیر از دو کت و لنگه که بر بدن مبارک داشتند فرمودند که
 راهم بکنید بپسید و در زیر پا کافیه بود آن راهم فرمودند که بدیدید یا خاک خواهیم خوابید چون این فقیر
 ملاحظه کرد که بدن مبارک در نهایت ضعف است و بجز پوست چسبیده دیگر در نظر نمی آید و از سبب
 از سبب آزارهاستقل یا مضطرب بود و سختی زمین پشت و پهلو را نیلگون ساخته بود گستاخی نموده عرض
 کردم که حضرت این اشیای این فقیر محبت شود فرمودند گیکه آداب بجا آوردم و معروض داشتم که
 این چنبره ملک بنده گردید بطریق عاریت در خدمت حضرت باشد پرسیدند سبب این چیست
 عرض کردم زمین سخت است و بدن شریف در نهایت لطافت و سبب استدا آزارها نجات
 در مرتبه کمال بنا بر آن جرأت نمود باستماع این کلمات اشک از چشم مبارک جاری شد مکرر دعاها
 فرمودند و در همین شدت مرض روزی این فقیر و حاجی قاسم و شاه قلندر و شاه عرب و شاه میر
 و میر سلیم و حاجی عاشور و دیگر عزیزان حاضر بودند بجانب این کمترین متوجه شده فرمودند که بابا ما را نظر
 خواهیم برویم و شما باین طرف نخواهید تا کجا الحال بگذارید تا ما بجای که رفتنی است برویم
 همه گریان شدند و از چشمان مبارک نیز اشک روان گردید و بعد از ظهر قبل از عصر فرمودند که ما را
 در محن مجدداً باریک موجب امر بر آوردند بعد از ساعتی فرمودند که اندرون برید و خانه که سابقاً کتابخانه
 بود و از حجره خاص برآمده بودند از جهت آنکه با حجره هم خاطر متعلق نباشد و بعد از آوردن در خانه
 چشم مبارک اندک پوشیدند و آخره را فرمودند که تهنیت نماز عصر کنید همه برخاستند و تقیته تهنیت
 خدمت شریف نشسته بودند و مجلس میزدند درین اثنا چشم مبارک را باز کردند و بجانب این
 کمترین نگاهها گرم گرم گرم انیروز کردند و پرسیدند که وقت عصر شده است عرض کردم مردم نماز عصر
 میخوانند فرمودند هر گاه مردم نماز عصر خوانده فاغ شوند شما بزودی نماز عصر خوانده نزد ما بیایید
 فقیر بعد فراغ مردم از نماز رفته و نماز بجهت خوانده آمدم پرسیدند نماز خواندید عرض کردم که خواندم
 پرسیدند بیرون کجاست عرض کردم که میر محمد یوسف و حاجی قاسم و حافظ محمد صلاح و غیره عزیزان
 حاضرند فرمودند بطلبید بموجب امر طلبیدم بجانب حاجی قاسم متوجه شده فرمودند که بسین بنویسید

و حال آنکه جبهه مبارک اثری از آثار اختصار نبود غریزان متحیر شدند حاجی شروع بقرائت
سوره یسین نمودند و با تمام رسانیدند فرمودند باز بخوانید باز شروع کرده با تمام رسانیدند بعد از
فرغ از قرائت یسین فرمودند که اسم ذات گوید اسم ذات را هسته آهسته میگفتند حضرت فرمودند
که بلند تر گوید حاجی بلند گفتن گرفتند درین اثنا میر محمد یوسف و حافظ محمد صلاح نیز در گفتن اسم ذات
شریک شدند و صدا بلند شد حضرت فرمودند خاموش باشید همه خاموش شدند درین اثنا فقیر
صد کرد حضرت فرمودند باو خیر بدید خیر دادند درویش گفت من از برای گرفتن چیزی
نیامده ام دست است که از رومند جمال مبارک داشته دیدافریض آثارم بنچوایم ببقا حضرت
و قد بوس بهره مند شوم او از درویش بسبع مبارک رسید فرمودند طلبید درویش آمده پائین پا
ایستاده شد و شکر بجا آورد و گفت الحمد للہ بارز و سه چندین ساله رسیدم و بیدار بجا یون
سعادت اندوختم و از بهانجا رخصت شده رفتم و هر چند تلاش آن درویش کردند بطلب نیامد
همانا که از مردان غیب بود بعد از رفتن آن درویش میر محمد یوسف بجا فط محمد صلاح گفتند که علامات
نزع هیچ ظاہری نشود و اگر شود نصف شب یا آخر شب خواهد شد این سخن بسبع حضرت رسید و از
چهره شریف لایع شد که این حرف خوش نیامد فی القوی بجا نسبت فقیر نگاه کرده فرمودند آب بیار فقیر
آب حاضر کرد چند جرمه زد و ق تمام نوشید بجا فرمودند قبل از قبول و سست مبارک زیر رخسار
فائض الانوار گذاشت و اضطجاع فرمودند بعد از آن دست از زیر رخساره بر آورده و دست
بجاسن شریف فرود آوردند و باز بجا و دستور استقبال قبله بودند سید علام حن و دیگر اعز که بجا
حضرت اخلاص تمام داشتند حاضر بودند و از آن شام شروع کرد حضرت جواب هر کلمه
بفصاحت تمام مطابق حدیث گفتند چون با تمام رسید حضرت فرمودند لا اله الا الله و بجا
اتمام این کلمه کار تمام شد و بجا بحق تسلیم نمودند انا لله وانا الیه راجعون و این مقدمه و اول
شام شب چهارشنبه پنجم شرب حباب المریح سنه یک هزار و صد و بیست و شش هجری درود
و جمیع حضار مجلس مشاهده نمودند۔

تمتہ احوال حضرت ایشان حاجی عاشور میگفت کہ روزے حضرت حافظ قاسم فرمودند
یعنی حضرت شاہ مسافر برائے ماضیافت میکنی گفت بجان فرمودند گفتہ سن عمل
میکنی گفت بشوق دل حضرت فرمودند بشوق الہی میکرده باش کہ کردہ تو قبول کرد و حافظ قاسم
بفرزدان خود میگفت کہ ہفتاد بار ضیافت حضرت کردم و ہر بار ہفتاد ہفتاد روپیہ خرچ میشد
صبحے آن دو چند ریش مین می آمد و ہر وقت ہر چہ فرمودہ حضرت خرچ میکردم مضاعفت آن می یافتم
از برکت حضرت۔

نیز از زبانی حاجی عاشور است کہ روزے حافظ قاسم در ماہ رمضان مبارک بخدمت حضرت
آمدہ عرض کرد کہ میخواہم اربعین نشینم اگر حکم شود حضرت فرمودند کہ نعمہ شمار کہی شنویم ہمان اربعین شہادت
این سودا از خود دور بکنید کہ مامشاق نعمہ شما ایم ہر گاہ ما گوئیم اربعین خواہید نشست حافظ چند دفعہ
مکرر عرض نمود شب جمعہ بود حافظ با حضرت افطار کردہ بخانہ خود رفت بعد از نماز عشاء میان حافظ و الہیہ
او گفتگو واقع شد حافظ در غضب آمدہ کوزہ آب کہ در پیش بود برداشتہ بر الہیہ خود پرتافت زن بچہ
رسیدن کوزہ بچہ و حافظ را کسان حاکم شہر گرفتہ در قید ساختند روز سیوم خیر جناب حضرت رسید
فرمودند ما نمی گفتیم اگر بتو بیستہ رو نمایند ظاہر خواہی کرد بایتی ہما وقت گفتہ میفرستادے و ب
منع کردن اربعین ہین بود چون نشیندی چنین شکل بر تو افتاد بعدہ خود حضرت رقتہ حافظ را از
قید خلاص کردہ اور دزد و لوہہ دادند۔

نیز از زبانی حاجی عاشور است کہ حافظ قاسم میگفت کہ وقت ازین خطاے بوقوع آمد و مرا
در قید کردند این خبر سماع مبارک حضرت رسید از بسکہ برین توجہ ظاہر و باطن داشتند خود حضرت
بخانہ خواجہ عبدالولی تشریف بردند خواجہ از ارے داشت سبب قدم نہ فرمودن حضرت پرسید
فرمودند برائے دیدن شما آمدہ ایم گفت بفرمایند فرمودند حافظ قاسم از ظالمان صادق است
و بنعمہ او ذوق بسیار داریم مردم تہمت در قید کردہ اندیش شما قاضی و کو تو ال می آیند و ما مرد
فقیر سخن ما را چندان قبول ندارند اگر حرف ما را قبول کنی یک کلمہ اورا خلاص گردانید خواہ

گفت ہرچہ بفرمائید قبول دارم لیکن این حرف را قبول ندارم حضرت سہ چہار دفعہ این سخن مکرر نمودند خواجہ قبول نکرد حضرت فرمودند اے خواجہ ما حافظ قاسم را خلاص کر دیم لیکن ترا ازین آزار خلاص نخواہیم کرد مہتہ نگذشت کہ خواجہ بہمان آزار فوت کرد۔

محمد اسماعیل پس حافظ محمد قاسم میگفت کہ روزے حضرت مرا فرمودند کہ ما میخواہیم سیر باغ برویم کدام باغ تو نمازہ است عرض کردم کہ حضرت ہمیشہ سیر باغ میکنند لیکن موسم انبہ است اگر برائے خوردن انبہ تشریف از رانی فرمائید مردم از برکت حضرت بقبض خواهند رسید فرمودند کہ برائے خاطر تو عرض کردم کہ رہے نوازش فرمودند کہ ما فقیریم و تو بگل آنجا میرویم نرمی باید گفت ہر گاہ حضرت ارادہ کردند حق تعالیٰ ہمہ سرا انجام خواہد کرد فرمودند برائے خاطر تو روز چہارشنبہ خواہیم رفت چون وعدہ نزدیک رسید حق تعالیٰ چند گاؤں چیل بز و چند گوسفند جوان و چند تن برنج برین فرستاد بجناب حضرت آمدہ عرض کردم فرمودند ہر کہ از تہ دل با خدا تعالیٰ پیوست حق تعالیٰ سرا انجام او میکند۔

نیز محمد اسماعیل ظاہر میکرد کہ روزے در بازار پارچہ چیت سیاہ بوٹہ ریزہ سفید خریدہ بے خود جامہ ساختم و پوشیدہ بخدمت حضرت آمدم پرسیدند این چیت بچند خریدی گفتیم بدو پتہ فرمودند رنگ سیاہ صوفیانہ خوب است برائے ما ہم یک تہان بیار شاہ کو چک اشارت کردند حسب الارشاد دور و پیہ آورده بدست من داد و روز دویم بچک رفتم او چیت را از طرف خود خریدہ آورد دم دور و پیہ را شاہ کو چک باز دادم فرمودند چرا دور و پیہ را واپس دادی گفتیم میخواہم با خدا سودا کنم فرمودند کہ با خدا سودا میکنی گفتیم بل گفتند قبول کردیم بخر وزیرین معنی نگذشتہ بود کہ وہ تہان چیت ازجاے برین رسید بجناب حضرت آمدم حضرت مرادیدہ پرسیدند کہ تو رسید گفتیم رسید فرمودند ہر کہ با خدا از تہ دل سودا میکند زود بخر او میرسد۔

و ازجاے عمارتہا بقصالح حضرت ایشان علیہ الرحمہ و علیہ السلام تکرار احداث نمودہ اند حوض کبیرہ طولانی مشتمل بر فوارہا است بسجیل جمیل بیگ خان بوجود آمدہ درین مادہ سید غلام علی آزاہ پلہ

این شئوی انشا کرده اند

خان جوان نجیب الکرم خواجہ ابوبہرہ حبیب الشیم لطف خداوند گہبان او طالع سرسبز گلستان او
 داوطلبی جگر خسته را کرد عمارت دل شکسته را سایه گلن در پیش آفتاب زخم کتان دوشه در ماهتاب
 خلق عیش گل غلبه شمیم تازه کن منزه از نغم دشمن او را اهل خودی و خار به پیر این دل هوس
 متقد صاحب شان عظیم شاه مسافر بدین تہیم خسرو بی تاج و کین علم تاج ده قیصر و خاقان و جم
 ریشہ با سر حقیقت و لذت دامن ہمت بدو عالم نشا خود شکنی با اثر ذکر او روشنی دل اثر فکر او
 بادشہ سلسلہ نقشبند یک نظرش در میان را روضہ اوحاجت عالم و تکیہ او جنت راحت فرا
 ساخت بنامان نفع الکا حوض درین تکیہ جنت شا حوض غلجہ بیکان بلند غلغلہ دشمنہ کوثر فکند
 خاضع این شمشیر شفا علی تشہ آش جگر سلسیل فیض روانہ کند از دل عمر خضر با جزاے عمل
 سروران قامت نوارها نورشان جلوہ سیارها تازه جوانان جواہر فروش یارستان قیامت خوش
 آیدین حوض سعادت سید در وسط ماه امام شہید دل بخرد گفت کہ آن دیر از پے تیغ بھبان جس
 گفتن تیغ بود فرض عین گفت خرد نذر امام حسین

ذکر خلفا و یاران حضرت ایشان | خلیفہ اول حضرت ایشان میر محمد اندک از قصبہ واکن از
 یعنی حضرت شاه مسافر تدریس مضافات بخارا بودند محبت طلب الہی در باطن ایشان
 پیدا شد و طلب پیر کمال از ولایت برآمدہ در تالیف رسیدند میر خور و تالیفی از بزرگان عصر
 در انجا بودند مردم کابل متقد و مرید ایشان بودند و بہادر شاہ پسر عالمگیر بادشاہ کہ در اوقت
 صوبہ دار کابل بود اخلاص تمام با ایشان داشت و کرامات ایشان شہور بود و چندے بملازمت
 ایشان گذرانیدند سید فرمودند در ملک دکن بروید کہ نصیبہ شما در انجا است میر نصحت شدہ
 در دکن نجبہ بنیاد رسیدہ و بنجہ دست حضرت ایشان سعادت اندوز گردیدہ را رادت آورڈ
 و فقیر شدند مدتی در ملازمت بودہ مجاز و مخلص شدہ در جہ خلافت از جناب حضرت یافتند
 صاحب حال و صاحب ایشار و قلندر مشرب بودند اکثر اعزہ کرام اوضاع و اطوار ایشانرا

بحضرت بابا المکیک پوش نسبت میدادند سالی در نجف بنیاد اسک باران بمرتبه کمال شدت آلاب
و چاههای شهر بمنجه شک شدند تا بجای که مردم شهر از چاه پنج کرده آب بشت تمام می آوردند
روزی حضرت ایشان از حجره بیرون آمده دیدند که خلق آلوده آب بی تصدیح تمام دارند
و خلقه میگویند بخیر مبارک آمده استاده شدند حضرت بجانب میثوبه شریفه فرمودند شما قیود رویش
و قد خود را دراز کرده میگردد و بخلق الله تصدیع میگزرویش ازین چون سختی به بندهای خدا
رو میداد خاصان حق متوجه شده از سر نهاد و در سیکردند شما دعا های ولایت دارید و از شما
بپنج کار می نمی شود بروید متوجه شوید میر محبوب ارشاد حضرت از دست منحص شده در بنگله
ز قند و چادر بر سر گرفته دراز کشیدند بهر روز و تمام شب و یک بهر از روز دیگر بهمین
حالت بودند نماز ظهر و عصر و مغرب و عشا و نماز فجر از ایشان فوت شد کبریا بهر با وجود آنکه بهر
صاف بود قطعه ای بر سر آسمان پیداشد و غریب گرفت و باران شدت تمام بارید تا یک
پاس کال کوه و دشت و صحرا آب شد و آلاب شهر آب گردید و در آن زمان که بهر آب
بناهیان جاری شد و خلاق که از بی آبی در تصدیع بودند متعجب شدند بر سر میدان آلاب
بر کناره ناله جمع آمدند و از غایت سر و شور و غوغا میگردند حضرت در حجره تشنه داشتند بودند
آواز شور اینها شنیده از حجره بیرون آمدند و بجز بیرون آمدن پرسیدند که میگویند که آنقدر که
ایشان از دیر روز در خواب رفته اند و نمازها را ایشان فوت شده معلوم نیست که آزار دارند یا
بجواب رفته اند حضرت بهم کنان نزدیک بنگله سپیده بگریختند آلاب ایشان را بخت
دست بسته بخت استاده شدند حضرت فرمودند که

خبر نیست اگر آب بر د عالم را

شما خوا بے کردید که عالم را آب گرفت و خلاق در بیم آنکه بیاوا شهر را آب غرق شود و قیود
تقصیر گویان بخیر شریف استاده شدند حضرت به شما شست تمام داخل حجره شدند میر از غریبان
پرسیدند که ما چه قدر خوبیدیم طاهر کرد که از یک پاس روز پراشته تا یک پاس از روز دیگر میر غار را اقتضا کرد

این همه از برکات حضرت ایشان بود.

مومن بیگ نام از معتقدان و مخلصان حضرت بود اورا از اصرع و نمودن و زور بوقت پیچ که حضرت در سایه درخت توت نشسته بودند بخدمت آمده بخدمت مبارک افتاد و گریه بسیار نمود و التماس کرد که آزار مراد و افرمایند حضرت فرمودند که ما کشتیم که دو کنیم خدا تعالی دو خواهد کرد و او بر یک مبارک افتاد میگرفت درین اثنا میخیزد از خارج دروازه درآمد و نظر حضرت بر میر افتاد بمومن بیگ فرمودند که برو و میر را محکم بگیر که میر از ارتداد و نخواهد کرد مومن بیگ فی الفور روان شده میر را دریافت و سپرد خود را در پد و پاسبی سپید پشت پر سینه چرخ است درخواست نمود که آزار مراد و بکنید بگفتند ما کشتیم که دو کنیم جواب داد که تا که آزار مراد و نکنید نخواهم گذاشت اندرین حال رنگ مبارک متغیر شد و مشت مضبوط بجلال تمام بر پشت مومن بیگ زدند و گفتند که آزارت دور شد بعد از آن قدم میر را گذاشت تا حین حیات آزار صرع عود ننمود.

شاه عبدالعزیز پسر آزار مبتلا بود نماز شاه این حال بوقت نماز عشا که حضرت تنهادر مسجد شریف داشتند بجناب حضرت آمده امتیاده شده عرض کردند که مردمانی که آزار منند میشوند در اینجا آمدند صحت می یابند و من باین آزار مبتلا ام امید دارم که در حق من توبه چه شود که ازین بلا خلاص یابم حضرت از راه موعظت فرمودند که آنچه محبوب می خواهی بدان راضی و شاکر باید بود و بندگی خدا با آزار مبتلایان و شما همین قدر مضطرب میمانی میکنید صبر در کار است شاه عبدالعزیز همین موعظت قانع شدند و آزار ایشان تا حال باقی است میر محمد صاحب کشف و کرامات بودند و خلق کریم داشتند هر سال در ایام رستای ایشان راجوئی عارض میشد از خود بخیر میشدند و اکثر کوچه و بازار سرو پا برهنه میکردند و هر جا بنجاسته که بر سر راه افتاده میدیدند برود دست خاک آن می زدند و می پوشیدند و در مکتب خانها میسیدند و طفلان یتیم را دوات و قلم و کاغذ و قرآن و کتابها میدادند و بیوهای و یتیمها را که در کوچههای بودند بگریه و غم میبردند و ایشان میر سید همه را بر غلامان ایشان میکردند و کباب و الم و ترک تارخان بهادر که با ایشان شیر خواره میشد ایشان را بجای خود طلبیده

پانصد روپیہ گزارانید ایشان ہمہ زر را در راه تاریدن تبکیہ خرج آوردند و با وجود آن قدر قہار
مبلغے میشدند و اکثر در عالم ہیوشی برنجواستند و در کیہ میگشتند و میگفتند کہ ہست کہ ہست
را بیک روپیہ بخرد اکثر سے از مخلصان ایشان قیام بخبرت کار سے می وزیدند و موصلاً
محمد سعید بیک بلوچ کہ جماعت داری تہ اندازان بادشاہ عالمگیر بود از در زیادہ خبر مست بہ اہل
داشت ہر چہ میفرمودند بجای می آورد بعد آنقصا ایام زمستان کہ بافاقت می آمدند در گوشہ بنگلہ
می نشستند با تکیہ کلم نمی کردند و در مجالس برابر حضرت می نشستند و بجائے کہ جنس تہ بر عورت
تشریف می بردند میر عہدہ میقتید و حضرت سائے ایشان را از خود جدا نمیکردند و در دامنے کہ
برای حضرت دہ روپیہ ہندی آوردند و پنج روپیہ ہندی میر عہدہ میگیرانیدند و اگر طعام لذیذ پیش ایشان
میگذاشتند آب دران می انداختند و می گفتند کہ طریقیہ سنت است و بخوردند۔

خواجہ یادگار خان از اولاد حضرت مخدوم اعظم کہ تقدسے وقت بودند و جمعے کثیر خرید
و مخلص ایشان بودند و اوایل منصب عمدہ داشتند در آخر ترک منصب کردہ نزدیک مسجد
جلیل بیک خان گوشہ اختیار کردہ نشند از شنیدن این خبر بادشاہ عالمگیر شش ہزار روپیہ
در سال براسے مدخرج ایشان و تہ زر روپیہ براسے خرج ماہ رمضان مبارک مقرر نمود و دوبارہ
شہر و دیگر امرا و اکابر براسے دیدن ایشان می آمدند و ایشان غلامی داشتند جمال میفرمود
با تعلق خاطر سے ہم رسانیدند اکثر خدمت خواجہ میر سید نواز براسے خواجہ از جنس آلات چینی
و تحایف دیگر از بازار قرض کردہ آورده میگذاشتند و خواجہ ہم دحق ایشان مہربان بودند و صے
کہ در صحبت خواجہ بودند خواجہ گفتند کہ میران ہمہ تحفہا کہ میگذاشتند از بہت آن است کہ بفصل
تعلق خاطر دارند خواجہ برآشفقت و گفتند کہ مادر کیہ زرقہ بکنور پیر او را کہ پاسبی خواجہ ہم زد
در تکیہ آمدند و جمعے از مریدان ہمراہ ایشان بودند حضرت تہا بدن خواجہ شنیدہ استقبال کردہ اورڈ
خواجہ در محن مسجد درخت توتے بود در سایہ لوت ایستادہ شدند و از حضرت پرسیدند کہ میفرمود کہ
حضرت فرمودند کہ حاضرست و شاہ کوچک را فرستادہ طلبیدند میر آمدند و نزدیک خواجہ ایستادہ

خواجہ در دست خنصب میگرفتند که پیش ازین هم دیوانگان بودند و گذشت مثل تو دیوانه کس ندیده
نه دیوانه و نه هوشیار ازین قبل هرگاه در دست میگرفتند میر کاکیب خم شده یکدانه توت از زیر دست
بر دست خود برداشته در دهن خواجہ انداختند و گفتند خواجہ غصه بشوید توت بخورید بجز واکه میر توت
در دهن خواجہ انداختند خواجہ بے اختیار شده بسم کرد و از غصه و جلالت باز ماند و معذرتها
یا میر کرد و هر دو کسی که همراه خواجہ بودند تعجب شدند و پیر بزرگی میل عترت نمودند بعد از آن هر
وقت که میر سخاوت خواجہ میگرفتند خواجہ از دست فاضل مذکور براس میر قهوه می طلبیدند و شربت
طلبیده فاضل میگفتند که تو از دست خود میر بخور! -

غزیه در پیش نقل میکردند که در خاطر هم گذشت که مرتبه خلیفه میر محمود زیاد باشد یا مرتبه خلیفه
عبدالرحیم همان شب در خواب دیدم که زبان بلند بطرف آسمان ایستاده است و من خزیده
خریده خود را پیاسه زبان رسانیدم دیدم که خلیفه میر محمود بالاس زبان نشسته اند و خلیفه
عبدالرحیم پایان زبان چون بوقت صبح بیدار شدم این خواب بیکه از عزیزان ظاهر کردم آن
در جواب گفت که بخاطر تو گذشته باشد که مرتبه میر بلند است یا مرتبه خلیفه عبدالرحیم از آن جهت
این خواب تو نمودی قبل از وفات محمد اوزنگ زیب عالمگیر پادشاه خلیفه میر محمود اکثر اوقات
بر زبان می رانند که ما شهید خواهیم شد یا ان میگفتند که شهادتیکه می باشد شمارا که شهید خواهد کرد
ایشان بمبالغه می گفتند که آخر شهید خواهیم شد و حضرت پیر و مرشد هم میفرمودند که میرا شهید خواهد
شد چون پادشاه فوت کرد و محمد اعظم شاه بقصد سلطنت عازم شاهیجهان آباد گردید و محمد کامش پادشاه
بیجا پور و حیدرآباد گردید و بیجا پور بخت نشست خواجہ قلی خان که در رفاقت چنین قلیج خان
عرف نواب نظام الملک بود از بخت بنیاد بار آده نوکری کامش بطرف بیجا پور غریبت نمود
و بخت میر آده التماس نمود که رفاقت من اختیار نمایند میر قبول کرد و میر قرضدار پانصد روپیه
بود خان مذکور قرض ایشان او را گردید و رفتن خود همراه خان مذکور مقرر کرده بوقت عصر در یکایه
و تجدید و شوکرده خانه عصر خواندند و بعد از آن نماز شام از جناب حضرت رخصت خواستند حضرت

فاتحه بخوانند و اشک از چشمان مبارک جاری بود و میر و همه اصحاب میگرفتند حضرت
میر را وداع کرده در حجره تشریف بردند و فرمودند که ملاقات ما و غیرین بود بعد از این در قیامت
خواهیم دید میر همراه خان مذکور روانه شدند خان مذکور از کائناتش خدمت فوایداری کرد و گفته
بجانب کربل رفت میر نیز همراه بود و در فرسای میر فرمودند که ما فردا بدرجه شهادت میسیم و دم
مشعشع شد و روز دوم غیم آمد و خان مذکور بنگاه آنها سوار شده و مقابل نمود میر از فوج خان مذکور
برآمده اسب خود را ناخته در میان فوج غیم رفتند و اسب را بجای ایستاده شده و ایشان همراه
فر رفتند و از طرفین جنگ عظیم میان آمد فوج خان مذکور هر سمت یافت و میر در میان فوج
غیم مراقب بودند سواران غیم از هر چهار طرف زنهایی پیروز و شمشیر بر میر زدند میر درجه شهادت
رسید در سال کهنه را و یکصد و نوزده هجری مبارک ایشان در کربل شهید و معروف است -
حافظ محمد عبدالله نقل یک روز که روز سه شنبه در محبت حضرت فرشتگان است مذکره الاولیا
مذکور می شد در کتاب این عبارت بر آن که فقیر بعد سه روز اگر گدائی نکند او فقیر نیست درین
عبارت حضرت متوقف شدند و اصحاب مجلس نیز درین معنی مترو میشدند حضرت فرمودند که
عند الضرورت اگر فقیر بعد سه روز گدائی نکند کمال فقیر است این معنی دارد که فقیر نیست
میگوید مجلس حاضر بودند و بحسب ظاهر نگاه بجانب دریا داشتند درین آشناسی برگشته نظر کردند
گفتند آنچه در کتاب نوشته اند درست است حضرت فرمودند چشم میر غرض کردند که هرگاه شایع
حکم کرده باشد که بعد سه فاقه مال گدائی و در این سوال که در این ملاقات حکم شایع کرده باشد
و در صورت ترک سوال غلبه نفس ظاهر می شود و سوال نفس را نمی نویسد درین صورت فقیر
توان گفت حضرت بجانب میترسیده شده فرمودند که سه روز است است تا بیخبر شایع
باید بود حافظ می گفتند که ما قدر و منزلت میر ازین کلام معلوم کردید یا و خوب آنگاه بود که کتاب بود
و جواب شایع گفتند -

و نتیجه حضرت ایشان از این شد که در وقت سه روز پس از این که گدائی فرمودند که

میر محمد و اطلبیدہ بیاریکترین طلبیدہ آورد حضرت پاسے مبارک بز زمین فرگذاشته بر جایانی
 نشسته بودند نیز نزدیک قدم مبارک نشستند حضرت هر دو دست خود را دراز کرده بزرگواران
 میکردا شسته فرمودند اسے میر وافر اسے قیامت امید شفاعت از شما داریم و آب از چشم
 مبارک جاری شد میر از خجالت و پاس ادب پشت خود را خم ساختند و تبریکه سر نه زمین رسید و تقصیر
 تقصیر میگفتند و عجز و انحراف ظاہری ساختند ہم برین سوال قریب یک ونیم ساعت یاد و ساعت
 گذشت حضرت بجانب این فقیر نگاه کرده فرمودند که سر رو پید براسنے نذر میر یا بکتران آورد حضرت
 بدست خود گرفته بمیر گذرانیدند میر فاتحه خوانده برخاستند همان وقت آزاد حضرت بر طرف شد و میر
 به حجره خود رسید و تب بشدت تمام بر میر زور آورد و از خودی بھر شدہ شبان روزی بھر بودند و یک
 روز حضرت دو دفعہ سه دفعہ هر روز بر اسے دیدن میر تر شرفت می آوردند و ز چهارم آزاد میر هم
 بر طرف شد و صحت کامل یافتند اکثر عزیزان صاحب وقت که در آن وقت بودند میگفتند که لایق
 بارگزارنے بود که میر بر داشتند۔

میرزا محمد امین نقل میکند کہ روز کے کتابے از خواجہ عبدالرحیم گم شد میر محمد یوسف فرزند خوا
 حضرت واعزہ دیگر بر اسے یافتن کتاب گیر گردان میکند و چند کس را تیر دست گرفت چون بوقت
 بخلافه محو رسید از غو بایشان گفتند کہ شما هم دست خود را تیر اندازید ایشان نیز دست خود تیر انداز
 دست ایشان بند گردید ہمہ گفتند کہ کتاب را شما گرفتید یہ میر میگوید کہ فرمودند کہ ما کتاب شمارا
 در دیدہ ایم میر ہم فی الفور از جابر خاستند و بیرون دروازه برآمدند و همان لحظه بحضور مردم باز گشتند
 و کتاب را از غفل خود برآوردہ و خواجہ دادند و حال آنکہ مردم میبیدند کہ در غفل ایشان چھچھو بود این
 معنی باعث صدق اخلاص حاضران گردید۔

خلیفہ عبدالرحیم اصل وطن ایشان از ولایت در شہر ممینہ است و ولد ایشان در شہر اور
 از خدمت حضرت رخصت شدہ با والدہ و قبایل بہ لاہور بقتل چندے در انجا ماند و چھچھ
 ایشان ارادت آوردند باز ایشان را بشارت شد کہ سیاحت نمایند ایشان از لاہور برآمدہ

شہا جہاں آباد رفتہ و بعد چند کے بشیر رفتہ مردم آنجا نیز بخدمت ایشان مرید و مخلص شدند
 و از آنجا کابل و از کابل بلخ و از بلخ نعتہ الاسلام بخارا رسیدند و بر سر فرار فایض الانوار حضرت
 شاہ نقشبند کل کشادہ فرمایند و ایشان نشاندند اکثر علماء و فضلا و بزرگ زادگان آنجا بخدمت
 ایشان ارادت آوردند و بادشاہ آنجا و حاجی آقا قاسم نمودند کہ در اینجا سکونت اختیار نمایند
 خانقاہ بناسازیم و اکثر امر نیز مستعد و مخلص گردیدند چون مامور بودند از آنجا برآمدہ بشہر کولاب حصار
 و قندوز و بدخشان آمدند و فضیلت پناہ آخوند ملا شفیق سلمہ اللہ کہ از مریدان با اختصاص حضرت
 ایشان اند و از مخلصان خلیفہ اند و بادشاہ و اکابر بدخشان مرید و مخلص ایشان اند و بدخشان
 خانقاہ دارند چندے در آنجا مانده باز بلا ہور رسیدند آزار استغابہ ہم رسید بتاریخ بہشت و ششم
 ربیع الاول سنہ یکہزار و یکصد و بہشت و ہشت ہجری بر حمت حق پیوستند و در خانقاہ بلا ہور
 حاجی عبدالکریم مدفون شدند و از ایشان در آنجا مشہور و معروف است۔

میزانہما این بیگ ہمیشہ زادہ خلیفہ عبدالرحیم از زبان والدہ حضرت خلیفہ کہ جدہ مادی
 میزانہ نقل میکردند کہ ایشان میگفتند کہ ما پسندائیم و پنج دختر ز پے یکدیگر تولد شدند و از دگاہ
 کار ساقی در خواست پس سر کردیم روزے درویشی سائل بردار آمد والدہ حضرت خلیفہ خیرے باو
 گذرانیدند درویش گفت این بار خدا تعالی شما را فرزند زنیہ عطا خواہد کرد و نیک بخت و بزرگ
 و صاحب دل خواہد بود احتیاط خواہید کرد کہ زنیہا کہے اورا نزنند و دست بر سرش نہند پس از
 چندے کہ جاہلہ شدیم در خواب دیدیم کہ آفتاب در غل من در آمدہ جا گرفت فی الحال مضطر
 و متحیر بر خاتم و نیز میگفتند کہ تا ایشان در سکم بودند اصلا جو عیش و شادمانی و میل بخور و خواب نبود
 شب در روز در وظایف ذکر و عبادت میگذشتند و سوا آن دل ہیچ چیز راغب نمی شد بعد از آنکہ
 خلیفہ تولد شدند و ایام رضاعت بغیر از پستان راست ہرگز شیر از پستان چپ نمی خوردند و اصلا
 پستان عورتے دیگر نمی مکیدند و بعد از آنکہ بہ سن سالگی رسیدند پارسا چہاے بلکہ و مسکلف و
 کسوت فاخرہ کہ طفلان را پدر و مادری پوشانند ہم چند پوشانیدیم پوشیدند و از آغاز دہیم سالگی

که نیکوای که کاهی است از صحرا بر کمری بستند و پنهان قرآن میخوانند و چهار سالگی بحیثیت تعلیم
 بهم انداختند چنانکه رحم اهل اسلام است ملاک را که همسایه بود طلبیده شد و ظاهر کرد که پیشتر خاتم قرآن
 کرده است قرآن مجید بسیاری تا بخواند چون آوردند خلیفه را دل تا آخر خواندند و در هر دو صلاح
 و عبادت بحدی بودند که تا به سن بیست و دو سال جز به نهیای نماز و اشتغال و ملائکه صلا
 کار دیگر نداشتند و همیشه شب بیدار بودند و بعد از آنکه نوکر پادشاه شدند با وجود علقه طلبه
 سرگرم کار باطن می بودند و والدۀ ایشان نسبت ایشان جای مقرر کرده بودند ایشان بحیثیت
 که خدائی از لشکر پادشاه هرگز قصد آمدن بخانه نمی کردند تا آنکه خاله دختر که دختر ابدغوث پدر و
 پرورش کرده بود بوالدۀ خلیفه پیام فرستاد که مراد لشکر پادشاه فتن برآید تلاش یومیۀ ضرور شده
 پس خود را بطلبید که دختر را که خدا کرده به هم ایشان جواب دادند که آمدن پسین بے رخصت
 پادشاه نمی شود سخاوتمند و بدینجا که خدا خواستید کردید و اینجا شمشیر در میان گذاشته نکاح بسته
 بدینجا که دختر از سر عونت گفت که پیشتر ما که پادشاه داده است برین گفتن چند روز نگذشت
 که پس او که در لشکر بود خبر رسید که بابینا شد و او این گفتن خود را دم و فعل شد و فتن او در لشکر پادشاه
 پر ضرر شد و دختر را همراه شمشیر نکاح بسته بوالدۀ حضرت خلیفه تعلیم نموده خود را بشکر رفت والدۀ
 خلیفه خلیفه نوشتند که ما عروس را در خانه آوردیم اگر شما قبول نمی کنید ما شیر خود را شما نخواهیم شیر
 ناچار حضرت خلیفه از پادشاه رخصت گرفته بخانه آمد و بنابر فرید احتیاط مکر بر رسم اسلام
 و این کرام لازم عقد و کابین را بتقدیم رسانیده چند روزی اقامت کرده باز بشکر رفتند و ولولۀ
 شوق الهی در دل ایشان جوش زن بود بخاطر رسید که ترک اسباب ظاهر نموده بطریق یاجت
 بخد متبذره گئی که صاحب کشف و کمال باشد مرید باید شد باین داعیه نوکری پادشاه گذاشته
 باو رنگ آباد آمدند و هر چه داشتند بوالدۀ و اهل بیۀ خود داده از ایشان رخصت گرفتن چون در
 ایام طفولیت بملازمت حضرت ایشان سعادت اندوخته بودند و نصیب ایشان در آن
 چنانچه بپادشاه رسیدند حضرت ایشان رسید و اراوت و قرآنی بخش اندوخته شدند

نیز میزانی گفتند در زمانے کہ حاجی عبدالکریم برادر خلیفہ عبدالرحیم بنو کری بادشاہ عالمگیر در تہی پٹہ متعلقہ قصہ مرج سکونت داشتند جذبہ محبت الہی دامگیر ضمیر ایشان گردید بمقتضای استیلاے شوق و شغف عائبانہ روئے ارادت بجناب حضرت آورده رجوع دل بحضور لامع النور کردند مآلکہ حسن عقیدت ایشان بضمیر حضرت جلوه نمود بمقتضای فیض و کرم عمیم کہ خاصان بارگاہ کبریا را بر ہم کس از دور و نزدیک مبذول است مکنہ چند از دقائق اسرار حقیقت و خواص آداب طریقت و ذکر و طاعت ترتیب دادہ بخلیفہ عبدالرحیم حوالہ کردہ ارشاد فرمودند کہ رفتہ بجای عبدالکریم تلقین نمایند حاجی بجاہر ابدار معانی آن دامن دل را مالامال کنج مراد ساخته مدت دو سال مشغول کسب سعادت بودند و با وجود علائق دنیا دست در کار و دل بایا می داشتند و صفحہ دل را بنقش ارادت و انقیاد حضرت مرقم و نقش میداشتند

گرد و رم از تو نقش تو ام در نظر است   دلش تست دولت من این قدر است
آخر الامر ولولہ شوق بر سر خوش و خوش آمدہ بے اختیار بران آورد کہ اسپ و گاؤ و آنچه از اسباب تعلق با خود داشتند ہمہ را صرف فقر کردہ و پارہ بخویشان و اقربا بخشیدہ و بلا زنت حضرت رسیدہ بعبادت مریدی و خرقہ پوشی کامیاب داریں گردیدند و سرشتہ تعلق دنیا و ما فیہا از خود منقطع ساختہ بخیال شاد حق پیوستند میز را میگفتند کہ حاجی مدت سہ سال در ملازمت حضرت فیض اندوز بودند درین اثنا سر انجام کار طوی بندہ پیش آمد شبے کہ مجلس خانہ بدی بود حضرت بجای و جمیع دیگر از فقرا ارشاد کردند کہ رفتہ در اہتمام شریک شوید حاجی در دل خود گذرانند کہ من از کار ہاے دنیا فراغت دارم و حضرت چنین میفرمایند بعد از آنکہ حاجی مجلس آمدند ہنگامہ شادی و نشاط گرم بود و قوالان بترا نغمہ این بیت کہ از لسان النیب خواجہ حافظ شیرازی است مترنم بودند

خیال روئے تو در ہر طریق ہمہ ماست   نیم ہوئے تو یونہی جان آگہ ماست
حضرت حاجی و رفقاے ایشان را با استماع این زعفریہ دل از دست رفت سبب انقیاد

در وجود و حالت درآمد و جمیع اہل مجلس از اثر صحبت ایشان مانند نقش دیوار از خود محو شدہ بعضی در قیص و بعضی در رقت آمدند تا آخر شب این ہنگامہ گرم بود چون صبح شد و بخدمت حضرت رسیدن آن گاہ دل روشن ضمیر جانب ایشان نگاہ کردہ ارشاد کردند کہ شب عجب شے بود و طر فہ صحبتی بود کہ در ہر آستین افشاندن ہزاران حجاب از پیش نظر برداشتن شد چنانچہ این دو بیت از غزلیہ مصداق این حال است

ما ذوق نئے شب بانہ را میبایم   افسانہ عاشقانہ را میبایم
بے جنبش دست و پا بقیص آید دل   ماسور شش این ترانہ را میبایم

نیز مرزا بیان میکردند کہ حاجی پس از چند سال از خدمت حضرت مخص شدہ با والدہ و ہمیشہ خود کہ جدہ مادری و خالہ من می شوند بطواف بیت اللہ رفتند مدت دو سال در آن مکان مبارک اقامت داشتند و کسب کمال معنوی و مستفیض شدند بعدہ بشارت یافتند کہ بہند بر وید مراجعت کردہ بلا از دست حضرت رسیدند حضرت خلیفہ عبدالرحیم فرمودند کہ شما از حاجی پرسید کہ بموجب بشارت آمدہ اید عرض کردند کہ آری چون حاجی قصد رفتن بہ ہندوستان کردند با والدہ و ہمیشہ گفتند کہ بیایید جواب دادند کہ شما مجذوب و دیوانہ اید ما شہر و خلیفہ را گذاشتہ کجا رویم حاجی گفت کہ عنقریب شما ہمراہ خلیفہ در ہندوستان جاے کن خواہم بود خواہید آمد و سکونت در یکجا صورت خواہد بہت حاجی بلا ہور رفتہ اقامت گرفتند چند روزی گذشت کہ بادشاہ عالمگیر یومیہ بنام حضرت خلیفہ در لاہور مقرر نمود و ایشان مع والدہ و ہمیشہ نزد حاجی رفتہ با ہم در یکجا میبودند نیز مرزا ظاہر میکردند کہ حضرت حاجی دستے کہ غرمت ہندوستان کردند میفرمودند کہ بادشاہ در ہندوستان است و حال آنکہ بادشاہ عالمگیر بہ تہجیر قلعہ ستارہ مقید بود و بن بھرت حاجی گفتم کہ بادشاہ در کن است و حضرت چنین میفرمایند جواب دادند کہ من در واقعہ دیدہ ام کہ حضرت ایشان یعنی حضرت شاہ مسافر رنجتے نشستہ اند و از یک طرف بہادر شاہ و از طرف دیگر محمد اعظم شاہ پسران بادشاہ عالمگیر در خدمت شریف آمدند

و حضرت ایشان بهادر شاه را خواندند و محمد اعظم شاه ارانند بعد از هفت سال بادشاه عالمگیر وفات یافت و محمد اعظم شاه اردکن و بهادر شاه از کابل به هندوستان رسیده با هم جنگ کردند و محمد اعظم شاه کشته شد و بهادر شاه بر تخت نشست و نیز میرزا میگفتند که در ایامی که حضرت حاجی بکله رفتند والدہ و ہمیشہ ایشان در شہر یعنی شہر کہ اقامت داشتند و حاجی خود در حرم مقدس سکو و زیند و حضرت خلیفہ در اورنگ آباد بمقام حضرت ایشان در اربعین نشسته بودند و در آن ایام بمطابق توکری بادشاه براسے محاصره قلعه سمر عہدہ آتش خان تعینات شد م روزی کہ بامردم قلعه جنگ عظیم در میان آمد شخصی از طرف غنیم بندوق بجانب من راست کردہ میخواست کہ رہا کند یکی از رفقا ما این را دیدہ بازو سے مراد بست گرفته بمچیل تمام بسوے خود کشید و گفت خبردار باش حرف مقابل تو بندوق راست کردہ است گوی بندوق کہ مقابل سینہ من ہے بسبب حرکت مکانی تجاوز کردہ بر بازو سے من رسید اگر چہ زخم بندوق بر بازو سے من رسید لیکن بخیر گذشت و در آن ساعت حضرت خلیفہ در واقعہ بودند بافاقت آمدہ گفتند کہ الحمد للہ بخیر گذشت یاران از حقیقت این معنی پرسیدند فرمودند کہ مادر واقعہ دیدیم کہ جمیع کشیزہ ہر چہ طرف بر سر محمد امین بیگ غلو کردہ اند و قیر و تفنگ میزنند و ما بجهت محافظت ہر دو دست و بازو خود را در او حلقہ بستیم چون بوقت حلقہ بستن دست ما قدرے لرزہ نمودہ از ہم جدا شدہ بود اندکے چشم زخمی رسید لیکن خیر شد و حضرت حاجی نیز همان وقت از حرم مقدس برآمدہ نزد والدہ خود آمدہ گفتند کہ بشکر آنہ خیریت محمد امین بیگ ندے براہ خدا بید ایشان استقرار کیفیت نمودند آنچہ گذشتہ بود بیان کردہ و خالہ من خیرات و صدقات بفقرا دادند و وقتے کہ بخدمت حضرت خلیفہ و حاجی رسیدیم همان روز و شہر و ساعتے کہ بر من آن حال و دادہ بودند و یاران بہر وجہ اظهار خلیفہ و حاجی نوشتہ نگاہ داشتہ بودند نشان دادند۔

حاجی عبدالکریم برادر خور و خلیفہ عبدالرحیم صاحب تجرید و تہذیب و از خلق گریزان بودند و ریاضات شاقہ از ایشان بوجود آمدہ و بامردم اختلاط می کردند بکلیہ با والدہ و خواہران خود گاہ گاہ

ملاقات میگردند و اکثر کوچهها و بیابانها و در فرار فایض الانوار حضرت شاه برهان الدین اولیاء
 باتفاق شاه عرب میرفتند و بعد از آنکه از خدمت حضرت منحل شده بزیارت حرمین شریفین
 با همیشگی کلان خود رفتند چند روزی در آنجا بودند و باز آمدند روزی که خبر آمدن ایشان از مکه معظمه
 بجناب حضرت رسید خلیفه محمد سعید و عزیزان دیگر را فرمودند که حاجی عبدالکریم حاجی شده می آیند
 وقت سه پیرس بود که خلیفه خواجہ محمد سعید و شاه قلندر و حاجی عارف و جمعی از یاران استقبال
 ایشان برآمدند و این کمترین نیرمراه بود چون از عید گاه بیرون رفتند و حاجی پیداشد خلیفه خواجہ
 محمد سعید و یاران ایشان را چون قدری از راه اندازد در میان ماند حاجی برائے تعظیم خلیفه کفش از پای
 خود برآوردند و خلیفه خواجہ محمد سعید پیشتر رفتند قریب ده گز زمین در میان مانده بود که ایشان
 هم از برائے ادب کفش از پای خود برآوردند و نزدیک رسیده با هم معاقله تادیری کردند و برگشتند
 و عزیزان نیز گریه کردند و بعد از ملاقات بخدمت حضرت رسیدند و حاجی عبدالکریم بر قدم مبارک
 افتاده میگریست هر چند حضرت دلاسا میدادند تسکین خاطر حاجی نمی شد بعد مدت سه روزه
 را از قدم خود برداشتند و حاجی تادیرسے گریان بودند بعد از آن بخدمت والده خود رسیده ملاک
 کردند و قریب دو اوزه روز در خدمت حضرت ماند بعد از آن روزی درون شهر پیچید
 که در غل پوره است رفته نشستن و اراده رفتن بجانب هندوستان مصمم کردند این جمیع مبارک
 حضرت رسید خلیفه عبدالرحیم برادر کلان ایشان فرمودند که حاجی اراده رفتن هندوستان کرده اند
 اگر چه کار ایشان با تمام رسیده است لیکن قدری جذب در ایشان باقی مانده است اگر چه
 درینجا می بودند بفضل الهی انهم بر طرف میشد و اگر قصد رفتن ایشان بموجب بشارت است چه
 مصافقه خلیفه از حاجی پرسیدند حاجی عرض کرده فرستادند که مرا از جناب سرور کائنات علی اند عذره العجز
 و سلم بشارت است که بپند بر وید این ماجرا را خلیفه عبدالرحیم بجناب حضرت آمده مگر عرض کردند حضرت
 فرمودند که هر گاه که از جناب سرور کائنات منحل شده باشند رخصت ما هم همین است بروند و
 خوانند و عصاره ایشان بدست خلیفه فرستادند و حاجی از جناب حضرت رخصت شده

بشاہرحمان آباد و از انجا بلاہور و از لاہور کشمیر رفتہ ارادہ کابل نمودند و در کجرات شاہ دولار رسیدند
 در انجا ایشان را از ازار پامائش شد قصد کابل موقوف کردند و متوجہ بجناب ارواح طیبہ شدند
 در ان توجہ بشارت شد کہ بلاہور بروید و ہما نجا سکونت اختیار کنید ایشان برگشتہ بلاہور آمدند و چنگ
 در انجا در گوشہ بقعہ وفاتہ گذرانیدند محمد شفیع خان نام امیر سے بخدمت ایشان اخلاص آورد
 و مسجد و خانقاہ سے برائے ایشان بنا کرد ایشان ہرگز نجانہ بیچ کسے از اہل دول ہی رفتند
 و بتوکل بسری بردند صوبہ دار لاہور و اکثر امرا بخدمت ایشان آمد و رفت داشتند و اکثر سے از
 مردم شہر مرید مخلص شدند و ایشان تامل اختیار کردند و عاجزہ از ایشان ماند بعد آن وقت
 ایشان باخر رسید و از ارتقہ روداد ششم جمادی الاول سنہ یکہزار و سی و ہشت رحلت نمودند
 قبر ایشان نزدیک قبر خلیفہ عبدالرحیم واقع است نیز او بیتہاک بمہوالدہ و شہر مہالہ خلیفہ عبدالرحیم
 صاحب شغل بودند اکثر سے حضرت نجانہ ایشان تشریف می بردند ایشان احوال باطنی خود ہا
 بعض میرسانیدند و انجا حضرت ارشاد میشد بآن مشغول می شدند و قے کہ خلیفہ عبدالرحیم ہا والد
 و ہمیشہ ارادہ فتن بلاہور کردند ہمیشہ کلان ایشان از ہجرت ہنگامی کہ در دست حضرت
 داشتند فتن آنجا قبول نکردند بخدمت ماند و والدہ و خواہران دیگر ہمراہ شہر ہا ہمیشہ شدند
 و پیش از خلیفہ بیک روز روانہ شدند و حضرت از راہ عاطفت بوداع ایشان تشریف برد
 و قے کہ ایشان بر پہل سوار شدند و از جناب حضرت رخصت خواستند حضرت از زبان مبارک
 خود اذان خواندند و ابیدہ گردیدند و وداع فرمودند و فرزند ویم کہ خلیفہ از برائے رخصت بخدمت
 آمدند حضرت از راہ تفصل دستا یکہ بر سر داشتند بر سر خلیفہ گذاشتند و چکنے کہ از موس شتر از
 تبرکات حضرت آخوند ملا میر تشریف کچکنے کہ فرزندان ایشان بخوش خبر خان در وقت آمدن
 بہند دادہ بودند و همان مذکور خواجہ عرب شاہ داماد خود دادہ بود و خواجہ عرب شاہ کہ در وقت
 بود بطریق نیاز بجناب حضرت گذرانیدہ بود و حضرت تبرکات گاہی بر بدن مبارک خود می پوشیدند
 آن کچکن رانیر خلیفہ عنایت نمودہ حصص فرمودند و خلیفہ از خدمت تشریف اجازت یافتہ ای ہا شد

میرسلطان نام غریزے از شہر خطہ سید و فاضل و قرائض بودند ایشان را داعیہ خدا طلبی پیدا شد ہر چادر و پیشہ و گوشہ نشینی و مجذوبی شنیدند پیش او میرفتند و انچہ از آدمی فرمود بجد تمام بان مشغول میشدند و بفرمودہ اکثر بزرگان اعتکاف دہہ و اربعین می نشستند لیکن کثایتی در بان رونمیدادنا امید شدہ در شاہجہان آباد بخدمت خلیفہ خواجہ محمد سعید رسیدند مدتہ درمازمت ایشان بودند کثایتی نیافتند آخر کار بیاگ بلبند بزرگان را ندند کہ مدتہ است کہ من دست بدامن فقر آردہ ام و بخدمت اہل طریقی از قادریہ و چشتیہ و سہروردیہ و غیر آن رسیدم از ہیچ جا بہرہ نیافتم یا از سبب قساوت قلب من است یا در غریزان وقت اثر نمیست این سخن میر بسبح خلیفہ عبدالرحیم رسید فرمودند کہ عالم از خاصان حق خالی نیست و دوستان خدا ہمہ جا وہمہ وقت موجود اند شما سگوئید کہ ما از جمیع طرق خیر یافتیم کہ ہم نرسیدہ روز با ما باشید اگر فتح باطن شود معتقدان طایفہ گردید و الاختیار اید میرسلطان قبول نموده در خدمت ماندند اکثر غریزان کہ در آن مجلس حاضر بودند نقل میکردند کہ خلیفہ متوجہ احوال میرسلطان شدند و سہروردیہ فروردین شتا نگذشتہ بود کہ میرسلطان بیہوش شدند و دستار از سر ایشان پرید و مدتہ بیہوش در صحبت خلیفہ افتادہ بودند بعد از آن با قافلت آمدند و بخدمت خلیفہ ارادت آوردند و چندے بخدمت ماندند و اعتکاف اربعین نشستند و کمال رسیدند و معتقدان خانوادہ عالیہ گردیدند بعد از آن از خدمت خلیفہ بخدمت شدند الحال در کتب مشہور و معروف اند و اکثرے از فقر و غفل کہ در اینجا میرند ایشان بجان و دل خبر گیری و احوال پرسی میانند و بیشترے از مردم انجام میداد ایشان ہستند۔

حافظ محمد عبد اللہ کہ حکیم و قرائض و صاحب تقوی و ورع اند نقل میکردند کہ روزے در مسجد ملا عاصم کہ نزدیک بازارہ بہر کل است برائے نماز عصر رقتہ بودم خلیفہ عبدالرحیم نیز برائے نماز عصر وارد شدند و چون تکبیر گفت برائے نماز نزدیک بخلیفہ ایستادہ شدم در خاطر من گذشت کہ براہل اللہ انچہ در خاطر میگذرد و مکشوف میشودی بایکہ دفع خواطر از خود بکنم چنانچہ درین نماز

برای دفع خواطر خود متوجه شدم غانچه‌ها را گانه را بخطر تمام بے خطر خواندم و بعد فراغ نماز
و خواندن فاتحه خلیفه برخاستند و من برای مشایعت ایشان تا کن رسیده آمدم بطریق
نگاه کرده فرمودند که شما شنیدید که حضرت خواجہ بزرگ قدس سرہ فرموده اند کہ نماز با خطر ہم جایز
نیست و بے خطر ہم ارزشین این حرف بر من یقین شد کہ اہل اللہ بر احوال دیگرے اطلاع
دارند۔

ذکر خلیفہ خواجہ محمد سعید | بزرگان ایشان از ولایت ماوراء النہر اند و تولد ایشان در
شہر طہ از مضائق است تعانی ایشان خواجہ محمد محسن مقرب و مخصوص محمد بیکار
پسر پادشاہزادہ محمد اعظم شاہ بود ایشان از تعانی خود جدا شدہ دلشکریاد شاہ محمد عالمگیر رسید
نوکر پادشاہ شدند وصیت بزرگی حضرت ایشان علیہ الرحمۃ والرضوان شنیدہ ترک منصب
و تعلقات نمودہ بخدمت حضرت آمدہ مرید شدند و خرقہ پوشیدند و ریاضات شاقہ کشیدند
و ہمیشہ در خدمت حضرت کتب تصوف و مسائل فقیہیہ میخواندند و امامت و خطابت میکردند
و در وقت امامت کلام اللہ میخواندند و در معانی آن فکر و تدبیر می نمودند و مثل ہی کہ در دریا بنشیند
و جنبش می داند و اکثر اوقات در روز پانزدہ روز بقاء میکند و اینند و اصلاً در چہرہ ایشان تغیرے
راہی یافت بلکہ چہرہ مثل لعل می درخشید و خلیفہ عبد الرحیم واقعہ احوال ایشان بودند بخانہ خود
می بردند و والدہ خلیفہ او باجی تیار می نمودند و خلیفہ بدست خود در دہن ایشان می انداختند
و میفرمودند کہ بخورید ایشان تناول می نمودند و باز بخدمت حضرت حاضر میشدند ہمہ بر این امر
و تجربہ مدتی بسر بردند بعد از آن از خدمت حضرت محض شدہ بکہ معظمہ رفتہ شرف حج فریاد
مدینہ منورہ حاصل نمودہ باز بخدمت حضرت آمدند و چندے در خدمت ماندہ از جناب حضرت
خلافت یافتند و رخصت گرفتہ بشاہچہان آباد رفتہ و محل پورہ برکن رہنہر سکونت اختیار نمودند
خواجہ سرے پادشاہ در خدمت ارادت آورد و سجد و غافقا سپہ نام نمود ہدایت اللہ خان پسر
عنایت اللہ خان دیوان پادشاہی و جمعی از ارکان شہر مرید مجلس شدند و نیز ایشان

تا بل اختیار نمودند حق سبحانہ فرزندے خواجہ ولی نام عطا کرد و بعد ایشان باقی ماند چون چنانچه اشارت
 پسر کلان بہادر شاہ بادشاہ بعد فوت پدر بر تخت سلطنت نشست و محمد فرخ سیر سپہ
 فرزند بادشاہ نہادہ محمد اعظم شاہ کہ در بنگالہ بود با وجود پیریشانی کہ محتاج بقوت بود بقصد سلطنت
 بہ اکبر آباد رسید و کرائش با وجود فقر و فاقہ رفاقتش اختیار کرد نہادہ شاہ تا ایک لک سوار
 و سواران عمدہ شہل ذوالفقار خان بہادر و غیرہ و سایر لوازم بادشاہی ارشاد پیمان آباد بکنگ
 محمد فرخ سیر سپہ را مدخل بیک خان و غیرہ عزیزان نقل میکردند کہ ما برائے نصرت و محبت
 خلیفہ خواجہ محمد سعید رفقیم و التماس فاتحہ کردیم ایشان فاتحہ خواندہ فرمودند کہ در نظر ما چنین نماید
 کہ پادشاہ شاہ بہر محبت خواهد یافت و سلطنت نصیب محمد فرخ سیر خواهد شد با وجود آنکہ ما جمیع
 کثیر بودیم ایشان چنین فرمودند ما ہمہ تعجب ماندم تا آنکہ بادشاہ بمقابلہ محمد فرخ سیر رسید و از
 طرفین جنگ بمیان آمد یکمتر تہ فوج بادشاہ شکست خورد بادشاہ گرختہ بدہلی آمد و محمد فرخ سیر
 تعاقب کردہ بادشاہ را دستگیر نمودہ قتل رسانید و بر تخت نشست این مضمی باعث از دیاد
 مریدان و مخلصان ایشان گردید و بعد چندے ایشانرا بشارت شد کہ شما بجانب کثیر میروید
 بموجب اشارت در انجا رفتند و چند روزے زندہ ماندند اکثرے از علما و فضلا آنجا بخت
 ایشان ارادت آوردند و در ہانجا وفات یافتند و از جملہ سوداگران کثیر گروہے کہ بہ شیخان معروف
 در خدمت خلیفہ اخلاص تمام داشتند ایشانرا در باغ خود مدفون ساختند قبر ایشان مشہور
 و معروف است۔

حافظ محمد عبداللہ نقل میکند کہ روزے پنجہرست حضرت آدم و اب نالہ طغیان داشت
 در میان نالہ پشتمہ بلند میبود ساعتی بالاے آن پشتمہ ششم مشغولی داشتیم و بسبب جریان
 آب ذوق و شوق در باطن خود یافتیم و بہمان ذوق و شوق داخل تکیہ شدم و حضرت در حجرہ
 تشریف داشتند و من نزد خواجہ محمد سعید آدم خواجہ از برائے وضو استیہا بر زردہ بود و در ایشان
 سلام کردم ایشان بطرف من نگاہ کردہ بوسے شمیدند و بطرف چندے از یاران کہ در صحبت

ایشان تربیت می یافتند نگاه کرده بسم کنان پرسیدند که این بواز کجای آید چون که در میان ایشان بود بطرف من دیده گفت که در یک حال بنده شده مانده خوب نیست این معنی باعث از یاد اعتقاد بخدمت خلیفه گردید خلیفه از شاه جهان آباد عریضه که بخدمت پیر و مرشد ارسال داشته بودند و حضرت بدست مبارک جواب آن رسیده فرمود نقل آن جواب در ضمن احوال حضرت ایشان نوشته شده و نقل خطی که خواجه محمد سعید باین تقریر نوشته بودند و فی الحقیقت عرض داشته بود که بجناب حضرت ایشان کرده بودند رسوده مضمون آن خط این بود در شاه جهان آباد منزل پوره خلیفه پیا شد که مسجد و خانقاه بنا کرده و چند از طالبان هم جمع شده اند و نیزه افضلیت پناه سیادت دستگاه سیداله و بیاتاد لواب محمد یار خان صوبه دار شاه جهان آباد آمده دارادت داخل شده و مشغول گشته اند لیکن لشکری در باطن سید روداده عرض داشت ایشان از نظر مبارک گذرانید جواب حاصل ساخته فرستادنتی -

شاه تراب نقل میگردند که حاجی صادق شهب جمع بخدمت خواجه محمد سعید میرفتند و لاجپا شب میگردند شبی من خوابیده بودم حاجی مرا آواز بلند گفتند که بیدار شو من در جواب گفتم که نه شب بسیار است ایشان گفتند که بیدار شو دولت بر خیز من قبول نکردم باز فرمودند که بیدار شو بر خیز چون ایشان مکرر فرمودند بر خاستم و بر کنار نهوض و سوا ختم و دو رکعت سکر وضو گذازدم و خواجه محمد سعید و حاجی مراقب نشسته بودند من نیز عقب ایشان پیش اگند نه ششم ساعتی گشته باشد که بخیمه مرار و داد و تمام عالم در نظرم صاف و نورانی ظاهر شد و ملاوت آن از نصف تا دم صبح در خود می یافتم بعد از آنکه خواجه بعد از نماز اشراق بجزیره خود تشریف بردن من پیش رفته سلام کردم و در خدمت ایشان ششم حاجی هم حاضر بودند خواجه بجانب من نگاه کرده تبسم نمودند و فرمودند که خبری معلوم شد دیدیم عرض کردم تقصیر باز فرمودند شاکس خوب هستی لیکن از احوال خود خبر ندارید و پر تو صحبت ایشان درین اثر کرد.

حاجی محمد مراد نقل میگردند که من خورد سال بودم روزی در خدمت خواجه محمد سعید رفتم

و محمد تقی نام طفلی دیگر هم در خدمت ایشان نشسته بود بجانب محمد تقی انگاشته کز دوز فرمودند که شما
 زنت از خانه خود خبر بگیرید محمد تقی بجانۀ خود رفت و منتهای خانه بجانۀ اقر با تقریب مهمانی رفته بود
 و کینه که در خانه بود شاید در خواب رفته بود و در دوز در خانه درآمده ظروف مسی را جمع کرده و خوا
 که برود همین حال محمد تقی رسید و دوز را دستگیر نموده و شلق کرده بخدمت خواجه آورد و خواجه فرمودند شما
 مال خود را بقتید و در اینک بدارید محمد تقی باز در اسرار دوزین حنی من باوصف آنکه طفل بودم از آن وقت
 تا حال سر رشته بندگی و اخلاص در جناب حضرت خواجه در دل من هست الحمد لله علی ذلک -

شاه قلندر شهید وطن ایشان شاه قلی برخاکه دیده است از مصافات قند زمخت
 ام السبلات پنج والد ایشان از طبقه اولیا و قریحان بودند در صغر سن والد ایشان وفات یافت ایشان
 در دوازده سالگی از خانه برآمده در یکی از مدرسه های قندز که کسب علم مشغول شدند و خود
 میفرمودند که ملا داشتیم خواجه شاه طالب خان نام در علم ظاهر و باطن صاحب کمال شایسته
 ایشان رسیدیم و ایشان در حجره خود تشریف داشتند و دوازده حجره را فراموش آورده الف و اری کشته
 داشته بودند بآهستگی از بیرون دروازه نظر کردیم مستقبل قبله نشسته کتابی در دست داشته
 مطالع میگردید و کتاب را بر زمین گذاشته مشیت بر سینه خود میزدند و بار کتاب را میخواندند
 و باز بر زمین میگذاشتند و سینه خود را میزدند و اشک از چشمان جاری بود و هاجن وقت در حجره
 رفیق ایشان کتاب را از دست گذاشته متوجه ما شدند پرسیدیم که حضرت درین کتاب چه نوشته اند
 فرمودند طفلی شما را این چه کار باز عرض کردم که میخواهم که استفاده حاصل کنم فرمودند که درین کتاب
 علم معرفت حق تعالی نوشته اند و ما عمل بران نکردیم و بهر اوموس گذرانیدیم و عمر عزیز را را ایگان
 از دست دادیم بجز آنکه این حرف از زبان ایشان برآمدنورے در دل ما پیدا شد بجا طر ماید
 علم که علم شناخت حق باشد چه مطلب کنیم از آن روز طلب حق و انگیز شد شبها از بام خانه خود
 راحی انداختیم و در آن نزدیکی مسجد بود آب جاری داشت آنجا رفته وضو میگردیم و در کسرت
 شکر وضو گذارده مستقبل قبله می نشستیم چون صبح نزدیک میرسد از بهمان راه بجانۀ می آمیم و در جاک

خواب خود خواب میفتم مدتی بزمین دستور گزشت تغائی خیر یافتند که شہاد خانہ نمی باشد
تو ہم کردند کہ مبادا بجای ناباست میرفته باشد کہ ان خود را تعیین کردند کہ تحقیق نمایند کہ کجا میروند
و آنہا بعد تحقیق اظهار کردند کہ شہاد مسجدی باشد تغائی مراد خلوت طلبیہ فرمودند کہ شما
خورد سال اید و جاسے مریشدہ اید و شب بیداری بطور خود میکنند مبادا جنون پیدا شود
در ہان ایام جمعہ از خرقہ پوشان سیاح در دیہ ما وارد شدند ذکر جہر میکردند و از شنیدن بر ما حالتی
روداد و جدست ایشان نشستم بزرگہا و کرامتہاے حضرت بابا لنگ پوش بیان میکرد و محبت
حضرت در دل ما جا گرفت تا آنکہ شبے جمال مبارک حضرت را در خواب دیدیم و در ہان خواب
مرا شغل را رابطہ ارشاد کردند بعد بیدار شدند صورت مبارک حضرت و خیال خاطر ما ماند تلقی
و اضطراب شوق صحبت شریف در تریا بود بقدر عرض کردیم کہ سن آرزوے ملازمت
حضرت داریم ہر گاہ روانہ آنجانب شوید مرا اطلاع دہید کہ ہمراہ شمار ہی شویم فقرا فرمودند کہ آقا
شما کے راضی شوندر روزے بوقت صبح خبر یافتیم کہ فقرا بطرف ہندوستان رفتند و ما بے طاقت
شدہ دیوانہ وار بدینال آنہار روانہ شدیم بعد از چند روز بقدر خوردیم فقرا گفتند کہ حضرت
در ملک دکن تشریف دارند و شما خورد سال اید این مسافت دور و دراز طے کردن از شما محال
ما این جہت رو دادار تصدیع شما شدیم و حالاکہ آمدیدار صحبت ماجدا نشوید برفاقت فقرا
بجابل رسیدیم خارج دروازہ شہر کئی فقیرے قضی شاہی اندی واقع است جاسے سیرا
و خوش ہوا است فقرا در اینجا فرود آمدند و ہر روز ہمہ براسے سیر بجانب شہر میرفتند و ما جا
اتناست فقرا آب زردہ میر و قیم و ظروف را پر آب کردہ میگذاشتیم تا آنہا فقرا ہمین محل آیتیم
آخر روز فقرا می آمدند ہر کلام از راہ صحبت براسے ماسیے یا میوہ دیگری آوردند و وقت شب
ہر یکے رویروے خود شمع روشن میکردند و قریب ہفتاد کس بودند ظرفہ روشنی شمع و بیشہ بعد از آنکہ
ہمہ بجایاے خود آمدہ قرار میگرفتند ما زبراسے گدائی می برآمدیم و چیزے کہ حق تغائی میرسانید
نزد فقرا میگذاشتیم و قیم میکردیم و خود ہم موافق حصہ میخوردیم و رابطہ کہ حضرت در خواب فرمودند

همیشه آن شغولی داشتیم و ساعتی فراموش نمی شد بدین طریق مدت ششماه در کابل گذشت
 و اشتیاق پاپوس حضرت علی بنی تمام نمود شاه خاکی و شاه شیدا و شاه باقی و غیر ایشان سه
 چهار کس از صحبت جدا شده روانه بسوس خدمت حضرت شدند مانیز همراه ایشان راهی
 شدیم شاه خاکی و شاه شیدا که الحال در بلده شاهجهان آباد در مدرسه نواب غازی الدین خان
 سکونت دارند بنام حضرت خرقه باده دادند و ما زودل و جان خدمت اینها میگردیم و سرور گردانی
 کرده هر چه خدا میداد در خدمت ایشان می آوردیم و اینها با وجود این خدمت بغیر از شایسته و شایسته
 اصلاً با محرت نمیزدند و ما این همه از جانب حق می داشتیم و هیچ نمی گفتیم تا آنکه در مقام روتهاش
 که از قلاع مشهور است رسیدیم در وقت شب بدتور مقرر گردانی بر آمیم و در کوچه های شهر میگردیم
 ناگاه حویلی کلانی بنظر آمد دروازه آتش ویران بود قدم نشین گذاشتیم و در آمیم دروازه های دیگر
 بنظر درآمد آن هم ویران بود بر سر آن دروازه رسیده خبر گرفتیم معلوم شد که مردم می باشند بطریق
 سلطان صد گردیم جواب نشنیدیم صدای دویم و سوم کردیم و اینجا هستیم که باز گردیم آواز
 بگوش مار سید که باش خیر می آرم و جهان ساعت شصت قوی میل از درون برآمد یک دست
 چراغ و دست دیگر عصا به باش داشت خیال کردیم که نعمت خوبه بر آ می آید و خوشوقت
 شدیم بجهت آنکه نزدیک مار سید در غصه آمده گفت که مردم قبایل در حویلی می باشند تو چرا تا اینجا
 آمدی گفتیم بیب ویرانی دروازه گمان بردم که کسی باشد بعد رسیدن اینجا معلوم کردم که مردم
 می باشند همین جا ایستاده سوال کردیم آن مرد چراغ را بر زمین گذاشته همان عصا که در دست
 داشت بر پشت و پهلوی و سر و روزه باز و در شلاق کردن هیچ دریغ نکرد تا مجذبه که بے تاب شدیم
 لیکن هرگز نیامد در میگردیم و هر چه بکیم که بجا می رسید حالتی و در دے دیگر در باطن می افروزد
 بعد از آن گفت که بروفتیم خوب این قدر شلاق کردید خیر بیدید که بے نوالی آمده ام جواب
 داد که ترا کشتیم رعایت تمام کردم چون بصورت او نظر کردم دیدم که مغل است درین وقت
 دل بد و آید از آن درد و محنت را از جانب حق دانسته بر شتم و بخدمت قهر آمدیم و ما جبراً

برایشان ظاهر ساختیم بعد از همراه شاه خاکی و شاه شیدا و غیره از قلعه روهتاس که در پیشتر را می رسیدیم
و نوازیر آباد رسیدیم و شب در تنگینه فقیر منزل گرفتیم چون تشنج و دشنام و تعدی ایشان از حد
گذشت بخاطر رسیدن که اینها با خود مقول کرده اند که خدمت از راه ترس میکنند و هر چه میگوئیم برداشت
نمی نمایند اینها را آگاه باید ساخت که این خدمت از جهت خوف نیست بلکه از راه اسخار و بردباری
است چون بوقت صبح مکرر بتند با بجای خود نشسته ماندیم شاه خاکی و شاه شیدا پرسیدند که چرا
مکرمی بندگی گفتیم که همراه شما نمی آئیم دشنام و تعدی شما را از راه فقیری برداشت کردیم و شما هرگز
نفهمیدید و قیاس کردید که من از ترس خدمت میکنم من سواے خدا و رسول خدا و بزرگان
دین هرگز پر دایه که ندارم شما بروید آهسته آهسته تنها خواهم رفت و اگر بخاطر شما قسم دیگر بیا
بلاهور میرودیم و تعدی و دشنام و پیش فحش که آنجا هستند ظالمی میسازیم بپیشیم که ایشان چه
میفرمایند شاه خاکی و شاه شیدا در طلق آمدند چون دل ما از این نفرت گرفته بود در فاقه ایشان
را ترک کرده ماندیم ایشان رفتند بعد دو روز تنها روانه شدیم و در شاه دره که نزدیک لاهور است
رسیدیم دیدیم که شاه خاکی و شاه شیدا و دیگر قهرافزا بجا توقف نموده انتظار ما می کشند ما را دیده الحاح
بیار کردند که باتفاق یکدیگر راه رفتن خوب است رفاقت ایشان قبول کردیم و باغ بادشا
که به نولکه موسوم است رسیدیم و در آنجا قریب صد کس از فقر اسکونت داشتند چندین خدمت
آنها کردیم شاه باقی نام فقیر از مردم ترکی مریدے داشت که او هم شاه باقی نام داشت
و مرد غریز و بزرگ بود و سبے روبروے او نشسته بودیم و او نماز عشا خوانده بود و چشم من بجا
او افتاد دیدم که او نظر بجانب من دارد نگاه خود را با نگاه او بستم تا او تخته که موزن اذان گفت
بخاطر رسیدن من ساعت نماز عشا خواندیم اذان چرا میگوید معلوم شد که مسجد دمیدگاه آن غریز
ما را چنان از خود ربوده بود مدتی در خدمت ایشان ماندیم و خدمت آب طهارت را بجا
آوردیم و بر فاقه ایشان بملتان رسیدیم ایشان در تنگینه شاه طالب که از فقر حضرت
بابا لنگ پوش بودند چندین گزرا نیده متوجه حریم شریفین شدند می خواستیم که همراه ایشان

برویم فرمودند کہ پیر شما صاحب غیرت و پر زور اند ما از ایشان می ترسیم شما خود را بخدمت پیر خود برسانید کہ نصیب پیر شما از ان جناب است مدتی در کتبہ شاه طالب ماندیم شب بیدار می بودیم و خواب نمی کردیم شاه طالب ازین معنی واقف شد نصیحت کرد کہ شما خواب نکنید خوب نیست باعث تصدیع خواهد شد چون بجناب حضرت رسید ہر پیر فرمودند بران عمل نکنید و درین باب بحدث مذکور انشان از جملہ قدما بودند اما انشان را قبول کردہ بقدر یک پاس و گاہے زیادہ از ان خواب میکردیم و تا رسیدن بکمان یک لحظہ رابطہ کہ حضرت در خواب اثرنا کردہ بودند فرو گذاشتیم رفتہ رفتہ عقلتے رو نمود ہر چند کہ سعی میکردیم رابطہ بماندی آمد ازین جهت نفہم و متالم شدہ بیت حضرت مولوی جامی رابطہ طریق مناجات اکثر میخواندیم

حیران بماند جامی و کم کردہ راہ خویش اینجا مگر رسول خدا را نہ نمود
میگفتند کہ در ان حال شبے در واقعہ دیدیم کہ در میان انے افتادہ ایم کہ اثر آبادی در ان فواح بنظر نمی آید ہمہ ریختن است و دو ہاے ریگ ہر چار طرف مثل کواہے بلند ایستادہ اند و ما حیران و مضطرب شدہ ہمیں بیت راحی خوانیم و گریہ می کنیم و میر ویم گاہ باغے در نہایت سوزنا و خورمی بنظر آمد تماشاے آن باغ مشغول شدیم از پیش جمعی از خرقہ پوشان پیدا شدند و در میان ایشان بزرگے است بقامت از ہمہ بلند یکی از ہمراہیان ایشان را پرسیدیم کہ ایشان کیستند گفت شما نمی شناسید حضرت رسول اند صلی اللہ علیہ وسلم بر قدم مبارک اقدام از راہ نوازش روے مر از خاک برداشتند و شفقت بسیار فرمودند و بخدمت آنحضرت میرید شیم می گفتند کہ چون از خواب بیدار شدیم نورے و سرورے در خود یافتیم کہ بشرح راست نیاید بعد چندے همان شاہ خاکی و اعزہ دیگر کہ ذکر ایشان سابق کردہ شدہ روانہ بجانب حضرت بابا پلنگ پوش شدند ہمراہ ایشان بشاہچہان آباد رسیدیم تنکبہ شاہ بابا کہ از جملہ جوان بزرگان عصر بودند و کرامات ایشان مشہور است چندے آقامت کردیم ایشان مہر یا نہیں میفرمودند روزے شاہ خاکی و شاہ شیدا خواستند کہ از انجا روانہ شوند ایشان فرمودند وقت نماز دیک

رسیده است اگر چند ساعه دیگر می بودید خوب می شد قبول نکرده روانه شدند ما هم همراه ایشان
برآمدیم تا مدت دو ماه در شهر شاه جهان آباد تکیه تنگیمی گشتند و از شهر بیرون نتوانستند رفت
و هرگز بخاطر ایشان نرسید که آن بزرگ چه فرموده اند تا آنکه باز تکیه شاه بابا آمدند ایشان بیمار
بودند فرمودند ما گفتیم که چند ساعه در اینجا توقف سازید و سه روز دیگر در اینجا ماندن بارتقصید
که سببند شاه بابا فرمودند معلوم می شود که حضرت بابا پلنگ پوش قدس سره کوشش کرده اند خوب است
بروید و فاتحه خوانده فرمودند که بخدمت حضرت عرض اخلاص ما رسانید و عرض کنید که در حق ما
فاتحه خوانند از خدمت آن بزرگ محض شده همان روز بیرون شهر به محکرومی رفته فرود
آیمیم بعد از روز فقیر آمده ظاهر کرد که شاه بابا وفات یافتند از استماع این خبر نظر آهست
کردند که ما چارادوسه روز دیگر نزد ایشان نمانیم از آنجا برفاقت شاه خاکی و غیره داد و ننگ آباد
به خدمت حضرت بابا شاه مسافر قدس سره رسیده سعادت ملازمت و قدسوس حاصل کرد و چند
باده عازم ملازمت حضرت بابا پلنگ پوش گشتم و حضرت ایشان وقت رخصت سترگی نان
بما عنایت کردند باندک فستق در گلبه که بجناب حضرت بابا بکامان رسیدیم چهره مبارک حضرت
بقسمی که در خواب دیده شده بود دیده شد و اول رو بسمبارک مثل آفتاب درخشان بنظر آمد
و قد شریف از دور بقسمی بلند نمود که آسمان میرسد و چنانکه رابطله ایشان را مشاهده میکردیم بر آن
طریق نظر بر جمال ایشان گماشتیم تا آنکه نزدیک رسیدیم و صورت اصلی حضرت نمودار گردید و
واضطراب در دل بقسمی فرو گرفت که طاقت حرف زدن نماند گریان شده بر قدم مبارک
انقادیم حضرت سر ما را بدست مبارک برداشته از یاران دیگر خبر فرماییدند و فرمودند و تکیه
بروید و کم راه او بکنید یاران بجانب تکیه روان شدند و ما نظر بر جمال حضرت دوخته خوشه دانه
بودیم فرمودند که شما هم بروید ما نیز بجانب حضرت کردیم پس پاتکیه رفتیم چون پایه از راه رفتیم
در پشت ما نگاه کرده فرمودند که بروید و فقیر را که در خدمت حاضر بود بجانب او متوجه شده فرمودند
که ای سعه و پزانه تپس که ما گفتیم که تکیه بروید و پزانه تپس را که بر گزیده نظر بجانب ما کرده و تکیه رفتند

و این دیوانه قلندرک را بین که هرگز پشت خود را بزرگدانیده و نظر بسوی ما دوخته عقب عقب
میرود تا آنکه حضرت از نظر غایب شدند و بابتکیه آمده و صلی را بگوشه گذاشته تیر و نظر شستم
دیوانه هاے دیگر با فقر طرفه ذوق و شوق میکردند و سخنهای محبت آمیز با هم میگفتند و قریب نماز
شام حضرت از سیرتکیه تشریف آوردند و نظر مبارک بر فقیر بود فقیر از جا بے نشسته بود و در محبت
ایستاده شدم حضرت نشسته بودند و چوکی که حضرت بر آن همیشه می نشستند بطرف آن چوکی اشارت
کرده بفرمودند که بشینید ما از راه ادب ساکت شده ایم و ما ندیم فرمودند شما میگوئیم که بر سر
چوکی بشینید باز از راه ادب ایستاده ما ندیم باز فرمودند که نشینید چون سه دفعه امر حضرت شد
بخطا طریقه که مبادا عدم قبول امر بے ادبی باشد تا چار بر چوکی شستم و فی الفور برخاسته ایستاده میگذا
فرمودند که نشینید باز ساعتی نشسته ایستاده شدیم سه دفعه بچین لعل آمد بخاطر رسید که سه مرتبه
حداد بود حالا نباید برخاست حضرت فرمودند ما یکبارگی میخواهیم خوب متوقف بروقت
است شاه بدیدر که از خادمان حضرت بود طلبیده فرمودند که ازین قلندرک خبردار باشید و صله
این را نزد خود برید ما نزد شاه بدهی بودیم ایشان طعامهاے لذیذ بامیدارند بعد چندے
بخاطر گذشت ما بطلب حق آمده ایم نه از برای نفس پروری بشاه بده گفتیم که این قسم اطعمه
بماند بید شاه بده خصه شدند و بعد از سه چهار روز سوختهاے ته دیک میدادند و همیشه دیک
جوشهایند و ناهاے وافر می پختند یک طرف نرم کوکنر بود و جانبے نرم رشا و بطرفے جمے
کثیر نقش لایمی گفتند و حضرت بر چوکی نشسته می بودند امر محمد و منصوران و مردم دیگری آمدند
و شاه بده بانه که ام در خور او سلوک میکرد و قهوه و طعام می خوراند و اگر طعام دیگر تیار نمی بودند
و شور بامی خوراندند و جمے از خادمان حضرت و چنیرهاے دیگر که تیار میشد تقسیم میکردند و جمے
دیگر مثل شاه پیلا و غیره خورد سالان بودند و چندے از اغرے شاعر و خوش طبع بودند اینها را
هر چه میخواستند از کباب و گوشت و دو پیازه و غیر آن شاه بده میدادند بخاطر رسید که عجب تقه
است هر چه در نیامی آید حق فقر است بابل دنیا چرامیدهند ازین قسم خطر را بخاطر میگذاشت

حضرت بر چوکی نشسته بودند یک تیرہ مارا آواز دے دے کہ انجیا بایا شیش رقتہ ایتادہ شریک فرمودند کہ
 این قسم خطر ابراسے چہ در خاطر میگند رانید خبر دار باشی معلوم کردیم کہ ہر صبح بخاطر کس میگند و میخیر
 حضرت روشن می شود از خطر ہا کہ در دل گذشتہ بود استغفار کردیم و دعا ہم بخوانا شبہ بودیم میاوا
 خیال غیر در دل را غور کند

یک چشم بدن غافل از ان ماہ نباشیم ترسم کہ گاہے کننا گاہ نباشیم
 ہر گاہ کوچ میشد پار بہنہ در کاب حضرت میفرستیم و خا ہا پامی خلید و شکار بند اسب سواری
 حضرت ہمیشہ بہت مامی بود گاہے در سہ راہ بٹہ خارے پیش می آمد و فقراسے دیگر از کنرا ان
 میگند شتند بخاطر ما میگند شت کہ فراق مبارک را از دست گذاشتن دار کنار بٹہ خار گذشتن
 از محبت دور است چشم خود را پوشیدہ کمر تیرہ میگند شتیم و تے کہ بدیرہ تشریف می آوردند و فقرا
 جا بجا در سایہ آرام میگرفتند و ما بخدست حاضر می بودیم میفرمودند کہ این طناب را خوب زبند
 درست سازید ما آن طناب را کشیدہ مضبوطی بستیم و باز میفرمودند کہ فات را بسجایا ایتادہ کردہ
 بہر جا بے کہ میفرمودند ایتادہ میکر دیم و میفرمودند کہ منج دیرہ را بجایا زدہ اندان را بجایا نصب
 میکر دیم خلص آنکہ منجواستند کہ دے بیکار نباشیم و بعد فراغ کار دیرہ زمین را ہمواری میسازیم برآ
 نماز و آرام فقرا و وقت شام گلخن فقرا را درست می ساختیم و ہمہ چیدہ میگذاشتیم و صبح آپ نمود
 گرم میکر دیم بعد نماز عشا حضرت بر پلنگ آرام میفرمودند خدمت میکر دیم تا دو ہر شب و حضرت
 ہرگز نہ بیگفتند چون استراحت مینمودند و بر ما خواب غلبہ میکر دہستہ بیرون می آمدیم و میخواستیم
 قدرے گاہ از آخور اسپان گرفتہ در زیر خود فرش کنیم آواز گوش حضرت میرسد میفرمودند کہ گیت
 عرض میکر دیم کہ بندہ می پرسید کہ چہ می سازید معروض داشتیم کہ قدرے گاہ از آخور اسپان گرفتہ
 وزیر خود فرش میکنیم میفرمودند کہ گاہ اگر بیکار کہ حق اسپان است بر زمین بجایا بید قدرے چشم
 پوشیدہ خواب میفرستیم حضرت آواز میدادند کہ کس بہت مامی شنیدیم چوں طاعت پرستان
 داشتیم جواب نمیدادیم باز فریاد میکر دند چنان خاموش میماندیم چوں در شبہ بودیم ہمدان حضرت

می شنیدیم اندیشه میکردیم اگر نمی خیریم عاصی می شویم تا چار بقوت تمام هر دو دست و پیر و پا
خود را بر زمین می ماندیم و قسمی در پیدائی شد که در جگر کار میکرد و تکلف بر می خاستیم و بحضور
شریف آمده قلیله چراغ را درست کرد و پیل می انداختیم و گلخن فقر را آتش می افروختیم و بوقت صبح
برای وضو چوکی آورده میگذاشتیم و سواک و شانه و دمال و آفتاب و پوچی حاضر می ساختیم و عصر
بر چوکی نشسته وضو میکرد و بعد فراغ حضرت از طهارت قنات جاب ضرور راجع میکردیم
و طنا بهای دیره را و امی ساختیم بعد از آن فقر بارهای خود را آورده بدست مامید انداختیم
بار میکردیم و حضرت بعد از اے نماز قهوه را نوش جان کرده سوار میشدند و بتور معین در جلو می رفتیم
روز رے شاه هدیه بر ما اعترض کرد و طبایخه برهن من زد و ملول شدیم و بنجا طر من رسید که حقیقت
تمام عالم بر آئینه ضمیر حضرت ظاهر است هر جا باشیم اخلاص می یابد باین خیال بے نصحت
حضرت بر آمده بطرفی رفتم بعد چند ساعتی کشش حضرت در دل ستونی شد بے اختیار بجانب
حضرت راهی شدیم و با خود قرار دادیم که چون بجانب حضرت برسیم از همه کنار گیریم و قسمی که
رسیدیم و صلواتی خود را کنار بچسبیم مبارک آمدیم حضرت فرمودند و صلواتی را کجا گذاشتید عرض
کردیم که در آن گوشه فرمودند پیشتر بسیار بد قدری پیشتر آوردیم باز فرمودند پیشتر باز قدری پیشتر
آورد و بر زمین گذاشتیم دفعه پنجمی عمل آمد حضرت فرمودند در خانه خود بسیار بد و اشارت فرمود
بسوی راوی که خود حضرت در اینجا می بودند موافق ام حضرت در راوی آورده ماندیم حضرت
ارشاد کردند بعد ازین این چهار بخوانید هر روز طفلان را می خوانا می دیدم طفلان بسیار شوق بودند
حرف ما را نمی شنیدند روزی بجانب حضرت عرض کردم که طفلان حرف مرا نمی شنوند فرمودند
که ما شمارا تا اگر طفلان کرده ایم نه طفلان را تا اگر دان شما و از ما غایبانه بچهار طلبیده غصه کردند که
هر چه قلند گوید بران عمل کنید و از گفته او بیرون نروید آنه شونخی طفلان بسیار تنگ می شیم لیکن
چون امر حضرت چنین بود علاج نداشتیم روزی دیر حضرت یارب آب واقع گردید حضرت
برای سیر رفتند و با خود فرمودند که از دیره پا بیرون نخواهید گذاشت در آن راوی نشسته بودیم و دیره

راوٹی شامیانہ ایستادہ کرده بودند شاه پیر که پسر خوانده حضرت بودند با چندے از طفلان در راوٹی
در آمده کمان خاصه و چند تیر از ترکش بر آورده گرفتند و بیرون آمدند و خواستیم منع کنیم هر چند چه کردیم
قوت سخن گفتن نیاقتیم حیران ماندیم و شاه پیر تیرهای خاصه حضرت را بدریا پرتافتند و چند تیر
صانع شد غصه کرده از راوٹی برآمده کمان و تیر را از دست شاه پیر گرفتیم و شور کردیم شاه پیر
گریان پیش شاه هدیه رفتند شاه هدیه بطریش آمده طلبا پنجه بند بر روی مازندنهایت و گشتیم
و بخاطر گذشت که حضرت فرموده بودند که از راوٹی قدم بیرون نخواست گذشت خلاف امر کردیم
پاره بگریستیم بعد از آن بخاطر آمدن بطرفی برویم مگر بستیم و فقیر سے گفتیم که از خانه خبردار باشید
و از دیر برآمدیم و مدت دو ماه در اطراف و جوانب گشتیم لیکن رابطه حضرت یک لحظه از ما جدا
نمی شد باز گشتن از جناب حضرت شد بخدمت سراسر سعادت رسیده سرگرم کسب سعادت
شدیم حسن اخلاق و خوارق عادات وجود و سخا و لطف و شفقت حضرت درباره جمیع بندگ
خدا از که و سه علی التاوی بیش از مش بود و تفصلاست که درباره مام صرف میداشتند از آنکه
از آن در حیرت بیان آوردن از طاقت بشری بیرون است مخفی نماز که شاه قلندر شهید مدته
در رفاقت نواب نظام الملک بودند و وقتی که نواب بطرف ارکات برآید ملک گیری قوت
و از زمینداران آنجا مبلغ یک کرو روپیه بطریق پیش گرفت شاه شهید غریب از طبع و دیر
نواب نوشتند بطلعش این است

گفته بودیم که سر رشته اعیان شد از نظر کرم کردن جانان شد

نواب در جواب نوشت

از کرم های تو سر رشته اعیان شد مظهر عاطفت خالق منان شده ام

و همیشه محبت ایشان در استرتهای خلایق بود کس هر چه عرض میکرد بجان و دل در کار او
کوشش نمیکرد و فضل الهی با انصاف میرسد چنانکه در حیدرآباد ضعیفه همراه مادر خود پیش ایشان
آمده ظاهر کرد که من زوجه شخصی الله بارت قوت نام هستم و مرا بیوجه شرعی همیشه زجر و توبیخ میکنند

ایشان برقت مذکور را طلبیده نصیحت کردند و تنبیها را با وجود آن نمودند و فرمودند که بعد از این آزاد
 نمی برقت آنها را همراه خود بر و بعد چند روز در بانه برده بینی مادر عیسی خود را بپوشید و تنبیه برید و
 زوجه را نیز شلخت بسیار کرد و دیگران و نالان بخداست شاه شهید آمدند شاه شهید بنمایند قوم
 شده بنواب رفته و شکر نواب این مقدمه را تقاضی سپرد و قاضی خواست که ضعیفه را از وجود
 نماید در آن ایام شاه آزاد چشم داشتند برقت هر روز بخداست ایشان می آمد و اخلاص نظام
 می نمود و در باطن عداوت داشت و در همین فکر بود که اگر دست یابد ایشان را شهید سازد شاه
 همیشه میفرمودند که این برقت که نزد ما می آید تاریکی از او بر ما ظاهر شود و الله اعلم سبب چه باشد
 و قبل از این بخداست و بعضی از رفقا ما چند دفعه بطریق وصیت میفرمودند که اگر وقت برسد ما را
 در زیر قدم حضرت مرشد برده دفن خواهید کرد و با وجود آنکه چیزی نخوانده بودند دیوان غریبات
 انشا کردند و زبانی بوقت صبح دیوان خود را مطالعه میکردند و جمعی کثیر از اعزّه در مجلس حاضر بودند
 در انشا آن فرمودند که امشب خواب دیده ایم که مورچه زردی کلان را نرنگشت پای مار گزیده
 و ما بان نرنگشت او را مالش داده کشیم و مورچه پای بسیار گرد ما جمع شده اند تغییر آن چه باشد
 یاران تعبیر ما کردند درین ضمن برقت مذکور مسلح و کل براسپ سوار شده آمده بخداست نشست
 قریب دوپهر روز غریزان یک یک برخاسته رفتند و برقت نشسته ماند و شاه چشم خود را
 پوشیده پس که نشسته بود عبد الرحیم نامی شی بود در گوشه نشسته چیزی نمی نوشت و طفلی بر سر
 ایستاده گیس میزد و بوقت کار در آن میام کشیده و در کم شاه زوجه رسیدن کار داشت گفته دست بر زخم
 گذاشته بمراقبه فرود رفتند برقت از آنجا برخاسته بیرون آمد و کار در برهنه در دست داشت
 خود را با سپ خود رسانید طفلی که گیس میزد بیرون آمده فریاد کرد که این شخص شاه را کشته می رود
 فقر از هر طرف بر سرش علو کردند و نیز مستعد جنگ شدند درین اثنا فقیر دیوانه بیل در دست
 داشت بجای رسید بیل بر سرش زد و فقر اسه دیگر نیز بر سرش ریختند و او را کشتند و در شام
 از سبیلان پیوسته که در خدمت شاه اخلاص داشتند که این و نالان جمع شدند و نواب نظام الملک

از شنیدن این ماجرا پیش از پیش لول و آب دیده شد و تا مسافت نمودنخواجہ عبداللہ خان رحمت
تجہیز و تکفین و نماز جنازہ امر نمود و جمعے کثیر از اکابر و اصاغر جمع آمدند و در مکہ مسجد کہ در شہر واقع
تاج جنازہ خواندہ بحکم امانت سپردند و بر وقت رادرش سوختند بتاریخ سیزدہم ماہ صفر از سال
یکہزار و یکصد و چہل و سہ روز شنبہ این واقعہ و واقعاتی الحال از جاے کہ سپردہ بود آوردہ
بہ محبتہ بنیاد آوردند و در کتبہ شریف زیر قدم حضرت بتاریخ بہست فہم شہر رمضان مدفون ساختند
شاہ قلندر شہید بعد از وصال حضرت بابا لنگ پوش ہمراہ تابوت شریف حضرت بابا جوتہ
بنیاد تکیہ قبر کہ رسیدہ مدتی در خدمت شریف حضرت سپرد و مرشد بابا شاہ مسافر بودند و مرید
شدند و ریاضات شاہ کشیدند و اکثر شب بیداری بودند و اعتکاف و اربعینات می نشستند
و شب و روز بصدق و اخلاص بخدمتگاری متعبد می بودند و خوشنودی خاطر مبارک حاصل نمودند
و حضرت در بارہ ایشان بسیار توجہ و مہربان بودند و دعای خیر میکردند و اکثر سفیر نمودند کہ
ما شاہ قلندر را برابر خود میدانیم و شاہ شہید میگفتند کہ اکثر بزرگان در باطن بامیگویند کہ در چہل
سالگی عروج شما خواهد شد و بعضی مردم ناہنجار کہ در حق ایشان بد میگفتند ایشان از جانب حق
دانستہ میگفتند کہ بگفتن مردم را باعث تربیت خود میدانم و کریم الطبع و صاحب اختیار بودند
و اکثر اوقات بعضی مردم میگفتند کہ طبع ما شیرینی میخواہد با وجود آنکہ محبت نداشتند شیرینی تقیض
خرید کردہ و بر کنارتا لالہ رفته بسیاران میدادند یا ران شیرینی میخوردند و بعد خوردن و شامہا میدادند
و ایشان از شنیدن و شام خوشوقت نمیشدند و بعد چند مدت بموجب امر حضرت برائے فروختن
حویلی میر عبداللہ کہ در حیدر آباد است رفتند یوسف خان صوبہ دار آنجا بود و جمعے از مبلغیہ از
مردمان و مخلصان حضرت در لشکر خان مذکور بودند ایشان بطریق سیر در لشکر رفتند آن غریزان مبلغ
یکہزار روپیہ جمع کردہ بایشان دادند و ایشان آن مبلغ را بخدمت حضرت آوردہ نیاز گذارند
و در آن ایام کرامتی غامضہ تیرہ کمال و عشرت خرج بود مبلغ مذکور در خرج فقر اکبار آمد درین صورت
دعای خیر از حضرت در حق خود حاصل کردند و بعد چندے بطرف ماوہ خرم نمودند مبارز خان نام

آنجا بود از آنجا نیز پانف روز و یک آوردند و بخرج نهادند حضرت اکثر میفرمودند که شاه قلندر را
 شیر است و پاه بسیار در پی این شیر روزی خود نخواستند خورد و بعد از آن حضرت
 پیر و مرشد ایشان را بجهت خبر گیری مکیه که در قصبه بعلری واقع است فرستادند ایشان در آنجا
 پاه با واحداث کردند و قفس حضرت مرشد را کل تپ و نمود و حکیم تجویز نمود که تریز ناول فرمایند
 در شهر تریزیم رسید حضرت فرمودند که بشاه قلندر بنویسید که اگر در آن اواح تریز پیدا شود و فرستید
 فقیر حسب الامر بشاه نوشت اتفاق ایشان فالیر که کاشته بودند و چند تریز خوب و کلان
 در زمین دفن کرده داشته بودند تریز را از زمین بر آورده چند را فرستاد و چند را همراه
 خود آوردند حضرت نوش جان فرمودند و در حق ایشان دعا کردند آخر الامر نواب نظام الملک
 بعد وصال حضرت از صوبه محبت بنیاد تغییر شده عازم حضور پندوستان گردید ایشان را بخواب
 تمام پیغام کرد که رفاقت من قبول فرمایید ایشان همراه نواب پندوستان رفتند و جمعی کثیر از
 فقر و اهل دنیا و غریبا و مساکین از فیض ایشان بهره مند شدند این همه از برکات شریف حضرت
 بود که میفرمودند این شیر است و رو باه بسیار در پی این روزی خود نخواستند خورد.

شاه هدایت الله از اولاد حضرت مخدوم اعظم علیه الرحمه که ترک تعلقی کرده در خدمت
 شاه قلندر شهید رسیده مرید شدند و خرقة پوشیدند نقل میکردند که شاه شهید همراه نواب نظام الملک
 از پندوستان بکن می آمدند بخادمان امر کرده بودند که جامه خواب ما را سر بجانب دکن فرش
 میکرده باشید و افش میگردند روزی در منزل شاه نور که از خدام بود سر بجانب قطب
 جامه خواب را فرش کرد و پا بجانب جنوب شاه شهید بر بستر خواب آمده نشستن فرمودند ما همیشه
 تاکید میکنیم که سر بجانب جنوب فرش میکرده باشید درین ضمن شاه نور رسید و او گفتند چرا این قسم
 فرش کرده اید او گفت که طریقه که معمول بزرگان سلف است آنست که سر بجانب قطب بگذارد
 شاه گفتند که حضرات مادر ملک دکن آسوده اند ما چه قسم پا بجانب دکن میکنیم اکثر مردم که درین باب
 تعجب میکردند دریا گفتند که سر بجانب جنوب گذاشتن را این باعث بود.

ذکر حاجی عاشور | ایشان از مردم ترکی انداز طفولیت پرورده و تربیت کرده جناب حضرت
 بعد از آن مرید شده درجه خلافت یافتند واقعات خود را بدست خود نوشتند و مضمون آن داخل
 این صحیفه کرده می شود و آن این است در ابتدا که بعبادت ملازمت حضرت مستفید گردیدیم
 اسم ذات فرمودند چند سئوالم شغل شدیم گاه مثل ماه و گاه بی چون تاره نمایان میشد و گاه
 از خود غیبت رو میداد و روزی بهجت خریدن چیزی بچوک میرفتیم دست در کار و دل بیار بود
 در آن وقت بخودی رونمود زودتر از چوک برآمدیم و در مسجد دیگران آمده بنیت نماز داشت دست
 با حرام برداشتم نظر بر لبویا افتاد از لبویا همه ذکر الله الله برخواست گاه دیدیوار مسجد کردیم شست
 و دیوار با همه الله الله میگفتند نظر بجانب خود کردم هر موی بر بدن الله الله گویان شدار
 مسجد برآمد و تکیه روان شدم اهل راسته و بازار چه سلمان و چه هند و دیوار و سقف چه
 و دوکانها و سنگریزه و غیر آن هر چه نظری درآمد همه الله الله میگفتند تکیه رسیدم نظر بر درخت
 پانگه افتاد هر برگ و دانه الله میگفت حضرت درون حجره تشریف داشتند خواستم تجدید وضو
 کنم بر سر بدنهای گلی رفتم بدنهای الله میگفتند بدنه برداشته آب پر کرده بطهارت خانه رفتم
 دیوار و سنگ و کلون همه ذکر الله میگفتند زود خود را از اینجا فارغ کرده برآمدیم و تجدید وضو کرده
 متوجه جناب حضرت شدم حضرت مرا بحضور طلبید فرمودند چه خبر داری احوال عرض کردم فرمودند
 ذکر شما جاری شده است ذکر کنید بموجب امر شب و روز ذکر میکردم تا آنکه حقیقت اهل قیور ظهور
 آمدن گرفت چند روزی همین احوال برین بود بعد از آن حضرت مرا منعی اثبات امر فرمودند بآن
 مشغولی منبوم یک نفس دو صد و صد پانصد بار میگفتیم حقیقت دل بنظر آمدن گرفت و حضرت فرمودند
 که حقیقت دل نمودن معنیش آن است گاهی بصورت آب گاهی مثل دریا و گاهی نور و مریخ و نظر آید خود را در عالم انهم
 کلان تر میدیدم روزی بمسجد جامع سیکم پوره رفتم مرا عینیه رونمودی بنیم که از شش قیام مغرب
 همه روشن است و خود را دیدم بالاسی تختی شسته و همه عالم روین دارند و فرمان من
 هر چه خواهم کنم و هر چه نیکم می شود خواه مکشم خواه رزق دهم خدا شدم بمجاسته این حال متعظ شد

میگفتم و هر چند خواستم که آن حال را از خود باستغفار و در نایم و در نمی شد در جهان عالم چشم خود را
 و اگر دم دیدم که خطیب بر من خطابت میکند نماز جمعه خوانده بر آدم در راه رفتن دسبدم از دلم
 جوش میکرد که بگویند خدا ام من خود را ضبط کرده بکیه رسانیدم حضرت نماز جمعه خوانده در حجره اش
 داشتند فقیر را دیده حاجی عاشور را گفته طلبیدند و احوال پرسیدند مفصل عرض کردم از روستا که
 کتاب مقامات حضرت خواجه بزرگ شکل کثاقدس سره را آورده و سر گذشت آنحضرت ایمان
 فرمودند که همین معنی بر حضرت خواجه هر روز نهادن بار و میکرد حضرت خواجه در زیر دار میفرستند و
 میگفتند که آن نفس اگر از زبان چیرے خواهی بر آورد ترا بر دار خواهند کرد بیکت مدد شد کمال
 آن حال از من رایلی شد بعد از آن نور سپید دیگر پیدا شد خود را بان نور سپردم دیدم که تمام عالم
 نورانی شده است بخدمت حضرت آمده حقیقت عرض کردم فرمودند که آن نور را در شش جهت
 خود معائنہ سازید و خود را از میان بردارید تا صورت شما بر خیزد و جهان نور ماند بوجب ارشاد
 شب و روز سرگرم بودم حالات عجیب روحی نمود و طر ف ذوق و شوق پیدای آمد و این حال
 هر روز با فراقش بود روزی حضرت در مسجد کتاب نرفته الا روح می خواندند اغره صوفیه همه
 در خدمت حاضر بودند و فقیر متوجه خدمت نشسته ذکر میکردم در آن وقت غیبت رخود آواز
 خواندن حضرت در گوش من می آمد دیدم که تختی پیدا شده و مرا بر آن تخت نشاند بر آسمان بودند
 و از آنجا بر آسمان دویم و سیوم تا هفتم و کرسی و عرش همه را بمن نمودند از آنجا نیز پیشتر بودند نور
 سپید ظاهر شد خود را در آن نور گرفتم و از خود رفتم و ندانستم که چه شدم و کجا رفتم چون با فاقتم
 و دیده را باز کردم دیدم که حضرت مرشد کتاب میخوانند دقتی نور سے از قبله نمایان شد دیدم
 که پرده بسته می آید و هر جا که میرسد دخت و دیوار و انسان و حیوان همه نور می شود خود را بان نور
 سپردم و با او یکجای شدم علم بود و صورت من نبود جهان نور بر جانب که اراده کردم بطریق اراده
 من جهان جانب ظهور میکرد و همچنین نور باے بسیار پی در پی ظاهر میشد و حضرت سابق
 فرموده بودند که هرگاه این قسم نور ظاهر شود خود را مثل خم تصور کنید و آن نورها را در خود قانی سازید

همچنان میکردیم و تفتی دیگر نور سیاه ظاهر شد علم دین نماند انستم چه شدم و کجا رفتم این واردات
 را جناب حضرت عرض کردم فرمودند علم خود آمد و رفت بکنید و تفتی که نوپیدا میشد خود را داخل آن
 میکردم و هر چند سعی نمیدادم علم نمیداد یا ختم بارے بکوشش تمام از امداد حضرت مرشد علم حاصل
 مانند دیدم که از هر چهار طرف فیض ریخته می آید چه در چشم بستن و چه در چشم کشادن همان عالم ظاهر می
 و درین ضمن ارواح انبیا و اولیا ظاهر میشد روزی مراقب نشسته بودم غیبت رونمود دیدم
 که در مدینه منوره رفتم و در وضع مقدس جناب سرور کائنات صلی الله علیه و آله وسلم درآمدم جمعی
 از اعره کرام سلام بر حضرت رسول اکرم میدهند و حضرت ابوبکر صدیق و حضرت عمر و حضرت
 عثمان را رضی الله عنهم نیز سلام میرسانند از آن میان عزیز مرا گفت که ترا بخدمت آن سرور
 برگزینم کاشکی آن عزیز دست مرا گرفته به حجره حضرت آوردن در دروازه درآمد دیدم که حضرت
 مرشد مثل حاجبان ایستاده اند من از راه حجاب خواستم که برگردم حضرت مرشد مرا اشارت کردند
 که برو برو حضرت سرور انبیا آمده سلام بدیدر و برو مبارک آمد و سلام کردم حضرت
 آنسر و جانب تقییر نگاه کرده بجز حضرت مرشد ماسه دفعه از زبان مبارک فرمودند که حاجی عاظم
 را در ضمن خود گرفتیم حضرت مرشد ازین معنی خوشوقت شده بفقیر اشارت کردند که سلام کرده بروید
 و بنده از آن جناب رخصت گرفته برآمدم و بافاقت آمدم روزی در واقعه دیدم که حضرت نشسته
 در عالم ذات متوجه احوال شاه محمود گردیده تمام خود را در زیر بار ایشان در آورده اند فقیر خدمت
 حضرت پرسید که بارین را چرا بر خود میگیرند حضرت فرمودند که ما خود تهنیه سفر داریم این را یک چیز
 کرده باید رفت و باز متوجه احوال شاه محمود گردیده آنچه در وجود ایشان ناپسندیده بود همه را از ایشان
 دور کردند و در عالم ذات ایشان را شل خود کردند و در زیر بار ایشان رفته چند روز نگذشته
 بود که حضرت مرشد را عارضه تب رونمود و چند ماه کشید و هر روز در افرونی بود روزی حضرت
 مرشد بنده را طلبیده فرمودند که حاجی عاشور توجه در یاره مانعی کنی که ازین آثار صحت خواهم یافت
 بانه باز فرمودند که در ایشان همه وقت در استخاره اند فقیر را غیرت روداد بر خود لازم کردم که

جان خود را فدای حضرت بکرم حضرت سلامت بماند و بروی مبارک نشسته متوجه
 شد خود حضرت نیز متوجه شدند مرا غیبت رونمود و در حال دبدبه سواری بشان شوکت عظیم پیدا
 شد پرسیدم که سواری کیست آواز بگوش رسید که حضرت رسول علیه افضل الصلوات اکل العجا
 بدیدن حضرت مرشدی آیند مرا خوشوقتی رود و در انتظار بودم که نور بپیدا از جانب قسبه
 نمودار شد و از هر دو جانب گذشت بعد از آن آن نوپسین شده پره بسته آهسته آهسته آمدن گرفت
 و مرا خوشوقتی تمام دست داد که حضرت رسول اکرم را خواهم دید آن نور آمده بکیه رسید و تمام
 تکیه چه در دیوار و سنگ و خشت پُر شد و حضرت مرشد نیز در آن نور محو مطلق شدند و در این حال
 میسریم که حاضر بودم را فریاد و بافاقت آمدم و حضرت هم سرازیر قبه برداشتند و بر میر سلیم حشت
 نمودند و از نزد خود دور کردند و حقیقت از من پرسیدند آنچه دیده بودم عرض کردم فرمودند انحرش شد
 انحرش شد و در حق من دعاها کردند و فرمودند در وقت نزع متوجع احوال ما خواهی بود روز و نیم فوت
 حضرت رسید مرا فرمودند بیا بر سر بالین ما بنشین و متوجع باش وقت غروب آفتاب بود که چشم
 شدم دیدم که چپری مثل کراپاس سفید بقدر یک وجب از زمین حضرت برآمد حضرت مرا فرمودند
 که یکیش بموجب امر دست انداخته کشیدم نور بیدست من آمد و فی الفور بسوی آسمان صحن
 کرد و در آن حال بافاقت آمدم۔

ذکر مولانا مشفق | ایشان در اوایل در سرکار بادشاه عالمگیر در زمره احدیان تیر انداز نوکر
 بودند و صاف بزرگی حضرت ایشان شنیده بخدمت آمده مرید شدند و در تہ بنجاست شمی گوی
 مقید بودند و اکثر با خلیفہ عبدالرحیم اعترکات و البین می نشستند بعد از آنکه بادشاه عالمگیر فوت کرد
 و محمد اعظم شاه بارادہ سلطنت عازم ہندوستان گردید ایشان بایراد خود کہ عبدالرحیم بیگ نام داشت
 دیگر مردم قبیلہ خود بہندوستان رفتند و بعد کشتہ شدن محمد اعظم شاہ ترک نوکری کرده در لاہور
 بخدمت خلیفہ عبدالرحیم مقید بودہ کہ سب کمال نمودند و خلیفہ ایشان را رخصت دادند کہ شہابہ بخشان
 بروید و خلایق را بسوی حق دعوت بکنند ایشان بامر خلیفہ بہ بخشان کہ شہر برفض آباد است

ز قتل گذرانید اکثرے از بزرگان و فضلا و دیگر مردم آنجا مردی مخلص ایشان گشتند و بادشاه آنجا متعقد
 گشته خاقانقاسے براسے ایشان بنا کرد ایشان عرض داشتے بچھا خود نوشتے بنجاب حضرت فرستادند
 بعد از وفات حضرت بیسہ روز آن عرض داشتے تکبیر رسیدش این است اللہ اکبر عرضیہ نیاز بند
 سر اسر سعادت و تنگی دین و دنیا حضرت ایشان سلمہ الرحمن بعد از عرض بندگی معروض میدارد بگی
 حالات و جنگی اوقات مصروف دعا آزد یاد عمر حضرت است امید است کہ ادعیہ این کھیند
 جمیع مخلصان اینجائی حضرت بدرجہ اجابت مقرون گردیدہ و ایشان بطور پیوستہ سایہ دولت
 صوری و معنوی حضرت بر سر این فدوی مع تابعان تابندہ و پابندہ باشد و بامر حضرت طاہری
 ایشان کہ خلیفہ اند و باطنی ایشان کہ حضرت جامعہ اند در شہر فی آبا کہ بختان است آمدہ
 سکونت دارد و بدولت حضرت مخلصے پیدا شدہ در شہر خاقانقاسے بنا کردہ بندہ در آنجا هست
 و پارہ از طالبان جمع شدہ اند ہر کہ ام بحالات مشرف شدہ اند خصوصاً جوانے بن بست کم
 یاز یادہ رسیدہ تا بجائے کہ در ہفتہ دو دفعہ یاس دفعہ شرف بدیدار حضرت رسالت پناہ شود
 و حضرت چند دفعہ التفات نمودند کہ گل سنت خود را بخشیدیم و اینچنین حضرت خواجہ بزرگ و جمیع
 مشایخ کبار و از باطن ایشان ہر روز سر منزند کہ تمام اسماء و صفات بشما ظهور کردیم و ظهور ما ظهور
 شماست چہل ہزار کس را شفاعت شما حوالہ کردیم و نیز در اودت شما آوردیم و فانی الشیخ و
 فانی الرسول روئے نمودہ و در امور توحید بغایت نیکو است و غیرے را اصلاح نماید اند لیکن
 بعضے سادگی دارد و باز ہم بندہ حضرت است ہر چہ او شود از آیندگان اینجانب بنویسد و مرد و زن و
 کہ خدائے نیر بتقریب شماست داخل طریق شدہ تا چشم بیند در سیر ما است احوالات
 غریب دارد و دولت حضرت امیدوار است کہ ہمہ وقت از غریبان خود با خبر باشد و پارہ
 دیگر ہم از طالبان در کار ہائے خود ہا مستعد اند و حلقہ صحبت ہم گرم است خالی از معنی نہ اند
 نقل عرضیہ ملا شفق این است کہ مرقوم شد و ایشان الحال در حیات اند و ہمہ کبار بادشاہان
 بختان مرید و مخلص ایشان اند۔

ذکر صوفی محمد وفا سلمه شد | تولد ایشان در شهر شاپور است نزدیک کابل خوشان ایشان
 در لشکر بادشاه عالمگیر نوکر بودند ایشان از وطن برآمده براسه دین اقرابا لشکر بادشاه آمده چند
 در انجا بودند و از انجا بجهت بنیاد آمدنگاه گاه از براسه نماز پیشین در کیمیه می آمدند و نماز خوانده
 می رفتند و ایشان در سن هفدهم شمرده سالگی بودند و با وجود صغر سن صلاح و تقوی داشتند و شمار
 از جبهه ایشان هویدا بود و صباحت و فصاحت بمرتبه کمال داشتند خلیفه عبدالرحیم راسل خاطر
 بایشان بهم رسید روزی حاجی عارف و دوست کس دیگر همراه خلیفه از گذر قطب پور میگذشتند
 درین اثنا صوفی محمد وفا از پیش ظاهر شدند خلیفه را دیده نزدیک آمده سلام کردند خلیفه ساعتی
 توقف نمودند و چون صوفی فرمودند که شما که از صحبت ما گریزان خواهید بود صوفی در خدمت خلیفه
 بآداب تمام ایستاده بودند خلیفه تصریفی در بابل ایشان نمودند صوفی یکمتر تیر از خود رفته پیش نشد
 افتادند و بعد از افاقت همراه خلیفه تنگمیر رسیدند روز دوم خلیفه را واسطه کرده بجناب حضرت
 مرگشتند و بر ریاضتها مشغول شدند و اعتکاف و ایستادن همراه خلیفه می نشستند و از شدت
 ریاضات مانند بلال شده از خلوت ایستادن می برآمدند همراه ایشان صورت ایشان را
 باین ضعف دیده میگریستند مدتی بهین آئین بخدمت حضرت گذرانیدند و گفتی که بهادرشاه
 بادشاه هندوستان رفت همراه ایشان از جناب حضرت خصلت گرفته ایشان را همراه
 خود بردند ایشان در شاهجهان آباد رسیده مدتی در خدمت خلیفه عبدالرحیم بودند بعد از آن
 خلیفه ایشان را بخدمت کردند الحال در غلپور شاهجهان آباد مسجد و خانقاه بنیاد کرده
 در انجا سکونت دارند و جمعی کثیر مرید و مخلص ایشان اند و گوشه رفاعت اختیار کرده اند هرگز از
 خانقاه خود بجای نمیروند حق تعالی سایه هدایت ایشان را بر مفاقر طالبان الهی دیگر گدازد
 ذکر میر عرب | وطن ایشان سرل است که در نواحی بلخ مشهور و معروف است از انجا
 بهند آمده در سرکار بادشاه عالمگیر در ذیل تعیناتیان قلعچیان شدند سید و طالب علم و صاحب
 ریاضت بودند و تقوی بمرتبه کمال داشتند و همیشه در طلب پیر کمال بودند پدر و جعفر و ایشان

خوشحال بیگ قلعی نام داشت و روشناس و مقرب بادشاه و از اکابر وقت بود میر عرب آوازه
 بزرگی حضرت را شنیده از لشکر بادشاه برآمده بخدمت حضرت اخلاص آوردند و مریدشند و ترک
 تعلقات دنیوی کرده مدتی در خدمت می بودند و باذن حضرت همراه خلیفه عبدالرحیم اعظم
 و اربعین می نشستند و ایشان را در اوایل استعراق تمام روداده بودند تا بجای که دوسه روز از
 خود خبر داشتند و مراقب می نشستند و بعد اوقات نمازها را قضا میکردند تا آنکه متعلقان عجایب
 ایشان بخدمت حضرت آمده استغاثه نمودند که میر ترک تعلقات کرده گوشه اختیار نموده اند و
 ماضی قهار در وانه که برویم حضرت بجانب میتر توجه شده فرمودند که شما صاحب عیال اید
 فرزندان دارید اعانت اینها بر شما فرض است و الکاسب حبیب الله واقع شده است
 میر مرچند عذرهای میان آوردند که الحال محنت نوکری از من نغشود باید که اینها مرا مرده انگازند
 لیکن حضرت بنا بر پاس خاطر ضحاک قبول ناکرده فرمودند که بشکر بروید میر بشکر رفتند و چند
 بودن در لشکر اختیار نمودند و با پدر عروس خود احوال خود اظهار کردند پدر عروس ایشان را رخصت
 داد که شمار بروید و بخدمت حضرت باشید خبرگیری فرزندان شما بر ذمه من است و خود نیز بخدمت
 حضرت آمده مرید گردیده باز بشکر بادشاه رفت و میر عرب بجانب حضرت آمده بخدمت تقدید
 بودند و بر ریاضات شامه اشتغال داشتند صبح و شام کتب تصوف میخواندند بمن توجه حضرت
 کار ایشان بکمال رسید حضرت ایشان را خلافت عطا کردند بعد از چند ساله بادشاه با دشاپسر
 عالمگیر در کن آمد و باز عازم هند گردید پدر عروس ایشان با قبایل همراه بادشاه ابراده هند
 نموده بخدمت حضرت التماس کرد که من پیشده ام امید دارم که میر عرب را اجازت شود که همراه
 من باشد حضرت بمیر فرمودند که رضا مندی من در آن است که شما همراه پدر عروس و پشایمجان
 بروید و در آنجا گوشه اختیار کرده خلافت را بسوی حق رهبری کنید چون میر عدول حکم حضرت
 نتوانستند که در علاج قبول کردند و تقیم و الم تمام از خدمت جدا شده پشایمجان آباد رفتند
 مدتی در خانقاه خلیفه خواجه محمد سعید گذرانیدند و از صحبت خلیفه فیضهایاقتند و اکثر مردم

آن شهر خدمت ایشان مرید شدند و بعد وفات خلیفه نیر خندے در خانقاه می بودند و همانجا وفات یافتند۔

ذکر بابا شاه خادم | وطن ایشان شهر همدان است در سن هفت سالگی از ولایت برگزیده
خدمت حضرت ایشان رسیده مرید شدند و خرقه پوشیدند و مدتی بخدمت بادشاه چنانچه نامور
بودند این خدمت بمقدیم رسانیده در خدمت خاص سعادت اندوز میشدند بعد از چند
بغیر من سفر از جناب حضرت خدمت گرفته از شاهجهان آباد تا سورت و گجرات سیاحت کردند
و بمکه بنگال و بمبلی بندر و حیدرآباد و آراچیوری و کوکن و کشمیر و پنج و چناب در سیر نمودند و اکثر
عزیزان میگفتند که ایشان از قبیله شاهان اند لیکن ایشان مخفی میداشتند بسیار نورانی طلعت
و جمیل الوجه بودند عمر شریف ایشان تجربه گذشته و بے ریا زندگانی کردند و بجا نیت و بیعت
نرفتند و در گوشه تکیه سکونت داشتند و در آخر وقت بکتاب دلائل النجرات و شتوی معنوی
و تذکره الاولیاء و نفحات الانس اشتغال میداشتند و بابائیکه روزگار اختلاط کمی نمودند و حرف
حق را با همه کس میگفتند و بعد وفات حضرت مرشد بیشتر از خلائق ایشان رجوع آوردند
و مرید شدند نظام الملک آصفجه و اکثر از اکابر شهر صحبت ایشان میرسید عمر شریف ایشان
به نو سال رسیده بود و شبها بر آسے تجمیع میخواستند و خادمی نداشتند و با وجود ضعف پیری
تنها بر کنار حوض میرفتند و در هوا سزستان با وجود شدت سرما آب سرد و صومیکردند و یک
کرتی در بدن خود میداشتند و در وقتیکه باد تند میوزید یا زلزله کبدن ضعیف بود چون بید میوزیدند
و در آوان جوانی با محصوران چندان الفت نداشتند بلکه مکروه میداشتند و در وقت پیری
اطفال صغیر را بسیار دوست میداشتند و با خود شانه طعام میخورانند و بنی آنها بدست خود
پاک میکردند و لقمه در دهان آنها می انداختند و نماز جماعت سرگزار ایشان فوت نمیشد و هرگاه
که ایشان را آزار می رسید و می داد و می نمود و می خورد و می پیر میگردید و اگر کسی بر آسے دوایر میزد یا لقمه
بجوشید یا خوش میشدند و میفرمودند آنچه خدا خواسته است است و هر چند در آخر وقت در آسے

رمضان با وجود گرمی هوا روزی میباشند و اصحاب رجبه ایشان تغییر راه نمی یافت و استقامت
 ایشان در ریاضت بیشتر از جوانان بود روزی پیش از آزار بوقت قهوه خوردن باین فقیر و
 دیگران گفتند که ما مشرب خواب دیدیم که شاه قلندر شهید آمده اند و با ما معانقه میکنند و از
 بدن ایشان بوسه ناخوش بمشام ما رسید ما گفتیم که از شما بوسه می آید از مادر شماره باشید و این
 ضمن از خواب بیدار شدیم بعد از آن گفتند معلوم شود که وقت مانزدیک است ایام صیام رمضان
 تمام و کمال بخوبی ادا نمودند و نماز عید خواندند و روز دوم عید از ترتب برایشان عارض شد تا سه
 روز مسجد می رفتند و نماز جماعت میخواندند و روز چهارم قوت نماز چون وقت نماز می رسید می گفتند
 که وقت شده است می بخاستند و تخم می کردند و احرام نمازی بستند و بعد تحریم از خود می رفتند
 و بهوش میشدند و روز پنجم فطرت رواد و بعد از آن چشم واکرده فرمودند که محضرت ایشان را در
 خواب دیدیم که با جمعی از عزیزان آمده اند و میفرمایند تهیه شاه خادم بکنید عزیزان عرض کردند
 که از برای تهیه ایشان دوسر روز می باید درین اثنا بیدار شدیم باز فرمودند معلوم می شود که سه
 روز دیگر هم هستیم روز پنجم وقت نماز پیشین رسیدند که وقت نماز رسیده است یاران گفتند
 آری که بخت ماست و تخم کرده تحریم بستند و باز از خود رفتند و دراز کشیدند و چشم خود پوشیدند و بهوش
 شدند و در آن بهوشی از زبان ایشان برآمد طرفه طاقها و رو واقها است و برین طاقها گلهای
 رنگین کشیده اند و مرغان سفید برین طاقها نشسته بالجان خوش سرو میکنند و سه می گفتند
 و باز بافت آمد و جانب این فقیر متوجه شده فرمودند که کلاه و تخت پوستان که حضرت بابا بایگانی
 علیه الرحمه بنده بخشیده بودند حالا ما شما بخشیدیم طلبه که بیایکلاه ما را در میان گذاشت بگریزید
 و باز از خود رفتند باز بافت آمدند از فقیر پرسیدند که در دلایل الخیرات کدام صلوات است
 که آن را بخوانند و حضرت سرور کائنات را در خواب می بیند چون در خاطر فقیر نبود و فضیلت
 ملا عبد الرحمن بنی نشسته بودند فقیر بجانب ایشان نظر کردم ایشان آن در و دریا داشته بودند
 خوانند خود هم چند دفعه تکرار کردند و باز کلمه طیبه چند دفعه با واز لب گفتند و بعد از آن تحمید و تملیل

در همان بی‌شوشی میگفتند و در آن بی‌شوشی میفرمودند که شیطان کجا با که دست نمی‌اندازد و سه دفعه
 بهین سخن فرمودند و باز با نفاقت آمدند و در ویر جباب سرور کائنات فرستادند و کلمه توحید
 بر زبان راندند و گفتند امانت راز و دیار گرفت و بجانب میان متوجه شدند فرمودند که مانند
 آرام داریم شما هم آرام کنید یاران همه برخاستند حاجی فقیر که در خدمت حاضر بود گفتند که نماز
 قضای شود لیکن صحبت قضای نخواهد شد وقت نماز کار ما با آخر خواهد رسید شما حاضر خواهید بود و
 اذان شام گفت و مردم براس نماز رفتند امام یک رکعت خواند و در رکوع بود که باباجان بنی
 کردند انا لله و انا الیه راجعون شب چهارشنبه نهم ماه شوال سنه یک هزار و یکصد و چهل و سه
 هجری بود روز چهارشنبه زیر قدم حضرت مدفون شدند و بعد از آن که ایشان وفات یافتند همه
 عزیزان قرار داده بودند که ایشان را نزدیک شاه قلندر شهید بایگ گذاشت چنانچه براس
 کندن قبر مقید شدند یک مرتبه بخاطر همه رسید که در جاسه ایشان از مدت پنجاه و شصت سال
 صبح و شام می‌نشستند و همان جا را براس خود مقرر کرده بودند بایگ گذاشت در همان جایز قدم
 حضرت مرشد عقیب مسجد ایشان را دفن کردند در ایام صحت شاه قلندر شهید را در خواب دیده
 بودند که معانقه میکرد و ایشان گفتند از ما دور باشید که از لباس شما بوئی آید آخر همان قسم
 بعل آمد و صدق رویای ایشان بر همه ظاهر شد معلوم شد که شاه شهید با اهل دنیا صحبت
 داشتند همان بوئی دنیا بوده باشد که ایشان را ناخوش رسید اللهم عذرا الله شاه تراب میگفتند که
 من برادرے داشتم نیاز بیگ نام که از ولایت بهندوستان آمده در سرکار محمد فرخ سیراودا
 در زمره گزیر داران نوکر شده تعینات ارکاٹ گردیده بان طرف رفته بود و من بتلاش او از
 ولایت بخارا در ترکیه رسیده ملازمت بایشاه خادم کردم ایشان احوال پرسی من کردند عرض نمودم
 که براس تلاش برد خود بار کاٹ میروم فرمودند زود بروید عرض کردم که از راه دور آمده ام
 و مانده شده ام چند روز در اینجا آرام گرفته عازم خواهم گردید بایا مبالغه تمام فرمودند که زود برو
 که وقت این است من فرموده بایا بخاطر شایا ورده در اینجا ماندم و بعد دو ماه روانه شدم چون

آبر کاٹ رسیدم معلوم شد کہ برادرم پیش از رسیدن من بیازده روز وفات یافت از آنجا گزشتہ
درخت بنیاد تکلیف آمدم۔

و کہ حاجی الحرمین حاجی قاسم | وطن ایشان دیہ دولت آباد است از بلخ بعد وفات الدین
از دولت آباد برآمدہ درخت بنیاد بجانب حضرت ایشان رسیدہ مرید شدند و خرقرق پوشیدند
طالب علم و متبول ہمہ بودند گاہ گاہ فکر شعر ہم میکردند دستہ در خدمت حضرت در صحبت خاص کہ
مقابلہ کتاب شغوی و کتب دیگر میشد حاضر می بودند بعد از چندے از خدمت شریف مخص شد
بخدمت زیارت حرمین شریفین مشرف شدند و باز بجانب حضرت رسیدہ و چندے بودہ از جانب
حضرت مخص شدہ بخدمت حضرت بابا پلنگ پوش قدس سرہ رسیدند و دستہ با تقابہ داری
مقصود و سرگرم بودند و خدمات شایستہ بجا آوردند بازار از آن جناب مخص شدہ و تقبیہ ایند پور
کہ عبادت چہرہ آقاسی نام از روشناسان بادشاہ عالمگیر فوجدار آنجا بود رسیدہ چندے در آنجا
ماندند چہرہ آقاسی بخدمت ایشان اخلاص ہم رسانید و چند بیکہ زمین فرو برد و پانزدہ بگاہ باغ
مع جاہ نختہ کہ در آن قصبہ بشکراؤلی مشہور است نذر گذرانید و بعض بادشاہ رسانیدہ فرمان
زمین حاصل نمود و مسجد ساخت و حاجی در آنجا تامل اختیار نمودند و فرزندان از ایشان بوجود
آمدند و قصبہ در آن مکان تحوط افتاد حاجی با متعلقان خود از آنجا برآمدہ بخدمت حضرت رسیدند
حضرت از آمدن حاجی بسیار خوش شدند و فرمودند شما خوب کردید کہ فرزندان خود را ہمراہ آوردید
ما ہم پیشدیم و یاران قدیم ہمہ رفتند تقبیہ ہمراہم بگذرانیم و برائے فرزندان حاجی در شہر جاے
مقرر کردند حاجی متعلقان را در آن حویلی گذاشتہ خود صبح و شام در خدمت حاضر می بودند و اکثرے
یک پہر و پنج شش گہری شب بخدمت می نشستند و حضرت مہربانی بسیار بر ایشان مینمودند
حاجی قصیدہ بخدمت گذرانیدند حضرت بسیار خوش شدند و تحسین فرمودند قصیدہ این است

ما گدایان خسرو قہریم و در بر بوریاست
چہر شای بر سر ساسیہ بال ہماست
ماندوق آب حیوان سر نصیر ادا دہ ایم
خضر راہ ما محمد کار ساز ما خداست

تشنه مردنهای مالحق کمال زندگیت
 روز و شب پیوسته می نال می داند که
 دیده میگوید که نیم اشک میگوید روم
 در تلاش بوسه معنی خود گشته نهان ام
 گر چه رنگ من زرد عشق کا ہی گشته است
 من در گریه منت در دس زردوان کشم
 شایه باران هم را این معانی طاعت
 خور زور خنده ابل کرم تو ان ساخت
 اے گرفتار گل عنایه بے صبری شنو
 خدمت سلطان فقر است پر دل ان از شکوه
 کرد از بهر قیوس شمع صغان صفات
 منظرین عنایت گوهر دریائے فضل
 گشته است زانوشه شایان مسافر جهان
 می شو و طاهر رویش عکس خورشید فلک
 در حجر دهر که دستش را چو عیسی بوسه داد
 چون نکرد و دیده روشن از عبادت قدش
 اے که از حیرت ندانی غایت صفقت تمام
 قبله کا باب رحمت بسکه بر تو و است
 سو ختم از دست محنت رحم بنما از کرم
 تشنه کام جام قهرم در گاهت می طعم
 گر نیم خاک در دست بهتم چو فانوس خیال

دریا بانے کہ آنجا نقش اپنے مصطفیٰ است
 بند بندن زرد و او چنے زار نیم جد است
 در خیالش می ندانم تا بجایان ماجراست
 طالب گلزار قهرم مردم باد صباست
 در گاهم لعل و گوهر موج آب کبریاست
 تمام از زیر پیلو چوب صندل نکاست
 پنجه دست گدایان شہتہ پیر دعاست
 پرودہ چشم خیسان پشت پاؤں گداست
 خاک بتان قناعت بزرگ پیر طلاست
 ورنہ تیغ تبرک برباد از بانہ تر قناعت
 آنکہ خورش زریر پا و آشیانش کبریاست
 مقتدرائے منتہی و شہسوار اولیاست
 تا کہ داند ملک معنی را نہایت نا کجاست
 آفتاب است در زمین پر توش سو گماست
 نخل طوبی بر کف او کثر از چوب عصاست
 زانکہ در چشم حقیقت خاک پایش تو تیاست
 التجا کن از دعایش انچه در دل دعاست
 داعیان را تا اسیدی از خلایق بر طاعت
 زانکہ در کنش ازین کے طاقت بارک است
 شربت فرما کہ چشم کاٹ چینی نماست
 آتش شوق تو در دل شمع جامع راشع است

ہیکچک ان فیض الطافت مبادانا اسید تاکلا آدم شب نشین و ماہ انجم و جلالت
 ذکر شاہ کوچک | وطن ایشان ام البلاد بلخ است در خانہ حضرت خواجہ طاهر برادر آخوند
 ملا عوض وجہ تربیت یافتہ انداز انجا برآمدہ در محبتہ بنیاد علم از دست حضرت ایشان علیہ الرحمہ
 رسیدہ خرقہ پوشیدند و مرید شدند شب در و رنج دست خاص و بخدمت باور چرخانہ وغیرہ از خدا
 مقید و سرگرم بودند و بجز یک لنگ خیرے دیگر نداشتند و ہمیشہ سر و پا بر ہنہ بخت مستعد
 می بودند و از برائے مطیع ہم ہم از بازار خریدہ بر سر خود برداشتہ می آوردند و در ہمہ راؤنی در
 خانقاہ سنگہا بوزن پنج من و شش من می برداشتند و از برداشتن سنگہا کے گران حجرہ ایشان
 رنجیتہ شدہ بود یعنی مرض مفتوح عارض شدہ بود حضرت ایشان در بارہ ایشان لطف و کرم بیشتر دیگران
 داشتند و فقرا کے کہ از اطراف و جوانب می آمدند از بسبب ضبط ایشان بیچ یکے از انہا در کتبہ
 بے ادبی نمی توانست کرد و اگر احیاناً کسی از اہل دنیا بے ادبانہ در کتبہ می آمد ایشان تنبیہ کردہ
 اور از کتبہ می برآوردند چنانکہ میرآیینہ نام جوانی از ہمراہیان فتح اللہ خان بہادر کہ حارس
 شہر بود روزے شراب خوردہ در کتبہ درآمد حضرت بنام شام مقید بودند و میرآیینہ از سرتی
 حرف بلند میگفت شاہ کوچک اورا چند مشت وسیلے زدہ از کتبہ بیرون کردند روز دوم تنہا
 او با جمیع کثیر لغزم فساد بیرون کتبہ آمدند بعضی مردم انہا را معقول کردہ برگردانیدہ بردند بجز چند
 روزے میرآیینہ با کسی خانہ جنگی کرد شمشیرے برگردانیدہ رسید چون زخم کاری بود گفت من از بسبب
 بے ادبی کہ کردہ بودم بغضب حضرت گرفتار شدم مرا بتکیہ برید و بر سر دروازہ اندازید یا رانش
 چنین کردند حضرت شاہ کوچک را فرمودند کہ شما از احوال میرآیینہ خبردار باشید شاہ کوچک برآ
 در حجرہ شاہ خادم آوردہ تعہد او کردند بعد چند شرفا کلی یافت و بخدمت حضرت مرید شد
 و ہمیشہ در مجلس میگفت کہ تنبیہ شاہ کوچک باعث توفیق من شد شاہ کوچک مدتی تجرید و تقدیم
 خدمت در جناب حضرت گذرانیدند روزے بخاطر ایشان رسید کہ مدتی است از ولایت
 برآمدہ ام کیلار بولایت باید رفت این معنی را بخدمت حضرت آمدہ عرض کردند و اب حضرت فرمود کہ

هر کس که از جناب حضرت نصرت میخواست هرگز مانع نمی شدند و فی الفور قاتحه میخواندند مگر
 شاه کوچک افزون زد که ما هم پیریدیم و شمار هم پیریدید اگر پایش از شرافت کینیم شرافت خاک در
 قبر ما اندازید و اگر شرافت پایش از ما بپیرید یا شمارا دین کنیم و اشک از چشم حضرت جاری گردید شاه کوچک
 بقدم حضرت افتاد غم سفر و غم وفات کردند بعد چند ایسان را از اسبها عارض شد
 تا مدت سه ماه تصدیع کشید مرض غلبه تمام کرد حالت ایسان با حق تعالی رسید حضرت بر کنار
 حوض وضو میآهتند یاران بخدمت حضرت آمده حالت شاه کوچک را عرض کردند فرمودند که
 بر او واجب است که با احوال شاه کوچک متوجه خدمت ما بیاید کرده ما از و راضی و شاکیم
 خدا از و راضی باشد بعد فراغ از وضو بر بالین شاه کوچک آمده نشستند و فرمودند بخدا شوق
 باشد شاه کوچک بجا نیت حضرت نگاه کرده گریان شدند و از چشم اشکها بر میآید
 شد شاه کوچک در همان وقت دست خود را بجانب حضرت دراز کردند حضرت سر مبارک
 خود نزدیک بر شاه کوچک بردند بجان آنکه حرف نمیزگفتند باشد شاه کوچک پشیمانی حضرت
 را بوسیدند و گفتند الحمد للہ ما باز دوسه خود رسیدیم و گفتند قبر حضرت فرمودند که ما را سه شام
 در نیکو عتب مسجد قبر تباری سازیم و شمار از نزدیک خود مدفون خواهیم کرد حاضر جمع و اید بعد از شتر
 سر را قیبه فروردند و متوجه احوال شاه کوچک شدند شاه کوچک با سم ذات مقید بودند و زمین
 مشغولی جان بحق تسلیم کردند حضرت سر از مراقبه برداشته بیرون آمدند و فرمودند که شاه کوچک
 ایمان ایست بر دین حق وفات شاه کوچک است و ششم ماه جمادی الثانی سنه یک هزار
 و یکصد و هشت هجری -

ذکر شاه ناظر | وطن ایسان سمرقند است بخدمت بابا حاجی عبدالرحیم عاقبت بخیر رسید
 خرقه پوشیدند و از ایشان رخصت شده جناب حضرت بابا یلنگ پوش قدس آمده سعادت اندوز
 شدند و خدمت ما شایسته کردند و مرید شدند اکثر اوقات همه که رومی و حضرت تبارک
 میفرمودند که شما اعتکاف بنشینید و متوجه شوید ایشان بموجب فرموده قبل می آورند بعد از آن

جناب حضرت خلافت یافتند و همیشه در سفر و حضر لازم می بودند تا زمان وصال حضرت بگز
از خدمت جدا نشدند و بعد وصال بخدمت حضرت ایشان علیالرحمه آمدند و مدتی در اینجا
ماندند بعد از آن نواب غازی الدین خان بهادر فیروز جنگ ایشان را طلبیده شیخ خانقاه خود
ساخت اغزاز و احترام ایشان بسیار بجای آورد چون نواب از بهادر شاه بادشاه بخدمت
صوبه داری گجرات مامور شده بصوبه مذکور رفت خلیفه نیز همراه رفتند و چند روز گجرات
ماندند و بعد وفات نواب غازی الدین خان همراه تالوت شاهیجهان آباد رفتند و از آنجا با
کثیر از فقرا و علمای هند و از لاهور یکشمیر رسیده چند روز بطریق سیر گذرانیدند اکثری از اهل آن کشمیر
بخدمت ایشان آمد و رفت داشتند بعد از آنجا مراجعت کرده و شاهیجهان آباد آمدند و در آنجا
در آنجا ماندند چون نواب نظام الملک و عصر محمد فرخ سیر بادشاه صوبه دار دکن گردیدند و در آنجا
آمدن ایشان را همراه آورد و چندی از فقرادر رفاقت ایشان بودند بخدمت حضرت ایشان علیالرحمه
صبح و شام میرسید و در وقت وفات حضرت حاضر بودند و فرقت حضرت بمرتبه کمال بر
ایشان مستولی شد میگفتند که آمدن مادرین ملک محض از برای خدمت ایشان بود و چون بسبب
از نواب نظام الملک رخصت گرفته عازم شاهیجهان آباد شدند و چند روز در آنجا ماندند بلا مورد
نشدند نواب عبدالصمد خان بهادر را که از نزد محمد فرخ سیر بادشاه براسه تنبیه گردانیده بودند
و گرد و اسب و پیر و خاچه کرده بودند و در آن وقت خلیفه در آنجا رسیدند نواب براسه دیدن ایشان
آمد و گفت که ما پیش ازین بخیر شب حضرت را بخواب دیده بودیم که در لشکر از جهت اعانتی بیشتر
آورده اند از تشریف آوردن شما آمدن فقرات مقدمه خواب تبصیاتی انجام میدتوجه بزرگان و دعا
فقر امید است که مهم نیریت انجام و فتح نصیب باشد و شبها که خود نواب براسه طلبای می نشستند
اکثر بخدمت می آمدند و در سه ساعت می نشستند و التماس دعا میکردند بعد چندی از آنجا
گرد و دستگیر کردند و چهل نفر کس از آنجا که از دستگیر شد و فتح عظیم نصیب نواب شد و بعد
فتح خلیفه و ولایت ام البلاد بلخ رسیده زیارت روضه مطهره حضرت شاه مردان اشراف علیهم السلام

حاصل کرده زیارت حضرت حاجی عبدالرحیم عاقبت بخیر که پیغمبر ایشان بودند رسیدند چیک
بر سر سفر ایشان ماندند و از اینجا باز لغزم هندوستان با جمعی کثیر از فقرا و چاکر آآمدند و سه روز
در اینجا توقف نموداراده شاهجهان آباد کردند و بعد از آن از ترتب عارض شد و سه روز
بیمار بودند تا پنج بخت و نهم محرم روز شنبه بنه بکهار و یکصد و صحت کردند و ترکیه
شاه ثانی نام درویشی که در اینجا شهو و معروف است مدفون شدند۔

ذکر خواجه عالم | از اولاد حضرت خواجه علاء الدین عطار قدس سره متوطن بلخ بودند و اوایل
از ولایت بجناب حضرت ایشان علیہ الرحمہ آمدند فقیر و مرید شده در تہ بخدمت بوده ولایت
رفته بودند ثانی الحال احرام خدمت حضرت بته بعد وصال حضرت بتکیہ رسیدند و مدت یکسال
در اینجا ماندند بعد از آن اراده زیارت حرمین شریفین بخاطر ایشان مصمم شد تہیه سفر کردند با شہ
خادم گفتند مادر واقعہ دیدیم که کشتی ایشان شکسته است معلوم می شود که وقت ایشان نزدیک
رسیده است و در صورت خواهند مرد بهتر این است که ایشان همین جا باشند اگر احیاناً وقت ایشان
برسد و زیر قدم مرشد خود مدفون شوند خواجه این معنی قبول نکرده عازم شده در صورت رسیدن ایشان
را از آسبم رسید بقضای اہی فوت شدند و صدق رویاے بابا بکر اکثر مخلصان معلوم گردید۔
ذکر مولانا عبد الجلیل | مفتی نجمتہ بنیاد مرید حضرت ایشان علیہ الرحمہ بودند میگفتند کہ وقتی
مرا بیماری سخت روداد و مشرف بر موت شدم و تفرقه خاطر زاید از حد متولی شدہم چند خواستم
کہ بکلمہ طیبہ متقیہ شوم فقرہ غلبہ میکرد اما آنکہ حضرت برائے عیادت تشریف آوردند من با فاقہ آمدم
جمال مبارک حضرت را دیدم و از سبب مرض باز چشم پوشیدم فقرہ از خاطر من دفع شد و اگہی
بجناب حق پیدا شد چشم خود را باز کردم دیدم کہ حضرت متوجہ احوال من شستہ اند عرض کردم الحمد
از تشریف آوردن حضرت احوال من بغایت خوب است حق تعالی بمن توجہ حضرت این احوال
را تا دم آخر باقی دارد حضرت تبسم کتان بجانب من نگاہ کرده فرمودند انشاء اللہ تعالیٰ صحت
خواہید یافت و خیریت خواہد شد و فاتحہ خواندہ برخاستند و بعد تشریف بردن حضرت تمام

روز و شب تفرق برین نبود روز و نیم باز تفرق زور آورده بجناب حضرت کس را فرستاده و
داشتیم که امیدوار تو جهات حضرت باز قدم رنج فرمودند و متوجه احوال من گردیدند تفرقه
بالکلیه از من مدفوع شد و از آزار صحت کلی یافتیم و این معنی باعث صدق اعتقاد من گردید و جناب
حضرت مرید شدم و الحال که مدت هفده سال از وصال حضرت گذشته است همان جمیع که
در صحبت شریف روداده بود تا حال باقی است۔

ذکر مرزا ابراهیم عرب | از سکنه کابل اندیزگان و اقارب ایشان مناصب عده داشتند
ایشان باراده نوکری بادشاه از کابل روانه شده در لشکر ذوالفقار خان بهادر نصرت جنگ
میر بخشی بادشاه سپهر سرد خان وزیر اعظم که همراه بادشاه بنده محمد کام بخش قلعه چنی را محاصره داشت
رسیدند و بواسطه اقربا خود که تعینات خان نصرت جنگ بودند تلاش منصب میکردند و قوت
فوج خان نصرت جنگ بر رویه تاخته غنیمت بسیار مال و مواشی و بندی بدست آوردند
یکی از سواران دختر که را اسیر کرده دشمن بدست خود گرفته بسوی خود میکشید و مادرش
بعجز و گریه دست دیگر را بدست خود گرفته میکشید و آن سوار بر حال آن ضعیفه هرگز رحم نکرد و برایشان
میز را بر سر آنها گذاشتند و از گرفتن دختر تهدید مانع آمدند آن سوار از غصب بیک ضرب تیغ دختر
از تن جدا ساخت و برقت میرزا از معائنہ این واقعہ بے اختیار برقت درآمدند و از ملاحظہ
بے شبانی این دارنا پدیدار داده ترک تعلق در دل مصمم ساخته در میان صحرا بر سرنگی نشستند و
دو شب روز برایشان در کمال جوش و خروش و رقت گذشت و سیلاب اشک مثل جویبار از
دیدہ روان گشت و استعراق تمام روداد اقارب ایشان خبر یافته نزد ایشان آمدہ خواستند
کہ ایشان را برداشته بمکان خود ببرند هرگز سرنه برداشتند و لب سخن نکشوند تا آنکہ راضی
شدند بریں معنی کہ از عزیزان مخص شده در لشکر بادشاه بردند و برائے شفی خاطر آنها گفتند کہ برا
تلاش منصب میر و مافی الضمیر ایشان آن بود کہ از اہل دنیا آزار سے یافته در جناب شد
کابل یاد میان صحرا بر کوسہ اقامت گرفته بیاد دوست حقیقی مشغول باید شد غریزان غیر از

پس رضا ایشان چاره ندیدند اسپ و گاؤ و دیگر اسباب سفر را میسپارده و دو سه کس از ملازمان
 با نوشته حاجت خود با بنام امیران حضور در باب پذیرائی منصب همراه ایشان دادند میرزا غیاث
 یک گاؤ و بخت سواری و قدری از آلات ضروری راه چیره قبول نکردند و با ملازمان روان
 شدند پاره اند راه طے کرده از بالا سگے کافر فرو آمدند و میباش و کرده در میان همه اسرا و
 گفتند که اے گاؤ و ترادر راه خدا آزاد کردم خدا تعالی عزیز تو را ز دنیا آزاد گرداند پس از
 قطع منازل در مقام کلک در شکر بادشا عالمگیر رسیدند اعزّه ایشان را هر دو یکپوری می پسند
 و خواستند که در زمره منصبداران بجنوب بادشاہ ایتاده نمایند و حقیقت ایشان آن بود که
 هر جا که می نشستند خبری از عالم نداشتند و اشک از چشمان ایشان جاری بود چون بادشاہ
 از کلک کوچ کرده متوجه بجا پور گردید میرزا هر کی بکرا به گرفته غریمت او رنگ آباد کرد و بادشاہ که در
 از فقر حضرت ایشان که بر اے کار و در انجا رفته معاودت کرده بود در خبر و اتفاق
 راهی شده حالات کرامات آیات حضرت ایشان از زبان آن درویش استماع نمودند و دل
 ایشان بجانب حضرت ایشان بواجب مایل و منجذب گردید بعد رسیدن باورنگ آباد در مسجد
 میرزا بیگ خان که در غل پوره است فرو آمدند آنجا محمد حسن نام ملا سکوئت داشت و او
 گفتند که شما در خدمت همه شایخ و درویشان که درین شهر اند بید و ملاقی گردانید تا هر کج
 که در صحبت او جمیعے یا بم بیعت نمایم اگر چه جذب شوق دامن دل ایشان را بجانب حضرت
 می کشید لیکن خواستند که اول جمیع اکابر و اصاغر شهر را دید و بجانب حضرت سعادت اندوز
 شوند بنا بر آن سایر فقرائے شهر را ملاقی شدند هیچ جادول ایشان پانند نشد بعد از آن در خدمت
 حضرت ایشان در تکیه رسیدند حضرت در سایه دو درخت پاگروه نشسته بودند ایشان را از دور دید
 روے مبارک بجانب ایشان آورده بدست مبارک میوس ایشان اشارت کرد و دو سه دفعه
 فرمودند بیایید بیایید ایشان بچو دانکه در حضور شریف رسیدند خود را گم کردند و خود داده عشق گردید
 ملا حسن را چندان ایشان را شایسته میگردید و پیش پیاوند بعد دیرے ملا ایشان را برداشته مسجد پروردگار

نقد و جسے کہ داشتند بخدمت حضرت آورده گذرانیدند و باختیار مریدی و فقیری سعادت نازند
 شدہ خرقہ میر محمود کہ از خلفا خاص حضرت اندیش حضرت بود پوشیدند تا کہ بوقت باوجود بخودی پاره
 بہوش بودند و نماز میخواندند و ہفتہ دویم شاہ ایشان دو بالا شد از او نماز فرض و وظائف و از جمیع
 امور باز ماند شاہ کوچک کہ خادم حضرت بود کیفیت بجناب حضرت عرض نمود آبے دم کرده از دست
 مبارک بایشان خورانیدند ایشان بخوردن آب پاره بہوش آمدند حضرت فرمودند خیرے بخورید عرض کردند
 آری رسیدند و بخورید گفتند ان و گوشت مع ساگ میتی قریب پنج آٹا نان و ہین قدر گوشت و
 ساگ میتی بموجب امر حضرت نچتہ آوردند ایشان ہمہ را تناول کردند و پارچہ نان باقی ماند حضرت پرسید
 خیرے و گوشت بخورید گفتند کہ حضرت فرمودند جالاس کنید و حضرت بیاران دیگر فرمودند کہ پارچہ نان باقی
 ماندہ را تقسیم کردہ بگیرید کہ تبرک است و میرا پس از استعاضا بجناب حضرت باسم شاہ عرب ملقب
 گردید شاہ عرب در اوایل بیا صاحب غیرت بودند در ایامے کہ بکابل سکونت داشتند امیر خان صوبہ
 اتجاہ پسرے داشت راضی مقررے و در مذہب خود مجتہد وقت بود و ایشان رض اورا گوش خود شنید
 و طبیعت ایشان تاب نیاورد چون صاحب تنگاہ بود در آن وقت ہیچ نتوانستند گفت بجناب الہی
 عہد بستہ کہ تا اورا کشتیم ہیچ خورم نہ شازدہ بگزینی و شکنی بسر بردند و خادمے داشت سستی روزی چارم
 نزد او رفتہ از او پرسیدند کہ تو از اہل سنت جماعت هستی یا از اہل رض او گفت احمد شدستی امکن بلا علما
 نوکری راضی اختیار کردہ ام ایشان گفتند اگر من اورا کشتم تو رفاقت من اختیار خواہی کرد گفت کہ من فریق
 شما ام و عہد این معنی بایشان حکم بست راضی مذکور در حویلی کہ می بود ہفت دروازہ داشت از بس کہ
 رض او شہور بود می رسید کہ کس از اہل سنت در آمدہ مرا کشد یا من و سواس شہا خود بر سر یک یک
 دروازہ آمدہ ایستادہ میشد و بخنور خود بدست آن نوکر دروازہ ہا را متفضل میگذاشت و کلید ہا نزد خود گرفتہ
 در حجب انداختہ بخواب میرفت و اکثر اوقات پس از آنکہ نوکر دروازہ ہا بستہ بخواب میرفت بنا بر احتیاط خود
 می آمد و در قفلہا میگرفت و خاطر جمع کردہ بخواب میرفت شاہ عرب بوقت نصف شب بموجب قرار داد
 کہ بالوکر داشتند بر در حویلی رسید نوکر مذکور در وقت خواب او قفلہا را مضبوط کردہ و بجلقہ در ہا اوختہ کلید ہا

را بہت اوسپر دو آن اہل گرفتہ پے یان مہنی نبرہ بلا احتیاط بدستور ہر روز بر اعتماد کو کر بخاطر جمعہ و خواب
 رفت لوکر بعد رسیدن ایشان ہر یک دروازہ را وا کردہ ایشانرا اندرون طلبید ایشان بخوابگاہ اور سید
 دیدند کہ مثل بخت سیاہ خود در عین خواب است خود قفل میکردند کہ بخاطر مہر رسید کہ در حالت بخیر کشتن
 شرط مردی نیست اورا بیدار کردم او گفت تو کستی جواب دادم کہ من ہجان شخص ام کہ بحضور من حرفہ
 رفص گرفتہ بودی حالآمدہ ام کہ ترا بشم انھی بجز دشنیدن این سخن از جاے خود جریست و دست
 بشمشیر کردہ خواست کہ برین زندمن کش دیتی کردہ سوٹہ چوبے کہ در دست داشتہم بزور تمام بر شتر دم
 از یاد افتاد و فریاد برآورد لوکرش از شنیدن آواز بہوش شدہ افتاد و دست و پاے من از نہایت
 بیم در لرزہ درآمد چون دیدم کہ ہنوز زخمی از جہان ترشش باقی است سوٹہ دیگر دادم و کارش تمام ہوا ہم
 و از بسکہ گرسنہ بودم خانہ او را کاغذ و مہر تہا کئی کہ در طاقہا بودی اقم و قدر سکا از ان تناول کردم و کچہ
 از اقمشہ و انگشتر ہاے طلا و آلات مرغ و غیرہ ان کہ مبلغ خفایہ قیمت ان بود برداشتہ پارہ از ان بذر
 دادم پارہ خود گرفتہ بیرون آمدم و لوکر بدستور معین دروازہ را قفل و نہی و اساختہ خود بدروازہ اندرون
 بجائے کہ ہمیشہ بخوابیدہ خواب رفت صبح کہ مردم از سردروازہ او بنگیند شدند دیدند کہ دروازہ بندہ است
 تا یک پہرہ در انتظار کشید بعد از ان مردم امیر خان را خبر کردند کہ ان امیر خان از تہا گذاشتہ و چوٹی
 درآمدند و تا بدروازہ اندرون کہ لوکر خوابیدہ بود رسیدند و او را آواز دادند او گفت کہ ایشان صبح قفلہا
 را از دست خود واکردہ بیرون می برآمدند امر و نمیدانم سبب چیست مردم دروازہ ہا را شکستہ در خانہ درآمدند
 و او را مردہ دیدند لوکر گفت خیمہ سازین ماجر اندازم انہارفتہ کیفیت یا امیر خان طلبہ کردند ہر چند
 تفحص و تجسس کردند سرخ از قہال پیدا شد تا آنکہ روزے نظر بازے در یکے از باغہاے کابل اوید
 و از سن پرسید کہ پسر امیر خان را تو کشتی جواب دادم کہ سن با او چہ کار داشتہم چون ان نظر بازہ را شاخت
 من از کابل برآمدہ بکمال آباد آمدم چون بچناب حضرت رسیدہ متغیہ شدند ہرستہ از خود و از دیگرے خبر
 نداشتند ہفت ہشت روز یا دہ روز خیمہ بنیاد کردند و اگر خوردن می آمدند قریب ہفت ہشت آٹار تادہ
 آٹار و یک مجلس میخوردند ہفتہ بخندہ میگذاشت و ہفتہ دیگر گریہ مردم نماز جمعیت بخواندند ایشان رفتہ

مردم را بجای آورد می خندیدند و مردم را بچند می آوردند و حضرت بعد فراغ نماز دستها
ایشان را بستون می بستند و خلق میفرمودند و یک شب در فردا شب تمیها نذند و باز بدست مبارک
دستهای ایشان را و امیکردند و سهفته دیگر در گریه میگذاشت و حضرت در وقت گریه ایشان از محرو
بیرون آمده دست شفقت بر سر ایشان میگذاشتند و تسکین خاطر ایشان میشد مدتی بهین طور
گذشت آخر الامر حضرت ایشان را از جذب برآوردند و بعد برآمدن از جذب بخدمت مقید شدند
و جمیع خدمات خانقاه بجان و دل بجای آوردند خدمت باو چنانچه میگذاشتند و کلون استجارا
درستی نمودند و طهارت خانه را پاک میساختند و در صحن کعبه جاروب میدادند و آب پاشی
میکردند و حیایان پند در کعبه بود ایشان بدلوهای کهنی از جوئے که در ترکیه جاری است و برابر قد
آدم از زمین پست است آب میکشیدند و حضرت بدست مبارک خود آبداری میکردند و در عقب
مسجد قریب پنجاه شصت تنه تاک بود ایشان از دلوهای کهنی آب از باولی کشیده می آوردند
و آن تنه ها را سیراب میکردند و از پیش دروازه کعبه تا کانه ناله صبح و شام آب پاشی میکردند و قهوه
می سائیدند و می پختند و می خوراندند و در هفته یک دفعه دو دفعه خرقة کفنی و دیگر لباس فقر را برکنار
تالاب می بردند و شستنی می آوردند و با وجود این همه خدمتها شایسته شهباز خدمت فخر میکرد
و تمام شب بیدار می نشستند و اکثر اول شب تنهار و روضه حضرت شاه برهان الدین اولیای قدس
میرفتند و زیارت جمیع بزرگان روضه میکردند و مراجعت نموده نماز یا مداد در کعبه بجا میگردانیدند
و اکثر اوقات چهار پنج شب در روضه می بودند شبی بر سر فرات میرین دهلوی و شبی بر سر حضرت
سید را حو قتل والد حضرت سید محمد بنده نواز گیسو دراز و شبی بر سر حضرت شاه جلال گنج روان
و در آن ایام قدرت چهار کس بلکه ده کس نبود که شهبازانکاهها تواندا نذاشتند ایشان تنها میگذاشتند
و شبی بر کوه سونلی بجهن که نزدیک فرات شاه جلال گنج روانست با وجود آنکه شیو در گرج و دیگر دینداران
کوه می بودند بلا و سواس تمام شب بر آن کوه میگذاشتند و می گفتند که یکبار براس زیارت درگاه مقیم
نزدیک چوکی بزرگ رسیده بودم از پیش سگ برآمد و در هر دو چشم او دو تیر و چشمها را شل الماس

درخشان بودم از دیدن او اندکے ہراس پیدا شد صورت مبارک حضرت را تصور کردم گنجی بہ
 من رسید و بگذشت الحمد للہ آسیب او بر من نرسید و از بسکہ در شستن خمر کہاے تھا اشتقت بلخ
 بجاری برد و سردی آب در ایشان اثر کرد چندے از دست و پا ماند و بازہ صحت یافتہ لیکن
 اثر سردی باقی ماند از عہدہ خدمتہاے شدید نمیتوانستند برآمد بکہ در شستن و برخاستن ہم تصدیق
 میکشیدند و درین ایام عازم حرمین شریفین شدند از جناب حضرت رخصت خواستند حضرت فرمود
 بروید انشاء اللہ تعالیٰ انجیر خوبی خواہید رسید ایشان را ہی شدہ بہورت رسیدن دران ایام علی نقی خان
 پسر دایت خان متصدی آنجا بود شاہ عنایت درویش مرید شاہ نورجانی کہ آشنائے ایشان و
 ہم پیو خان کور بود و با خان مذکور رفاقت داشت خان مذکور ظاہر ساخت کہ شاہ عرب بارادہ
 مکہ معظمہ درینجا رسیدہ اند شاہ عنایت ایشان را نزد خان مذکور برد و خان پرسید کہ از زاد و را حلہ چیز
 با خود دارید جواب داد کہ هیچ نداریم خان گفت خاطر جمع دارید خدا تعالیٰ آسان خواہد کرد ایشان
 چندے در صورت ماند لیکن بلا قات خان مذکور رفتند و فرسکہ بر جہاز سوار شدند خان مذکور
 قریب ہفتصد روپیہ بایشان داد ایشان بکہ معظمہ رسیدہ بعد اداے حج عنایت مدینہ منورہ نمودند
 باوجودیکہ استعداد سواری بود پایے پیادہ را ہی شدند و مشک آبے کہ قریب یکمین وزن داشت
 برکتف خود می برداشتند و اکثر مردم قافلہ را آب میخورانند و انجیر زاد و را حلہ ہمراہ بود ہمہ بزقہ آتشبار کرد
 و از مدینہ بطایف رفتند و سیر اطراف و نواح بواتمی نمودند و اکثر شبہا بزیارت مرقد کہ دران مکاہنا
 بود می رفتند شبے ماریا سہے را نگشت پایے ایشان از اگر بفضل حق زہر اثر نکرد و صحت و عافیت
 معاودت کردہ بجناب حضرت رسیدند و یکبار ایشان را شوق کسب علم پیدا شد شغول کسب علم شدند
 و پیشتر از ان خط و سوادے نداشتند تا شرح ملاحظہ کرم کرد و باز کسب علم موقوف کرد و یکبار روز
 جمعہ قریب نماز عصر حضرت ایشان یعنی حضرت شاہ مسافر در سجاد شریف داشتند شاہ عرب در زیارت
 انجیر کہ بر کنار دیوار تکیہ بود و دو سکہ دیگر نشستہ بودند شاہ عرب یکجا یک گفتند کہ با تو عالمگیر شاہ
 را حین زمان از پیش ما گذرانیدہ بنظر حضرت در آورده بودند چند کس کہ حاضر بودند متعجب شدند کہ بادشا

در احوالگر صحبت و سلامت است شاه عرب چنین میگویند روز دوم که شنبه بود یک نیمه پاس روزنامه
خبر رسید که بادشاه وفات یافت ایشان در ایام مرض حضرت بخدمت حاضر و تمام شیب بیدار می بودند
حضرت در حق ایشان دعا میفرمودند بعد وصال حضرت بخدمت باری تکیه بیعتی بودند و ز سر هر چه پس بکنان
در باغ محمدی رفتند در اینجا منقبت این بیت در زبان هندی خواند

موتی دهلک کیا به کا

ترجمه این بیت زبان فارسی آنکه بی نام ز یور است در هندوستان که مرغ می شود و در او
چند بانی آویزند و ستورات آن را در میانی می آویزند یعنی آن در شاهوار که در حلقه بینی محبوبه بخوبی خوشنمای
زینده است بکوه گری فرو غلطید و بر عارض دلفریب آویزان شد چون ایشان از زبان هندی خوبان
بودند و علم موسیقی داشتند بحد آنکه این بیت شنیدند ایشان را جذبه الهی روداد و از بانغمزی
گریان و نالان به جگر خود آمدند و این فقیر قبل ازین بچند روز شب در خواب دیدم بود که در مسجد بزرگ دروازه
جنوب تنور است افروخته شاه عرب آمده در آن تنور نوزده افتاده و این کمترین فریادی نثار گوید
میکنند که شاه عرب درین تنور افتاده اند کس باشد که ایشان را ازین تنور برارد درین ضمن چکنار خیزان
دوید و بر کنار تنور آمدند و دیدند که ایشان تمام و کمال در تنور سوختند و زمین آنها فیه بیدار شد و بعد چندی
ایشان را جذبه روداد و تا چهار پنج روز و شب به اختیار میگریستند هر چند این فقیر و سگ خان لاسا
میدادیم تسکین خاطر ایشان نمی شد تا آنکه فریاد و فغان کرده سرو پا برهنه در کوچه های شهر می گشتند
و با سگان الفت می گرفتند و گدائی کرده سگان را بخورانیند و باز گریخته می آمدند و تندی درین حالت
می بودند تا آنکه یکی از اشرافان قدیم ایشان ایشان را بخانید و تصدیع رسانید ایشان بعد ازین تصدیع
ساکت شدند و باز بگریه متعبد میگرددند و ناسه روز چهار روز میگریستند و این کمترین می گفتند که بر
ما گوشه دزکویه مقرر کنید که در اینجا بشیم فقیر جگر چه پوشتی که بر کنار ناله واقع بود بر ایشان تیار نمود و جگر
درآمدند و دروازه را از اندرون بستند و با هیچ کس سخن نمیگردد و چیر نمیخوردند و غریزان که ایشان را
بخانیده بودند براس معذرت نزد ایشان آمدند و عجز و الحاح کردند ایشان دروازه را و انکر در آنها

گفتند کہ ما بشما حرفہ داریم بخوابیم کہ بگوئیم دروازہ را وا کنید گفتند انچه گفتنی است از عقب دیوار بگوئید
غزیران در اینجا ششہ مغذرت بسیار کردند جواب ہمین قدر گفتند کہ بروید و تصدیق کنید مدت بہت
روز بہرین طریق گذشت روزی این فقیر بالمباح تمام بخدمت ایشان گفت کہ گزنی ذائقہ کشی
تا چند و از وقت چارہ نیست در جواب گفتند کہ بعد دوسہ روزی بعد پاؤ آثار کچری بخشیدہ می آوردہ است
خدا م بعد دوسہ روز قدر پاؤ آثار کچری می بردند و ایشان اندکے از آن بخوردند و باقی واپس میدادند
مدت چند ماہ ہمیں دستور گذرانیدند کہ کسی را نزدیک خود آمدن نمیدادند تا آنکہ احوال ایشان تغییر
و بحالت نزع رسید فقیر و چند کس دیگر دروازہ را وا کردہ نزد ایشان رفتیم ایشان از خود خیر داشتند
بعد از ساعتی جان کجی تسلیم نمودند و آخر روز پنجشنبہ بود شب جمعہ ایشان را بیرون دیوار خانقاہ زیر
دیوار غرار شریف حضرت ایشان علیہ الرحمہ مدفون کردند الحال قبر ایشان درون دو حجرہ کہ متصل مسجد
و خارج از مسجد است و طرفی کہ جانماز ہا میگذرانند نزدیک دیوار روضہ حضرت واقع است۔
ذکر حضرت آخوند ملا خاמוש | وطن ایشان در لواحی بلخ است نام ایشان در اوایل ملاحظہ
بود جذبہ بانشان روداد از ولایت خود برآمدہ از راہ ایران بکلمہ مغلہ رسیدہ زیارت حاصل کردہ
در محبت بنیاد بجناب حضرت ایشان علیہ الرحمہ رسیدہ ہمیشہ در خرقہ پوشیدہ و مرتے در جذب
بخدمت مقید بودند بعد از آن بسلوک آمدند ایشان را حضرت بکتاب داری مامور کردند ہر جا مییے
و یکے ویتھے می بود بخدمت ایشان آمدہ میخواند و از توجہ ایشان بجای میرسید و چندین ہزار کس بہتر
انفاس ایشان صاحب علم شدند اکثرے از شاگردان ایشان کہ دین وقت ہستند بعضے فاضل
و بعضے صاحب دلت اند و از بسکہ زبان ایشان را اثر تمام بود اکثرے از اکابر شہر از سادات و غیر ایشان
فرزدان خود را بخدمت حضرت می آوردند عرض می نمودند کہ اینہار انخدمت آخوند پس از حضرت آخوند
را طلبیدہ طفلان را می سپردن چون وقت ہر طفلان میرسید والدین آہنہا نیازے بخدمت آخوند
میگذرانیدند ایشان آن مبلغ را بطفلان مکتب تقسیم می نمودند و اگر خیرے باقی میماند فقرا و مسکین را
میدادند ایشان صاحب تقوی و ورع بودند یک روز صایم می بودند و روز دیگر افطار می نمودند

و ان روز ہم بفاطمہ میگذاشت صایم الدہر وقایم اللیل بودند یک گفتی کلیم کہ نہایت درشت می باشد
 و در ہندوستان از ان چل گاو ان میسازند و فروش ہم میکنند در بدن ایشان می بود و سہ چہار تار ریشہ
 در کمر و سہ پیچہ بر سر داشتند این عنوان مدتی بخدمت حضرت گذرانید حضرت باحوال ایشان
 بسیار متوجہ بودند بعد چندے ایشان را از اسہال رو داد چون برین کمترن کلیم من تعلہ جو فاء
 فہو موادہ حقوق مولائی داشتند در ایام مرض این کمترن را نزد خود طلبیدہ فرمودند کہ طبع ما بمور کہ
 در ہند می کیلہ میگیند بسیار یال است اگر از جاسے ہم رسد براسے با بیارید کمترن بازار رفتہ چند
 کیلہ خریدہ بخدمت ایشان آور و ایشان نوش جان فرمودند و عا کا کردند و در سہ کپہار و یکصد و ہفتاد
 ہجری وفات یافتند از فوت ایشان حضرت تاسف بسیار کردند و آبدیدہ شدند و فرمودند کہ آغوز
 ستون نگینہ بود و دوا ایشان را در عقب مسجد زیر قدم حضرت بابا الینگ پوش مدفون کردند۔
 ذکر خواجہ میر شاہ [از اولاد حضرت عالم شیخ غفران وطن ایشان قصبہ علی آباد و مضافات حضرت
 باغازی الدین خان بہادر و محمد امین خان بہادر بنی عم می شوند سید فضل وقاری بودند در ہندوستان
 آمدہ از بادشاہ عالمگیر منصب عمدہ یا قندار ایشان را در اوایل حال عشق مجازی با جو آستجانی نام رواد
 ترک منصب و تعلقات کردہ بخدمت حضرت ایشان علیہ الرحمہ والرضوان آمدہ مرید شدند و حرقہ
 پوشیدند و بطاعت و ریاضت مشغول شدند برادر خود و ایشان خواجہ عرب شاہ صدر صوبہ خجستہ بنیاد
 بود ایشان از راہ سبکدوشی براسے خریدہ پہل خریدہ شل پیاز و غیرہ در بازار میفروختند و در وقت خرید
 جہد و کد تمام در میان می آوردند اکثر مردم با ایشان می گفتند کہ برادر شما صدر و برادران دیگر امر اسے
 عمدہ اند نہ سب نیست کہ خود براسے خریدہ خیرے بازار روید ایشان میگفتند ما فقرا ایم ما بار اعمی
 و امرائی برادران چہ کار ایشان با وجود آزار و اسیر براسے نماز جماعت جہد و جہد بیخجاری بند
 و بختہ یک وقت نماز بنا بر احتیاد اسہار یا چہا بار تجدید و صومی نمودند و تہجد و اشراق از ایشان گشت
 فوت می شد و حضرت رعایت ایشان بواقعی نمونہ براسے احتیاد طر و غن بازار کم می خوردند و بکلیغیر
 می خریدند و بجنور خود و غن میکشیدند و براسے احتیاد اطعام بہست خود می بختند و با برادران می خوردند

بہن آئین مدتے در خدمت حضرت بودند بعد چندے محمد امین خان بہادر صدر الصدد و بادشاہ
 عالمگیر غایبانہ بادشاہ عرض نموده کہ یکے از بنی عم من ترک تعلق نموده فقیر شدہ و محبتہ بنیاد شدہ است
 بادشاہ این حرف شنیدہ سر روپیہ روپیہ بر اے ایشان مقرر نمود ایشان ہمہ را صرف فقرا میگرد
 بعد از آن از ارجش بہم رسید و خون از شکم جاری شد بہ چند بار در عاجزہ خویشان آمدہ بچہ شدند کہ
 بخانہ مابیا میدا خدمت خواہیم کرد قبول نکردند و الا امر انہا بخدمت حضرت آمدہ عرض نمودند حضرت
 خواجہ میر شاہ فرمودند کہ صلہ رحم از جلاہ واجبات است شمار ویدلا علاج بخانہ عاجزہ خود رفتہ
 دور فرما ند روزیوم بخدمت حضرت عرض کردہ فرستادند کہ عمرے در بندگی حضرت صحبت فقرا
 گذرانیم بموجب امر دور و زانجا ماندیم حالا طاقت دوری از جناب ندارم امید وارم کہ بجنوبیایم
 حضرت فرمودند بیا سید ایشان را باہر الکی سوار کردہ آوردند بر قدم حضرت افتادہ گریان شدند و مجبور
 خود آمدند و از غلبہ تمام کرد اصل طاقت نماند بہ چند خادمان و دشمنان خواستند کہ خدمت ایشان
 بکنند ہرگز راضی نمی شدند و میگفتند کہ دست شهادت حق من نا محرم است یا ران گفتند کہ شما طاقت نشیت
 و برخاست و استنجاء دارید و دیگر رانی گذارید کہ خدمت بجا آرئیں چہ بایکد ایشان گفتند اگر عورتے
 پیروی ہم سدا و عقدا بایست و چیرے قلیے مہر مقرر بایکد عاجزہ ایشان عورت پیروی را فرستاد
 بانسہ عقد بستند و مہرے مقرر کردند و در خدمت می بود بعد سر روز احوال ایشان متغیر شد حضرت
 وضو میکردند و شاہ قلندر را یتادہ بودند حضرت شاہ قلندر فرمودند شمار وید و بر احوال خواجہ توجہ شوید
 کہ وقت نازک است و شیطان در پی شاہ قلندر رفتہ و متوجہ احوال خواجہ شدند درین ضمن حاجی
 عاشور آمدن ایشان را نیز فرمودند کہ بروید و متوجہ احوال خواجہ باشید و بعد فرخ از وضو خود ہم بہرین
 خواجہ تشریف آوردند و متوجہ احوال خواجہ شدند خواجہ باگاہی تمام جان بخت تسلیم نمودند قبر ایشان در تکیہ
 عقب مسجد واقع است سال وفات ایشان سنہ یکہزار و یکصد و نوزدہ ہجری است۔
 ذکر شاہ جان الشدا | ایشان از مردان و خلفائے حضرت بابا ملنگ پوش قدس سرہ و فاضل
 و قرائض بودند چون ایشان را حاجت انسانی رو میداد ہر روز بفاصلہ دو سہ کردہ از شہر بیرہن

میرفتند و مختصاً حاجت میگردید و با وجود ضعف پیری گاهی در شهر قضاے حاجت میکردند و مدتی
 بخدمت حضرت بسریدند بعد از آن از جناب حضرت خلافت یافته رخصت شدند و در قصبه
 نوساری نام که نزدیک بندر سورت واقع است سکونت اختیار نمودند اکثر مردم آنجا بخدمت ایشان
 میرسیدند و بعضی در خدمت ایشان میخواندند و عالم شدند و با وجود ضعف پیری اکثر سه ماه روزی میماندند
 و بعد از اوقات حضرت بابا یلنگ پوش برائے زیارت از قصبه نوساری در کلبه آمده بخدمت حضرت
 ایشان رسیدند و بر فراز حضرت بابا یلنگ پوش ختم قرآن نموده و طعائے تدار و احوال پاک مهیا کرده فقرا
 خورانیدند و از جناب حضرت ایشان محض شده باز بنوساری رفتند و مدتی در آنجا گذرانیدند
 با وجود آنکه مردان برائے ایشان در آنجا مکانهای برائے وقت اخیر تیار ساخته بودند ایشان از آنجا
 برآمده راهی شدند و در بوقت یک پیر روز برآمده یکایک از دروازه کلبه درآمدند و برائے
 زیارت حضرت بابا یلنگ پوش رفتند و عسائے بدست ایشان بود حضرت در جبهه
 تشریف داشتند فقیر و خدمت ایشان بود از فقیر پرسیدند که کیست عرض کردم که عزیزے مانند
 شاه جان اندر هستند اغلب که ایشان باشند فرمودند که ایشان در نوساری اند اینجا چرا بیایید
 بعد از آن که بیرون آمده خبر گرفتند شاه جان اندر بودند بجناب حضرت معروف داشتند حضرت بیرون آمده
 معائنہ کردند و آب دیده شدند و با هم در سجده شدند و احوال پرسی کرده از سبب آمدن ایشان پرسیدند
 ایشان گفتند که وقت مانزدیک رسیده است بنابراین استخوانهای خود را پالے خود و اینجا آوریم
 که زیر قدم مشرقی مدفون شویم حضرت برائے بودن ایشان زیر دالان فرار حضرت بابا یلنگ پوش
 مکانهای تعیین فرمودند ایشان ماهیفت روز بصحبت معانیت گذرانیدند و در ششم آزارے عائل شد
 و در دهم یا یازدهم شب شنبه پانزدهم ربیع الاول جان بحق تسلیم کردند قبر ایشان زیر دالان نزدیک
 دیوار سجد طرف محراب مشرق رویه واقع است چون شاه قلندر شهبید بعد مدتی از وفات
 ایشان عمارتے دال دروازه فرار حضرت و خارج دروازه ترتیب دادند از سبب عمارت
 قبر ایشان نامعلوم است۔

ذکر حاجی صادق | ایشان متوطن نوشیروان انداز ولایت برآمدہ در سرکار حسین قلیچ خان بہا
کہ درین وقت نظام الملک آصفیہ خطاب دارند و نور و شناس شدند و روزے چند کس از اربابان
و مجلس ایشان نشسته بودند و اوصاف حمیدہ حضرت ایشان را بیان میکردند حاجی را اشتیاق
دیدن جمال مبارک بقرتبه روداد کہ بے توقف ترک نوکری کرد و حجب تہ بنیاد بجناب حضرت رسید
دور اس اسب و دیگر نقد و جنسے کہ داشتند ہمہ را بنیاد حضرت کردہ و مریشندہ لباس فقہر اختیار نمودند
مدتے بخدمت حضرت متعین بودند و چندے خدمت نمودنی بقدر حکم رسانیدند و مجذوب صفت بودند
و اکثر اوقات کشف از ایشان سر بر میزد حضرت مرشد از سبب اظهار کشف بنظر حلال اسبوعے ایشان
دیدہ خصمے فرمودند تقبے کہ حاجی بازارے بیلاگتند و از دماغ ایشان ریخ و خون بر می آمد مدتی این
عارضہ ماند شبے حاجی وقت خلوت یافتہ در حجرہ حضرت درآمدہ بقدم مبارک افتادہ کہ یہ بسیار کرد
حضرت عفو تقصیر کردند بعد چند روز شفای کمال یافتہ بخدمت نمودنی مشغول شدند بعد از آن از جناب
حضرت رخصت شدہ عازم ہندوستان شدند و سیر کشمیر کردند اکثر سزاگبار و صغار بخدمت ایشان
اخلاص آوردند و مریشندہ بارشاہ جہان آباد مراجعت کردند اکثرے از اہل دنیا و خدمت ایشان
از روے اخلاص و اعتقاد رجوع داشتند شاہ تراب نقل میکند کہ من کشمیر بخریت حاجی بودم
و مرا کسے سخت روداد حاجی کا سہ خراج من نمیکردند بجا طرم گذشت کہ من نزد ایشان می باشم ایشان
خبر منی گیرند حیف است من برابر الاخان می بودم روزے بہت قصاصے حاجت از بالا فرمودم
دیوار را اگر فتنہ نمیرقم حاجی در سایہ درختے نشسته بودند پرسیدند کہ چہ حال داری بگفتم از درازم فرمودند دیوار
را بگذار بگفتم چہ قسم بگذارم کہ خواہم افتادہ باز گفتند دیوار را بگذار بگفتم جواب دادم چون بکرات فرمودند
دیوار را گذار بگفتم و بنگان ضرور رقم بعد از فراخ برآمدہم از ارازم و بیخ شہدہ بود چون در ناظر من نظر
گذاشتہ بود حاجی بسم کنان جانب من نگاہ کردہ فرمودند کہ پیرسیم این قسمی پیرسیم
نیشہ تراب نقل کردند و وقتے کہ حاجی در شاہ جہان آباد در مدرسہ غازی الدیخان بودند من بچ
با ایشان می بودم روزے علی الصبح مسجد درآمدہ و بعد از نماز با مدد من فرمودند کہ بچا شادمان نما

رفتہ خبر گیری کہ خان زندہ است یافتہ و حال آنکہ برآزار خان کسے را اطلاع نبودند
 بخانہ اور قتبہ دیوانخانہ نظر کروں ہم چکیں را اور انجانیدیم در حویلی درآمد دیدم کہ در پردہ افتادہ اندیکے
 از خدمتگاران پیش آمدہ ازو پرسیدم کہ احوال خان چتہم است گفت مشرف بر موت اندازا بخان
 برگشتہ حقیقت حال او بجای گفتم حاجی فرمود نہ شناسے ماست و حقوق خدمت دار در قتبہ اورا برینم
 بخانہ خان رفتند خان اصلاً از خود خبر داشت حاجی نزدیکتر قتبہ بمراقبہ فرورفتند و توجہ احوال او
 شد بعد ویری خان با قافلت آمد و نظرش بر حاجی افتاد بر خاستہ نشست و بطور مطایبہ گفت
 حاجی خواہند کہ مارا فریب دہند حاجی آواز خان را شنیدہ سر برداشتند و گفتند چون شما آشنا و خالص
 ما بودید ضرور دانستہ نزد شما آمیم اما نہ خوبے بہیہ گفت دہ روپیہ میدیم چنانچہ آوردہ گذرانیدہ حاجی
 فاتحہ خواندہ بر خاستہ بمکان خود رسید و بچہ را کہ آمدہ نشست تب شدت تمام رویدا تا سہ روز
 و شب کسب نہ بود بعد از ان صحت یافتند و خان نیز شفای کامل یافت در وقت تحریر این کلمات بخان
 این فقیر رسید روزے حرارت سخت باین فقیر و نمودن و اضطراب بمترتہ تمام داتم حاجی بر اعمیادت
 تشریف آورد بعد احوال پرسی گفتند کچہری بریانی اند حضرت بابا پلنگ پوش تیار کردہ اگر بخورائید آواز
 شمارا برداریم این فقیر گفت کچہری تیار کردہ بسیار یادزد حاجی چنکس از رویشان را طلبیدند و کچہری
 را تناول فرمودہ ساعتے متوجہ احوال من شدنت تب از من دفع شد و حاجی را تب شدت گرفت این
 قسم کار ہا و توجہات اکثر از حاجی سر برینید و اکثر زبان مبارک حضرت میگفتند کہ دو کس از طالبان
 حق ترک دنیا کردہ نزد ما آمدہ فقیر شدند یکے شاہ عرب دویم حاجی صادق و حاجی بعد وصال حضرت
 از شاہ رحمان آباد قصد زیارت فرار شریف حضرت کرد لیکن بحسب تقدیر ہمار شدہ بقصای آہمی
 وفات یافتند و تکیہ علیہ خواجہ محمد سعید قدس سرہ بکنار نہر متصل پل سرخ مدفون شدند۔

ذکر شاہ حیدر شاہ سکندری | ایشان از مریدان حضرت بابا پلنگ پوش اند سیلک بش نمودہ
 بفرگشتان رفتند بسبب وقعیہ بش افتادند مدتے در زمان محبوس بودند و بشارت از حضرت خضر علیہ السلام
 یافتہ باملا حضرت خضر از قید نجات یافتہ بکہ معظمہ رسیدند و سعادت حج حاصل کردہ و اکابر و ہم دار شدہ

در اسکندریه در وضع بلبل درسی بدت سکونت اختیار کرد و ریاضات شاکه کشید و سلطان مصطفی بتغیر
 لباس نر و شاه حیدر آمده ملاقات نمود شاه چندان تیاری که بحسب ظاهر از قهر با انعیان صادر میگردد
 بعمل نیاورد و سلطان با وزیر در خدمت ایشان نشست بعد حرف و حکایت قهوه حاضر ساختند سلطان
 بجناب شاه عرض کرد که ما از مقربان سلطان هستیم اگر کویمیر براسه مصارف قهر بعضی بادشاه رسانیده
 مقرر کرده بود که قبول فرمائید شاه دست بجاسن خود برده فرمودند در تاسه است که بر دواول سلطانه
 نشسته ایم و احتیاج بکجه نیاورده ایم و گذران ایشان باین پنج بود که از قلندران قریب چهل تن در
 خدمت ایشان بودند هر روز یک تن برآمده در یوزه کرده می آورد و آنچه موجود می شد جمیع قهر قوت لایق
 خود می نمود بهرین عنوان در تاسه بر می برد و اکثر از اعیان آن دیار اخلاص بهرسانیدند تسوای
 افندی نام عزیز به خدمت ایشان اتحاد تمام داشت و شاه در تکیه خود نیز بلند استاده کرده
 بر تیره قندیل او نیمه بود و سلطان روم از گوشک خود قندیل را دیده بزبان ترکی گفت که این روشنی
 بتاره نمی ماند و تا صبح روشن و تابان می باشد خبر که این را برائے تحقیق آن فرستاد حقیقت را معلوم
 کرده بعضی سلطان رسانیدند باز سلطان کسے را فرستاد که باعث روشن نمودن قندیل چه باشد
 شاه فرمودند که چون تکیه قهر در گوشه واقع شده شاید غیبی مسافر درین دیار آید شود و بخت تکیه قهر
 نماید به روشنی قندیل راه یافته خود را باین مکان رساند سلطان از شنیدن این معنی بسیار خورسند شد
 بعد چند روز بر باد شاه خوانبے دید و در خدمت شاه آمده ظاهر کرد که وقت شما قریب رسیده است
 شاه این خبر شنیده انگشت شهادت خود را در گردش آورده فرمودند خانه حیدر خراب شد بعد سه روز
 چون وقت آخر رسید وصیت فرمودند که تسوای افندی ما را غسل بدهد بعد وصال ایشان در شب
 براسه رسانیدن خبر تر افندی رفت در آن وقت افندی بر فراغت خود رفته بود در پیش بر استاده
 رسید افندی در باغ در گوشه بود بعد کوفتن دروازه افندی بیرون آمد پیش از آنکه در پیش خبر گوید افندی
 فرمود که مادر واقعه مشاهده کرده ایم که آفتاب در نیمه گردیده نیمه ازان بجانب مغرب فرود می آید
 دیگر بجانب مشرق صدامے بگوش مار سید که شاه حیدر رفت الحال قهر قندیلان در بلبل درسی موجود است

و فقر بعد وصال شاه لوسے یا تو غے از باسے آورده بر سر قبرا ایشان نصب کرد همان شب شاه در خواب ضعیفہ سیوہ کہ قریب فرار ایشان سکونت داشت فرمود تو غے کہ بر سر نگذاشته اند ما را بسیار تشویش میدارد و حق غریب است آن ستورہ این حقیقت باور دیشان ظاہر کرد چون تحقیق نمودند حق غریب بوده است عزیزے دیگر این معنی را شنیده لوسے ساخته بر سر قبر گذاشت و بنا بر وفات ایشان در آن لوح ثبت نموده اند قبرا ایشان در آن دیار مشہور و معروف است۔

ذکر حضرت خواجہ ذکر پیر ستم قدمی | ایشان از اولاد قطب در آن غوث زمان مخدوم عظم کہ متب
ایشان در کتب مطبوعہ است بودند از ولایت بہندوستان تشریف آورده مدتہ دین دیار بودہ بارگاہ
معاودت نمودند و در زمانے کہ بادشاہ عالمگیر دکن کلہ بود بار دیگر از ولایت آمدہ با بادشاہ ملاقات نمودند
بادشاہ کما فی غنی اعزاز و اکرام ایشان بجا آورد و یکہزار روپیہ در ماہہ براسے خرج مقرر کرد و فرمود کہ بہر سہر
کہ ایشان باشند دیوانیان آنجا مبلغ مذکور را میرسانیدہ باشند مدتہ در نجستہ بنیاد گذرانید و مقرر شد
ایشان قریب ہند سال رسیدہ بود جمیع اکابر از ملازمت ایشان فیضیاب می شدند و ہر کس کہ بر آ
دیدن ایشان می آمد سفرہ با انوع مہربانی حاضر میکردند اگر شل صد دفعہ مردم می آمدند ستارخان بانہما
مہربانی بود و سولے آن در ہر ہفتہ دو دفعہ و گاہ سہ دفعہ جمیع اکابر سہر را از فقر و علما ضیافت بالو
اطعمہ میکردند و در عیدین موافق حال ہر کس خلعت عطا می نمودند چنانچہ براسے حضرت مرشد مانیر
خلعت میفرستادند و حضرت مرشد بخانہ ایشان تشریف بردہ از راه اخلاص اداب بجای می آوردند و حضرت
خواجہ جہم با حضرت ماحبت اخلاص قلبی داشتند و اعزاز و اکرام بہترین کمال علی می آوردند بعد چندے
حضرت خواجہ اگر چه سابق زیارت حرمین شریفین کردہ بودند دفعہ ثانی با قبائل و جمعی از مریدان مخلصان
عازم حرمین شریفین شدند و بنحیرت در آنجا رسیدہ سعادت حج و زیارت مدینہ منورہ حاصل نمودہ و مراجعت
بجستہ بنیاد کردہ قریب ہشت ہر رسیدند ناظم صوبہ و متصدیان دیگر و اکابر و بزرگان ناظم پورا استقبال
نمودند و حضرت مرشد مانیر ناظم پورا استقبال نمودند حضرت خواجہ بسیار نورسند شد تا برے معاقتہ
کردند و اشتیاق و الفتہاے قدیم بیان فرمودند حضرت مرشد تاد و لتخانہ حضرت خواجہ ہمراہ بودند بعد از آن

رخصت گرفته تکبیر شریف تشریف آوردند و در هر ماه دو سه دفعه برای ملاقات حضرت خواجه
 میقتد و خواجه صاحب نیز باشتیاق تمام می طلبیدند و خود بعد دو ماه یا سه ماه بجا افتاده تشریف می آوردند
 حضرت شریف تا کنار راه استقبال می نمودند حضرت خواجه قهوه و ما حضرت نوش جان فرموده بر تخت روان
 سوار شده بدولتخانه خود تشریف می بردند روزی عبد الغفور خان قلندر احمد مگر که از مخلصان حضرت
 بود چند دانه بی فرستاد و در آن وقت بی اصلا در شهر بهیم می رسید آن ایام این فقیر خورد سال بود حضرت
 باین فقیر فرمودند که این دانه ها بهی بخدست حضرت خواجه برسانید و عرض اخلاص با گوشت و جگر
 بر یکس را عرض اخلاص می گفتند مگر بخدست خواجه حسب الامر بجناب خواجه صاحب رقم جمع کثیر در
 مجلس شریف نشسته بودند فقیر دیده بشفقت تمام پیش خود طلبیده پرسید چه آورده اید عرض کردم دانه ها
 بهی است و مال را بدست خود برداشتم پیش خود گذاشتن و فرمودند یا اسلام با برسانید و بگویند
 که فردا در اینجا تشریف بیارند این دانه ها بهی را می بسکیم با اتفاق تناول خواهیم نمود فقیر خرس شده
 بجناب حضرت پیغام رسانیدم بعد از ساعتی میر عالم که خادم حضرت خواجه بود بخدست حضرت شریف
 آمده باین پیغام رسانید فرمودیم حضرت بموجب دعوت بخانه ایشان تشریف ببردند جمع کثیر از اکابر
 و اصاغر شهر را طلبیده و اطعمه الوان تیار فرموده ضیافت کردند و اکثر اوقات در مجلس شریف ایشان در گذشت
 حضرت ماسی گذشت میفرمودند با وصف آنکه ماسی و بزرگ داده مقرر است بهیتم و اطعمه لذیذ وجود
 می سازیم و ضیافت مردم میکنیم مردم بطرف اکثر رجوع دارند و بخدست یا با که در اینجا شکم سیر نمی یابند
 خلائق بر محبت تمام میر و فرزندان بجا معلوم می شود که نعمت ظاهری و باطنی از بزرگان مایه بار سیده است
 و مایه بهره ما بدیم و بزرگان تشریف ایشان می گذشت که بابا بهی شک شب و لی اند حضرت خواجه باز
 اراده ولایت کرده بر کنار محوی باغ منزل کردند جمیع اهل شهر از تشریف و وضعی شل خواجه یادگار
 عم زاده حضرت خواجه میشدند و دیگر اعز برای دواعی بخدست تشریف آمدند و جمیع اعز و دستار باران
 سر خود فرود آورده فاتحه گفتند و رخصت شدند و حضرت شریف بعد از همه رخصت شدند و دستار
 از سر خود فرود آوردند حضرت خواجه نیز دستار از سر مبارک خود فرود آورده فاتحه طوالی خواندند حضرت خواجه

برای اعزہ دیگر دستار فرودنیا ورده بودند و حسین فاتحہ گریہ با کردند و از یکدیگر مریض شدند و از اینجا کوچ کرده
 بقصبہ پہلری کہ شہت کردہ باشند رسیدن چون ایام رستان بود بخدمت حضرت ماعنایت تامہ نوشتند
 کہ ما بخیریت پہلری رسیدیم ہوا در نہایت سرد است اگر از جاسے پوتین ہم برسد براسے ما بفرستید
 تا رسیدن پوتین در اینجا توقف میکنیم قبل ازین بچند روز بفضل الہی پوتینے بسیار خوب از جاسے بجناب
 حضرت بطریق مذکور آمدہ بود شاہ کوچک را فرمودند کہ خیاط را طلبید تا ستر چھیٹ بندری دادہ در زمین
 شب تیار نماید بموجب امر تیار کردند و وقت سحر بخدمت حضرت خواجہ روانہ نمودند و پیشہ کردہ بود
 پوتین را گذرانید پوشیدند و فاتحہ خواندند و غور شدند و در پیش راضی عطا فرمودند۔

در پیش نقل میکرد کہ حضرت خواجہ یادگار بجناب حضرت خواجہ عریضہ ارسال داشتہ بودند بدین مضمون
 کہ ما و حضرت با ہم حکم دادہ و سید و اکابر ما و را و النہایم در وقت فاتحہ گرفتن حضرت براسے ما دستا خود
 را فرودنیا ورده و از براسے فقیرے کہ پدران ایشان و خود ایشان را در ولایت کسے نمیدانند تا
 فرود آورند این چہ مناسب است داشت حضرت خواجہ در جواب ایشان نوشتند کہ ما دستا خود را با اختیار
 خود فرودنیا ورده ایم بر روح پاک حضرت مخدوم اعظم کہ ولایت و بزرگی با یادستار ما را فرود آورده چون
 این نہ کو بجناب حضرت مرشد رسید فرمودند فی الواقع پدران ما بکفش گاہ پدران این عزیزان
 باری یا فضل الہی شال حال است کہ صاحب ادگان و بزرگ زادگان بر ما این ہمہ مہربانی ننمایند
 و سکرہ کردند و حضرت خواجہ از پہلری کوچ نموده بہندوستان رسیدند از ان جا بلاہور و از لاہور بہ پشاور
 رسیدہ عازم کابل گردیدند بدین اثنایات ایشان با خر رسید تا بوقت ایشان بدینجہ بردند و در اینجا
 مدفون کردند وصال ایشان در سنہ یکہزار و یکصد و شانزدہ ہجری است۔

ذکر حضرت خواجہ عبدالولی سمرقندی دہ بیدی | ایشان از اولاد حضرت مخدوم اعظم قدس سرہ
 صاحب کرامات و کریم الاخلاق و صاحب ایشار بودند اکثرے از علما و فضلاء و اہرام مدیوخلص ایشان
 بودند و با حضرت مرشد ما اتحاد تمام داشتند اکثر عزیزان نقل میکردند کہ یکبار حضرت خواجہ قرضدار مبلغے
 شدند و در ان ایام در شہر خرمیہ بنیاد قضا علیہ بترتہ کمال بود حضرت خواجہ از سبب قرضداری ملہام ہوا

موقوف کردند و خود و صوفیان کچری بارغن سیاه می نختند و می خوردند و باین قسم گذرانیدند آنکه
از قرض قانع شدند وصال ایشان در سنه
یزاسا ویتماک به -

ذکر حضرت خواجہ یادگار دہ بیدی | ایشان نیز از اولاد حضرت مخدوم اعظم قدس اللہ سرہ اند
صاحب جود و سخا و کریم الطبع اکثر اکابر شہر رامی طلبیدند و ضیافتہا میکردند و مبلغ شش ہزار
روپیہ در ہر سال از سرکار عالمگیر بادشاہ برائے خرج ایشان میسر میداد و چون قرضہا را مبلغ
می بودند و شبہ انجام کار آسرا ایشان از قرض می شد و جوئی خود قریب سجدیل بیگ خان سکونت
داشتند چون قرض زیادہ شد جوئی را فروختہ و جوئی دیگر تمام گرفتند و راجا کسل مند شدند و خیر جاری ایشان
بحضرت مرشد علیہ الرحمہ رسید بلکہ عیادت تشریف بردند و خواجہ پرچارپائی رو بہ جنوب خواجہ پیدا بودند
حضرت نزدیک چہارپائی نشینند ملازم ہم کہ از خادمان خواجہ بودند و خواجہ اطلاع داد کہ پادشاہ شریف آوردند
خواجہ در کمال شدت از آریودندیشار شدند و روئے خود را بجانب حضرت گردانیدہ دست مبارک حضرت را
بدرست خود گرفتہ فرمودند با آنچہ کہ ہم خطا کردیم و توبہ کردیم شاید ما باشید حضرت ما فرمودند کہ فقیر ہم آنچہ کہ ہم
توبہ کردیم خواجہ گریہ کردند و حضرت باین گریہ کردند بعد مصافحہ فاتحہ خواندند و حضرت خواجہ فرمودند وقت اخیر است
متوجہ احوال باید بود حضرت رخصت شدہ بہ خانقاہ تشریف آوردند و در ہمال شب خواجہ ازین عالم
رحلت نمودند قبر شریف ایشان نزدیک مرقد حضرت خواجہ عبدالولی است قدس سرہ -

تمت تمام شد موقوفہ نقشبندیہ

حسب القربان مرزا صاحب والا مناقب احمد بیگ خان بہادر مدظلہ العالی و زاد اقبالہ تلخ
ہفتہ ہم شہر و قلعہ روز شنبہ ۱۲۴۱ھ یکہزار و دو صد و چہل و یک ہجری البنوی صلی اللہ علیہ وسلم از دست
بندہ ضعف العباد محمد امیر الدین ابن محمد نصیر الدین مقدم کاغذیوارہ اتمام رسید وقوع از مطالعہ نمایان
این رسالہ چنانست کہ سہوے یا خطاے نوشتن شدہ باشد بنیل عاطفت پوشیدہ باصلاح پردازند
قاریا برین مکن چندین عتار گزشتہ رفتہ باشد در کتاب اس خطا رفتہ را تصحیح کن اگر ہم واللہ اعلم بالصواب
(کتبہ خادم الخطاط سید جیدر بادشاہ قادری اکسری)

CALL No. {

۲۹۷۶۴

(R)

ACC. No. ۱۱۷۱۹

AUTHOR

پا شاه صافتر

TITLE

ملفوظات اقصیٰ بنزی

27/7

MAULANA AZAD LIBRARY
ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY

RULES:—

1. The book must be returned on the date stamped above.
2. A fine of Re. 1-00 per volume per day shall be charged for text-books and 10 Paise per volume per day for general books kept over - due.

